

ΜΔΕ700 – ΔΙΑΤΡΙΒΗ

ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ

Διερεύνηση της Περίπτωσης (case study) της Επαγγελματικής Κατάρτισης (στον Τομέα της Εκπαίδευσης Ενηλίκων ΚΑΙ στον Τομέα της Διδακτικής μιας Γλώσσας σε Ξενόγλωσσους) των Εκπαιδευτικών που διδάσκουν την Ελληνική Γλώσσα σε Ξενόγλωσσους Ενήλικες στα Κρατικά Ινστιτούτα Επιμόρφωσης του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού.

**ΑΝΟΙΚΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΥΠΡΟΥ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ (MBA)**

**Όνομα Φοιτήτριας:
Ελένη Νικολάου-Χαραλάμπους**

**Επιβλέπων Καθηγητής:
Δρ Παναγιώτης Καλδής**

2010-2011

Το παρόν εκπόνημα το αφιερώνω στον αγαπημένο μου σύζυγο Κώστα, ο οποίος πρωτίστως με ώθησε στην επιλογή ένταξης σε Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα, αλλά και με στήριξε, μου συμπαραστάθηκε και άντεξε τις όποιες δυσκολίες είχαν προκύψει από την απουσία μου από τα οικογενειακά δράμενα και από την πραγματικά πολύωρη και σκληρή δουλειά που επιτελούσα.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Από βάθους καρδίας θερμές ευχαριστίες – πέραν του συζύγου μου – στους λατρεμένους γονείς μου Γιώργο και Μάρθα, οι οποίοι αυτά τα 2 χρόνια με βοήθησαν στον ύψιστο βαθμό, αναλαμβάνοντας το μωρό μου όλες εκείνες τις ώρες που εγώ έπρεπε να σκύβω μέσα στα βιβλία.

Ένα μεγάλο ευχαριστώ στην πολυαγαπημένη μου αδερφή Μαρία για τις συμβουλές και τις υποδείξεις της. Πραγματικά από αυτήν έχω αποκομίσει τα μάλα ως προς τη διεξαγωγή μιας σοβαρής εκπαιδευτικής, και όχι μόνο, ερεύνης.

Τέλος, εύχομαι το Μεταπτυχιακό αυτό Δίπλωμα να μου διανοίξει καινούργιους επαγγελματικούς ορίζοντες ώστε να μπορέσω να δώσω στο γιο μου, το Δημήτρη μου – που αυτά τα 2 χρόνια πλήρωσε βαρύ το τίμημα της απουσίας της μανούλας του – μια καλύτερη και ποιοτικότερη ζωή...

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

ΣΥΝΟΨΗ	6
ABSTRACT	7
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΕΝΗΛΙΚΩΝ	8
1.1 Δια Βίου Εκπαίδευση / Μάθηση και Εκπαίδευση Ενηλίκων: Εννοιολογικές προσεγγίσεις.	8
1.2. Θεωρητικό πλαίσιο	13
1.2.1 Η θεωρία της ανδραγωγικής (M. Knowles)	13
1.2.2 Η ανθρώπινη φύση του εκπαιδευομένου (P. Freire)	16
1.2.3 Η μετασχηματίζουσα μάθηση (J. Mezirow)	19
1.2.4 Η ψυχολογική προσέγγιση (C. Rogers)	21
1.3 Ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των ενήλικων εκπαιδευομένων.	24
1.4. Ο ρόλος του εκπαιδευτικού ενηλίκων.	27
1.5 Το Πρόβλημα της Επαγγελματοποίησης των Εκπαιδευτικών Ενηλίκων.	31
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ: ΓΕΝΙΚΑ – ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΚΑΙ ΣΥΝΕΧΙΖΟΜΕΝΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	34
2.1 Γενικά: Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού προς επίτευξη των επιχειρησιακών στόχων.	34
2.2 Συνεχιζόμενη Κατάρτιση και Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού: Μεθοδολογικό Πλαίσιο Ανάλυσης των Δραστηριοτήτων Σχεδιασμού των Προγραμμάτων Κατάρτισης.	38
2.3 Οι Επιπτώσεις της Παγκοσμιοποίησης στα Συστήματα Εκπαίδευσης και Κατάρτισης.	41

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3:	ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ:	44
	ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ: ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ	
	ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ – ΚΡΑΤΙΚΑ	
	ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΑ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ	
3.1	Ευρωπαϊκή Πολιτική για τη Δια Βίου Μάθηση	44
3.2	Το προφίλ του εκπαιδευτικού ενηλίκων στην Ευρωπαϊκή Ένωση	46
3.3	Γλωσσική Πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης	50
3.3.1	Διδασκαλία Γλωσσών	54
3.3.1.1	Αρχική κατάρτιση καθηγητών	56
3.3.1.2	Πρωτοβουλίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης στον τομέα της κατάρτισης καθηγητών ξένων γλωσσών	56
3.3.1.3	Συνεχής κατάρτιση καθηγητών.	57
3.3.1.4	Κινητικότητα διδασκόντων	59
3.4	Η εκμάθηση της Ελληνικής ως δεύτερης / ξένης γλώσσας στο πλαίσιο της Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης.	61
3.5	Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς για την Πολιτική Συνοχής 2007-2013.	66
3.6	Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Απασχόληση, Ανθρώπινο Κεφάλαιο και Κοινωνική Συνοχή» 2007-2013 – Ο ρόλος του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού.	68
3.7	Ανάπτυξη Πολιτικών για την Εκπαίδευση και Κατάρτιση του Ανθρώπινου Δυναμικού στην Κύπρο.	73
3.8	Κρατικά Ινστιτούτα Επιμόρφωσης Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού –Ιστορικό	78
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4:	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ	80

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5:	ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ	
5.1	Σκοποί και στόχοι της έρευνας	94
5.1.1	Κατάρτιση / επιμόρφωση των εκπαιδευτικών των Κ.Ι.Ε. σε θέματα εκπαίδευσης ενηλίκων.	94
5.1.2	Κατάρτιση / επιμόρφωση των εκπαιδευτικών των Κ.Ι.Ε. σε θέματα διδακτικής μιας γλώσσας σε ξενόγλωσσους.	94
5.1.3	Ικανότητες / δεξιότητες / στάσεις / συμπεριφορές των εκπαιδευτικών των Κ.Ι.Ε. σε θέματα εκπαίδευσης ενηλίκων ξενόγλωσσων.	94
5.1.4	Ο ρόλος του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού (εργοδότη) στην ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού του – εκπαιδευτικοί ενηλίκων στα Κρατικά Ινστιτούτα Επιμόρφωσης.	94
5.1.5	Η παροχή κινήτρων από το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού στους εκπαιδευτικούς των Κ.Ι.Ε. για συνεχή επιμόρφωση σε παιδαγωγικά θέματα και στην εκπαίδευση ενηλίκων.	94
5.2	Μεθοδολογία της έρευνας	95
5.2.1	Δείγμα	95
5.2.2	Εργαλεία έρευνας	95
5.2.3	Στατιστική επεξεργασία δεδομένων	97
5.2.4	Παρουσίαση στατιστικών αποτελεσμάτων	100
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6:	ΕΜΠΕΙΡΙΚΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ – ΕΥΡΗΜΑΤΑ – ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΣ	112
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7:	ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ– ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΕΡΑΙΤΕΡΩ ΕΡΕΥΝΑ.	120
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΚΑΙ ΠΗΓΕΣ		130
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ		137

ΣΥΝΟΨΗ

Η παρούσα έρευνα αφορά στο θεματικό πεδίο της «Ανάπτυξης Ανθρώπινου Δυναμικού» Σκοπός της έρευνας ήταν η διερεύνηση της περίπτωσης (case study) της επαγγελματικής κατάρτισης (στον τομέα της εκπαίδευσης ενηλίκων ΚΑΙ στον τομέα της διδακτικής μιας γλώσσας σε ξενόγλωσσους) των εκπαιδευτικών που διδάσκουν την ελληνική γλώσσα σε ξενόγλωσσους ενήλικες στα Κρατικά Ινστιτούτα Επιμόρφωσης του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε κατά το 2010-2011. Για το σκοπό αυτό έχουν αξιοποιηθεί στοιχεία πρωτογενούς έρευνας [καταρτισμός και υποβολή Ερωτηματολογίων στους εκπαιδευτικούς οι οποίοι διδάσκουν την Ελληνική σε ξενόγλωσσους ενήλικες στα Κρατικά Ινστιτούτα Επιμόρφωσης] και στοιχεία δευτερογενούς έρευνας. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι εκπαιδευτικοί δεν διαθέτουν κανένα προσόν στην εκπαίδευση ενηλίκων, ούτε στη διδακτική μεθοδολογία της Ελληνικής σε ξενόγλωσσους. Από την έρευνα προέκυψε επίσης ότι το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού (εργοδότης) δεν παρέχει προγράμματα ενδοϋπηρεσιακής επιμόρφωσης στους εκπαιδευτικούς των Κρατικών Ινστιτούτων Επιμόρφωσης ως προς τα ως άνω θεματικά πεδία, καθώς επίσης και δεν διενεργεί αξιολόγηση για τους εν λόγω εκπαιδευτικούς, ούτε παρέχει κίνητρα για συμμετοχή σε προγράμματα ενδοϋπηρεσιακής επιμόρφωσης. Γίνεται εισήγηση όπως το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού εντάξει στο σύστημά του προγράμματα ενδοϋπηρεσιακής επιμόρφωσης για τους εκπαιδευτικούς των Κ.Ι.Ε, τα οποία θα μπορούσαν να αναληφθούν από το Ίδρυμα Διαχείρισης Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων Δια Βίου Μάθησης ή την Αρχή Ανάπτυξης Δυναμικού. Προτείνεται επίσης μοντέλο επιμορφωτικών προγραμμάτων και αναμένεται αυτά να συμβαδίζουν με τα πρότυπα και τις προδιαγραφές που θέτει η Ευρωπαϊκή Ένωση για το σκοπό αυτό. Οι προτάσεις για περαιτέρω έρευνα συνιστούν τη μελέτη σύστασης ενός Εθνικού Φορέα ο οποίος να παρέχει συγκεκριμένα και ολοκληρωμένα μοντέλα δια βίου επαγγελματικής ανάπτυξης των εκπαιδευτικών ενηλίκων που να ανταποκρίνονται στις ανάγκες αυτών των εκπαιδευτικών. Κατ' επέκταση, και ως απόρροια του προαναφερθέντος, θα μπορούσε να μελετηθεί και το ενδεχόμενο εισαγωγής / καθιέρωσης του θεσμού / προσόντος της επαγγελματικής πιστοποίησης των εκπαιδευτικών στη διδακτική των ενηλίκων.

Λέξεις-Κλειδιά: Συνεχιζόμενη Επαγγελματική Κατάρτιση, Εκπαίδευση Ενηλίκων, Δια Βίου Μάθηση, ενδοϋπηρεσιακή επιμόρφωση, αξιολόγηση, επαγγελματοποίηση εκπαιδευτικών ενηλίκων.

ABSTRACT

The present research is related to the theme of «Human Resource Management». The purpose of the research was the investigation of the professional training (at the *adult education* sector AND at the *didactic of a language to foreigners* sector) of the teachers who teach the Greek language to foreigners adults at the State Institutes for Further Education of the Ministry of Education and Culture. The investigation was realised during 2010-2011. For this purpose data and evidences from primary research [construction and submission of Questionnaires to the teachers who teach the Greek language to adults foreigners at the State Institutes for Further Education] evidences from secondary research have been developed. The results showed that these teachers do not possess any qualification neither at the adult education sector nor at the didactic of a language to foreigners. Through the research it resulted also that the Ministry of Education and Culture (employer) do not offer internal training programmes to the teachers who teach the Greek language to foreigners adults at the State Institutes for Further Education as far as the pre-mentioned themes are concerned, while also does not hold evaluation for these particular teachers, neither it provides motives for participation in internal training programmes. It is suggested that the Ministry of Education and Culture should include in its system internal training programmes for the teachers of S.I.F.E. which they could be organized by the Cyprus Lifelong Learning Programme or the Human Resource Development Authority. It is also proposed a model of training programmes and it is expected that these programmes they keep pace with the models and specifications which the European Union settles for this purpose. The proposals for further investigation recommend the study of constitution of a National Institution which will provide specific and completed models of lifelong professional development of the adults' teachers which they should respond to the needs of these teachers. Subsequently, it could be studied the possibility of the introduction / establishment of the institution / qualification of the professional certification of the teachers at the sector of the didactic of adults.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: **ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΕΝΗΛΙΚΩΝ**

1.1 Δια Βίου Εκπαίδευση / Μάθηση και Εκπαίδευση Ενηλίκων: Εννοιολογικές προσεγγίσεις.

Το πολυδιάστατο πεδίο της Δια Βίου Μάθησης και Εκπαίδευσης βρίσκεται στο επίκεντρο των θεωρητικών αναζητήσεων και του προβληματισμού ερευνητών, εκπαιδευτικής και ακαδημαϊκής κοινότητας, αλλά και του ευρύτερου κοινού. Παράλληλα, διαρκώς και πληθαίνουν οι αναφορές στη δια βίου εκπαίδευση, στο ρόλο και τη σημασία της στις σύγχρονες κοινωνίες, στους σκοπούς και τους στόχους της, αλλά και στο περιεχόμενό της. Οι αναφορές αυτές εντοπίζονται τόσο στα κείμενα των διαμορφωτών πολιτικής, όσο και στα επίσημα κείμενα εθνικών και διεθνών οργανισμών.

Προτού, λοιπόν, ακολουθήσει μία διεξοδική μελέτη επί του ρόλου, της σημασίας και της σημαντικότητας της εκπαίδευσης ενηλίκων σε διεθνές, ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο, θα πρέπει: α) να διατυπωθούν κάποιοι ορισμοί, β) να οριοθετηθεί το πεδίο και οι επιμέρους περιοχές που το συγκροτούν και γ) να διερευνηθεί ταυτόχρονα η σχέση της εκπαίδευσης ενηλίκων με άλλες μορφές και τύπους εκπαίδευσης.

Μια γενική τυπολογία έχει καταρτισθεί από τους Coombs P. A. & Ahmed M. (*How non-formal education can help*, 1974, σ. 8) αναφορικά με τις εκπαιδευτικές δραστηριότητες:

- Τυπική εκπαίδευση: το θεσμοθετημένο, ιεραρχικό δομημένο και χρονικά διαβαθμισμένο εκπαιδευτικό σύστημα από την πρωτοβάθμια εκπαίδευση έως το πανεπιστήμιο.
- Μη τυπική εκπαίδευση: κάθε οργανωμένη εκπαιδευτική δραστηριότητα εκτός του τυπικού εκπαιδευτικού συστήματος, είτε μεμονωμένη, είτε ως μέρος μιας ευρύτερης δραστηριότητας, που στοχεύει σε συγκεκριμένο κοινό και έχει συγκεκριμένους εκπαιδευτικούς στόχους.
- Άτυπη εκπαίδευση: η δια βίου διαδικασία, όπου το κάθε άτομο συγκεντρώνει και διαμορφώνει γνώσεις, ικανότητες, στάσεις και αξίες, από την καθημερινή εμπειρία του και την επίδραση του

κοινωνικού περιβάλλοντος (επίδραση από την οικογένεια, τη γειτονιά, την εργασία, την ψυχαγωγία, τις κοινωνικές συναναστροφές, την αγορά εργασίας, τα μέσα μαζικής επικοινωνίας κ.ο.κ.).

Ο όρος «δια βίου εκπαίδευση» εμπερικλείει όλους τους τύπους της εκπαίδευσης (τυπική, μη-τυπική και άτυπη). Ταυτόχρονα όμως αντανακλά και «μια φιλοσοφική έννοια, σύμφωνα με την οποία η εκπαίδευση θεωρείται ως μια μακροχρόνια διαδικασία που αρχίζει κατά τη γέννηση και διαρκεί καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής» (CEDEFOP¹, *Vocational Training Glossarium*, 1996, σ. 80).

Η Δια Βίου Εκπαίδευση και Μάθηση, όπως ορίζεται από την UNESCO (*Recommendation on the Development of Adult Education* 1976, σ. 2) συνίσταται στα ακόλουθα: «...δηλώνει ένα χωρίς όρια σχήμα, που αποβλέπει στην αναμόρφωση του υπάρχοντος εκπαιδευτικού συστήματος... Η εκπαίδευση και η μάθηση δεν περιορίζονται στη σχολική φοίτηση, πρέπει να επεκτείνονται σε ολόκληρη τη ζωή του ανθρώπου, να περιλαμβάνουν όλες τις δεξιότητες και όλους τους κλάδους της γνώσης, να χρησιμοποιούν όλα τα δυνατά μέσα και να δίνουν την ευκαιρία σε όλους τους ανθρώπους για πλήρη ανάπτυξη της προσωπικότητάς τους. Οι εκπαιδευτικές και οι σχετικές με τη μάθηση διαδικασίες, στις οποίες τα παιδιά, οι νέοι άνθρωποι και οι ενήλικοι όλων των ηλικιών εμπλέκονται στη διάρκεια της ζωής τους σε οποιαδήποτε μορφή, πρέπει να θεωρηθούν ως σύνολο».

Η προσέγγιση που ακολουθεί ο Βεργίδης Δ. (*Δια βίου Εκπαίδευση και Εκπαιδευτική Πολιτική*, 2001) σε σχέση με τη δια βίου εκπαίδευση περιλαμβάνει όλες τις μορφωτικές δραστηριότητες, (δηλ. την τυπική, μη-τυπική και άτυπη εκπαίδευση), οι οποίες οργανώνονται σε ένα εκπαιδευτικό συνεχές. Η οργάνωσή τους λαμβάνει πάντοτε υπόψη τα κοινωνικοοικονομικά, πολιτικά και πολιτισμικά δεδομένα. Ο Βεργίδης υπογραμμίζει, επίσης, ότι η δια βίου εκπαίδευση είναι εύκαμπτη στο χρόνο, το χώρο, το περιεχόμενο και τις τεχνικές διδασκαλίας.

Συγκριτικά με τη «δια βίου εκπαίδευση», η «εκπαίδευση ενηλίκων» κινείται μέσα σε πιο συγκεκριμένα πλαίσια, αφού υπαγορεύεται τουλάχιστον σύμφωνα με την ηλικία των εκπαιδευομένων. Ακολούθως, παρατίθεται το περιεχόμενο του όρου «εκπαίδευση ενηλίκων»

¹ Το CEDEFOP (Ευρωπαϊκό Κέντρο για την Ανάπτυξη της Επαγγελματικής Κατάρτισης) είναι το επίσημο όργανο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για θέματα επαγγελματικής κατάρτισης.

όπως αυτό έχει αποδοθεί στα κείμενα δύο μεγάλων διεθνών οργανισμών – του ΟΟΣΑ και της UNESCO.

Ο ΟΟΣΑ είχε διατυπώσει το 1977 το δικό του ορισμό ως προς την εκπαίδευση ενηλίκων (Rogers A., *Η Εκπαίδευση Ενηλίκων*, 1999, σ. 55): «*Η εκπαίδευση ενηλίκων αφορά οποιαδήποτε μαθησιακή δραστηριότητα ή πρόγραμμα σκόπιμα σχεδιασμένο από κάποιον εκπαιδευτικό φορέα, για να ικανοποιήσει οποιαδήποτε ανάγκη κατάρτισης ή ενδιαφέρον, που ενδέχεται να πραγματοποιηθεί σε οποιοδήποτε στάδιο της ζωής ενός ανθρώπου, που έχει υπερβεί την ηλικία της υποχρεωτικής εκπαίδευσης και η κύρια δραστηριότητα του δεν είναι πλέον η εκπαίδευση. Η «σφαίρα» της επομένως καλύπτει μη επαγγελματικές, επαγγελματικές, γενικής, τυπικές και μη τυπικές σπουδές, καθώς επίσης και την εκπαίδευση που έχει συλλογικό σκοπό*».

Η UNESCO (*Recommendation on the Development of Adult Education*, 1976, σελ. 2), έδωσε το 1976 τη δική της εννοιολογική χροιά για τον όρο «εκπαίδευση ενηλίκων»: «*Ολόκληρο το φάσμα των οργανωμένων εκπαιδευτικών διαδικασιών, οποιουδήποτε περιεχομένου ή επιπέδου και οιασδήποτε μεθόδου, είτε αυτές αφορούν αναγνωρισμένες ή ελεύθερες σπουδές, είτε συνεχίζουν ή αναπληρώνουν την αρχική εκπαίδευση σε σχολεία, κολλέγια και πανεπιστήμια, καθώς και σε σχολές μαθητείας, με τη βοήθεια των οποίων (διαδικασιών) άτομα θεωρούμενα ως ενήλικα από την κοινωνία στην οποία ανήκουν, αναπτύσσουν τις ικανότητες τους, πλουτίζουν τις γνώσεις τους, βελτιώνουν την τεχνική και επαγγελματική τους κατάρτιση ή στρέφονται προς νέες κατευθύνσεις και μεταβάλλουν τις στάσεις και τις συμπεριφορές τους προς τη διπλή προοπτική της ολοκληρωμένης προσωπικής τους ανάπτυξης και της συμμετοχής τους σε μια ισορροπημένη και ανεξάρτητη κοινωνική, οικονομική και πολιτιστική ανάπτυξη*».

Ο διττός αλλά και πολυδιάστατος όρος «εκπαίδευση και κατάρτιση ενηλίκων» υποδηλοί την έντονη σύνδεση των οργανωμένων εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων για ενήλικους με την απόκτηση γνώσεων και ικανοτήτων. Οι τελευταίες συνδέονται άμεσα με την επαγγελματική τους εξέλιξη και, ως εκ τούτου, με τις ανάγκες της οικονομίας και την αγορά εργασίας. Σύμφωνα με τον ορισμό του CEDEFOP (*Vocational Training Glossarium*, 1996, σ. 51) ο όρος «*επαγγελματική κατάρτιση*» αναφέρεται στο «*μέρος της επαγγελματικής εκπαίδευσης που παρέχει τις ειδικές επαγγελματικές γνώσεις και ικανότητες, με τις οποίες ολοκληρώνεται η επαγγελματική επάρκεια του εκπαιδευομένου...*». Διαφαίνεται ξεκάθαρα, εν τοιαύτη περιπτώσει, ότι για να θεωρηθεί κάποια εκπαιδευτική δραστηριότητα ως δραστηριότητα επαγγελματικής κατάρτισης, το κριτήριο της ενηλικότητας δεν τίθεται ως προαπαιτούμενο. Αντιθέτως, η χρήση του όρου

«εκπαίδευση και κατάρτιση ενηλίκων» παραπέμπει σε ενήλικους εκπαιδευομένους, αλλά και στη σύνδεση των σχετικών δραστηριοτήτων με την απόκτηση γνώσεων και ικανοτήτων που αναφέρονται άμεσα στην επαγγελματική σφαίρα.

Το θεματικό πεδίο «συνεχιζόμενη εκπαίδευση / κατάρτιση» εμπερικλείει οποιασδήποτε μορφής εκπαίδευση ή κατάρτιση πέραν της βασικής (δηλαδή εκείνης που κρίνεται αναγκαία για την άσκηση κάποιου επαγγέλματος). Συνεπώς, το CEDEFOP (*Vocational Training Glossarium*, 1996, σ.63) ορίζει τη συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση ως «*συνεχιζόμενη εκπαίδευση που αποβλέπει στη συντήρηση, ανανέωση, αναβάθμιση και εκσυγχρονισμό των επαγγελματικών γνώσεων και ικανοτήτων*».

Μέσα από τους προαναφερθέντες ορισμούς που ερευνητές και διεθνείς οργανισμοί δίνουν για τη δια βίου εκπαίδευση, την εκπαίδευση ενηλίκων και τη συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση, συνάγεται ότι η εκπαίδευση ενηλίκων αποτελεί ένα ταχύτατα αναπτυσσόμενο πεδίο. Πρόκειται για ένα τομέα που εγκολπώνει όλες τις συστηματικές οργανωμένες δραστηριότητες, δια μέσου των οποίων άτομα που θεωρούνται ενήλικα από την κοινωνία τους, αποκτούν νέες γνώσεις, ικανότητες και στάσεις. Οι δραστηριότητες συγκροτούνται και κατηγοριοποιούνται ως ακολούθως (Κόκκος Α., *Μελέτη για τον προσδιορισμό των γνώσεων και των δεξιοτήτων των εκπαιδευομένων εκπαιδευτών*, 2002): στην αρχική και στη συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση, στην επιμόρφωση, στη μαθητεία, στην εκπαίδευση σε χώρους εργασίας, στην πολυδιάστατη εκπαίδευση ευπαθών κοινωνικών ομάδων.

Η συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση, λοιπόν, αποτελεί έναν από τους τομείς του πεδίου της εκπαίδευσης ενηλίκων. Τα προγράμματα συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης είναι προγράμματα εκπαίδευσης ενηλίκων. Οι βασικοί τους στόχοι συνδέονται με τον επαγγελματικό χώρο και τις ανάγκες της οικονομίας - δηλαδή την αναβάθμιση των γνώσεων και τη βελτιστοποίηση των ικανοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού.

Η εκπαίδευση ενηλίκων συνιστά τα τελευταία χρόνια διακριτή και αναπτυσσόμενη επιστημονική περιοχή. Ως εκ τούτου, στα προγράμματα συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης υιοθετούνται οι βασικές αρχές της και εφαρμόζονται οι κατευθύνσεις της. Οι τελευταίες συνίστανται:

- στο σχεδιασμό και την αξιολόγηση των προγραμμάτων και των διδακτικών ενοτήτων,

- στις αρχές της δυναμικής των ομάδων και της επικοινωνίας εκπαιδευτή-εκπαιδευομένων,
- στις μεθόδους και τεχνικές εκπαίδευσης,
- στους διαφορετικούς τρόπους με τους οποίους οι ενήλικοι προσεγγίζουν τις μορφωτικές δραστηριότητες σε σχέση με τα παιδιά και τους εφήβους.

Υποστηρίζεται ότι η δια βίου εκπαίδευση πρέπει να εδραιωθεί και ως ανθρώπινο δικαίωμα αλλά και ως βασική ανάγκη εις έκαστη πολιτισμένη κοινωνία. Και αυτό επιβάλλεται προκειμένου όλοι οι άνθρωποι να είναι σε θέση να ικανοποιούν τις μαθησιακές τους ανάγκες, να αξιοποιούν τις δυνατότητές τους και να διεκδικούν μια θέση στην ευρύτερη κοινωνία.

1.2 Θεωρητικό πλαίσιο

1.2.1 Η θεωρία της ανδραγωγικής (M. Knowles).

Ο Malcolm Knowles (1913-1997), αξιοποιώντας τον όρο «ανδραγωγική» – τον οποίο πρωτίστως εφηύρε ο E. Lindeman (1926) – έθεσε τα θεμέλια για μια ανθρωπιστική προσέγγιση της εκπαίδευσης ενηλίκων. Μέσα από το βιβλίο του “*The Modern Practice of Adult Education: Andragogy versus Pedagogy*” (1970) διατύπωσε τη «θεωρία της ανδραγωγικής», την οποία όρισε ως την «τέχνη και επιστήμη του να βοηθάς τους ενηλίκους να μάθουν». Κεντρική θέση στη σύλληψη της ανδραγωγικής κατέχει η έννοια του αυτοκατευθυνόμενου και αυτοδύναμου εκπαιδευομένου. Ο μελετητής αυτός ήταν εκείνος που σηματοδότησε την απαρχή της αντιπαραβολής της ανδραγωγικής με την παιδαγωγική. Ωστόσο, έδωσε το έναυσμα για ένα μεγάλο εύρος συζητήσεων περί του προκειμένου από τα τέλη της δεκαετίας του 1960 έως τις αρχές της δεκαετίας του 1990.

Έξι παραδοχές πλαισιώνουν τη θεωρία αυτή φιλοδοξώντας ταυτόχρονα να τη διαφοροποιήσουν από την παιδαγωγική αντίστοιχί της.

- 1) Οι ενήλικοι εκπαιδευόμενοι αισθάνονται ότι, προτού εμπλακούν στη διαδικασία εκμάθησης ενός αντικειμένου, επιβάλλεται να γνωρίζουν τη χρησιμότητά του. Στο σημείο αυτό επιστρατεύεται ο διευκολυντικός ρόλος του εκπαιδευτικού (*facilitator*).
- 2) Υπάρχει η τάση εκ μέρους των ενηλίκων για αυτονομία στην εκπαίδευση και χειραφέτηση. Η ψυχολογική ανάγκη ενός ενήλικου για αντιμετώπισή του ως ενήλικο άτομο θα πρέπει να γίνεται αντιληπτή και κατανοητή από τον εκπαιδευτικό, ο οποίος θα πρέπει να αντιμετωπίζει τον ενήλικο ως αυτοκαθοριζόμενο άτομο.
- 3) Αξίες, εδραιωμένες προκαταλήψεις και στάσεις πηγάζουν από το σύνολο προηγούμενων εμπειριών των ενηλίκων, οι οποίοι επενδύουν συναισθηματικά σε αυτές. Άρα, κρίνεται ζωτικής σημασίας η έμφαση εκ μέρους των εκπαιδευτικών στη βιωματική εκπαίδευση – μια εκπαίδευση που αξιοποιεί τόσο τις υπάρχουσες όσο και τις αναδυόμενες κατά τη διάρκεια της εκπαιδευτικής διεργασίας εμπειρίες.

- 4) Οι ενήλικοι προσδοκούν να αποκτήσουν γνώσεις οι οποίες θα συμβάλουν στην αποτελεσματική αντιμετώπιση ορισμένων από των καταστάσεων τις οποίες βιώνουν. Συνεπώς, είναι σημαντικό η εκπαίδευση να εστιάζει στα πραγματικά προβλήματα και όχι να εμμένει μόνο στο θεωρητικό πεδίο.
- 5) Επιδίωξη των ενήλικων εκπαιδευόμενων είναι να αποκτήσουν συγκεκριμένες γνώσεις ή δεξιότητες. Αυτό επιβάλλει οι μαθησιακοί τους προσανατολισμοί να καθίστανται προβληματο-κεντρικοί και όχι να επικεντρώνονται στις αφηρημένες και ακαδημαϊκές έννοιες.
- 6) Τα σημαντικότερα κίνητρα μάθησης για τους ενήλικους είναι τα εσωτερικά παρά τα εξωτερικά, καθώς αυτά πηγάζουν από τις βαθύτερες ψυχολογικές ανάγκες τους (αυτοεπιβεβαίωση, αυτοεκτίμηση κ.ο.κ.).

Ωστόσο, παρά τη μεγάλη συμβολή του Knowles στο ευρύτερο πεδίο της διαφοροποιούμενης διδακτικής προσέγγισης, οι διατυπώσεις του αμφισβητήθηκαν για την εγκυρότητά τους. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι οι απόψεις του στηρίζονται σε περιορισμένα ερευνητικά δεδομένα, συνεπώς, η εμπειρική τους επαλήθευση κρίνεται ανεπαρκής. Ο Jarvis P. (*Συνεχιζόμενη Εκπαίδευση και Κατάρτιση*, 2003) υποστηρίζει ότι ο Knowles δεν αποτυπώνει τη συνολική διάσταση της μάθησης των ενήλικων και θεωρεί την ανδραγωγική ως μια δέσμη γνώσεων που σχηματίζεται σε σχέση με την εκπαίδευση ενήλικων και όχι ως θεωρία της μάθησης των ενήλικων.

Ένα από τα σημεία το οποίο δέχθηκε έντονη κριτική ήταν η εστίαση του Knowles στην ανάγκη και στις δυνατότητες του ενήλικου ατόμου για αυτοκαθορισμό, καθώς παραγνωρίζεται η επιρροή που ενδεχομένως ασκεί στο άτομο ο κοινωνικός περίγυρος (Rogers, A., *Η Εκπαίδευση Ενηλίκων*, 2002). Από παράδειγμα του προαναφερθέντος αποτελούν οι κάτοικοι των Τρίτων Χωρών, στους οποίους η τάση για αυτοκαθορισμό είναι μειωμένη έως και ανύπαρκτη εξαιτίας της κοινωνικοπολιτισμικής καταπίεσης στην οποία υπόκεινται (Κόκκος, *Εκπαίδευση Ενηλίκων: Ανιχνεύοντας το Πεδίο*, 2005). Σε ένα άλλο σημείο, ο Knowles υποστήριξε ότι οι το μεγάλο φάσμα εμπειριών που διαθέτουν οι ενήλικοι μπορεί να αποτελέσει σημαντική πηγή μάθησης. Ο αντίλογος, επ' αυτού, θέτει το ερώτημα: Με το ίδιο σκεπτικό, ακόμα και τα παιδιά δε διαθέτουν μια ποσότητα εμπειριών η οποία να συμβάλλει στη μάθησή τους;

Ο ίδιος ο Knowles περί τα τέλη της δεκαετίας του 1970 κατέληξε στο ότι παιδαγωγική και ανδραγωγική δε θεωρούνται διακριτές διαδικασίες και ισχυρίστηκε ότι και οι δύο προσεγγίσεις μοιράζονται κάποιες κοινές παραδοχές. Άξιο προσοχής επομένως είναι το ότι με το πέρασμα του χρόνου ο ίδιος συμμερίστηκε αρκετές από τις απόψεις των επικριτών του, γεγονός που καταδεικνύει ότι έκαστη των παραδοχών του επιδέχεται εκτενέστερη συζήτηση.

1.2.2 Η ανθρώπινη φύση του εκπαιδευομένου (P. Freire)

Ο εκπαιδευτικός και ο εκπαιδευόμενος φέρνουν στη μεταξύ τους αλληλεπίδραση τη δική τους εμπειρία και ανάλυση του πολιτισμού μέσα στον οποίο αλληλεπιδρούν. Πάνω σε αυτή τη διαπίστωση είχε ενδιατρέψει εκτενώς ο Paulo Freire, γεννηθείς και μεγαλωμένος στη Βραζιλία σε μια εποχή όπου τα προβλήματα των αποικιοκρατούμενων αυτοχθόνων έπαιξαν καταλυτικό ρόλο στο έργο του. Ο Freire ανέπτυξε ένα σύνολο ιδεών και μεθόδων γύρω από την καταπολέμηση του αναλφαβητισμού, οι οποίες χαρακτηρίζονταν από μια βαθιά ανθρωπιστική αντίληψη. Έχοντας βιώσει το βιασμό των συνειδήσεων (επιβολή αξιών και ξένης κουλτούρας) των κυριαρχούμενων ανθρώπων από την αποικιοκρατική ελίτ, κατέληξε στο ότι η εκπαίδευση ενηλίκων δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να είναι ουδέτερη· είτε δηλαδή στοχεύει στη συμμόρφωση των εκπαιδευομένων προς τις κυρίαρχες επιταγές, είτε συμβάλλει στην απελευθέρωσή τους από αυτές.

Ειδικότερα, ως προς τον τελευταίο προαναφερθέντα ρόλο της εκπαίδευσης, αυτός αποσκοπεί, στο να συνειδητοποιήσουν οι εκπαιδευόμενοι ότι βιώνουν μια πολιτισμική επίφαση της πραγματικότητας. Αυτή, ουσιαστικά, δεν τους αντιπροσωπεύει, αλλά και να ενσταλάξει στην κρίση τους δυνατές αμφισβητήσεις σε ό,τι μέχρι πρότινος θεωρούσαν δεδομένο. Έτσι, οι εκπαιδευόμενοι, με τη βοήθεια της εκπαίδευσης – σύμφωνα πάντοτε με τον Freire – κατευθύνονται προς την ανάληψη ενεργειών ούτως ώστε να μετασχηματίσουν την υπάρχουσα πραγματικότητα. Η εκπαίδευση συμβάλλει στην ανάπτυξη στους εκπαιδευόμενους της ικανότητας επεξεργασίας των εμπειριών τους και μέσα από τη διεργασία του αναστοχασμού να αντιληφθούν πραγματικότητες διαφορετικές από εκείνη την οποία έχουν βιώσει κοινωνικοπολιτισμικά. Ο Freire, σύμφωνα με τον Κόκκο (*Εκπαίδευση Ενηλίκων: Ανιχνεύοντας το Πεδίο*, 2005, σ.57), ορίζει τη συνειδητοποίηση ως τη «*διεργασία με την οποία οι άνθρωποι, όχι ως δέκτες, αλλά ως υποκείμενα που αποκτούν γνώση, κατορθώνουν να αποκτήσουν βαθιά επίγνωση τόσο της κοινωνικοπολιτισμικής πραγματικότητας που διαμορφώνει τη ζωή τους όσο και της ικανότητάς τους να μεταμορφώνουν αυτή την πραγματικότητα*».

Συνεπώς, μέσα από αυτή τη συνειδητοποίηση, οι εκπαιδευόμενοι οδηγούνται στη δράση, δραπετεύοντας από την «κατασκευασμένη» πραγματικότητα την οποία τους έχουν επιβάλει. Ο Freire θέλοντας να δώσει μια ώθηση στην υλοποίηση αυτής της δράσης, είχε συγκροτήσει μια εκπαιδευτική μέθοδο, η οποία μπορεί να εφαρμοστεί σε προγράμματα αλφαβητισμού για

ενήλικες. Σε ένα προκαταρκτικό στάδιο οι εκπαιδευτές καλούνται να γνωρίσουν το κοινωνικοπολιτιστικό περιβάλλον στο οποίο ζουν οι συμμετέχοντες στο πρόγραμμα. Καταγράφουν τα χαρακτηριστικά γνωρίσματά του και εντοπίζουν τα προβλήματα που το ταλανίζουν. Εκ δευτέρου, με τη βοήθεια των εκπαιδευομένων επιλέγουν «παραγωγικές λέξεις», οι οποίες σκιαγραφούν το υπαρξιακό καθεστώς των τελευταίων. Λέξεις όπως «δουλειά», «αμοιβή», «ασθένεια», «φόρου», «πενία», «κυβέρνηση», κ.ο.κ. δίνουν το έναυσμα για μια εποικοδομητική και ταυτοχρόνως κριτική συζήτηση γύρω από τις συνθήκες τις οποίες βιώνουν οι εκπαιδευόμενοι. Αυτή η διεργασία παρακινεί τους συμμετέχοντες να ανακαλέσουν στη μνήμη τους τα βιώματά τους, να εμπλακούν σε διαλογικές συζητήσεις και να σκεφτούν με κριτική διάθεση. Η εκμάθηση, επίσης, της γλώσσας επιτελείται καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας, ενώ η όλη γενικά προσπάθεια ενισχύεται από την επεξεργασία άρθρων, δημοσιευμάτων από εφημερίδες κ.ά. Περαιτέρω αναλύσεις και συζητήσεις προκύπτουν στην πορεία, οι οποίες αποβαίνουν πολύ βοηθητικές για τους εκπαιδευόμενους ενήλικες. Κι αυτό γιατί τους επιτρέπουν να προβαίνουν και σε συγκριτικές επεξεργασίες ανάμεσα στη βιοματική τους κατάσταση και σε αυτό το διαφορετικό που ανακαλύπτουν ότι υπάρχει πέραν από αυτή.

Εκείνο, όμως, που ο Freire τονίζει ιδιαίτερα είναι ότι ο εκπαιδευτής δεν πρέπει να παρουσιάζεται ως ο παντογνώστης, ο οποίος μεταδίδει γνώσεις, επιβάλλει τις προσωπικές του πεποιθήσεις και απαιτεί από τους συμμετέχοντες, ως παθητικοί δέκτες, να τις υιοθετήσουν και να τις απομνημονεύσουν («αποταμιευτική» αντίληψη της εκπαίδευσης). Εν τοιαύτη περιπτώσει, θα ήταν προφανές ότι μεθοδεύεται μια νέου είδους χειραγώγηση των εκπαιδευομένων. Ο ρόλος του εκπαιδευτή είναι να διευκολύνει την ανάδυση των εμπειριών, επί των οποίων οι εκπαιδευόμενοι καλούνται να αναστοχαστούν, να ανακαλύψουν τον εαυτό τους, να απελευθερωθούν και να μετασχηματίσουν τις κοινωνικές δομές οι οποίες τους περιβάλλουν. Μέσα από αυτή τη διεργασία ο εκπαιδευτής θεωρείται και ο ίδιος εκπαιδευόμενος σε μια από κοινού προσπάθεια με τους συμμετέχοντες να αποκρυπτογραφήσουν την πραγματικότητα.

Οι εκπαιδευτικές προσεγγίσεις του Freire, παρό ἡ την απήχηση πο υ βρήκαν στις αποικιοκρατούμενες χώρες, ειδικότερα του Τρίτου Κόσμου, προκαλούν σθεναρές αμφιβολίες σχετικά με την εφικτή εφαρμογή τους στις δυτικές κοινωνίες. Αυτό οφείλεται στο ότι στο δυτικό κόσμο δεν παρατηρούνται σοβαρές αντιθέσεις σε πολιτικό και κοινωνικό επίπεδο οι οποίες να υποκινούν τους εκπαιδευόμενους σε δραστική αμφισβήτηση του κοινωνικοοικονομικού συστήματος. Επιπλέον, μια άλλη ουσιώδης διαφορά μεταξύ των δύο κόσμων σε ό,τι αφορά στο πεδίο της εκπαίδευσης ενηλίκων είναι το εξής: στις μεν χώρες του Τρίτου Κόσμου η εκπαίδευση

διασφαλίζει την εξεύρεση μοναδικών ορθών λύσεων στα ποικίλα προβλήματα• αντίθετα στις δυτικές χώρες η εκπαίδευση συμβάλλει στη συνειδητοποίηση από μέρους των εκπαιδευομένων της ύπαρξης πολλαπλών όψεων της πραγματικότητας, όχι όμως και της εξεύρεσης μοναδικών λύσεων.

Πέραν τούτου, θα πρέπει να τονιστεί εμφαντικά ότι το έργο του Freire, παρόλο που πραγματεύεται σε αρκετά σημεία τη μεθοδολογία της εμπειρικής εκπαίδευσης, εντούτοις δε στοχεύει πρώτιστα στους μαθησιακούς στόχους. Αντ' αυτού, επιστρατεύει τη μάθηση για την πραγματοποίηση του μετασχηματισμού των κοινωνικοπολιτικών και πολιτισμικών δομών.

1.2.3 Η μετασχηματίζουσα μάθηση (J. Mezirow).

Ο Jack Mezirow συγκρότησε το έργο του στηριζόμενος στην υπόθεση ότι τα άτομα εκλαμβάνουν την πραγματικότητα σύμφωνα πάντοτε με τις αντιλήψεις που διέπουν τον καθένα. Το κοινωνικοπολιτισμικό περιβάλλον επιβάλλει στο ασυνείδητο την αφομοίωση ενός συστήματος αντιλήψεων, το οποίο υποκινεί τα άτομα να κατασκευάσουν συγκεκριμένες πραγματικότητες σύμφωνα με τις αντιλήψεις αυτές. Ακόμα πιο αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι τα άτομα έχουν την τάση να μετασχηματίζουν τις θεωρήσεις τους για την πραγματικότητα όταν αυτές δεν συνταυτίζονται με τις αντιλήψεις τους. Το ουσιώδες, όμως, όπως επισημαίνει ο Mezirow, είναι να είμαστε σε θέση, ως ενήλικοι, να εναρμονιστούμε με τις πραγματικές συνθήκες και να επαναξιολογούμε κριτικά τις πεποιθήσεις μας για το άτομό μας και για τις σχέσεις μας με τους άλλους.

Εδώ υπεισέρχεται ο ρόλος της εκπαίδευσης, την οποία ο Mezirow επιστρατεύει για να ωθεί τους εκπαιδευόμενους ενήλικες να αναστοχάζονται, να αμφισβητούν την εγκυρότητα των αξιών και αντιλήψεών τους και να επανεκτιμούν τις διαστρεβλωμένες πεποιθήσεις τους. Γι' αυτό και την χαρακτηρίζει «μετασχηματίζουσα μάθηση»: μια μάθηση, δηλαδή, η οποία συμβάλλει στο μετασχηματισμό της ατομικής κατασκευής της πραγματικότητας, με το να ενθαρρύνει τους ενήλικες για αναστοχασμό επί των εμπειριών τους και με το να ωθεί για καταρτισμό νέων στρατηγικών ζωής που προκύπτουν από την αξιολόγηση της όλης κατάστασης.

Σύμφωνα με τον Mezirow (Jarvis P., *Συνεχιζόμενη Εκπαίδευση και Κατάρτιση*, 2004, σ. 145-149), *ο προοπτικός μετασχηματισμός είναι μια διεργασία χειραφέτησης, κατά την οποία συνειδητοποιούμε κριτικά πώς και γιατί η δομή των ψυχοπολιτισμικών παραδοχών μας έχει φτάσει να περιορίζει τον τρόπο με τον οποίο βλέπουμε τους εαυτούς μας και τις σχέσεις μας, και ανασυνθέτουμε αυτή τη δομή, έτσι ώστε να μας επιτραπεί μια ευρύτερη και οξυδερκής ενσωμάτωση της εμπειρίας και να αναλάβουμε ενέργειες υπό το πρίσμα της νέας κατανόησης.*

Ως εκ τούτου, αυτή η συνειδητοποίηση απορρέει από επτά διαφορετικά επίπεδα αναστοχασμού, όπως υποστηρίζει ο Mezirow:

1. Ικανότητα αναστοχασμού επί συγκεκριμένης θεώρησης, σημασίας, συμπεριφοράς.

2. Ικανότητα θεωρητικού αναστοχασμού: επίγνωση της αιτίας αδυναμίας ή δυνατότητας ενός συνόλου θεωρήσεων να εξηγήσουν την ατομική εμπειρία.
3. Ικανότητα συναισθηματικού αναστοχασμού: αντίληψη του πώς νιώθει ο ενήλικας εκπαιδευόμενος για όσα συνειδητοποιεί, σκέφτεται και πράττει.
4. Ικανότητα ψυχικού αναστοχασμού: συνειδητοποίηση της τάσης να εξάγονται διαισθητικές κρίσεις, στηριγμένες σε μη επαρκείς πληροφορίες.
5. Ικανότητα διαφοροποιητικού αναστοχασμού: εκτίμηση της αποτελεσματικότητας της θεώρησης.
6. Ικανότητα εννοιολογικού αναστοχασμού: αξιολόγηση του βαθμού στον οποίο οι έννοιες που χρησιμοποιούνται καλύπτουν όλες τα πεδία που απαιτούνται για να εξαχθεί μια κρίση.
7. Ικανότητα κριτικού αναστοχασμού: η πραγματοποίηση κρίσεων και η επίγνωση της αξίας τους.

Παρόλο που ο Mezirow είχε ενδιαφέρει σημαντικά στην απελευθέρωση του ενήλικου ατόμου από τους ψυχολογικούς κλοιούς που προκύπτουν από τις εσφαλμένες αντιλήψεις του για την πραγματικότητα, εντούτοις είχε δεχθεί έντονη κριτική ως προς το εξής: είχε εστιάσει μόνο στον ψυχολογικό και γνωστικό τομέα (επανεκτίμηση των αντιλήψεων του ατόμου), παραγνωρίζοντας τις κοινωνικές επιπτώσεις και αλλαγές που πολύ πιθανόν να έχει αυτή η ολιστική αναθεώρηση εκ μέρους του ατόμου. Συνεπώς, η κοινωνική και πολιτική δράση των ατόμων δε βρίσκεται καθόλου στο επίκεντρο του έργου του Mezirow, καθώς θεωρεί ότι τα αποτελέσματα της «μετασχηματίζουσας μάθησης» περιορίζονται μόνο στην αλλαγή της προσωπικότητας του ατόμου.

Αυτό που ανακύπτει τελικώς μέσα από την επισκόπηση του έργου του Mezirow είναι το ότι στη θεωρητική του προσέγγιση όσον αφορά στην εκπαίδευση ενηλίκων είναι το εξής: αν και προβάλλει το ιδιαίτερα σημαντικό ζήτημα των δυνατοτήτων συνειδησιακού μετασχηματισμού μέσα από την εκπαίδευση, μέρος της εμβέλειάς της απόλλυται, επειδή δεν εκτιμά στο βάθος που απαιτείται τις κοινωνικοπολιτικές διαστάσεις της εκπαιδευτικής διεργασίας.

1.2.4 Η ψυχολογική προσέγγιση (C. Rogers)

Ο Carl Rogers πραγματεύτηκε στο έργο του την εκπαίδευση από μια ψυχολογική σκοπιά, υπογραμμίζοντας ότι ο στόχος της είναι ο πλήρως λειτουργικός άνθρωπος. Από τις θεωρητικές παραδοχές του προκύπτει ότι οι ενήλικες ελέγχουν και κατευθύνουν τη δική τους εξέλιξη, είναι ζωντανοί οργανισμοί που διαθέτουν το ένστικτο της ανάπτυξης. Τα ενήλικα άτομα παρουσιάζουν μια ενδογενή τάση για αυτοπραγμάτωση και αυτοεκπλήρωση. Οι ομαλές διαπροσωπικές σχέσεις και η συναισθηματική ασφάλεια ευνοούν τη διαδικασία της αυτοπραγμάτωσης. Η ανάπτυξη του ατόμου δέχεται θετικές και αρνητικές επιρροές από τον κοινωνικό του περιβάλλον σύμφωνα με το πώς το ίδιο το άτομο αντιλαμβάνεται και ερμηνεύει το περιβάλλον του.

Ο Rogers τονίζει τη σημασία των ενσυνείδητων διαδικασιών που αφορούν την προσπάθεια κατανόησης των απόψεων και αντιλήψεων που τα ίδια τα άτομα έχουν για τον εαυτό τους και τον κόσμο, όπως και τη διερεύνηση του τρόπου με τον οποίο κάθε άτομο βιώνει τις εμπειρίες του.

Ο Rogers θεωρεί ότι ο οργανισμός και ο εαυτός παίζουν καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση της προσωπικότητας. Ο οργανισμός είναι ο χώρος όπου περικλείονται οι εμπειρίες μας, η ολότητα των οποίων ονομάζεται φαινομενολογικό πεδίο και είναι το προσωπικό σύστημα αναφορών του ατόμου. Κάθε άνθρωπος μπορεί να καταλάβει τους συνανθρώπους του μέσω της ενσυναίσθησης (ψυχικής ταύτισης). Ο εαυτός είναι το διαφοροποιημένο τμήμα του φαινομενολογικού πεδίου στο οποίο περιέχονται οι αντιλήψεις, οι αξίες και οι σκοποί. Τροποποιείται συνεχώς ανάλογα με τις εμπειρίες που αποκτά στην επαφή με το περιβάλλον. Το τελευταίο ευνοεί την ενεργοποίηση (την εγγενή τάση του οργανισμού να ενεργοποιεί τις ικανότητες του ώστε να ζει καλύτερα) ή την αυτοπραγμάτωση (την επίτευξη προσωπικής αρμονίας και γαλήνης).

Το μοντέλο του Rogers βασίζεται στη δυναμική αλληλεπίδραση του ατόμου με τα άλλα άτομα, στη μεγάλη πίστη για τον άνθρωπο και στις δυνατότητες της ενεργοποίησης και της αυτοπραγμάτωσης σε όλες τις ηλικίες.

Τη μη κατευθυνόμενη μέθοδο που ο Rogers εφαρμόζει στην κλινική εργασία ως ψυχολόγος τη μεταφέρει και στην εκπαίδευση. Υποστηρίζει μια μαθητοκεντρική εκπαίδευση εκμηδενίζοντας

την αυταρχική εκπαίδευση. Σύμφωνα με το Rogers, η διδασκαλία πρέπει να έχει στόχο τη δημιουργία ατόμων ικανών να αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες, να προσαρμόζονται στις εκάστοτε περιστάσεις, να εργάζονται συνεργατικά και να αξιοποιούν δημιουργικά την εμπειρία τους.

Από τα παραπάνω συνάγεται ότι ο εκπαιδευτικός οργανισμός πρέπει πρωτίστως να αποβλέπει στην εξασφάλιση ενός κλίματος ελεύθερης έκφρασης, το οποίο επιτρέπει στο μαθητή να αυτοπραγματωθεί, γεγονός που αποτελεί την ύψιστη επιδίωξη του ατόμου. Η βιωματική μάθηση χαρακτηρίζεται διεισδυτική στο βαθμό που ενδιαφέρει τους ενήλικες εκπαιδευομένους και εκτιμείται ανάλογα με το αν καλύπτει τις ανάγκες τους. Η μάθηση δεν αξιολογείται με βάση την ακαδημαϊκή της ποιότητα.

Στο πλαίσιο αυτό και ενώ ο Rogers θεωρεί τη βιωματική μάθηση αυτοεκκινούμενη, γίνεται κατανοητό ότι δεν παραγκωνίζει τον εκπαιδευτικό από την μαθησιακή διαδικασία, αλλά του προσδίδει το ρόλο του εμπυχωτή. Για να εξασφαλίσει, ο εκπαιδευτικός μια εποικοδομητική διαπροσωπική επικοινωνία, φροντίζει τη δημιουργία ενός κλίματος συναισθηματικής αποδοχής και θέρμης, το οποίο συντελεί στην ελεύθερη έκφραση από το μαθητή των συναισθημάτων και των σκέψεων του. Ο εκπαιδευτικός αποτελεί το άλλο “Εγώ” του μαθητή, τον ωθεί να κατανοήσει τον εαυτό του και να νοηματοδοτήσει τον κόσμο γύρω του. Ο εκπαιδευτικός αναλαμβάνει μέσα στην τάξη το ρόλο του συμβούλου, του γνωμοδότη, του ειδικού που θα κάνει, τις ποικίλες πηγές μάθησης προσιτές στους μαθητές. Ο εκπαιδευτικός δεν επιβάλλει στους μαθητές παιδαγωγικές διαδικασίες, αλλά περιορίζεται στο να προτείνει τα μέσα με τα οποία εκείνοι θα εργαστούν. Ο ίδιος ο μαθητής, από την πλευρά του δραστηριοποιείται, αποκτά πρωτοβουλίες και αναπτύσσει αίσθημα ευθύνης. Πιο συγκεκριμένα, ο μαθητής που θεωρείται ικανός να αντιληφθεί τη φύση των προβλημάτων του, ενθαρρύνεται να εκφράσει τα συναισθήματά του -σε σχέση με τα προβλήματα που συναντά- για να δώσει λύσεις. Ο εκπαιδευτικός, επομένως, αποφεύγοντας κρίσεις και συμβουλές, καταβάλει προσπάθειες να κατανοήσει τον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβάνεται τα πράγματα ο μαθητής από τη δική του οπτική γωνία.

Η βιωματική μάθηση του Rogers πλαισιώνεται από τις εξής αρχές:

- Οι άνθρωποι διαθέτουν έμφυτη τη δυνατότητα για μάθηση.
- Ουσιαστική μάθηση επιτελείται όταν ο ενήλικας εκπαιδευόμενος κατανοεί τη σχέση του με το προς μάθηση αντικείμενο.

- Η μάθηση επιτυγχάνεται όταν ο εαυτός δεν απειλείται.
- Η έμπρακτη μάθηση είναι αυτή που βασικά αφομοιώνεται καλύτερα από τον εκπαιδευόμενο.
- Η μαθησιακή διεργασία κρίνεται ως επιτυχής και αποτελεσματική όταν ο εκπαιδευόμενος συμμετέχει υπεύθυνα σε αυτή, διευκολύνοντας ο ίδιος τη θετική έκβασή της.
- Η αυτοεκκινούμενη μάθηση εμπλέκει το άτομο ως συνολική προσωπικότητα.
- Μέσα από την αυτοκριτική και την αυτοαξιολόγηση δίδεται ώθηση στην ανεξαρτησία, στη δημιουργικότητα και στην αυτοπεποίθηση.

Παρόλο που οι παραπάνω παραδοχές παρέχουν σημαντικές πληροφορίες για τη μαθησιακή διεργασία και καθοδηγούν τον εκπαιδευτικό, εντούτοις παρουσιάζουν μια αδυναμία: δεν αποτελούν ολοκληρωμένη θεωρία για την ατομική μάθηση μέσα στο ευρύτερο κοινωνικοπολιτισμικό περιβάλλον και ειδικότερα για τη μάθηση των ενηλίκων.

1.3 Ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των ενήλικων εκπαιδευομένων.

Προκειμένου να διαμορφωθούν οι προϋποθέσεις για την αποτελεσματική εκπαίδευση των ενηλίκων, κρίθηκε σκόπιμη η συγκρότηση ενός θεωρητικού υποβάθρου πάνω στο οποίο θα στηρίζονταν οι εκπαιδευτικοί για την επίτευξη του προαναφερθέντος στόχου. Συνεπώς, για να εξασφαλιστεί η αποτελεσματικότητα των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων, έχουν διερευνηθεί και μελετηθεί διεξοδικά τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των ενήλικων εκπαιδευομένων.

Ερευνητές και συγγραφείς, όπως οι St. Brookfield (1986), S. Courau (2005), C. Houle (1980), M. Knowles (1998), A. Knox (1977), R. Smith (1993), J. Rogers (1989), E. Williams (1996) κ.ά. (Rogers A., *Η Εκπαίδευση Ενηλίκων*, 1999 / Jarvis P., *Συνεχιζόμενη Εκπαίδευση και Κατάρτιση*, 2004) έχουν επιδοθεί σε μια πολυπρισματική διερεύνηση σε σχέση με τα χαρακτηριστικά που άπτονται των ενήλικων εκπαιδευομένων, τα οποία συνοψίζονται ακολούθως σε μια συνθετική προσέγγιση.

Δεδομένες προθέσεις και συγκεκριμένοι στόχοι. Οι ενήλικες επιλέγουν εκουσίως τη συμμετοχή τους σε ένα πρόγραμμα εκπαίδευσης, απόφαση η οποία απορρέει από την αδήριτη ανάγκη τους για ικανοποίηση συγκεκριμένων στόχων. Οι πλείστοι από αυτούς αισθάνονται ότι χρειάζονται ενίσχυση του μορφωτικού τους επιπέδου, έτσι ώστε να είναι σε θέση να ανταποκρίνονται στις αυξανόμενες απαιτήσεις των κοινωνικών (συμβολή σε μια κοινωνική ή συνδικαλιστική ομάδα) και επαγγελματικών τους ρόλων (διεκδίκηση εργασιακής θέσης, εξασφάλιση προαγωγής, πρόσβαση σε ανώτερη εκπαιδευτική βαθμίδα). Για να μπορέσουν να προσαρμοστούν σε μία ήδη υπάρχουσα ή σε μία νέα κατάσταση χρειάζονται συγκεκριμένες γνώσεις ή / και δεξιότητες. Υπάρχει, βέβαια, και η κατηγορία εκείνη των ενηλίκων οι οποίοι αποζητούν την α) αυτοεπιβεβαίωση, β) επιβεβαίωση της ικανότητάς τους να πετύχουν κάποιο στόχο και γ) εκείνοι που μέσα στα πλαίσια της προσωπικής τους ανάπτυξης στοχεύουν στην ανακάλυψη νέων διαστάσεων της πραγματικότητας και στη διεύρυνση των πνευματικών τους οριζόντων. Γενικότερα, όμως, όλοι απαιτούν από το εκπαιδευτικό πρόγραμμα στο οποίο συμμετέχουν να τους παρέχει εφαρμόσιμες γνώσεις οι οποίες σχετίζονται με τα δικά τους δεδομένα και όχι γνώσεις θεωρητικού μόνο τύπου.

Βιώματα, εμπειρίες και κεκτημένες γνώσεις. Είναι δεδομένο ότι από τη στιγμή που οι συμμετέχοντες σε ένα πρόγραμμα είναι ενήλικες, αυτοί διαθέτουν μια «δεξαμενή» βιωμάτων,

εμπειριών και γνώσεων που κατακτήθηκαν σε διάφορες φάσεις της ζωής τους. Οι πλείστοι από αυτούς προσδοκούν από τον εκπαιδευτικό τους να αναγνωρίζει την ύπαρξη των εμπειριών και γνώσεών τους, πράγμα που συνεπάγεται, εμμέσως πλην σαφώς, και αναγνώριση της προσωπικότητας του ενήλικα εκπαιδευομένου. Αναμένουν, λοιπόν, να απολαμβάνουν την ελευθερία εξιστόρησης των εμπειριών τους (σε συνάφεια πάντοτε με τις διδακτικές ενότητες) και της έκθεσης των απόψεών τους, οι οποίες πηγάζουν από το γνωστικό τους υπόβαθρο. Αν ο εκπαιδευτικός κατορθώσει να συνδέσει το περιεχόμενο των νέων γνώσεων με αυτές που ήδη διαθέτουν οι εκπαιδευόμενοί του, τότε καθιστά πιο εύκολη την αφομοίωση γι' αυτούς. Παράλληλα, οι ήδη κερτημένες γνώσεις και εμπειρίες μπορεί να αποτελέσουν στοιχεία εμπλουτισμού για την υπόλοιπη ομάδα, αλλά και να συντείνουν στη συνοχή των μελών της. Η αξιοποίηση λοιπόν των προηγούμενων εμπειριών θεωρείται ουσιώδης για τις μαθησιακές διεργασίες των ενηλίκων.

Αποκρυσταλλωμένοι τρόποι μάθησης. Ο καθένας από τους ενήλικες, περνώντας μέσα από διάφορα στάδια εκπαίδευσης και επιμόρφωσης έχει πλέον κατασταλάξει στους δικούς του τρόπους μάθησης και κατάκτησης της γνώσης. Αυτοί οι μαθησιακοί μηχανισμοί έχουν υιοθετηθεί από τον καθένα ανάλογα με τα χαρακτηριστικά της προσωπικότητάς του, τις δεξιότητες, τις ικανότητες και τις εμπειρίες του. Επιπρόσθετα, οι ταχύτητες με τις οποίες μαθαίνει και απομνημονεύει το κάθε ενήλικο άτομο διαφέρει από ένα άλλο. Επιβάλλεται, ο εκπαιδευτικός να επιδειξεί κατανόηση και ιδιαίτερη ευαισθησία σε αυτό το θέμα, αφού για να μπορέσουν οι εκπαιδευόμενοι να αντιληφθούν τις γνώσεις εύκολα, τάχιστα και αποτελεσματικά, πρέπει να γίνει αποδεκτός ο ιδιαίτερος τρόπος και ρυθμός μάθησης του καθενός.

Επιθυμία για ενεργητική συμμετοχή. Η επιδίωξη, από μέρους των εκπαιδευομένων, ύπαρξης διαλογικής συζήτησης και επικοινωνίας στις εκπαιδευτικές διεργασίες αποδεικνύει περίτρανα την ανάγκη τους για αυτοκαθορισμό, χειραφέτηση και ενεργητική συμμετοχή στη διαμόρφωση των καταστάσεων που σχετίζονται με αυτούς. Η διδακτική που υιοθετεί το μονόλογο του εκπαιδευτικού αποδοκιμάζεται από τους εκπαιδευόμενους. Τείνουν συνήθως να αρέσκονται στη σocraticή διδασκαλία (μαιευτική). Επιθυμούν, κατ' επέκταση, να έχουν άποψη τόσο για το περιεχόμενο του προγράμματος – το οποίο απαιτούν να συνάδει με τις ανάγκες τους – όσο και για τις μεθόδους που προτίθεται ο εκπαιδευτικός να χρησιμοποιήσει. Παρόλα ταύτα, υπάρχουν και κάποιοι από αυτούς οι οποίοι τηρούν μια παθητική στάση. Από την άλλη, όμως, ο Alan Rogers (*Η Εκπαίδευση Ενηλίκων*, 2002, σ.93) τονίζει εμφαντικά ότι «*ακόμα και η πιο πειθήνια ομάδα ενηλίκων εκπαιδευομένων, ενώ αρκείται τον περισσότερο καιρό στην παθητική εκπαίδευση,*

σαν να βρισκόταν ξανά στα θρανία, θα επαναστατήσει την κατάλληλη στιγμή εναντίον των εκπαιδευτών, όταν θιγεί υπέρμετρα η ωριμότητά τους».

Μαθησιακά εμπόδια. Η αποδοχή από μέρος των ενήλικων καινούργιων μαθησιακών αντικειμένων ή νέων εκπαιδευτικών μεθόδων δεν είναι πάντοτε εύκολη διαδικασία. Αυτό έγκειται στο ότι είναι προσκολλημένοι στις γνώσεις και στις αξίες που έχουν αποκτήσει στο παρελθόν. Δεν είναι τόσο εφικτή αναθεώρηση των απόψεών τους και η αφομοίωση νέων δεδομένων. Επίσης, ελλείψει υψηλής αυτοεκτίμησης και αυτοπεποίθησης, είναι πολύ εύκολο οι ενήλικες να αποθαρρυνθούν από την προσπάθεια κατάκτησης της νέας γνώσης και να αναπτύξουν μηχανισμούς άμυνας ή παραίτησης. Τραυματικές σχολικές εμπειρίες, ακόμα, είναι δυνατόν να συμβάλουν στη διαιώνιση του φόβου της αποτυχίας, της κριτικής και της αμφισβήτησης των δυνατοτήτων τους χωρίς να προηγηθεί η παραμικρή προσπάθεια. Σε μια άλλη κατηγορία μαθησιακών εμποδίων εντοπίζονται προβλήματα που αναδύονται από τη φυσική κατάσταση των ενήλικων ατόμων, όπως φθίνουσα οπτική, μειωμένη ακουστική, λιγότερη ενέργεια.

1.4 Ο ρόλος του εκπαιδευτικού ενηλίκων.

Ένα καθοριστικής σημασίας δεδομένο, το οποίο αποτελεί και την πυξίδα του εκπαιδευτικού ενηλίκων, είναι το γεγονός ότι οι ενήλικες εκπαιδευόμενοι σε καμία περίπτωση δεν αποτελούν παθητικούς δέκτες γνώσεων, αποδείξεων και επεξηγήσεων. Οι τελευταίοι είναι πλέον άτομα με μεγάλο απόθεμα εμπειριών και γνώσεων, πράγμα που συνεπάγεται ότι αναμένουν από το διδάσκοντά τους να το αναγνωρίζει αυτό και να το αξιοποιεί κατά την πορεία της μάθησης. Οι προηγούμενες γνώσεις των ενηλίκων πρέπει να εκλαμβάνονται ως δεδομένες τις οποίες ο εκπαιδευτικός καλείται να εμπλουτίσει και όχι να ισοπεδώσει. Ουσιώδες πάντοτε παραμένει το γεγονός ότι οι εκπαιδευτικοί οφείλουν να αντιληφθούν ότι το αντικείμενο μάθησης επιβάλλεται να είναι «εφαρμοσμένο» και όχι θεωρητικού τύπου, δηλ. να σχετίζεται με τους ίδιους τους εκπαιδευομένους.

Ο ρόλος που καλείται να παίξει ο εκπαιδευτικός ενηλίκων χαρακτηρίζεται πολυεπίπεδος. Πρωτίστως, πρέπει να ενθαρρύνει την ενεργητική συμμετοχή των ενηλίκων στην εκπαιδευτική διεργασία. Παράλληλα, πρέπει να αντιλαμβάνεται ότι ο καθένας από αυτούς έχει το δικό του προσωπικό τρόπο να μαθαίνει, γεγονός που απορρέει από την ανάγκη για χειραφέτηση και αυτοκαθορισμό που χαρακτηρίζουν τους ενήλικες. Ουσιώδες επίσης για τον εκπαιδευτικό ενηλίκων είναι να κατανοήσει ότι ο καθένας από τους μαθητές του αποτελεί μια μοναδική προσωπικότητα με διαφορετικά βιώματα στον τομέα της μάθησης, όπως φόβος αποτυχίας, έλλειψη αυτοπεποίθησης, χαμηλή αυτοεκτίμηση, τραυματικές εμπειρίες από το σχολικό σύστημα κ.ά. Συνεπώς, και αν υιοθετήσουμε την ιδεολογική θέση του Knowles που καθιστά την εκπαίδευση ως μια ανθρώπινη διεργασία, τότε η ανθρώπινη υπόσταση των εκπαιδευομένων κατέχει πρωτεύουσα θέση στη διεργασία της μάθησης. Ως εκ τούτου, οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να εστιάζονται σ' αυτό.

Σύμφωνα με την κατάταξη των Brookfield (1986, 1995), Freire και Shor (1987), Knowles (1998), Rogers (2002), Βεργίδης (2002) και Jarvis (2004) (Jarvis P., *Συνεχιζόμενη Εκπαίδευση και Κατάρτιση*, 2004 / Κόκκος Α., *Εκπαιδύοντας τους Εκπαιδευτές Ενηλίκων*, 2008) οι γνώσεις, οι ικανότητες και οι στάσεις που θα πρέπει ένας εκπαιδευτικός ενηλίκων να διαθέτει, κατηγοριοποιούνται ως ακολούθως:

- Σέβεται την προσωπικότητα των ενηλίκων και τα όποια ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του καθενός. Αξιοποιεί έμπρακτα μέσα στη μαθησιακή διαδικασία τις κεκτημένες γνώσεις και εμπειρίες τους, αναγνωρίζοντας τη σημασία τους για τους ενήλικες. Αξιολογεί τις ταχύτητες μάθησης του καθενός και τις δυνατότητές τους.
- Ενθαρρύνει το διάλογο και προάγει τη συνεργατικότητα μεταξύ των ενηλίκων.
- Αφήνει πεδίο ελεύθερο για πρωτοβουλίες από μέρους των εκπαιδευομένων, παροτρύνοντας τη συμμετοχή τους σε κάθε στάδιο της εκπαιδευτικής διεργασίας.
- Διασαφηνίζει στους εκπαιδευομένους το περιεχόμενο των διδακτικών ενοτήτων και τους πληροφορεί για το διδακτικό υλικό που πρόκειται να αξιοποιηθεί κατά την εκπαιδευτική διεργασία.
- Επιστρατεύει ένα ευρύ φάσμα εκπαιδευτικών τεχνικών. Αυτές αποσκοπούν στην ενεργοποίηση της κριτικής σκέψης των εκπαιδευομένων (αποτρέποντάς τους από το να γίνονται παθητικοί δέκτες γνώσεων), στην αξιοποίηση των δικών τους γνώσεων και στην υποκίνηση της ενεργητικής συμμετοχής τους γενικότερα.
- Καθίσταται αρωγός στην ένταξη των εκπαιδευόμενων ενηλίκων στον επαγγελματικό χώρο και στην κοινωνία με προσπάθειες συσχέτισης των διδακτέων ενοτήτων με τις συνθήκες που επικρατούν στα δύο προαναφερθέντα πεδία.
- Διαθέτει το γνώθι σαυτόν που συνεπάγεται ότι ξέρει πού υστερεί και πού πλεονεκτεί σε σχέση με το χειρισμό της ομάδας που εκπαιδεύει.
- Εφαρμόζει διαδικασίες αυτοκριτικής, αυτοαξιολόγησης και αυτοανάπτυξης σε σχέση με την ποιότητα και αποτελεσματικότητα της δουλειάς του. Φροντίζει να επιμορφώνεται συστηματικά εκεί όπου ο ίδιος κρίνει και αποφαινεται ότι χρειάζεται να ενισχυθεί.

Ο Campbell (*Adult Education as a Field of Study and Practice*, 1977 στο Jarvis P., *Συνεχιζόμενη Εκπαίδευση και Κατάρτιση*, 2004, σ. 254-261) αποπειρώμενος να προσδιορίσει τον ιδανικό ρόλο του εκπαιδευτικού ενηλίκων, γράφει χαρακτηριστικά:

Είναι δυνατό να εντοπιστούν τρεις διακριτές, σημαντικές ομάδες ικανοτήτων, οι οποίες χαρακτηρίζουν τον ιδανικό εκπαιδευτή ενηλίκων και οι οποίες μπορούν να εκληφθούν ως καθολικοί στόχοι της εκπαίδευσης εκπαιδευτών. Η πρώτη είναι η πεποίθηση που έχει μέσα του ο εκπαιδευτής ενηλίκων για τη δυνατότητα ανάπτυξης των ενηλίκων, καθώς και μια ισχυρή αφοσίωση στην εκπαίδευση ενηλίκων, η οποία εκδηλώνεται με την επέκταση της δικής του εκπαίδευσης. Η προθυμία να αποδέχεται τις ιδέες των άλλων, η ενθάρρυνση της ελευθερίας της σκέψης και έκφρασης είναι θεμελιώδης, όπως είναι και η δυναμική – και όχι στατική – θεώρηση του πεδίου της εκπαίδευσης ενηλίκων. Η δεύτερη είναι να διαθέτει ορισμένες ικανότητες – γραφής και ομιλίας, βέβαια – αλλά και την ικανότητα να συντονίζει ομάδες αποτελεσματικά, να διευθύνει πολύπλοκες διοικητικές δραστηριότητες και να έχει ταλέντο στην ανάπτυξη προγραμμάτων. Τέλος, ο εκπαιδευτικός ενηλίκων πρέπει να κατανοεί τις συνθήκες κάτω από τις οποίες μαθαίνουν οι ενήλικοι, τα κίνητρό τους για μάθηση, τα χαρακτηριστικά της κοινότητάς τους και τη δομή της. Βασικό στοιχείο πίσω από όλα αυτά είναι η κατανόηση του εαυτού του θεμελιωμένη σε μια προσωπική φιλοσοφία που δίνει συνοχή στις πράξεις του.

Οι ενήλικες εκπαιδευόμενοι αποτελούν φορείς μιας σύνθετης πραγματικότητας, οι οποίοι αναζητούν, μέσα από τη δια βίου εκπαίδευση, τα εργαλεία που θα τους βοηθήσουν στην πορεία τους. Θα πρέπει για την κάθε περίπτωση ο εκπαιδευτικός ενηλίκων να επιδεικνύει την ανάλογη ευαισθησία και να επιστρατεύει όλες τις απαραίτητες εκπαιδευτικές μεθόδους, ώστε να επιτυγχάνεται το επιθυμητό αποτέλεσμα και για τις δύο πλευρές.

Σε ένα άλλο πεδίο, οι εκπαιδευτικοί ενηλίκων δεν πρέπει να θεωρούν τον εαυτό τους ως «αυθεντία στη γνώση». Πρέπει να αξιοποιούν τις ήδη κερτημένες γνώσεις των εκπαιδευομένων τους, αποδεικνύοντάς τους ότι αναγνωρίζουν και το δικό τους γνωστικό και μορφωτικό υπόβαθρο. Κατ' επέκταση, αλλά και μέσα από μια ψυχολογική οπτική, μία από τις προεκτάσεις του ρόλου του εκπαιδευτικού είναι η «ενίσχυση» κάθε «σωστής» γνώσης με απώτερο στόχο την εξύψωση της αυτοπεποίθησης και αυτοεκτίμησης των ενηλίκων μαθητών τους. Σχετικά με το προαναφερθέν, ωστόσο, οι τελευταίοι πρέπει να προτρέπονται να αναστοχάζονται επί των «λανθασμένων» γνώσεών τους και να προβαίνουν σε «διόρθωσή» τους οι ίδιοι, όπου αυτό μπορεί να γίνει.

Το κατεξοχήν ουσιαστικό σημείο, δηλαδή ο πυρήνας, του πολυσχιδούς ρόλου ενός εκπαιδευτικού ενηλίκων είναι το να προάγει τη συνάρθρωση διδασκαλίας και μάθησης σε ένα λειτουργικό σύνολο από το οποίο θα επιτυγχάνονται οι στόχοι που έχουν θέσει τόσο οι διδάσκοντες όσο και οι εκπαιδευόμενοι.

1.5 Γενικά: Το Πρόβλημα της Επαγγελματοποίησης των Εκπαιδευτικών Ενηλίκων.

Η θεμελίωση των επαγγελμάτων-“professions” απορρέει από την κατοχή της συστηματικής και συνεκτικής γνώσης μιας επιστημονικής περιοχής. Βαρύνουσας σημασίας είναι το ότι μόνο τα μέλη ενός συγκεκριμένου επαγγέλματος είναι κάτοχοι αυτής της γνώσης, γεγονός που εδραιώνει τη συμβολή τους στην κοινωνία ως αντικειμενικά αναντικατάστατη. Θα πρέπει να τονιστεί, επιπρόσθετα, ότι η παραγωγή, η συστηματοποίηση και η συστηματική μετάδοση αυτών των γνώσεων αποτελούν έργο των πανεπιστημιακών σχολών, οι οποίες αποτελούν την πηγή της επιστημονικής αυθεντίας. Ως εκ τούτου, οι βασικότερες συνισταμένες οι οποίες καθορίζουν το status ενός επαγγέλματος ως “profession” είναι, σύμφωνα με τους Κελπανίδη Μ.Χ. και Βруниώτη Κ.Π. (Δια Βίου Μάθηση: Κοινωνικές Προϋποθέσεις και Λειτουργίες – Δεδομένα και Διαπιστώσεις, 2004, σελ. 196) *«η αποκλειστικότητα στην κατοχή της θεωρητικής γνώσης, δηλαδή η εξειδικευμένη επιστημονική αυθεντία για την οποία δεν υπάρχουν υποκατάστατα, και η βαρύτητα των συνεπειών που θα υπήρχαν αν δεν ήταν διαθέσιμη η γνώση αυτή, καθώς επίσης και η σημασία των θετικών εφαρμογών αυτής της γνώσης για την κοινωνία»*. Συνεπώς, η νομιμοποίηση των επαγγελμάτων-“professions” και η συνακόλουθη με αυτά επαγγελματική αυθεντία πηγάζει από την επιστημονική αυθεντία των πανεπιστημιακών σχολών που εκπαιδεύουν τα μέλη τους.

Από τα προαναφερθέντα, λοιπόν, συνάγεται το συμπέρασμα ότι η καθιέρωση πανεπιστημιακών σπουδών για την εκπαίδευση των εκπαιδευτικών ενηλίκων θα συμβάλει σημαντικά στην επαγγελματοποίησή τους. Καθίσταται, άρα, σαφές ότι η εκπαίδευση ενηλίκων εάν δεν παγιωθεί και αν δεν αποκτήσει παράδοση ως επιστημονικός κλάδος, στο απώτερο μέλλον οποιεσδήποτε προσπάθειες επαγγελματοποίησης θα είναι καταδικασμένες σε αποτυχία.

Με την πάροδο του χρόνου και την αλματώδη ανάπτυξη των κοινωνιών έγινε αντιληπτό ότι η εκπαίδευση ενηλίκων ήταν ζωτικής σημασίας και οι απαιτήσεις για τη συνεχιζόμενη κατάρτιση των εκπαιδευτικών ενηλίκων γίνονταν ολοένα και πιο έντονες. Γι’ αυτό και μερικά πανεπιστήμια διαφόρων χωρών είχαν αρχίσει να εντάσσουν στα ακαδημαϊκά τους προγράμματα την εκπαίδευση των εκπαιδευτικών ενηλίκων. Το Πανεπιστήμιο Columbia στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής αποτέλεσε ένα από τα πρώτα πανεπιστήμια που εισήγαγε το 1930 ένα μεταπτυχιακό πρόγραμμα στην εκπαίδευση ενηλίκων, το οποίο οδηγούσε στη λήψη διδακτορικού διπλώματος. Ακολούθησαν, το 1948 το Πανεπιστήμιο της Syracuse (ΗΠΑ), το

1985 το Πανεπιστήμιο του Linköping στη Σουηδία και το Πανεπιστήμιο της Louvain στο Βέλγιο. Είναι αξιοσημείωτο, επίσης, ότι σήμερα στη Γερμανία 49 πανεπιστημιακά ιδρύματα παρέχουν σπουδές στο εν λόγω αντικείμενο, με πρωτοπόρα το Πανεπιστήμιο του Bochum και το Ελεύθερο Πανεπιστήμιο του Βερολίνου. Πιο συγκεκριμένα, η φοίτηση στα πανεπιστήμια της Γερμανίας οδηγεί στην απόκτηση πρώτου πτυχίου και μεταπτυχιακού με ειδίκευση στην εκπαίδευση ενηλίκων. Επίσης, στο πλαίσιο των προπτυχιακών σπουδών Παιδαγωγικής, προσφέρονται μεμονωμένα μαθήματα που σχετίζονται με την εκπαίδευση ενηλίκων. Μια άλλη κατηγορία σπουδών συνδέεται με προγράμματα επιμόρφωσης ή μετεκπαίδευσης σε αντικείμενα της εκπαίδευσης ενηλίκων.

Το πρόβλημα, ωστόσο, της επαγγελματοποίησης των εκπαιδευτικών ενηλίκων επιδεινώνεται εξαιτίας, αφενός, της εξαιρετικά μεγάλης ανομοιογένειας των αντικειμένων που διδάσκονται στο χώρο της εκπαίδευσης ενηλίκων και, αφετέρου, εξαιτίας της εξαιρετικά μεγάλης διαφοροποίησης του γνωστικού επιπέδου των συμμετεχόντων. Η τελευταία επιβάλλει μια αντίστοιχα μεγάλη διαφοροποίηση των απαιτούμενων από τους διδάσκοντες προσόντων. Κατ' επέκταση, μια άλλη αιτία του προβλήματος είναι το γεγονός ότι παρατηρείται μια ελαστικότητα υποκατάστασης των ατόμων που είναι ειδικευμένα στην εκπαίδευση ενηλίκων από άλλα άτομα που έχουν διαφορετικό εκπαιδευτικό υπόβαθρο. Αποτέλεσμα αυτού είναι να γίνεται δυσδιάκριτη η ποιοτική διαφορά ανάμεσα σε εκπαιδευτικούς ενηλίκων που παρέχουν ειδικές γνώσεις και σε εκείνους τους εκπαιδευτικούς που ανήκουν σε άλλους κλάδους. Έτσι, οι προσπάθειες συγκρότησης της εκπαίδευσης ενηλίκων ως ενιαίου επιστημονικού αντικειμένου προσκρούουν σε ανασταλτικούς παράγοντες.

Κάτω από αυτές τις προϋποθέσεις, καθίσταται, στο παρόν τουλάχιστον στάδιο, ανέφικτη η επαγγελματοποίηση των μελών της εκπαίδευσης ενηλίκων. Αυτό οφείλεται στο ότι η εκπαίδευση ενηλίκων δεν αποτελεί ένα ενιαίο διακριτό επάγγελμα που να θεμελιώνεται σε ένα οριοθετημένο σώμα γνώσεων.

Το πρόβλημα της επαγγελματοποίησης των εκπαιδευτικών ενηλίκων αναφέρεται και εξαιτίας του ότι οι απαιτήσεις του ρόλου που αυτοί καλούνται να διαδραματίσουν έχουν αυξηθεί κατακόρυφα. Συνεπώς, η συνεχής και υψηλού επιπέδου μετεκπαίδευσή τους κρίνεται επιβλητέα.

... ο εκπαιδευτής ενηλίκων πρέπει να μαθαίνει συνεχώς. Περισσότερο από ό,τι οι άλλοι άνθρωποι, πρέπει να σχεδιάζει και να πραγματοποιεί μια συνεχιζόμενη

δραστηριότητα αυτομόρφωσης. Αν δεν τον κάνει, οι συνέπειες είναι σοβαρές. Περιορίζει την ανάπτυξή του, ψευτίζει, οι ενέργειές του γίνονται μηχανιστικές και ασυγκρότητες και αδυνατεί να κατανοεί τις ανταμοιβές αλλά και τις δυσκολίες που ενυπάρχουν στην εκπαιδευτική διεργασία. Η επαγγελματική του επιμόρφωση πρέπει να ενσταλάζει μέσα του την επίγνωση της ανάγκης για μάθηση και να τον βοηθά να κατανοεί πώς να δραστηριοποιείται για αυτόν το σκοπό. (Κόκκος Α., Εκπαίδευση Ενηλίκων: Ανιχνεύοντας το Πεδίο, 2005, σ. 150).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2:

ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ:

ΓΕΝΙΚΑ – ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΚΑΙ

ΣΥΝΕΧΙΖΟΜΕΝΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

2.1 Γενικά: Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού προς επίτευξη των επιχειρησιακών στόχων.

«Όταν σχεδιάζεις για ένα χρόνο, να σπέρνεις σιτάρι. Όταν σχεδιάζεις για μια δεκαετία, να φυτεύεις δέντρα. Όταν σχεδιάζεις για μια ζωή, να καταρτίζεις και να εκπαιδεύεις ανθρώπους». (Κινέζικη παροιμία).

Το ανθρώπινο κεφάλαιο και η ποιότητα των ανθρώπων που στελεχώνουν έναν οργανισμό είναι οι δύο καθοριστικοί για την επιτυχία του παράγοντες. Ο παράγοντας «άνθρωπος» αποτελεί το κλειδί της επιτυχίας μιας επιχείρησης, γι' αυτό και επιβάλλεται το σύγχρονο επιχειρηματικό περιβάλλον να επικεντρωθεί σε αυτόν.

Οι οργανισμοί λειτουργούν μέσα ένα δυναμικό και πολύπλοκο περιβάλλον και τελούν συνεχώς υπό καθεστώς έντονων ανταγωνιστικών πιέσεων. Έτσι, είναι υποχρεωμένοι να λειτουργούν ευέλικτα, να προσαρμόζονται και να ανταποκρίνονται στις πιέσεις της αγοράς με ταχύτητα. Πρέπει να καινοτομούν και να επιτυγχάνουν υψηλές επιδόσεις στο κόστος, στην ποιότητα των προϊόντων και υπηρεσιών και στην εξυπηρέτηση των πελατών. Άπτεται της ικανότητας της επιχείρησης να ενδυναμώνει το ανθρώπινο δυναμικό της και να αξιοποιεί τους ανθρώπους της ως το πιο δυνατό της χαρτί, ώστε αυτοί να μπορούν να αντεπεξέρχονται σε κάθε λογής πρόκληση και να ανταποκρίνονται αποτελεσματικά.

Κύρια επιδίωξη της επιχείρησης ως προς την ενδυνάμωση του ανθρώπινου δυναμικού οφείλει να είναι η εδραίωση μηχανισμών εσωτερικών «από πάνω προς τα κάτω» και οριζόντιας επικοινωνίας. Απώτερος στόχος του προαναφερθέντος είναι οι υπάλληλοι όλων των βαθμίδων να είναι διαρκώς και εξ ολοκλήρου ενημερωμένοι για ζητήματα που αφορούν τη δική τους εργασία, το έργο της οργανωτικής τους μονάδας και του οργανισμού συνολικά. Εποικοδομητικό αποτέλεσμα αυτής της ενημέρωσης των εργαζομένων είναι η εδραίωση ενός αισθήματος

εμπιστοσύνης και συμμετοχής στα τεκταινόμενα της επιχείρησης. Επιπλέον διασαφηνίζονται τα καθήκοντα των εργαζομένων καθώς επίσης και οι λόγοι της επιτέλεσης αυτών των εργασιών, έτσι ώστε να είναι σε θέση να βοηθήσουν την επιχείρηση να επιτύχει υψηλότερες επιδόσεις.

Απαραίτητη προϋπόθεση για το μοντέλο διαρκούς επιτυχίας αποτελεί η εξασφάλιση της συνεχούς ανάπτυξης των ανθρώπων. Το ζήτημα αυτό καθίσταται στρατηγικής σημασίας για τις επιχειρήσεις οι οποίες διεκδικούν μια κυρίαρχη θέση στον ανταγωνισμό και το επίπεδό τους είναι υψηλό,. Γι' αυτό το λόγο επενδύουν σημαντικά στην ανάπτυξη των ανθρώπων τους ακόμη και σε περιόδους ύφεσης και μείωσης των δαπανών.

Η ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού αποτελεί αναγκαιότητα για τους οργανισμούς οι οποίοι επιδιώκουν τη βελτίωση των γνώσεων και των ικανοτήτων των εργαζομένων τους με απώτερο στόχο την αύξηση της αποτελεσματικότητάς τους. Επίσης, η συστηματική ανάπτυξη του προσωπικού διασφαλίζει και εξασφαλίζει τη διαδοχή των στελεχών σε θέσεις ευθύνης, γεγονός που συμβάλλει στην αποτελεσματικότητα του μάνατζμεντ. Οι πετυχημένες επιχειρήσεις προσφέρουν προοπτικές καριέρας στους εργαζομένους τους, παρέχοντάς τους έτσι ένα βαρυσήμαντο κίνητρο για ενδεχόμενη ανέλιξή τους. Ως εκ τούτου, όλα τα στελέχη τους προέρχονται «εκ των έσω» (home grown management) και αυτό είναι καθορίζει την επιτυχία των επιχειρήσεων αυτών.

Η φιλοσοφία των οργανισμών οι οποίοι εφαρμόζουν το λεγόμενο internal labour είναι να φροντίζουν τους εργαζομένους του και να τους παρέχουν συνεχώς κίνητρα, οι οποίοι, ως ανταπόδοση, παρέχουν εξαιρετική εξυπηρέτηση στους πελάτες. Η ανάπτυξη της εσωτερικής αγοράς εργασίας των οργανισμών αυτών περιλαμβάνει εκπαίδευση, επιλογή και πρόσληψη, συσχέτιση της αποδοτικότητας των υπαλλήλων με προοπτικές καριέρας και προσχεδιασμένα προγράμματα διατήρησης των υπαλλήλων. Επιπρόσθετα, προωθείται το concept της εσωτερικής παραγωγής ως “*growing the company from within*”, το οποίο σε συνδυασμό με τις προσχεδιασμένες στρατηγικές διατήρησης των υπαλλήλων υποδηλοί τη στρατηγική χρησιμότητα του internal labour market.

Μέσα στα πλαίσια της ανάπτυξης της εσωτερικής αγοράς εργασίας δίδεται έμφαση στην εκπαίδευση και επιμόρφωση όλων των στρωμάτων της ιεραρχίας, με έμφαση στις εποπτικές και διοικητικές βαθμίδες. Ειδικότερα, κάποιες επιχειρήσεις εφαρμόζουν το εκπαιδευτικό πρόγραμμα “*on property*”. Αυτό έχει σχεδιαστεί όχι μόνο για να παρέχει εξειδικευμένα προσόντα για

συγκεκριμένες θέσεις, αλλά και για να ενθαρρύνει την απόκτηση πολλαπλών προσόντων και πολυεπίπεδων δεξιοτήτων για τις ηγετικές θέσεις. Στόχος του προγράμματος είναι η βελτίωση της ποιότητας των εργασιών και τη διεύρυνση των καθηκόντων των υπαλλήλων.

Υποστηρίζεται, λοιπόν, η άποψη ότι η ανάπτυξη της εσωτερικής αγοράς εργασίας παρέχει μια σταθερή στελέχωση της εταιρείας με εκπαιδευμένους και προσοντούχους εργαζόμενους. Συνακόλουθα, αυτή η εσωτερική αγορά εργασίας οδηγεί σε υψηλότερη διατήρηση των εργαζομένων.

Ωστόσο, αυτό που πρέπει να επισημανθεί είναι το ότι η εξασφάλιση εργασίας επιτυγχάνεται μόνο με τη συστηματική ανάπτυξη των ανθρώπων, αφού τα προσόντα που αποκτούν μέσω αυτής τους καθιστούν διεκδικησίμους στην αγορά εργασίας. Κάτω από τις σημερινές συνθήκες τη σιγουριά της απασχόλησης, με την έννοια της μονιμότητας, δεν είναι δυνατόν να την εγγυηθούν ούτε οι δημόσιοι οργανισμοί. Συνεπώς, το χαρτοφυλάκιο των γνώσεων, ικανοτήτων και τεχνογνωσίας που διαθέτει ένας εργαζόμενος αποτελεί τη μοναδική εγγύηση γι' αυτόν για σίγουρη εργοδότηση, αλλά και για ανάδυση συνεχώς νέων εργασιακών ευκαιριών για το άτομό του. Οι σύγχρονες επιχειρήσεις εξαιτίας του διαρκώς μεταβαλλόμενου περιβάλλοντος μέσα στο οποίο δραστηριοποιούνται, είναι αδύνατον να εγγυηθούν στους ανθρώπους τους μόνιμη απασχόληση για όλη τους την καριέρα. Αυτό, όμως, που μπορούν να τους παρέχουν είναι η συνεχής ανάπτυξή τους έτσι ώστε αυτοί να καθίστανται ανά πάσα στιγμή «ετοιμοπόλεμοι – περιζήτητοι» στην αγορά εργασίας (marketable).

Η ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού δεν προϋποθέτει μόνο συνεχή εκπαίδευση, αλλά για να θεωρείται ολοκληρωμένη επεκτείνεται και σε δύο άλλα μείζονα πεδία:

- Στον καταρτισμό και στην εφαρμογή ενός συστήματος αξιολόγησης, όπως το σύγχρονο σύστημα 360° feedback, που εξασφαλίζει τον εντοπισμό των αναπτυξιακών αναγκών και τη συνεχή αναπληροφόρηση (feedback) στο ανθρώπινο δυναμικό, ώστε αυτό να βελτιώνεται και να αναπτύσσεται.
- Στην υιοθέτηση των λειτουργιών της καθοδήγησης (coaching), της διδασκαλίας (teaching) και της συμβουλευτικής (mentoring) από τα διοικητικά στελέχη και στη συνακόλουθη ένταξή τους στην οργανωσιακή κουλτούρα.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα της επιχείρησης που έχει τοποθετήσει την ανάπτυξη των εργαζομένων στον πυρήνα της κουλτούρας και της στρατηγικής της είναι η General Electric. Τη δεκαετία του 1980, ενώ αρκετές δραστηριότητες πουλήθηκαν ή σταμάτησαν λόγω οικονομικής εξυγίανσης, επενδύθηκαν 45 δις. δολάρια στις υποδομές και την ανάπτυξη του εκπαιδευτικού κέντρου Crontonville. Ο Διευθύνων Σύμβουλος (CEO) της εταιρείας J. Welch επισκεπτόταν ανελλιπώς κάθε δεκαπενθήμερο το Crontonville, για να διδάξει ο ίδιος σε εκπαιδευτικά προγράμματα των στελεχών του. (Μπουραντάς Δ., Ηγεσία: Ο Δρόμος της Διαρκούς Επιτυχίας, 2005, σ. 63).

Από τα πιο πάνω συνάγεται ότι η σπουδαιότητα τόσο της ανάπτυξης των εργαζομένων όσο και της εσωτερικής αγοράς εργασίας έγκειται στο ότι:

- Εξασφαλίζεται εξαιρετική αφοσίωση σε υψηλούς στόχους από τους εργαζομένους, με αποτέλεσμα οι ίδιοι να επιδιώκουν την παραμονή τους στην εταιρεία.
- Αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα κίνητρα για όλες τις βαθμίδες της επιχείρησης, ειδικά όταν συνοδεύεται με ηθικά και οικονομικά κίνητρα.
- Δημιουργείται υψηλό αίσθημα επιτυχίας και αυτοεπιβεβαίωσης στο προσωπικό, ιδιαίτερα σε περίπτωση υπέρβασης των στόχων.
- Ενισχύεται η επένδυση από μέρους του οργανισμού στη μόρφωση / επιμόρφωση / εκπαίδευση του υφιστάμενου προσωπικού του. Ανώτερος στόχος τη θεμελίωση μακροπρόθεσμων σχέσεων με τους υπαλλήλους της και την επαγγελματική αξιοποίησή τους προς όφελος και των δύο πλευρών.

Η επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών ενηλίκων αποσκοπεί στο να βοηθήσει τους εκπαιδευτικούς ενηλίκων να αποκτήσουν τη γνώση, τις ικανότητες / δεξιότητες, στάσεις και συμπεριφορές οι οποίες απαιτούνται ώστε να επιτευχθούν οι λειτουργίες και οι στόχοι του επαγγελματικού τους ρόλου, αλλά και να βελτιωθεί η εκτέλεση της πρακτικής τους. Η επαγγελματική ανάπτυξη δεν ολοκληρώνεται, ούτε τερματίζεται με κάποια σεμινάρια κατάρτισης ή με μια σειρά από εργαστήρια (workshops). Οι επαγγελματίες πρέπει να επιδιώκουν συνεχώς την απόκτηση και ενίσχυση των απαιτούμενων δεξιοτήτων και συμπεριφορών καθ' όλη τη διάρκεια της καριέρας τους. Δραστηριότητες για μάθηση, γνώση και εξέλιξη είναι απαραίτητο να παρέχονται τόσο στους επαγγελματίες εκπαιδευτές εθελοντικής ή μερικής απασχόλησης, όσο και στους εκπαιδευτές πλήρους απασχόλησης, των οποίων η επαγγελματική δραστηριότητα βασίζεται αποκλειστικά στην εκπαίδευση ενηλίκων.

2.2 Συνεχιζόμενη Κατάρτιση και Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού: Μεθοδολογικό Πλαίσιο Ανάλυσης των Δραστηριοτήτων Σχεδιασμού των Προγραμμάτων Κατάρτισης.

Μέσα στα πλαίσια μιας ταχύρρυθμης αναδιάρθρωσης της παραγωγικής διαδικασίας και ως στοιχείο αναδιοργάνωσης της εργασιακής διαδικασίας, οι δραστηριότητες κατάρτισης των εργαζομένων σε πολλά από τα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης εντάθηκαν τα τελευταία χρόνια ραγδαία. Εκείνο που συνέδραμε ουσιαστικά στην κλιμάκωση των δραστηριοτήτων κατάρτισης είναι οι κρατικές επιδοτήσεις, αλλά κυρίως οι χρηματοδοτήσεις και συγχρηματοδοτήσεις από διάφορα ταμεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (π.χ. ΕΚΤ: Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο).

Οι σχετικές ενέργειες προς την κατεύθυνση αυτή υλοποιήθηκαν μέσα σε ένα ασαφές θεσμικό πλαίσιο. Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, αυτό καταρτίστηκε σύμφωνα με τους αντίστοιχους κανονισμούς των ταμείων και των ποικίλων προγραμμάτων δράσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Σε εθνικό επίπεδο διαμορφώθηκε από υπουργικές-διοικητικές αποφάσεις και αποσπασματικές νομοθετικές ρυθμίσεις. Στη βάση αυτή, έχει οικοδομηθεί και εξακολουθεί να επεκτείνεται ένα δίκτυο ιδιωτικών, δημόσιων και κρατικά ελεγχόμενων οργανισμών παροχής προγραμμάτων κατάρτισης, τα οποία σχεδιάζονται ως επί το πλείστον για ήδη εργαζόμενους. (Στην Κύπρο κρατικοί φορείς που υλοποιούν προγράμματα κατάρτισης είναι η Αρχή Ανάπτυξης Ανθρώπινου Δυναμικού, το Κέντρο Παραγωγικότητας του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων και το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού).

Ωστόσο, προέκυψε ένα πρόβλημα ως προς την ποιότητα και αξιολόγηση των προσφερόμενων προγραμμάτων κατάρτισης εξαιτίας του ότι η συνεχιζόμενη κατάρτιση χαρακτηρίζεται από μια ιδιομορφία• δηλαδή, ποικιλία στόχων και μεθόδων, πολλαπλότητα χρηματοδοτήσεων, βραχεία διάρκεια προγραμμάτων, πολυδιάστατη προσφορά και ζήτηση κ.τ.λ.). Το ζήτημα αυτό επεκτάθηκε και σε ευρωπαϊκό επίπεδο, καθώς σχετίζεται με την ορθολογιστική διαχείριση ή όχι από μέρους των κρατών μελών των χρηματοδοτήσεων που προσφέρει η Ευρωπαϊκή Ένωση, αλλά και με το πό σ απο δ ακή κρίνεται η επένδυση της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε δραστηριότητες κατάρτισης.

Η αντιστοίχιση των βασικών χαρακτηριστικών ενός προγράμματος κατάρτισης με σαφώς καθορισμένα πρότυπα και προδιαγραφές είναι αυτή που προσδιορίζει και το επίπεδο της ποιότητας του συγκεκριμένου προγράμματος. Επιπλέον και πολύ σημαντικό είναι το ότι η ποιότητα του σχεδιασμού και η ποιότητα της υλοποίησης του προγράμματος είναι δύο από τους παράγοντες που καθορίζουν την ποιότητα του προγράμματος. Η ποιότητα του σχεδιασμού ενός προγράμματος κατάρτισης καθορίζεται από το πόσο αποτελεσματική είναι η προσπάθεια εναρμόνισης των προδιαγραφών του προγράμματος με τις διαπιστωμένες ανάγκες και απαιτήσεις που επιδιώκει να καλύψει. Από την άλλη, η ποιότητα της υλοποίησής του καθορίζεται από τις δυνατότητες ενός οργανισμού κατάρτισης να υλοποιεί ένα πρόγραμμα ακολουθώντας τις καθορισμένες προδιαγραφές του.

Για να είναι όμως δυνατή η διασφάλιση και η αξιολόγηση της ποιότητας ενός προγράμματος κατάρτισης πρέπει οι οργανωτικές δομές του φορέα κατάρτισης να υποστηρίζουν τη λειτουργία συστημάτων ελέγχου ποιότητας. Είναι γεγονός ότι αρκετές ευρωπαϊκές χώρες έχουν αρχίσει να υιοθετούν τα συστήματα «ολικής ποιότητας» (total quality management). Πρόκειται για την επιδίωξη ενός οργανισμού κατάρτισης να βελτιώνει αδιαλείπτως την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών κατάρτισης. Αυτό το πετυχαίνει με το να προσαρμόζει συνεχώς τα προσφερόμενα προγράμματα κατάρτισης στις ιδιαίτερες ανάγκες και απαιτήσεις των εκπαιδευομένων, να ελέγχει διαρκώς και να αναβαθμίζει την ποιότητα των εκπαιδευτικών διαδικασιών. Η ολική ποιότητα προϋποθέτει ακόμη τη λήψη μέτρων για να προληφθούν ενδεχόμενα μελλοντικά προβλήματα έτσι ώστε τα προγράμματα κατάρτισης να υλοποιηθούν απρόσκοπτα. Ουσιαστικής επίσης για τα συστήματα ολικής ποιότητας είναι η επιστράτευση της ομαδικής εργασίας κατά το σχεδιασμό, υλοποίηση και αξιολόγηση των προγραμμάτων κατάρτισης. Επίσης σημαντικός είναι και ο καταρτισμός και εφαρμογή κατάλληλων μεθόδων, τεχνικών και κριτηρίων ελέγχου και διασφάλισης της ποιότητας των προσφερόμενων προγραμμάτων κατάρτισης.

Οι δραστηριότητες σχεδιασμού ενός προγράμματος κατάρτισης αποσκοπούν στο να πληροί το πρόγραμμα τις προϋποθέσεις εκείνες οι οποίες είναι αναγκαίες ώστε να ικανοποιούνται οι διαπιστωμένες εκπαιδευτικές ανάγκες του πληθυσμού στον οποίο απευθύνεται το πρόγραμμα.

Οι βασικές δραστηριότητες σχεδιασμού ενός προγράμματος κατάρτισης συνίστανται στα ακόλουθα:

- διερεύνηση του πεδίου αναφοράς του

- διερεύνηση του πληθυσμού-στόχου του
- προσδιορισμός και ανάλυση των εκπαιδευτικών αναγκών του πληθυσμού-στόχου του
- καθορισμός και διατύπωση των συγκεκριμένων στόχων του προγράμματος
- προσδιορισμός των βασικών χαρακτηριστικών των υποψηφίων για συμμετοχή στο συγκεκριμένο πρόγραμμα
- σύνθεση ενός συνοπτικού αρχικού σχεδίου του προγράμματος και
- ο προϋπολογισμός του κόστους.

Κρίνεται αναγκαίο να εξετάζεται διεξοδικά τόσο ο πληθυσμός-στόχος στον οποίο απευθύνεται ένα πρόγραμμα κατάρτισης, όσο και το πεδίο στο οποίο δραστηριοποιείται (πεδίο απασχόλησης ή αγορά εργασίας). Αυτό στοχεύει στο να σχεδιάζεται ένα πρόγραμμα κατάρτισης με τέτοιο τρόπο ώστε να ικανοποιεί τις διαπιστωμένες εκπαιδευτικές ανάγκες του πληθυσμού-στόχου.

2.3 Οι Επιπτώσεις της Παγκοσμιοποίησης στα Συστήματα Εκπαίδευσης και Κατάρτισης.

Το φαινόμενο της παγκοσμιοποίησης προκάλεσε αλυσιδωτές επιπτώσεις οικονομικών διαστάσεων σε ποικίλους τομείς. Ως εκ τούτου, τα άτομα άρχισαν να αναζητούν περισσότερες ευκαιρίες αναβάθμισης των τυπικών τους προσόντων, για να βελτιώσουν την απασχολησιμότητά τους. Το ότι οι αγορές σε μια παγκόσμια οικονομία επεδίωκαν να προσελκύσουν ξένο κεφάλαιο, αυτό μεταφραζόταν για τις διάφορες κυβερνήσεις ως ανάγκη παροχής έτοιμης προμήθειας εκπαιδευμένου εργατικού δυναμικού. Η δια βίου μάθηση επιστρατεύτηκε ως ζήτημα μείζονος σημασίας, καθώς μέσω αυτής το εργατικό δυναμικό καθίσταται ανταγωνιστικό, αναβαθμίζονται οι ικανότητές του και διευρύνονται οι ευκαιρίες συμμετοχής του στην αγορά. Διαφάνηκε επίσης η ανάγκη για συστηματική ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού. Το γεγονός αυτό θα προσέδιδε στις χώρες το πλεονέκτημα της διατήρησης της θέσης τους στον οικονομικό κόσμο, αλλά ταυτόχρονα και οι άνθρωποί τους θα μπορούσαν να διατηρήσουν το επίπεδο ζωής τους.

Συνακόλουθα, λοιπόν, τα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης τέθηκαν στην υπηρεσία της «παραγωγής» όσο το δυνατόν περισσότερων ατόμων με δεξιότητες υψηλού επιπέδου. Από τις αρχές του 1990 είχε αρχίσει η ανάπτυξη του μετασχολικού τομέα. Η επέκταση της μη τυπικής και άτυπης μάθησης απέρρευε, ανάμεσα σ' άλλα, και από το ότι τα κράτη αδυνατούσαν πλέον να καλύψουν το κόστος της υπό ζήτησης εκπαίδευσης. Οι σύγχρονες κοινωνίες επέβαλλαν ολοένα και περισσότερες μαθησιακές ανάγκες, οι οποίες δεν μπορούσαν να καλυφθούν από την επέκταση και μόνο της αρχικής εκπαίδευσης. Για το σκοπό αυτό κλήθηκαν η μη τυπική και άτυπη όσο και η τυπική εκπαίδευση με διευρυμένες τώρα δραστηριότητες και σκοπούς.

Στον τομέα της συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης, σε χώρες όπως η Γερμανία, η Γαλλία, η Σουηδία, η Δανία και το Ηνωμένο Βασίλειο παρατηρήθηκε καταφανής αυξητική τάση στον αριθμό των ενηλίκων που συμμετείχαν στα σχετικά προγράμματα. Αξιοπρόσεκτο είναι το γεγονός ότι στη Γαλλία οι κυβερνητικές πολιτικές προσέφεραν στους οργανισμούς πολύ ισχυρά κίνητρα για να χρηματοδοτήσουν την κατάρτιση μέσα στην εταιρεία.

Σε μια οικονομία η οποία θεωρείται κατευθυνόμενη από τις δεξιότητες και μέσα στα πλαίσια της θεωρίας του ανθρώπινου κεφαλαίου, το θέμα που τίθεται είναι κατά πόσο το ανθρώπινο δυναμικό θα μπορεί καθ' όλη τη διάρκεια της επαγγελματικής του θητείας να ανανεώνει, να

διευρύνει και να αναπτύσσει εκ νέου τις εργασιακές του δεξιότητες. Είναι, μάλιστα, γενικά παραδεκτό το γεγονός ότι σε επίπεδο μικροοικονομίας οι επενδύσεις σε ανθρώπινο κεφάλαιο είναι άρρηκτα δεμένες με την οικονομική αύξηση. Σε επίπεδο μακροοικονομίας όμως είναι συνδεδεμένο με τη βελτιστοποίηση της παραγωγικότητας. Έτσι, παρατηρήθηκε μια αύξηση των δαπανών στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη συνεχιζόμενη κατάρτιση των ενηλίκων. Εισήχθησαν μέσα σε αυτά τα πλαίσια νέοι και διαφορετικοί μηχανισμοί χρηματοδότησης που αποσκοπούσαν στην αυτοχρηματοδότηση του εργαζομένου, αλλά και σε εργαλεία κρατικής χρηματοδότησης ή απαίτησης / ενθάρρυνσης δαπανών από τις επιχειρήσεις.

Η σχέση δια βίου μάθησης και οικονομικής παγκοσμιοποίησης, με την εμφάνιση του φαινομένου αυτού, η προώθηση της δια βίου μάθησης συνταυτίζοταν με τις απαιτήσεις του παγκόσμιου καπιταλισμού. Όπως χαρακτηριστικά αναλύει ο Jarvis P. (*Συνεχιζόμενη Εκπαίδευση και Κατάρτιση*, 2004), οι τέσσερις στόχοι της δια βίου μάθησης (απασχολησιμότητα, ενεργοί πολίτες, κοινωνική ένταξη και προσωπική ολοκλήρωση) σε συνάρτηση με τον παγκόσμιο καπιταλισμό είχαν την ακόλουθη σημασία: α) Όσο το ανθρώπινο δυναμικό π.χ. των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης παραμένει απασχολήσιμο και οι ευρωπαϊκές χώρες ανταγωνιστικές, τόσο οι εταιρείες θα επενδύουν τα κεφάλαιά τους σε αυτές. β) Οι εργαζόμενοι είναι εταιρικοί πολίτες, μια έννοια που παραπέμπει είτε στο βαθμό που οι ίδιες οι εταιρείες αναλαμβάνουν εταιρική κοινωνική ευθύνη, είτε στην ευθύνη των εργαζομένων προς τους εργοδότες. γ) Η κοινωνική ένταξη, είτε ατόμων είτε κοινωνιών, είναι έννοια μη συμβατή με τον καπιταλισμό, καθώς η ίδια η φύση της ανταγωνιστικότητας του καπιταλισμού. δ) Το καπιταλιστικό σύστημα δεν απαιτεί προσωπική ολοκλήρωση, αλλά ανάπτυξη των ανθρώπινων πόρων. Αποτελεί, μάλλον απαίτηση των καιρών μας να επανεξεταστούν οι τέσσερις στόχοι της δια βίου μάθησης ως εξής: α) Η απασχόληση δεν είναι ουσιαστική μόνο για την κοινωνία της γνώσης, αλλά και θεμελιώδης για την ανθρώπινη κατάσταση (αξιοποίηση ανθρώπινων δυνατοτήτων και δημιουργικότητας). β) Η δια βίου μάθηση συμβάλλει στη διαμόρφωση μιας δημοκρατικής κοινωνίας με μορφωμένους πολίτες, ενεργά μέλη των τοπικών κοινωνιών τους και με δυνατότητα παρέμβασης στις διεργασίες διακυβέρνησης. γ) Η δια βίου μάθηση βοηθάει τους κοινωνικά αποκλεισμένους (ανέργους) να εισχωρήσουν στο σύστημα μέσω της απόκτησης απασχόλησης. δ) Η δια βίου μάθηση συμβάλλει στην πλήρη ανάπτυξη των ανθρώπων μέσω της μόρφωσης σε ποικίλα πεδία νοήματος.

Εν κατακλείδι, ο όρος «δια βίου μάθηση» έχει επικρατήσει σε διεθνές επίπεδο για τρεις κυρίως λόγους: Πρώτον αντικατοπτρίζει την αναγκαιότητα διαρκούς απόκτησης και διεύρυνσης

γνώσεων που χαρακτηρίζει τις μεταβιομηχανικές κοινωνίες. Κατά δεύτερον, οι μορφές μάθησης που λαμβάνουν χώρα στους παραδοσιακούς εκπαιδευτικούς οργανισμούς αντικαθίστανται από τις ευέλικτες μορφές μάθησης, οι οποίες κερδίζουν διαρκώς έδαφος. Αποτέλεσμα αυτού είναι να αυξάνεται ο αριθμός των ατόμων που συνεχίζουν την εκπαίδευσή τους ατομικά, στο δικό τους χώρο, χρόνο και ρυθμό, παρακολουθώντας εκπαιδευτικά εξ αποστάσεως προγράμματα, μερικής ή περιοδικής φοίτησης κ.ο.κ. Τέλος, εξαιτίας των διεθνών συνθηκών οξύτατου ανταγωνισμού και μείωσης των κρατικών δαπανών, παρατηρείται φθίνουσα τάση στις χρηματοδοτήσεις των εκπαιδευτικών οργανισμών εκ μέρους των κυβερνήσεων, με αποτέλεσμα τα άτομα να μεριμνούν από μόνα τους τη συνεχιζόμενη εκπαίδευσή τους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3:
ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ:
ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ: ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ
ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ – ΚΡΑΤΙΚΑ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΑ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ

3.1 Ευρωπαϊκή Πολιτική για τη Δια Βίου Μάθηση.

Η Δια Βίου Μάθηση αποτέλεσε το επίκεντρο της πολιτικής της Ευρωπαϊκής Επιτροπής το 1995 με τη δημοσίευση της Λευκής Βίβλου «Διδασκαλία και μάθηση για την κοινωνία της γνώσης». Το 1996 χαρακτηρίζεται ως «Έτος Δια Βίου Μάθησης». Το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης υιοθετεί τα συμπεράσματα που σχετίζονται με το εν λόγω θέμα, γεγονός που καθιστά το θέμα της Δια Βίου Μάθησης πρωτεύουσας σημασίας στην ημερήσια διάταξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ως εκ τούτου η Ευρωπαϊκή Επιτροπή τόισε το πόσ ζωτικά σημαντική είναι η βελτίωση της ευρωπαϊκής ανταγωνιστικότητας μέσω της ανάπτυξης του ανθρώπινου κεφαλαίου και της ενίσχυσης της συνοχής μέσω της εκπαίδευσης και της κατάρτισης.

Το Μάρτιο του 2000 το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο υιοθέτησε στη Λισσαβόνα τη νέα οικονομική και κοινωνική στρατηγική, ουσιαστικό στοιχείο της οποίας αποτελεί η Δια Βίου Μάθηση. Η στρατηγική αυτή στοχεύει να καταστήσει την Ευρωπαϊκή Ένωση μέχρι το 2010 *«την πιο ανταγωνιστική και δυναμική οικονομία στον κόσμο βασισμένη στη γνώση, ικανή για βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη με περισσότερα και καλύτερα επαγγέλματα και με μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή»* (European Commission Staff Working Paper, 2000, *Memorandum on Lifelong Learning*, 2000, σ. 3). Σύμφωνα με τα συμπεράσματα της Λισσαβόνας, προκειμένου η Ευρώπη να εδραιωθεί ως κοινωνία της γνώσης και να λειτουργεί κάτω από συνθήκες συνεχούς οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης, χρειάζεται να προωθήσει τη δια βίου μάθηση, η οποία αποτελεί τον παράγοντα εκείνο που θα συμβάλει στην υλοποίηση του πιο πάνω στόχου.

Το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η Κομισιόν καθώς και τα Κράτη-Μέλη κλήθηκαν τον Ιούνιο του 2000 από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Feira *«να προσδιορίσουν συνεκτικές στρατηγικές και πρακτικά μέτρα με σκοπό την προώθηση της δια βίου μάθησης για όλους»* (Feira, *European Council Conclusions*, 2000, σ. 6, §33).

Με την Ανακοίνωση της Κομισιόν (European Commission, *Communication from the European Commission. European Benchmarks in education and training follow-up to the Lisbon European Council*, 2002) – «Ευρωπαϊκοί συγκριτικοί δείκτες επίδοσης στην εκπαίδευση και κατάρτιση ως συνέχεια της απόφασης του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Λισσαβόνας» προτείνονται 5 ευρωπαϊκοί συγκριτικοί δείκτες, τους οποίους υιοθετεί και το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης το Μάιο του 2003. Ο ένας εξ αυτών σχετίζεται με τη Δια Βίου Μάθηση και καθορίζεται ως ακολούθως: «Μέχρι το 2010, ο μέσος όρος συμμετοχής στη Δια Βίου Μάθηση στην Ευρωπαϊκή Ένωση πρέπει να είναι τουλάχιστον 12,5% του εργαζόμενου ενήλικου πληθυσμού (ομάδα ηλικίας 25-64) και σε καμία χώρα δεν πρέπει να είναι χαμηλότερος από 10%» (σ.4). Προς υλοποίηση, ωστόσο, αυτού του μεγαλεπήβολου στόχου επιβάλλεται να ληφθούν άμεσες δράσεις, γεγονός που αποτελεί πραγματική πρόκληση για πλειάδα ευρωπαϊκών χωρών. Μεγαλύτερη προσπάθεια θα πρέπει να καταβληθεί από τα κράτη-μέλη των οποίων τα επίπεδα απόδοσης θεωρούνται σχετικά χαμηλά. Μεταξύ των κρατών αυτών συγκαταλέγεται και η Κύπρος, της οποίας το ποσοστό συμμετοχής ενηλίκων στη δια βίου μάθηση ήταν μόλις 3,7%.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και η Κομισιόν κατήρτισαν το 2004 την πρώτη Κοινή Ενδιάμεση Έκθεση (European Commission, *Education and Training 2010: The Success of the Lisbon Strategy hinges for Urgent Reforms*, 2004) αναφορικά με την πρόοδο για την επίτευξη των στόχων της Λισσαβόνας για την εκπαίδευση και την κατάρτιση. Μέσα από την έκθεση διαφαίνεται ότι το σύστημα εφαρμογής της Δια Βίου Μάθησης νοσεί σε τρεις κρίσιμες περιοχές για τις οποίες επιβάλλεται λήψη άμεσων ενεργειών:

- Επένδυση στο ανθρώπινο δυναμικό με την εξασφάλιση μεγαλύτερης και αποτελεσματικότερης δημόσιας και ιδιωτικής επένδυσης στην εκπαίδευση και κατάρτιση.
- Εφαρμογή στην πράξη της ιδέας της δια βίου μάθησης.
- Μετατροπή της Ευρώπης σε χώρο εκπαίδευσης και κατάρτισης.

Κρίνεται, λοιπόν, αναγκαία η εξεύρεση τρόπων αύξησης της συμμετοχής των ατόμων στη δια βίου μάθηση, προκειμένου να επιτευχθούν οι στρατηγικοί στόχοι της Λισσαβόνας. Μέσα σε αυτά τα πλαίσια η Κομισιόν έχει εγκαινιάσει ένα πρόγραμμα δράσεων, μία εκ τις οποίες πραγματεύεται τη «Συμμετοχή ενηλίκων στη δια βίου μάθηση». Συνεπώς, η Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2010 εκλαμβάνεται από τη σκοπιά της δια βίου μάθησης. Με άλλα λόγια, όλες οι προσεγγίσεις και όλοι οι τομείς εκπαίδευσης τίθενται κάτω από την ομπρέλα της δια βίου μάθησης.

3.2 Το προφίλ του εκπαιδευτικού ενηλίκων στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Το προφίλ του Ευρωπαίου εκπαιδευτικού το οποίο θα συμβάλει στην υλοποίηση του στρατηγικού στόχου του 2010 (European Commission, *Common European Framework for Competences and Qualifications*, 2002) έχει προσδιοριστεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση μέσα από τις διαδικασίες ανοικτού συντονισμού των κρατών-μελών και την εργασία των Ομάδων Ειδικών που εργάστηκαν για την επίτευξη των στόχων της διακήρυξης της Λισσαβόνας. Σε ένα πρώτο επίπεδο, οι εκπαιδευτικοί της Ευρωπαϊκής Ένωσης σέβονται το κοινωνικοπολιτιστικό, γλωσσικό, θρησκευτικό και εθνικό επίπεδο των εκπαιδευομένων και προσδοκούν από όλους υψηλά εκπαιδευτικά επιτεύγματα. Οι επαγγελματικές τους αξίες και πρακτικές έγκειται στο ότι αντιμετωπίζουν όλους τους εκπαιδευόμενους ισότιμα. Ως προς τη βελτίωση της διδασκαλίας τους, αξιολογούν την κάθε εργασία τους, αντλούν τα θετικά στοιχεία του έργου των άλλων συναδέλφων και είναι συνειδητοποιημένοι ως προς τη σημαντικότητα της επαγγελματικής τους ανάπτυξης.

Μέσα από το προφίλ που σκιαγραφεί η Ευρωπαϊκή Ένωση για τους εκπαιδευτικούς, καθορίζονται επιπλέον τα προσόντα του στο γνωστικό τομέα. Απαιτείται το κατάλληλο για θέματα του Αναλυτικού Προγράμματος γνωστικό επίπεδο. Επιπρόσθετα, οι εκπαιδευτικοί πρέπει να είναι σε θέση να ανταποκριθούν στη μετάδοση της αναμενόμενης γνώσης σε συγκεκριμένους μαθητές. Η προσωπική τους ανάπτυξη προϋποθέτει τη γνώση χρήσης της τεχνολογίας και ενσωμάτωσής της στο διδασκαλικό τους έργο. Διαθέτουν τις στρατηγικές εκείνες οι οποίες θα συμβάλουν στην εδραίωση ενός πλούσιου-δυναμικού μαθησιακού περιβάλλοντος. Διαθέτουν επίσης διεπιστημονική θεώρηση της γνώσης και είναι ικανοί να την προσαρμόζουν κάθετα (το ίδιο μάθημα σε όλες τις τάξεις) και οριζόντια (σε σχέση με άλλα μαθήματα του Αναλυτικού Προγράμματος).

Υψίστης σημασίας θεωρείται και ο τομέας της πολιτότητας. Με στόχο τη συμβίωση μέσα σε μια πολυπολιτισμική κοινωνία, οι Ευρωπαίοι εκπαιδευτικοί απαιτείται να διαθέτουν τις απαραίτητες γνώσεις, στάσεις και δεξιότητες οι οποίες θα συνδράμουν προς την κατεύθυνση αυτή. Ταυτόχρονα μέσω αυτών θα μπορέσουν να διαμορφώσουν την πολιτική αγωγή των εκπαιδευομένων.

Στο θεματικό πεδίο της Διδασκαλίας και της Αξιολόγησης, οι Ευρωπαίοι εκπαιδευτικοί λειτουργούν πάντοτε με καθορισμένους μαθησιακούς στόχους, οι οποίοι αναμένεται να είναι εποικοδομητικοί για τους μαθητές. Ταυτόχρονα, επιστρατεύονται οι ανάλογες για την υλοποίηση αυτών των στόχων μέθοδοι. Για τον καταρτισμό των στόχων εξετάζονται οι ανάγκες ενός εκάστου μαθητή ξεχωριστά.

Πρέπει να γίνονται ακατάπαυστες προσπάθειες εκ μέρους των εκπαιδευτικών για προώθηση της συνεργατικής μάθησης και δημιουργικής αλληλεπίδρασης. Στοχεύουν να καταστήσουν τους εκπαιδευόμενους ανεξάρτητους στη μαθησιακή διαδικασία, αλλά και ικανούς να οργανώνουν μια σωστή μάθηση.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση πρότεινε τη διαμόρφωση ενός πλαισίου Διασφάλισης Ποιότητας του εκπαιδευτικού και του εκπαιδευτικού έργου (European Commission, *Common European Framework for Competences and Qualifications*, 2002) και κατ' επέκταση κατήρτισε εξειδικευμένα κείμενα τα οποία αναλύουν όλες τις πτυχές του εν λόγω θέματος.

Ως προς τη μαθησιακή διαδικασία οι εκπαιδευτικοί καλούνται:

- Να μεριμνούν για τη δια βίου επαγγελματική τους ανάπτυξη ώστε να ανταποκρίνονται στις μεταβαλλόμενες εκπαιδευτικές απαιτήσεις και στις προσδοκίες των εκπαιδευομένων.
- Να σχεδιάζουν και να προωθούν δυναμικά μαθησιακά περιβάλλοντα.
- Να προσαρμόζουν τη μάθηση στους ρυθμούς και στα επίπεδα μάθησης ΟΛΩΝ των εκπαιδευομένων.
- Να χειρίζονται σωστά την κοινωνική, πολιτιστική, εθνική και εκπαιδευτική διαφορετικότητα των εκπαιδευομένων, με τρόπο ώστε να ωφελείται η μαθησιακή διαδικασία και οι σκοποί της.
- Να υιοθετούν τη χρήση τεχνολογιών στη διδακτική διαδικασία.

Ως προς τα μαθησιακά αποτελέσματα, να εργάζονται με στόχο να αυξήσουν και να αναβαθμίσουν τις ικανότητες των εκπαιδευομένων μέσα στην κοινωνία της γνώσης προκειμένου οι τελευταίοι:

- να επιδιώκουν εκουσίως τη μάθηση πέρα από την υποχρεωτική εκπαίδευση.
- να μαθαίνουν πώς να μαθαίνουν (ανεξάρτητη μάθηση).

- να αναπτύξουν την κριτική ικανότητα επί οιαδήποτε πληροφοριών καλούνται να επεξεργαστούν.
- να παροτρύνονται για δημιουργικότητα και καινοτομική ικανότητα.
- να αναπτύξουν επιχειρησιακό πνεύμα.
- να ενθαρρύνονται για συνεργασία με άλλους.
- να επικοινωνούν αποτελεσματικά.

Ως προς την ανάπτυξη της Ευρωπαϊκής διάστασης:

- **Ανάπτυξη ευρωπαϊκής ταυτότητας:** οι εκπαιδευτικοί καλούνται να διαθέτουν τις στάσεις και τις γνώσεις που κρίνονται απαραίτητες έτσι ώστε να καταστούν ικανοί να υπηρετούν ταυτόχρονα τόσο την εθνική όσο και την ευρωπαϊκή τους ταυτότητα, χωρίς οι απαιτήσεις της μιας να περιορίζουν τη λειτουργία της άλλης.
- **Ευρωπαϊκή πολυπολιτισμικότητα:** οι ευρωπαίοι εκπαιδευτικοί ενστερνίζονται τη δική τους εθνική κουλτούρα, χωρίς όμως να καταλήγουν παρωπιδιστές. Είναι δηλαδή δεκτικοί απέναντι στις διαφορετικές κουλτούρες άλλων κρατών, τις οποίες αποδέχονται πάνω σε ισότιμη βάση με την κουλτούρα της χώρας τους. Δουλεύουν και συνεργάζονται με ετερογενείς ομάδες, επιδεικνύουν σεβασμό απέναντι στη διαφορετικότητα και προωθούν ίσες ευκαιρίες για όλους.
- **Γνώση ξένων γλωσσών:** η εκμάθηση πέραν της μίας ευρωπαϊκών γλωσσών επιβάλλεται, αφού ουσιαστικά δίνει το πλεονέκτημα στους εκπαιδευτικούς να διδάσκουν σε μια γλώσσα πέραν της μητρικής τους. Επιπλέον, τους διευκολύνει να διαμένουν και να συνεννοούνται σε χώρες των οποίων η γλώσσα δεν είναι η ίδια με τη μητρική του.
- **Ευρωπαϊκή επαγγελματοποίηση:** οι Ευρωπαίοι εκπαιδευτικοί είναι σε θέση, λόγω της εκπαίδευσης που διαθέτουν, να διδάσκουν σε οποιαδήποτε ευρωπαϊκή χώρα, αλλά και να εφαρμόζουν τη διαθεματικότητα στη διδασκαλία τους κάτω πάντοτε από ευρωπαϊκό πρίσμα. Σε θέματα που άπτονται του επαγγελματικού τομέα επιστρατεύουν ερευνητικά δεδομένα όταν πρόκειται να εμπλακούν σε συναφείς συζητήσεις. Για να συμμετέχουν σε προγράμματα που είναι κοινά σε ευρωπαϊκά κράτη, χρησιμοποιούν την τεχνολογία.

- Ευρωπαϊκή πολιτότητα: ο όρος «Ευρωπαίος εκπαιδευτικός» πρέπει να συνταυτίζεται με τον όρο «Ευρωπαίος πολίτης». Τούτο συνεπάγεται αλληλεγγύη απέναντι στους πολίτες οποιασδήποτε ευρωπαϊκής προέλευσης, καθώς επίσης και σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, της δημοκρατίας και της ελευθερίας.
- Ευρωπαϊκά μέτρα ποιότητας: Η εναρμόνιση των προσόντων των εκπαιδευτικών και η κινητικότητά τους τόσο σε συστήματα επιμόρφωσης άλλων χωρών όσο και για διδασκαλία σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες κρίνεται επιβλητέα σύμφωνα με τη διαδικασία της Μπολόνια. (European Council of Ministers, *Detailed programme on the follow-up of the objectives of education and training systems in Europe*, 2002).

3.3 Γλωσσική Πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στην προσπάθειά της να καταστήσει τους πολίτες ικανούς να αξιοποιούν όλες τις ευκαιρίες που τους προσφέρει το ευρωπαϊκό εγχείρημα ενθαρρύνει και προωθεί την εκμάθηση γλωσσών σε όλα τα επίπεδα. Ταυτόχρονα, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στηρίζει την πολυγλωσσία με απώτερο στόχο τη διατήρηση της γλωσσικής πολυμορφίας στην Ευρώπη και τη διατήρηση του συνδέσμου με άλλους πολιτισμούς. Σύμφωνα με την Ανακοίνωση που εγκρίθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στις 18 Σεπτεμβρίου 2008 και ψηφίστηκε από Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο στις 24 Μαρτίου 2009 (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, *Πολυγλωσσία: πλεονέκτημα για την Ευρώπη και κοινή δέσμευση*, 6/5/2010) με τίτλο «Πολυγλωσσία: πλεονέκτημα για την Ευρώπη και κοινή δέσμευση», η στήριξη παρέχεται κυρίως μέσω του προγράμματος δια βίου μάθησης και άλλων μέσων. Ανάμεσα στις επιδιώξεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής συγκαταλέγεται επίσης η μεγαλύτερη ευαισθητοποίηση των Ευρωπαίων αναφορικά με τη σημασία των γνώσεων γλωσσών για μια υγιή ευρωπαϊκή οικονομία και κοινωνική συνοχή. Η κύρια πολιτική της έχει ως στόχο την εμπλοκή όλων των υπηρεσιών της Επιτροπής καθώς και των κρατών μελών. Παράλληλα, η Επιτροπή αναθέτει την εκπόνηση μελετών μέσα από τη διοργάνωση διασκέψεων, σεμιναρίων και ενημερωτικών εκστρατειών, παρακολουθώντας τόσο τις εξελίξεις στις ακολουθούμενες πολιτικές όσο και την εφαρμογή τους.

Οι γλώσσες αποτελούν ουσιώδες στοιχείο της πολιτιστικής ταυτότητας. Η κεντρική θέση που κατέχει η πολυγλωσσία στην ΕΕ διαφαίνεται και από το σύνθημα της Ευρωπαϊκής Ένωσης "Ενωμένοι στην πολυμορφία". Η Ευρωπαϊκή Ένωση παρά το γεγονός ότι έχει δεσμευτεί να επιτύχει την πολιτική και οικονομική ολοκλήρωση μεταξύ των κρατών μελών της, προάγει την ελευθερία των πολιτών της ως προς την ομιλία και τη γραφή στη δική τους γλώσσα.

Από την εγκαθίδρυση της ενιαίας αγοράς το 1993, η πολυγλωσσία αποτελεί θεμελιώδη παράγοντα για την απασχόληση και την κινητικότητα των πολιτών καθώς και για την επιτυχή λειτουργία των επιχειρήσεων.

Το 2002, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Βαρκελώνης (Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, *Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στο Συμβούλιο – Ευρωπαϊκός Δείκτης Γλωσσικών Γνώσεων*, 2005) ανακοίνωσε το φιλόδοξο στόχο του, κάθε πολίτης να

κατέχει τη μητρική γλώσσα συν δύο (ξένες γλώσσες). Το γεγονός αυτό συνέδραμε στην προώθηση της εκμάθησης και της διδασκαλίας ξένων γλωσσών, η υλοποίηση των οποίων άρχισε να γίνεται στο πλαίσιο διαφόρων ευρωπαϊκών προγραμμάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης.

Μετά από την επιτυχία του Ευρωπαϊκού Έτους Γλωσσών το 2001, η Επιτροπή ενέκρινε το 2003 (Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, *Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στην Ευρωπαϊκή και Κοινωνική Επιτροπή και στην Επιτροπή Περιφερειών: Η προώθηση της εκμάθησης γλωσσών και της γλωσσικής πολυμορφίας: Σχέδιο Δράσης 2004-2006*, 2003), το σχέδιο δράσης με τίτλο «Η προώθηση της εκμάθησης γλωσσών και της γλωσσικής πολυμορφίας (2004-2006)». Μέσα από το σχέδιο αυτό γίνεται εισήγηση για προώθηση τριών κατηγοριών δράσεων: α) τη δια βίου εκμάθηση γλωσσών, δηλαδή από την προσχολική ηλικία μέχρι τις μεγαλύτερες ηλικίες, β) την ποιότητα της διδασκαλίας γλωσσών και γ) τη δημιουργία ενός περιβάλλοντος φιλικού προς τις γλώσσες.

Η ικανότητα επικοινωνίας σε μια ξένη γλώσσα, σύμφωνα με το Πρόγραμμα Εργασίας για την Εκπαίδευση και την Κατάρτιση με ορίζοντα το 2010, θεωρείται ως βασική δεξιότητα. Η αποτελεσματική αντιμετώπιση, από μέρους των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων, του ανταγωνισμού στις παγκόσμιες αγορές προϋποθέτει ένα εργατικό δυναμικό με πρακτικές, γλωσσικές και διαπολιτισμικές δεξιότητες.

Μια άλλη πτυχή της πολυγλωσσίας αναδεικνύεται όταν το έτος 2008 ορίζεται ως το Ευρωπαϊκό Έτος Διαπολιτισμικού Διαλόγου. Αυτή έγκειται στο ότι οι γλώσσες θα πρέπει να επιστρατεύονται ως μέσο για μια καλύτερη αμοιβαία κατανόηση και ολοκλήρωση.

Η πολιτική πολυγλωσσίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης κινείται πάνω σε τρεις θεμελιώδεις άξονες:

- την ενθάρρυνση της εκμάθησης γλωσσών και προαγωγή της γλωσσικής πολυμορφίας στην κοινωνία·
- την προώθηση μιας υγιούς πολυγλωσσικής οικονομίας·
- την προώθηση της κοινωνικής ολοκλήρωσης με τη βελτίωση των γνώσεων και της αποδοχής των γλωσσών.

Γλώσσες για το 2010 και μετά

Η συμβολή των γλωσσών στη Στρατηγική της Λισαβόνας

Το 2000, η Ευρωπαϊκή Ένωση, μέσα στα πλαίσια της Στρατηγικής της Λισαβόνας, έθεσε στόχο να γίνει μέχρι το 2010 η πλέον ανταγωνιστική και δυναμική οικονομία της γνώσης παγκοσμίως. Αυτός ο στόχος εμπερικλείει επίσης και την αυξημένη κοινωνική συνοχή μαζί με μία παράλληλη βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη με περισσότερη και καλύτερη απασχόληση.

Εξέχοντα ρόλο στη Στρατηγική της Λισαβόνας επέχει η εκπαιδευτική πολιτική, με βασικό της στοιχείο την εκμάθηση γλωσσών.

Με στόχο την υποστήριξη της Στρατηγικής της Λισαβόνας, οι Υπουργοί Παιδείας της Ευρωπαϊκής Ένωσης επεσήμαναν τους τρεις κύριους στόχους που πρέπει να επιτευχθούν μέχρι το 2010:

1. βελτίωση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης στην Ευρωπαϊκή Ένωση.
2. εξασφαλισμένη πρόσβαση για όλους τους πολίτες στην εκπαίδευση.
3. άνοιγμα των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης στον κόσμο.

Οι κύριοι στόχοι και τα μέτρα επίτευξής τους διατυπώνονται στο έγγραφο «Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2010» (European Commission, *Education and Training 2010: The Success of the Lisbon Strategy hinges for Urgent Reforms*, 2004) η συμβολή της εκπαίδευσης και της κατάρτισης στη Στρατηγική της Λισαβόνας.

Ένα ευρύτατο πεδίο καλύπτεται μέσα από το πρόγραμμα «Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2010». Τίθενται πρωτίστως οι κοινοί στόχοι για το 2010, και μεταξύ άλλων, η έννοια της πολυμορφίας και της συνεργασίας ενσωματώνεται στους στόχους άλλων πολιτικών. Το πρόγραμμα «Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2010» καθορίζει τον τρόπο με τον οποίο θα επιτευχθούν οι στόχοι αυτοί, τουτέστιν, μέσω της ανοικτής μεθόδου συντονισμού κατά την οποία τα κράτη μέλη συμφωνούν να συνεργάζονται και να αξιολογούνται βάσει κοινών κριτηρίων αναφοράς.

Οι συγκεκριμένοι στόχοι του εν λόγω προγράμματος συνίστανται στα ακόλουθα:

1. βελτίωση της εκπαίδευσης και της κατάρτισης εκπαιδευτικών και εκπαιδευτών
2. βελτίωση της εκμάθησης ξένων γλωσσών
3. ανάπτυξη δεξιοτήτων για την κοινωνία της γνώσης

4. αύξηση της κινητικότητας και των ανταλλαγών
5. ανοιχτό περιβάλλον μάθησης
6. ελκυστικότερη μάθηση
7. προώθηση της ενεργότερης συμμετοχής του πολίτη, της ισότητας των ευκαιριών και της κοινωνικής συνοχής
8. ενίσχυση των δεσμών με τον κόσμο της εργασίας και της έρευνας καθώς και με την ευρύτερη κοινωνία
9. ανάπτυξη του επιχειρηματικού πνεύματος
10. ενίσχυση της ευρωπαϊκής συνεργασίας
11. βέλτιστη αξιοποίηση των πόρων
12. προώθηση των θετικών και τεχνικών σπουδών

Προκειμένου να αξιολογείται η πρόοδος των κρατών μελών, το πρόγραμμα «Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2010» καθορίζει κριτήρια αναφοράς προς την κατεύθυνση αυτή. Θέτει επιπροσθέτως προτεραιότητα σε τρεις τομείς στους οποίους η ανταλλαγή εμπειρίας θα έχει θετικό αντίκτυπο:

1. μέθοδοι και τρόποι οργάνωσης της διδασκαλίας ξένων γλωσσών
2. εκμάθηση ξένων γλωσσών σε νεαρή ηλικία
3. τρόποι προαγωγής της εκμάθησης και εξάσκησης ξένων γλωσσών

Εκπαίδευση και κατάρτιση 2020 – Διαφορετικά συστήματα, κοινοί στόχοι

Χάρη στην πρόοδο που σημειώθηκε στο προηγούμενο σχετικό πρόγραμμα εργασίας, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο προώθησε ένα στρατηγικό πλαίσιο ευρωπαϊκής συνεργασίας στους τομείς της εκπαίδευσης και της κατάρτισης ("EK 2020"), το οποίο ενεκρίθη το Μάιο 2009 (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, *Συμπεράσματα του Συμβουλίου της 12ης Μαΐου 2009 σχετικά με ένα στρατηγικό πλαίσιο για την ευρωπαϊκή συνεργασία στον τομέα της Εκπαίδευσης και της Κατάρτισης («EK 2020»*), 2009). Από το σχέδιο αυτό απορρέουν τέσσερις στρατηγικοί στόχοι: α) η υλοποίηση των στόχων της δια βίου μάθησης και κινητικότητας, β) η βελτίωση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας της εκπαίδευσης και της κατάρτισης, γ) η προαγωγή της ισότητας, της κοινωνικής συνοχής και της ενεργού συμμετοχής στα κοινά και τέλος δ) η ενθάρρυνση της δημιουργικότητας και της καινοτομίας, συμπεριλαμβανομένης της επιχειρηματικότητας, σε όλα τα επίπεδα εκπαίδευσης και κατάρτισης. Σκοπός επίσης των σχετικών δράσεων είναι μια προσπάθεια συμβολής στη διακρατική διαδικασία της Μπλόνιας στο πεδίο της ανώτατης εκπαίδευσης.

3.3.1 Διδασκαλία Γλωσσών

Τα άτομα που εργάζονται στο χώρο της διδασκαλίας ξένων γλωσσών καλούνται να διαδραματίσουν βαρυσήμαντο ρόλο στην προώθηση της πολυγλωσσίας και της εκμάθησης ξένων γλωσσών. Οι δραστηριότητες οι οποίες μπορούν να συμβάλουν προς την κατεύθυνση αυτή είναι ειδικά οργανωμένες ενημερωτικές εκδηλώσεις, όπως φεστιβάλ, γιορτές, εκθέσεις, συνέδρια κτλ. ή επαφές με πολιτικούς φορείς, δίκτυα, τον Τύπο και άλλους φορείς μετάδοσης πληροφοριών.

Αξίζει να προσεχθεί ιδιαίτερα το γεγονός ότι οι καθηγητές ξένων γλωσσών ενδεχομένως να αντιμετωπίσουν δυσκολίες ως προς την προώθηση των δραστηριοτήτων, των μεθόδων και του έργου τους σε αποδέκτες πέραν αυτών της τάξης τους και του άμεσου εργασιακού τους περιβάλλοντος. Το θέμα είναι ότι η εμπειρία και τα αποτελέσματα των ερευνών τους γνωστοποιούνται μόνο σε μια μικρή ομάδα επαγγελματιών ή μαθητών παρά τη σημαντικότητα και τη συμβολή που αυτά μπορούν να έχουν σε ευρύτερο κοινό. Ο περιορισμός αυτός πιθανόν να οφείλεται στην έλλειψη χρόνου και πόρων ή, πολλές φορές, και στην έλλειψη τεχνογνωσίας προώθησης αποτελεσμάτων.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στα πλαίσια ανάπτυξης των εργαζομένων στο χώρο της διδασκαλίας γλωσσών παρέχει μεθόδους προώθησης και αξιοποίησης των αποτελεσμάτων έργων. Για την προώθηση γλωσσικών έργων έχει καταρτισθεί ο οδηγός *Lingua Connections*, ο οποίος εμπερικλείει στρατηγικές οδηγίες και χρήσιμα εργαλεία για το σκοπό αυτό.

Τα κίνητρα αποτελούν βασικό παράγοντα για την επιτυχή εκμάθηση ξένων γλωσσών. Η προώθηση επιτυχημένων παραδειγμάτων, αποτελεσματικής μεθοδολογίας, πηγών και προϊόντων μπορεί να συντελέσει στην ενθάρρυνση διδασκόντων, διδασκόμενων και πιθανών μελλοντικών μαθητών.

Το Ευρωπαϊκό Σήμα Γλωσσών είναι ένα βραβείο το οποίο ενθαρρύνει τις νέες πρωτοβουλίες στο χώρο της εκμάθησης και διδασκαλίας γλωσσών, επιβραβεύοντας τις νέες τεχνικές στη διδασκαλία γλωσσών, διαδίδοντας την ύπαρξή τους και επομένως προωθώντας την καλή πρακτική.

Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Αναφοράς Γλωσσών του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Ανάμεσα στις κύριες επιδιώξεις του Συμβουλίου της Ευρώπης είναι η αριστοποίηση της ποιότητας της επικοινωνίας ανάμεσα σε ευρωπαίους πολίτες με διαφορετικό γλωσσικό και πολιτισμικό υπόβαθρο. Αυτό απορρέει από το γεγονός ότι η βέλτιστη επικοινωνία αποφέρει πιο ελεύθερη κινητικότητα και πιο άμεση επαφή, πλεονεκτήματα που με τη σειρά τους οδηγούν σε καλύτερη κατανόηση και στενότερη συνεργασία. Επιπλέον, μέσα στα πλαίσια αυτών των προσπαθειών, προωθούνται από το Συμβούλιο μέθοδοι εκμάθησης και διδασκαλίας που βοηθούν τους νέους και τους μεγαλύτερους ηλικιακά εκπαιδευομένους να διαμορφώσουν τις στάσεις, τις γνώσεις και τις δεξιότητες που κρίνονται απαραίτητες για να σκέφτονται, να ενεργούν πιο ανεξάρτητα, να αναλαμβάνουν ευθύνες και υπευθυνότητες και να συνεργάζονται αρμονικά με τους άλλους.

Είναι γενικά παραδεχτό ότι κάθε άτομο, ως κοινωνικός παράγοντας, δημιουργεί σχέσεις με ένα διευρυνόμενο σύμπλεγμα επικαλυπτόμενων κοινωνικών ομάδων που όλες μαζί καθορίζουν την ταυτότητά του. Η κυριότερη επιδίωξη της γλωσσικής εκπαίδευσης όσον αφορά στη διαπολιτισμική προσέγγιση είναι η προώθηση της καλύτερης δυνατής ανάπτυξης της συνολικής προσωπικότητας του μαθητή. Σ' αυτήν εμπερικλείεται και η έννοια της ταυτότητάς του που είναι αναπόσπαστη από την εμπειρία της διαφορετικότητας του «άλλου» στη γλώσσα και τον πολιτισμό. Στόχο επίσης αποτελεί και η προώθηση μεθόδων διδασκαλίας των σύγχρονων γλωσσών που θα ενισχύουν την ανεξαρτησία της σκέψης, της κρίσης και της δράσης, σε συνδυασμό με τις κοινωνικές δεξιότητες και την υπευθυνότητα.

Συναφή και σημαντικά είναι τα συμπεράσματα του Διακυβερνητικού Συμποσίου που πραγματοποιήθηκε στο Rischlikon της Ελβετίας, το Νοέμβριο του 1991, με πρωτοβουλία της Ομοσπονδιακής Κυβέρνησης της Ελβετίας, με θέμα «Διαφάνεια και συνοχή στη γλωσσική εκμάθηση στην Ευρώπη (Συμβούλιο για την Πολιτιστική Συνεργασία – Επιτροπή Παιδείας – Τμήμα Σύγχρονων Γλωσσών, *Κοινό Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Αναφοράς για τις Γλώσσες – Στόχοι, αξιολόγηση, πιστοποίηση*, σ.6):», μερικά από τα οποία παρατίθενται πιο κάτω:

1. *Είναι απαραίτητη η περαιτέρω εντατικοποίηση της γλωσσικής εκμάθησης και διδασκαλίας στις χώρες μέλη προς χάριν της μεγαλύτερης κινητικότητας, της αποτελεσματικότερης διεθνούς επικοινωνίας σε συνδυασμό με το σεβασμό της ταυτότητας και της πολιτισμικής ποικιλότητας, της καλύτερης πρόσβασης σε πληροφορίες, της εντατικότερης προσωπικής*

συναλλαγής, της βελτίωσης των σχέσεων εργασίας και της βαθύτερης αμοιβαίας κατανόησης.

2. *Για την επίτευξη αυτών των στόχων είναι απαραίτητο η γλωσσική εκμάθηση να αποτελεί μια δια βίου διαδικασία, που να προωθείται και να διευκολύνεται σε όλα τα στάδια των εκπαιδευτικών συστημάτων, από την προσχολική εκπαίδευση μέχρι την εκπαίδευση ενηλίκων.*

3.3.1.1 Αρχική κατάρτιση καθηγητών

Τα Κράτη-Μέλη καλούνται να συμβάλουν καθοριστικά και ουσιαστικά στην αρχική κατάρτιση των καθηγητών ξένων γλωσσών, η οποία αποτελεί τομέα για τον οποίο έχουν αποκλειστικά την ευθύνη. Κυριότερη επιδίωξη των Κρατών-Μελών είναι η διασφάλιση ότι την κατάλληλη αρχική κατάρτιση έχουν λάβει όλοι οι καθηγητές ξένων γλωσσών. Τα θεματικά πεδία στα οποία ενδιατρίβει η αρχική κατάρτιση είναι η πρακτική κατάρτιση στην παιδαγωγική ξένων γλωσσών και τα βιώματα από τις συνθήκες ζωής της χώρας της οποίας η γλώσσα διδάσκεται.

Η ποιοτική διδασκαλία ξένων γλωσσών προϋποθέτει ένα μεγάλο αριθμό βασικών πρακτικών δεξιοτήτων και τεχνικών και προσωπικών πόρων, τα οποία η αρχική κατάρτιση οφείλει απαραίτητως να παρέχει στους καθηγητές ξένων γλωσσών.

3.3.1.2 Πρωτοβουλίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης στον τομέα της κατάρτισης καθηγητών ξένων γλωσσών

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προέβη στη χρηματοδότηση του καταρτισμού ενός πλαισίου αναφοράς των ευρωπαϊκών προδιαγραφών για την εκπαίδευση των καθηγητών ξένων γλωσσών ικανού να συμβάλει στην εναρμόνιση των προσόντων για τους καθηγητές ξένων γλωσσών στην Ευρώπη.

Οι ευρωπαϊκές προδιαγραφές για την εκπαίδευση των καθηγητών ξένων γλωσσών υποδεικνύουν ένα πλαίσιο αναφοράς το οποίο αναφέρεται στα ακόλουθα πεδία:

1. Τη δομή των μαθημάτων
2. Τη γνώση και την κατανόηση ως απαραίτητα στοιχεία της διδασκαλίας γλωσσών
3. Την πολυμορφία των στρατηγικών και δεξιοτήτων εκμάθησης και διδασκαλίας, και

4. Τα είδη αξιών που θα πρέπει να ενθαρρύνει και να προωθεί η διδασκαλία γλωσσών

Το πλαίσιο στοχεύει στον έλεγχο των υφιστάμενων προγραμμάτων κατάρτισης καθηγητών και την παροχή οδηγιών για μελλοντικά προγράμματα.

3.3.1.3 Συνεχής κατάρτιση καθηγητών.

Ο ρόλος των Κρατών-Μελών στον τομέα αυτό έγκειται στο ότι θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι όλοι οι καθηγητές ξένων γλωσσών έχουν συνεχή πρόσβαση σε προγράμματα κατάρτισης επί πληρωμή.

Σε επίπεδο επαγγελματισμού, κρίνεται αναγκαίο οι εργαζόμενοι να έχουν από τον εργοδότη τους διαρκή ενημέρωση που σχετίζεται με τον τομέα τους, αλλά και να τους παραχωρούνται κίνητρα προς αυτή την κατεύθυνση. Στους καθηγητές ξένων γλωσσών πρέπει να προσφέρονται συνεχείς ευκαιρίες προς ανανέωση των γλωσσικών και διδακτικών τους δεξιοτήτων, μεταξύ άλλων μέσω ηλεκτρονικής και εξ αποστάσεως μάθησης. Η ανταλλαγή απόψεων και εμπειριών με συναδέλφους σε σχέση με στοιχεία του έργου τους τα οποία τους δυσκολεύουν ή τους εμπνέουν μπορεί να συμβάλει αμφίδρομα και σημαντικά ως προς τη βελτιστοποίηση της ποιότητας του έργου που επιτελούν. Σε επαγγελματική εξέλιξη μπορούν, επιπρόσθετα, να οδηγήσουν και συζητήσεις με εκπαιδευτικούς που εργάζονται σε ένα διαφορετικό πλαίσιο.

Θέματα για συνεχή κατάρτιση στη διδασκαλία γλωσσών:

- Εξάσκηση στη γλώσσα-στόχο
- Διεύρυνση και ανανέωση γνώσεων για τον πολιτισμό της γλώσσας-στόχου
- Διεύρυνση και ανανέωση διδακτικών δεξιοτήτων και διδακτικής πρακτικής
- Εξοικείωση με τις νέες τεχνολογίες και άλλες παρεμφερείς τεχνολογίες (π.χ. ηλεκτρονική και εξ αποστάσεως μάθηση, διαδραστικοί πίνακες)
- Πρόσβαση σε υποστηρικτικά δίκτυα και επαγγελματικούς συνδέσμους
- Ανάπτυξη των ερευνητικών δεξιοτήτων στην πράξη
- Διοικητικές δεξιότητες

Σε ένα άλλο πεδίο, το ευρωπαϊκό πρόγραμμα Leonardo Da Vinci δραστηριοποιείται στον τομέα των αναγκών διδασκαλίας και μάθησης που έχουν όλοι όσοι συμμετέχουν σε δράσεις

επαγγελματικής εκπαίδευσης, με εξαίρεση την τριτοβάθμια επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση. Το πρόγραμμα αφορά επίσης τα ιδρύματα και τους οργανισμούς που παρέχουν επαγγελματική εκπαίδευση. Στόχος του είναι κυρίως να προσαρμόσει την επαγγελματική κατάρτιση ώστε να ανταποκρίνεται στις μεταβαλλόμενες απαιτήσεις της αγοράς εργασίας. Επιπλέον, το πρόγραμμα Leonardo στοχεύει στην ανάπτυξη των επαγγελματικών προσόντων των νέων.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση μέσω του Leonardo da Vinci προωθεί και στηρίζει την ανάπτυξη μεθόδων και εκπαιδευτικού υλικού που προορίζονται για την εκμάθηση γλωσσών, καθώς και μεθόδων επικύρωσης των γλωσσικών δεξιοτήτων στον επαγγελματικό τομέα.

Στο πλαίσιο του προγράμματος δια βίου μάθησης για το 2007-2013, έχουν καθοριστεί συγκεκριμένες προτεραιότητες για το πρόγραμμα Leonardo. Πρωτίστως, έχει καταρτιστεί ένα πρόγραμμα διασυνοριακής κινητικότητας των εργαζομένων, το οποίο πρόκειται να στηριχτεί μέσω σχεδίων για τη γλωσσική και πολιτισμική προετοιμασία. Η διασυνοριακή κινητικότητα επιστρατεύει πόρους για χρονικά διαστήματα άσκησης στο εξωτερικό και ταυτόχρονα στοχεύει στην αμοιβαία αναγνώριση δεξιοτήτων που αποκτήθηκαν κατά τα διαστήματα αυτά

Επίσης, προωθείται μια δέσμη ενεργειών με στόχο την αναμόρφωση των Ευρωπαϊκών συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης μέσω πρωτοβουλιών εκσυγχρονισμού και προσαρμογής. Οι ενέργειες αυτές συνίστανται στα ακόλουθα:

- βελτιστοποίηση της ποιότητας των συστημάτων και των πρακτικών επαγγελματικής εκπαίδευσης .
- προώθηση της ηλεκτρονικής μάθησης (eLearning).
- επιμόρφωση των εκπαιδευτικών επαγγελματικής κατάρτισης στις νέες μεθόδους διδασκαλίας.
- ανάπτυξη ενός Ευρωπαϊκού συστήματος μεταφοράς ακαδημαϊκών μονάδων επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης.
- ανάπτυξη άτυπων και ανεπίσημων συστημάτων εκμάθησης μέσω πρωτοβουλιών, όπως τα ποιοτικά κριτήρια και η ανταλλαγή εμπειριών.

Γενικά, η επένδυση στο ανθρώπινο δυναμικό έχει καθοριστική σημασία για τη στρατηγική απασχόλησης και ανάπτυξης. Βασικός μηχανισμός σε αυτόν τον τομέα είναι το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο το οποίο, το διάστημα 2007-2013, διέθεσε 77 δισ. ευρώ για την βελτίωση της πρόσβασης στην απασχόληση, την αύξηση της προσαρμοστικότητας των εργαζομένων και των επιχειρήσεων και την ανάπτυξη του αναγκαίου θεσμικού πλαισίου σε μειονεκτούσες περιοχές.

3.3.1.4 Κινητικότητα διδασκόντων

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει ζητήσει τη συμμετοχή των Κρατών-Μελών σε διάφορα Σχέδια Δράσης για την κινητικότητα στην εκπαίδευση με στόχο να αυξήσουν την κινητικότητα των διδασκόντων εν γένει.

Μία από τις συστάσεις της Επιτροπής, μέσα στα πλαίσια της αρχικής κατάρτισης είναι η διαμονή των διδασκόντων στο εξωτερικό για ένα εύλογο χρονικό διάστημα, καθώς επίσης και σε τακτά χρονικά διαστήματα κατά τη διάρκεια της καριέρα τους. Η διαμονή στο εξωτερικό και οι ανταλλαγές μπορούν να αποδειχθούν εποικοδομητικές εμπειρίες και να αποτελέσουν κίνητρα για διαρκή επαγγελματική εξέλιξη. Επιπλέον πλεονεκτήματα που αποκομίζουν οι εκπαιδευτικοί από τη διαμονή στο εξωτερικό είναι τα ακόλουθα:

- η ανταλλαγή καλών διδακτικών πρακτικών και μεθόδων
- η αυξανόμενη επάρκεια στη γλώσσα / τις γλώσσες που διδάσκονται
- η αυξανόμενη εξοικείωση με τους πολιτισμούς των υπό διδασκαλία γλωσσών
- η διεύρυνση των οριζόντων
- η δημιουργία κινήτρων για εκπαιδευτικούς και επομένως και για τους μαθητές

Ωστόσο, είναι γεγονός ότι ορισμένα Κράτη-Μέλη αντιμετωπίζουν έλλειψη ικανοποιητικά καταρτισμένων καθηγητών ξένων γλωσσών. Η έλλειψη αυτή παρατηρείται είτε σε γενικό επίπεδο ή σε σχέση με συγκεκριμένες γλώσσες ή συγκεκριμένους τύπους εκπαίδευσης και κατάρτισης. Τα Κράτη-Μέλη, εν τωιαύτη περιπτώσει, μπορούν να λάβουν περισσότερες ενέργειες με στόχο την ανταλλαγής εκπαιδευτικών μεταξύ των Κρατών-Μελών. Για παράδειγμα, οι εκπαιδευτικοί αυτοί μπορούν να διδάσκουν τη μητρική τους γλώσσα, μια ξένη γλώσσα ή κάποιο άλλο μάθημα μέσω της μητρικής τους γλώσσας.

Σε μια προσπάθειά της η Ευρωπαϊκή Ένωση να στηρίξει τους καθηγητές ξένων γλωσσών να υπερπηδήσουν τα όποια εμπόδια που πιθανόν αντιμετωπίζουν – προσωπικά, οικονομικά ή θεσμικά – προκειμένου να συμμετέχουν σε προγράμματα κινητικότητας, ανέθεσε πρόσφατα, τη σύνταξη διεξοδικής μελέτης για το προκείμενο θέμα. Στόχος της μελέτης να αναδείξει και να άρει τα εμπόδια στην κινητικότητα των καθηγητών ξένων γλωσσών.

Στα ίδια πλαίσια της κινητικότητας των διδασκόντων, ενθαρρύνονται νέες πρωτοβουλίες στο χώρο της εκμάθησης και διδασκαλίας γλωσσών μέσω του Ευρωπαϊκού Σήματος Γλωσσών. Το Ευρωπαϊκό Σήμα Γλωσσών αποτελεί ένα βραβείο το οποίο επιβραβεύει τις νέες τεχνικές στη διδασκαλία γλωσσών, διαδίδοντας την ύπαρξή τους και επομένως προωθώντας τις καλές πρακτικές. Με επίκεντρο την προώθηση της καινοτομίας στη διδασκαλία γλωσσών, το Σήμα απευθύνεται σε όλους τους τομείς της εκπαίδευσης και κατάρτισης, ανεξάρτητα από τις χρησιμοποιούμενες μεθόδους εκάστου. Στοχεύοντας στην αναβάθμιση των προδιαγραφών για τη διδασκαλία γλωσσών σε όλη την Ευρώπη, υποστηρίζει καινοτόμα έργα σε τοπικό και εθνικό επίπεδο. Το Σήμα απονέμεται ετησίως στα πιο καινοτόμα έργα εκμάθησης γλωσσών από κάθε κράτος που συμμετέχει στη διαδικασία, την οποία χειρίζεται η Ευρωπαϊκή Επιτροπή μέσω εθνικών κριτικών επιτροπών σε κάθε Κράτος-Μέλος.

3.4 Η εκμάθηση της Ελληνικής ως δεύτερης / ξένης γλώσσας στο πλαίσιο της Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης.

Το έργο του Συμβουλίου Πολιτιστικής Συνεργασίας του Συμβουλίου της Ευρώπης, που αφορά τις σύγχρονες γλώσσες, αντλεί τη συνοχή και τη συνέχειά του από την προσήλωσή του σε τρεις βασικές αρχές που τίθενται στο προοίμιο της Σύστασης (82) 18 της Επιτροπής των Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης² (Συμβούλιο για την Πολιτιστική Συνεργασία – *Επιτροπή Παιδείας – Τμήμα Σύγχρονων Γλωσσών, Κοινό Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Αναφοράς για τη Γλώσσα: Εκμάθηση, Διδασκαλία, Αξιολόγηση*, σ. 2):

- *ότι η πλούσια κληρονομιά των ποικίλων γλωσσών και πολιτισμών στην Ευρώπη είναι ένα πολύτιμο κοινό αγαθό που πρέπει να προστατευθεί και να αναπτυχθεί, και ότι χρειάζεται μια σημαντική εκπαιδευτική προσπάθεια για τη μετατροπή αυτής της ποικιλότητας από εμπόδιο στην επικοινωνία σε πηγή αμοιβαίου εμπλουτισμού και κατανόησης·*
- *ότι μόνο μέσα από την καλύτερη γνώση των ευρωπαϊκών σύγχρονων γλωσσών θα είναι δυνατή η διευκόλυνση της επικοινωνίας και της συναλλαγής μεταξύ Ευρωπαίων που έχουν διαφορετική μητρική γλώσσα, έτσι ώστε να προωθηθεί η κινητικότητα στην Ευρώπη, η αμοιβαία κατανόηση και συνεργασία, και να ξεπεραστούν οι προκαταλήψεις και οι διακρίσεις·*
- *ότι τα κράτη μέλη, όταν υιοθετούν ή αναπτύσσουν εθνικές πολιτικές στον τομέα της εκμάθησης και διδασκαλίας σύγχρονων γλωσσών, μπορούν να επιτύχουν μεγαλύτερη σύγκλιση στο ευρωπαϊκό επίπεδο μέσω κατάλληλων διαδικασιών συνεχούς συνεργασίας και συντονισμού της πολιτικής τους.*

Η Επιτροπή των Υπουργών έχοντας ως κύρια επιδίωξή της την υιοθέτηση των προαναφερθέντων αρχών, κάλεσε τις κυβερνήσεις των χωρών μελών Συμβούλιο για την Πολιτιστική Συνεργασία – *Επιτροπή Παιδείας – Τμήμα Σύγχρονων Γλωσσών, Κοινό Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Αναφοράς για τη Γλώσσα: Εκμάθηση, Διδασκαλία, Αξιολόγηση*):

- Να προβούν στις απαραίτητες ενέργειες για την ολοκλήρωση της εδραίωσης ενός αποτελεσματικού ευρωπαϊκού συστήματος ανταλλαγής πληροφοριών. Αυτό θα πρέπει να

² Σύμφωνα με το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Αναφοράς Γλωσσών του Συμβουλίου της Ευρώπης.

καλύπτει τη γλωσσική εκμάθηση, διδασκαλία και έρευνα σε όλες τους τις εκφάνσεις, και που θα αξιοποιήσει πλήρως την τεχνολογία της πληροφορικής.

- Να θέσουν στο επίκεντρο των δραστηριοτήτων τους την εθνική και τη διεθνή συνεργασία μεταξύ των κυβερνητικών και μη κυβερνητικών οργανισμών που εργάζονται επί του πεδίου της ανάπτυξης μεθόδων διδασκαλίας και αξιολόγησης στον τομέα της εκμάθησης των σύγχρονων γλωσσών και της παραγωγής και της χρήσης σχετικού υλικού, συμπεριλαμβανομένων και των οργανισμών που ασχολούνται με την παραγωγή και τη χρήση υλικού πολυμέσων.

Τα επιμέρους μέτρα τα οποία κλήθηκαν οι κυβερνήσεις των χωρών μελών του Συμβουλίου της Ευρώπης να λάβουν σε σχέση με τις πιο πάνω γενικές οδηγίες του Συμβουλίου για την Πολιτιστική Συνεργασία είναι τα ακόλουθα:

1. Να μεριμνούν ώστε, στο μέτρο του εφικτού, ότι όλα τα τμήματα των πληθυσμών τους έχουν πρόσβαση σε αποτελεσματικά μέσα απόκτησης κάποιας γνώσης των γλωσσών των άλλων χωρών μελών (ή των άλλων κοινοτήτων μέσα στην ίδια τους τη χώρα). Επίσης, να φροντίζουν για την πρόσβαση στην απόκτηση των δεξιοτήτων χρήσης αυτών των γλωσσών που θα τους διασφαλίσουν την ικανοποίηση των επικοινωνιακών τους αναγκών.
2. Να επιδιώκεται η ενθάρρυνση και η υποστήριξη των προσπαθειών των εκπαιδευτικών και των εκπαιδευομένων όλων των επιπέδων όσον αφορά την εφαρμογή των αρχών της δημιουργίας συστημάτων γλωσσικής εκμάθησης.
3. Να διασφαλίζουν την απρόσκοπτη διεξαγωγή ερευνητικών και αναπτυξιακών προγραμμάτων που θα οδηγούν στην επιστράτευση, σε όλα τα επίπεδα εκπαίδευσης, υλικού και μεθόδων προσαρμοσμένων κατά τον καλύτερο τρόπο, ώστε να καθιστούν μαθητές διαφορετικών τύπων και κατηγοριών να επικοινωνούν με τον κατάλληλο για τις συγκεκριμένες ανάγκες τους τρόπο.

Το προοίμιο της Επιτροπής των Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης στη Σύσταση R(98) 6³ υπογραμμίζει τους πολιτικούς στόχους των ενεργειών του Συμβουλίου της Ευρώπης στον τομέα των σύγχρονων γλωσσών Συμβούλιο για την Πολιτιστική Συνεργασία – *Επιτροπή Παιδείας* –

³ Σύμφωνα με το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Αναφοράς Γλωσσών του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Τμήμα Σύγχρονων Γλωσσών, Κοινό Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Αναφοράς για τη Γλώσσα: Εκμάθηση, Διδασκαλία, Αξιολόγηση):

- Να εφοδιάσει όλους τους Ευρωπαίους ενόψει των προκλήσεων της εντατικοποιημένης διεθνούς κινητικότητας και της στενότερης συνεργασίας στην εκπαίδευση, τον πολιτισμό και την επιστήμη.
- Να συμβάλει σημαντικά στην αμοιβαία κατανόηση και ανοχή, στο σεβασμό της ταυτότητας και της πολιτισμικής ποικιλότητας μέσω πιο επικοινωνιακής διεθνούς επικοινωνίας.
- Να κρατήσει άθικτο και να αναπτύξει περισσότερο τον πλούτο και την ποικιλότητα της ευρωπαϊκής πολιτισμικής ζωής μέσω της αυξημένης αμφίδρομης γνώσης των εθνικών και τοπικών γλωσσών, συμπεριλαμβανομένων και των λιγότερο διδασκόμενων.
- Να ανταποκριθεί στις ανάγκες μιας πολυγλωσσικής και πολυπολιτισμικής Ευρώπης, διευρύνοντας αισθητά την ικανότητα των Ευρωπαίων να επικοινωνούν μεταξύ τους υπερβαίνοντας τα γλωσσικά και πολιτισμικά σύνορα. Αυτό επιβάλλει μια διαρκή, δια βίου προσπάθεια, που πρέπει να τύχει ενθάρρυνσης, να λειτουργεί οργανωμένα και να χρηματοδοτείται σε όλα τα επίπεδα εκπαίδευσης από τους αρμόδιους φορείς.
- Να εμποδίσει τους κινδύνους που μπορεί να εμφανιστούν από τον παραγκωνισμό όσων δεν έχουν αποκτήσει τις αναγκαίες δεξιότητες για να επικοινωνήσουν σε μια διαδραστική Ευρώπη.

Η Επιτροπή των Υπουργών θέλοντας να αιτιολογήσει την αναγκαιότητα υλοποίησης των ως άνω στόχων, τόνισε την πολιτική σημασία, σήμερα και στο μέλλον, της ανάπτυξης συγκεκριμένων τομέων δράσης, όπως είναι οι στρατηγικές για την ποικιλότητα και την εντατικοποίηση της γλωσσικής εκμάθησης. Από την ανάπτυξη των τομέων αυτών αναμένεται να προωθηθεί η πολλαπλογλωσσία σε πανευρωπαϊκό επίπεδο», και η αξία της περαιτέρω ανάπτυξης εκπαιδευτικών δεσμών και ανταλλαγών και της πλήρους αξιοποίησης της δυναμικής των νέων τεχνολογιών της επικοινωνίας και της πληροφορικής.

Η διαπιστωμένη αναγκαιότητα της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, της θεσμικής διαχείρισης της ετερότητας, απορρέει από το γεγονός ότι οι σύγχρονες κοινωνίες μετατρέπονται στις μέρες μας σε πολυπολιτισμικές.

Βέβαια, η κοινωνία και οι χώροι εκπαίδευσης χαρακτηρίζονται ούτως ή άλλως πολυπολιτισμικοί. Αυτό συμβαίνει, αφού σε αυτούς υπάρχουν ενήλικα άτομα με διαφορετικές καταβολές, άτομα που έχουν διαφορετική κοινωνικοοικονομική προέλευση, μιλούν «διαφορετικά» Ελληνικά (π.χ. τοπικές διαλέκτους), έχουν διαφορετικές επικοινωνιακές, συναισθηματικές και μαθησιακές ανάγκες, έχουν ατομικούς ρυθμούς μάθησης, διαφορετικές δεξιότητες, οικογενειακές, κοινωνικές, πολιτισμικές διαφορές (θρησκεία, έθιμα κ.τ.λ.). Συνεπώς, η έννοια του «διαπολιτισμικού» αφορά στη συνάντηση της προσωπικής κουλτούρας του καθενός με εκείνη του διπλανού του. Οι κουλτούρες αυτές, οι οποίες εξ ορισμού δεν είναι αμιγείς, ακόμη και στο πλαίσιο μιας ομοιογενούς εθνικής ομάδας, συνυπάρχουν σε μια οικουμενική, οικονομική, τεχνολογική κ.τ.λ. κοινότητα.

Ιδιαίτερα στο χώρο της εκπαίδευσης είναι πασιφανές ότι η διαπλοκή ποικίλων μορφών ετερότητας σε σχέση με τις απαιτήσεις του εκπαιδευτικού ιδρύματος, και γενικά της κοινωνίας, οδηγούν τους εκπαιδευτικούς σε διλήμματα και ερωτηματικά για το πώς μπορούν να είναι αποτελεσματικοί απέναντι σε εκπαιδευομένους διαφορετικών προελεύσεων, με διαφορετικά χαρακτηριστικά, διαφορετικά βιώματα, διαφορετικές απαιτήσεις και προσδοκίες.

Από τη στιγμή που στις εκπαιδευτικές και στις μαθησιακές διεργασίες εμπλέκονται και εκπαιδευτικοί και εκπαιδευόμενοι, ο εντοπισμός απαντήσεων σε τέτοια ερωτήματα δεν είναι εύκολος ή μονοσήμαντος. Το γίνεσθαι του μαθησιακού χώρου τελεί διαρκώς υπό διαπραγμάτευση και υπό διαμόρφωση με βάση τη δράση όλων των εμπλεκόμενων υποκειμένων.

Βασικά αξιώματα είναι ότι όλοι οι ενήλικες εκπαιδευόμενοι, ανεξαρτήτως των ειδικών συνθηκών της ζωής τους μπορούν να μάθουν, να δράσουν, να επηρεάσουν το ποικιλόμορφο περιβάλλον τους και τους εαυτούς τους. Τα άτομα δεν καθορίζονται από το εθνικό ή εθνοτικό τους ανήκειν, το φύλο ή τις ανάγκες τους, ούτε παγιδεύονται σ' αυτά. Αντίθετα, τα γνωρίσματα αυτά συμβάλλουν στη συνεχή αλλαγή των κοινωνικών και πολιτισμικών δεδομένων.

Σημείο εκκίνησης για τη διαχείριση της ετερότητας είναι η εστίαση του ενδιαφέροντος στις «γνωσιακές απολαβές» των ενήλικων εκπαιδευομένων. Η ετερότητα αποτελεί σημείο εστίασης

στο βαθμό που μπορεί να αποτελέσει μορφωτικό κεφάλαιο και να αξιοποιηθεί ως μορφή λειτουργικών εφοδίων και προσόντων για τη ζωή.

Υπό το πρίσμα των προαναφερθέντων, στο συγκεκριμένο πεδίο της εκμάθησης της ελληνικής, με την ολοκλήρωση του σχετικού προγράμματος, όλοι οι ενήλικοι εκπαιδευόμενοι αναμένεται να αποκτήσουν τις βασικές δεξιότητες ομιλίας, ανάγνωσης και γραφής της Ελληνικής γλώσσας σε τέτοιο επίπεδο που θα τους καταστήσουν ικανούς να επικοινωνούν αποτελεσματικά στην καθημερινή τους ζωή χρησιμοποιώντας εξίσου σωστά τον προφορικό και το γραπτό λόγο. Παράλληλα, με την καταπολέμηση των γλωσσικών φραγμών οι συμμετέχοντες στο πρόγραμμα, που στην πλειοψηφία τους είναι οικονομικοί μετανάστες και άλλοι ξενόγλωσσοι κάτοικοι της Κύπρου, θα είναι σε θέση να ενταχθούν αποτελεσματικά στην κυπριακή κοινωνία τόσο από κοινωνικής άποψης, ως άτομα από ευπαθείς κοινωνικές ομάδες, όσο και από οικονομικής άποψης, με την οικονομική ενεργοποίηση και απασχόλησή τους, στην ευρύτερη κοινωνία της Κύπρου. Τέλος, μέσα από την καθημερινή επαφή με το κυπριακό στοιχείο θα γίνουν αποδέκτες της κυπριακής κουλτούρας και του κυπριακού πολιτισμού προάγοντας έτσι την ευρύτερη έννοια της πολυπολιτισμικότητας και της διαφορετικότητας των λαών.

3.5 Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς για την Πολιτική Συνοχής 2007-2013.

Το *Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς για την Πολιτική Συνοχής (ΕΣΠΑ), 2007-2013*, (Γραφείο Προγραμματισμού, 2007) αποτελεί ένα στρατηγικό προγραμματικό έγγραφο, στο οποίο καταγράφονται αναλυτικά οι συναφείς με τον αναπτυξιακό τομέα στρατηγικές. Σύμφωνα με αυτές, θα αξιοποιηθούν οι συνολικοί πόροι των Διαρθρωτικών Ταμείων και του Ταμείου Συνοχής της Ευρωπαϊκής Ένωσης που θα παραχωρηθούν στην Κύπρο κατά την περίοδο 2007-2013.

Κύρια επιδίωξη καθίσταται η λήψη των απαραίτητων ενεργειών για βελτίωση του συστήματος εκπαίδευσης / κατάρτισης και γενικότερα για διαμόρφωση και υλοποίηση μιας ολοκληρωμένης Στρατηγικής για τη Δια Βίου Μάθηση, λαμβάνοντας υπόψη τις αναγκαίες στρατηγικές προσανατολισμού της οικονομίας. Η εν λόγω επιδίωξη συνιστά και τη σύσταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στην τελευταία Έκθεση Αξιολόγησης της Προόδου Υλοποίησης του Εθνικού Προγράμματος Μεταρρύθμισης για τη Στρατηγική της Λισσαβόνας (Παντελάκη Α., *Εθνική Στρατηγική Δια Βίου Μάθησης 2007-2013*, 2007). Η Εθνική Στρατηγική για τη Δια Βίου Μάθηση (2007-2013), η οποία εγκρίθηκε το Νοέμβριο του 2007, αναμένεται να συμβάλει προς την κατεύθυνση αυτή. Η εν λόγω στρατηγική επικεντρώνεται σε τέσσερις άξονες προτεραιότητας:

- Προώθηση της καθολικής πρόσβασης στη Δια Βίου Μάθηση
- Ενίσχυση των Υποδομών και Συστημάτων Δια Βίου Μάθησης
- Έρευνα και Ανάπτυξη για Στήριξη της Δια Βίου Μάθησης
- Αποτελεσματική Διακυβέρνηση της Δια Βίου Μάθησης

Το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς ανταποκρίνεται επίσης στη δέσμευση της Κυπριακής Δημοκρατίας απέναντι στις Συστάσεις του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, *Συμπεράσματα του Συμβουλίου της 12^{ης} Μαΐου 2009 σχετικά με ένα Στρατηγικό Πλαίσιο για την Ευρωπαϊκή Συνεργασία στον Τομέα της Εκπαίδευσης και της Κατάρτισης*, 2009) για ευρωπαϊκή συνεργασία στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης για την έως το 2020 περίοδο. Η συνεργασία θα πρέπει να καλύπτει τα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης στο σύνολό τους με βάση μια προοπτική ολοκληρωμένης δια βίου μάθησης. Η δια βίου μάθηση θα πρέπει να θεωρείται θεμελιώδης αρχή στην οποία θα βασίζεται

ολόκληρο το πλαίσιο, το οποίο έχει σχεδιασθεί ώστε να καλύπτει κάθε είδους μάθηση συμπεριλαμβανομένης και της επαγγελματικής κατάρτισης και εκπαίδευσης καθώς επίσης και της εκπαίδευσης ενηλίκων. Ανάμεσα στους στόχους του Πλαισίου αναμένεται να είναι η «βελτίωση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας της εκπαίδευσης και της κατάρτισης». Συγκεκριμένα θα πρέπει να εξασφαλιστεί διδασκαλία υψηλής ποιότητας και να παρασχεθεί κατάλληλη αρχική εκπαίδευση των διδασκόντων και συνεχής επαγγελματική ανάπτυξη στους διδάσκοντες και τους εκπαιδευτές.

3.6 Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Απασχόληση, Ανθρώπινο Κεφάλαιο και Κοινωνική Συνοχή» 2007-2013 – Ο ρόλος του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού.

Η αποτελεσματική επένδυση σε ανθρώπινο δυναμικό μέσω των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης αποτελεί ουσιαστική συνιστώσα της στρατηγικής της Ευρώπης για την επίτευξη των υψηλών επιπέδων βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης και απασχόλησης βάσει της γνώσης. Αυτό αποτελεί και τον πυρήνα της Στρατηγικής της Λισσαβόνας, προάγοντας παράλληλα την προσωπική ανάπτυξη, την κοινωνική συνοχή και την ενεργό συμμετοχή στα κοινά.

Υπό το πρίσμα των πιο πάνω, έχει καταρτισθεί το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς (ΕΣΠΑ), εξειδικευμένο κεφάλαιο του οποίου αποτελεί το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Απασχόληση, Ανθρώπινο Κεφάλαιο και Κοινωνική Συνοχή» 2007-2013. Το συγκεκριμένο Πρόγραμμα αναπτύσσει διεξοδικά τους στόχους, τη στρατηγική, την ιεράρχηση αναγκών και Αξόνων Προτεραιότητας καθώς και τις επιμέρους κατηγορίες παρεμβάσεων. Στο Πρόγραμμα εμπεριέχονται επιπρόσθετα και οι βασικές αρχές του Συστήματος Διαχείρισης και Ελέγχου του Προγράμματος. Αξίζει να σημειωθεί ότι το Πρόγραμμα συγχρηματοδοτείται με €119,8εκ. από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο⁴ (ΕΚΤ).

Κύριο στόχο του Άξονα Προτεραιότητας αποτελεί η συστηματική ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού και η αύξηση της προσαρμοστικότητας του δημόσιου τομέα. Τρεις αλληλένδετοι Ειδικοί Στόχοι, ανάμεσα στους οποίους συγκαταλέγεται και «η Προώθηση της Δια Βίου Μάθησης κυρίως μέσω της αναβάθμισης των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης» αναμένεται να συμβάλουν στην επίτευξη του κυρίως προαναφερθέντα στόχου. Ο στόχος αυτός προωθεί δράσεις οι οποίες εστιάζουν στην αναβάθμιση, εκσυγχρονισμό και προσαρμοστικότητα των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης με στόχο την προώθηση της Δια Βίου Μάθησης και την προσαρμογή και αναβάθμιση της επιστημονικής γνώσης, των δεξιοτήτων / προσόντων και ειδικοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού.

---

⁴ Το Ταμείο αυτό στηρίζει τον κεντρικό ρόλο της εκπαίδευσης και της κατάρτισης όσον αφορά την προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης και της κοινωνικής συνοχής, καθώς και τους στόχους του προγράμματος «Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2010» και την καινοτόμο μεταρρύθμιση των συστημάτων Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης.

Σε ένα άλλο πεδίο, η Ανάπτυξη Συστήματος Επαγγελματικών Προσόντων στοχεύει στην αναβάθμιση των γνώσεων και δεξιοτήτων του εργατικού δυναμικού και τη διευκόλυνση της προσβασιμότητας και της κινητικότητας στην αγορά εργασίας και στη βελτίωση της ποιότητας της κατάρτισης. Η σταδιακή εγκαθίδρυση και λειτουργία του Συστήματος Επαγγελματικών Προσόντων θα προωθηθεί μέσω των ακόλουθων δράσεων:

- Ορισμός Προτύπων Επαγγελματικών Προσόντων.
- Απονομή επαγγελματικών προσόντων η οποία θα περιλαμβάνει διάγνωση, αξιολόγηση και πιστοποίηση των υποψηφίων.
- Μελέτες που θα στοχεύουν στην επέκταση και βελτίωση του Συστήματος Επαγγελματικών Προσόντων και την αξιοποίηση των Προτύπων Επαγγελματικών Προσόντων που θα αναπτυχθούν από τα κύρια υποσυστήματα παροχής αρχικής επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης.

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο μέσα στα πλαίσια των στόχων για βελτίωση της διαφάνειας και ενίσχυση της αμοιβαίας εμπιστοσύνης μεταξύ των Κρατών-Μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όσον αφορά στο ευρύτερο θέμα των επαγγελματικών και ακαδημαϊκών προσόντων, έχει ήδη προωθήσει τη θέσπιση του «Ευρωπαϊκού Πλαισίου Προσόντων» για τη Δια Βίου Μάθηση. Το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Προσόντων θα λειτουργήσει ως πλαίσιο αναφοράς για τη διευκόλυνση της διαδικασίας αναγνώρισης και συγκρισιμότητας προσόντων και της κινητικότητας των εργαζομένων και σπουδαστών. Επιπρόσθετα, θα συνδέσει τα προσόντα του πολίτη με τα αντίστοιχα επίπεδα ταξινόμησης προσόντων που εμπεριέχονται στο Ευρωπαϊκό αυτό Πλαίσιο.

Συγκεκριμένα, το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Προσόντων είναι ένας συστηματικός τρόπος ταξινόμησης αντιστοιχίας προσόντων, στη βάση των αποτελεσμάτων μάθησης. Η ταξινόμηση αυτή γίνεται σε οκτώ επίπεδα αναφοράς στο καθένα από τα οποία περιγράφονται οι γνώσεις, οι δεξιότητες και οι ικανότητες που αποκτώνται μέσα από ποικίλες ακαδημαϊκές και επαγγελματικές πορείες μάθησης. Τα επίπεδα αναφοράς από 5 μέχρι 8 αντιστοιχούν, βασικά, στους ακαδημαϊκούς κύκλους σπουδών που είναι αποδεκτοί από τη διαδικασία της Μπολόνιας για την ανώτερη εκπαίδευση. Ως προς την επαγγελματική πορεία των πολιτών, τα επίπεδα αναφοράς ενδέχεται να αντιστοιχηθούν ανάλογα, από το 1 μέχρι το 8, σύμφωνα με τις επαγγελματικές διαδρομές και προσόντα των ατόμων. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο συνέστησαν

στα Κράτη-Μέλη, όπως μέχρι το 2010 συσχετίσουν τα δικά τους Εθνικά Συστήματα Προσόντων με το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Προσόντων ανάλογα με την εθνική νομοθεσία και πρακτική. Η εν λόγω σύσταση έχει εγκριθεί από το Συμβούλιο Υπουργών Παιδείας στις 17.11.2007 (Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού, *Παιδεία και Πολιτισμός – Ενημερωτικό Δελτίο – Έτος Εκπαιδευτικής Μεταρρύθμισης*, 2008.).

Εν όψει των πιο πάνω, τόσο το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού (το οποίο, όπως και σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες, έχει κατά κανόνα την αρμοδιότητα για το θέμα αυτό), όσο και το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, καθώς και η Αρχή Ανάπτυξης Ανθρώπινου Δυναμικού, έχουν συμφωνήσει στην αναγκαιότητα άμεσης σύστασης και λειτουργίας αρμοδίου Σώματος. Αυτό σημαίνει τη σύσταση της «Εθνικής Επιτροπής για το Εθνικό Πλαίσιο Προσόντων», για ανάληψη συστηματικής εργασίας με σκοπό την ανάπτυξη και εγκαθίδρυση Εθνικού Πλαισίου Προσόντων στην Κύπρο. Η σύσταση και η λειτουργία αυτής της Επιτροπής έχει εγκριθεί με Απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου (Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού, *Παιδεία και Πολιτισμός – Ενημερωτικό Δελτίο – Έτος Εκπαιδευτικής Μεταρρύθμισης*, 2008.).

Στα πλαίσια της συνεχιζόμενης επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης εμπίπτουν τα εκπαιδευτικά προγράμματα που προσφέρει στους εν υπηρεσία εκπαιδευτικούς το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου. Τα προγράμματα αυτά, μέχρι σήμερα, προσφέρονται προαιρετικά και καλύπτουν τις ανάγκες των εκπαιδευτικών όλων των βαθμίδων – εκτός από τις ανάγκες των εκπαιδευτικών ενηλίκων – σε θέματα όπως Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών, δεξιότητες έρευνας, διαπολιτισμική εκπαίδευση κ.ά. Ο σκοπός των προγραμμάτων αυτών είναι η προώθηση της συμμετοχής των εκπαιδευτικών στη δια βίου μάθηση και παράλληλα, η καλλιέργεια δεξιοτήτων δια βίου μάθησης στους μαθητές.

Με δεδομένη τη χρηματοδοτική βαρύτητα του προγράμματος αναφορικά με τους αμιγώς εθνικούς πόρους που διατίθενται στον τομέα του ανθρώπινου κεφαλαίου στην Κύπρο, η στρατηγική του Προγράμματος θα πρέπει να εστιασθεί στη δημιουργία θεσμών, μηχανισμών και μέσων για τη μακροπρόθεσμη βελτίωση της ποιότητας του ανθρώπινου κεφαλαίου, παρά σε μεμονωμένες δράσεις που αντιμετωπίζουν τα προβλήματα κατά τη διάρκεια μιας προγραμματικής περιόδου. Προς την κατεύθυνση αυτή θα ήταν και η δημιουργία δομών / υποδομών για κοινές ενέργειες / δραστηριότητες των κοινωνικών εταίρων, εφ' όσον έχουν διαπιστωθεί τέτοιες ανάγκες κατά την ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης.

Στόχος του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού είναι η επιμόρφωση των μάχιμων στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση εκπαιδευτικών. Η επιμόρφωση πρέπει να γίνεται τόσο στο αρχικό στάδιο ώστε να αποκτήσουν τις αναγκαίες δεξιότητες διδασκαλίας με βάση τις νέες απαιτήσεις της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης, όσο και σε συνεχή και συστηματική βάση, ώστε να επικαιροποιούνται οι γνώσεις και οι δεξιότητές τους στα πλαίσια των αναβαθμισμένων αναλυτικών προγραμμάτων και της αξιοποίησης των νέων τεχνολογιών ως αντικείμενο μάθησης και μέσου διδασκαλίας.

Στα πλαίσια της υλοποίησης του Ειδικού Στόχου: «Πρόωθηση της Δια Βίου Μάθησης κυρίως μέσω της Αναβάθμισης των Συστημάτων Εκπαίδευσης και Κατάρτισης», ο Ενδιάμεσος Φορέας για το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Απασχόληση, Ανθρώπινο Κεφάλαιο και Κοινωνική Συνοχή» 2007-2013, ο οποίος είναι το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, κάλεσε στις 25/7/2008 (Γραφείο Προγραμματισμού, 2007) το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού να υποβάλει «προτάσεις έργων», προκειμένου να ενταχθούν και να συγχρηματοδοτηθούν στα πλαίσια του Επιχειρησιακού Προγράμματος. Ανάμεσα στους δικαιούχους, εκτός από το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού, συγκαταλέγονται το Κέντρο Παραγωγικότητας, το Ανώτερο Τεχνολογικό Ινστιτούτο, Ανώτερο Ξενοδοχειακό Ινστιτούτο Κύπρου και η Αρχή Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού. Τα έργα πρέπει να εμπίπτουν στις ακόλουθες επιλέξιμες κατηγορίες έργων:

- Βελτίωση του Συστήματος Επαγγελματικής Εκπαίδευσης
- Ενίσχυση της Εκπαίδευσης σε Υποβαθμισμένες Περιοχές
- Ανάπτυξη Συστήματος Επαγγελματικών Προσόντων
- Βελτίωση των δεξιοτήτων των εκπαιδευτικών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης
- Ενίσχυση των Δραστηριοτήτων και Προγραμμάτων Δια Βίου Μάθησης για Ενήλικες.

Έργο είναι κάθε δράση και ενέργεια που εντάσσεται στις πιο πάνω επιλέξιμες κατηγορίες έργων και έχει λειτουργική και διαχειριστική αυτοτέλεια, συγκεκριμένο φυσικό και οικονομικό αντικείμενο, εφικτούς στόχους και αναμενόμενα αποτελέσματα. Ο συνολικός προϋπολογισμός της παρούσας πρόσκλησης ανέρχεται στις 37.500.000 ευρώ. Τα έργα συγχρηματοδοτούνται από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, το οποίο αποτελεί ένα από τα διαρθρωτικά ταμεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο συνδράμει στην ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού, στη βελτίωση της λειτουργίας της αγοράς εργασίας, στην προώθηση της

απασχολησιμότητας και του επιχειρηματικού πνεύματος, στην ικανότητα προσαρμογής, στην ισότητα ευκαιριών καθώς και στην κοινωνική ενσωμάτωση. Ο ελάχιστος συνολικός προϋπολογισμός ενός έργου θα πρέπει να είναι 500.000 ευρώ.

Ο συνολικός προϋπολογισμός κατανέμεται ενδεικτικά στις κατηγορίες έργων ως ακολούθως:

Κατηγορία έργων	Ενδεικτικός Συνολικός Προϋπολογισμός (σε €)	Δικαιούχοι
Βελτίωση του Συστήματος Επαγγελματικής Εκπαίδευσης	5.000.000	Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού
Ενίσχυση της Εκπαίδευσης σε Υποβαθμισμένες Περιοχές.	10.000.000	Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού
Ανάπτυξη Συστήματος Επαγγελματικών Προσόντων.	6.000.000	Αρχή Ανάπτυξης Ανθρώπινου Δυναμικού
Βελτίωση των δεξιοτήτων των εκπαιδευτικών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.	13.000.000	Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού
Ενίσχυση των Δραστηριοτήτων και Προγραμμάτων Δια Βίου Μάθησης για Ενήλικες.	3.500.000	Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού, Κέντρο Παραγωγικότητας, Ανώτερο Ξενοδοχειακό Ινστιτούτο Κύπρου, Ανώτερο Τεχνολογικό Ινστιτούτο Κύπρου.
ΣΥΝΟΛΟ	37.500.000	

Διαπιστώνεται ότι οι συστάσεις του Αξιολογητή – ο οποίος είναι το Γραφείο Προγραμματισμού της Κυπριακής Δημοκρατίας – δεν έχουν ενσωματωθεί επαρκώς στον τομέα της εκπαίδευσης. Παρά την αρκετά εκτενή αναφορά στα διάφορα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης, ελλείπει μία δομημένη περιεκτική και πλήρης περιγραφή της δομής και λειτουργίας του τυπικού συστήματος εκπαίδευσης, από την οποία θα απορρέουν τα προβλήματα και οι ενέργειες αντιμετώπισής τους, μέσω της δρομολογούμενης εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης. Σε κάθε περίπτωση όμως εξάγεται εμφανώς το συμπέρασμα περί της αναγκαιότητας έντονων παρεμβάσεων στο συγκεκριμένο τομέα.

3.7 Ανάπτυξη Πολιτικών για την Εκπαίδευση και Κατάρτιση του Ανθρώπινου Δυναμικού στην Κύπρο.

Το ανθρώπινο δυναμικό αποτελεί τον πιο σημαντικό παράγοντα παραγωγής της οικονομίας και το μόνο μέσο επιτυχίας στην εποχή της παγκοσμιοποίησης, των ραγδαίων τεχνολογικών εξελίξεων και της αυξημένης ανταγωνιστικότητας. Η συνεχής ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού της Κύπρου είναι ο βασικός άξονας προτεραιότητας. Η εκπαίδευση και κατάρτιση του ανθρώπινου δυναμικού θεωρείται καίριος παράγοντας επιτυχίας για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, παραγωγικότητας και καινοτομίας. Έτσι θεωρείται αναγκαίο να αυξηθούν οι επενδύσεις στο ανθρώπινο δυναμικό και να βελτιωθούν τα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης με σκοπό να διασφαλίσουν την παροχή των αναγκαίων γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων στο ανθρώπινο δυναμικό για να προσαρμοστεί στην κουλτούρα της δια βίου μάθησης. Οι βελτιώσεις στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση καταλαμβάνουν εξέχουσα θέση σε πολλά εθνικά προγραμματικά έγγραφα καθώς η επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση πρέπει να μπορεί να στηρίζει αποτελεσματικά την ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού.

Μετά την ένταξή της στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ), η Κύπρος αντιμετωπίζει νέες προκλήσεις. Αυτές αντικατοπτρίζουν τις συγκεκριμένες οικονομικές και πολιτικές συνθήκες της χώρας, ενώ συμμορφώνονται προς τους γενικούς στόχους της ΕΕ και τις προκύπτουσες κατευθυντήριες γραμμές και πολιτικές. Οι κυριότεροι φορείς που εμπλέκονται στην ανάπτυξη πολιτικών για την εκπαίδευση και κατάρτιση είναι το Γραφείο Προγραμματισμού (ΓΠ), το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού (ΥΠΠ), το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων (ΥΕΚΑ) και η Αρχή Ανάπτυξης Ανθρώπινου Δυναμικού (ΑνΑΔ).

Το Γραφείο Προγραμματισμού είναι ένα επιτελικό γραφείο συντονισμού και διαμόρφωσης πολιτικής το οποίο, σε συνεργασία με όλες τις Κυβερνητικές Υπηρεσίες και τους Κοινωνικούς Εταίρους, συλλέγει και αναλύει πληροφορίες για την οικονομία και προτείνει μέτρα για μελλοντική δράση, συμπεριλαμβανομένου του γενικού προγραμματισμού για την εκπαίδευση. Η γενική ευθύνη για τη διαμόρφωση και την εφαρμογή πολιτικής για την εκπαίδευση, εμπίπτει στην αρμοδιότητα του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού. Στο Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων έχει ανατεθεί η γενική ευθύνη για την εργατική και κοινωνική πολιτική και οι αρμοδιότητές του άπτονται θεμάτων κοινωνικής προστασίας, απασχόλησης και

βιομηχανικής κατάρτισης. Το Κέντρο Παραγωγικότητας (ΚΕΠΑ), το οποίο υπάγεται στο Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, παρέχει στήριξη στους ιδιωτικούς και δημόσιους οργανισμούς για να αξιοποιήσουν τους ανθρώπινους και οικονομικούς πόρους τους με τον καλύτερο τρόπο, με σκοπό να αυξήσουν την παραγωγικότητα τους. Τέλος, η Αρχή Ανάπτυξης Ανθρώπινου Δυναμικού, ημικρατικός οργανισμός με αποστολή τη δημιουργία των προϋποθέσεων για προγραμματισμένη και συστηματική κατάρτιση και ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού της Κύπρου, διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην επαγγελματική κατάρτιση.

Το Υπουργικό Συμβούλιο αποτελεί το σώμα λήψης αποφάσεων όσον αφορά τις πολιτικές στον τομέα της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης στην Κύπρο. Οι αποφάσεις λαμβάνονται μετά από τις προτάσεις πολιτικής από τα αρμόδια υπουργεία ή τμήματα, αφού προηγουμένως δίνουν οι αναγκαίες διαβουλεύσεις με τους κοινωνικούς εταίρους και τους φορείς επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης.

Το Νοέμβριο 2006 η Αρχή Ανάπτυξης Ανθρώπινου Δυναμικού, ως ο Εθνικός Συντονιστής του Ευρωπαϊκού Δικτύου Εκπαίδευσης Εκπαιδευτών (TTnet) στην Κύπρο, οργάνωσε την Οργανωτική Συνδιάσκεψη του Δικτύου. Η Συνδιάσκεψη έγινε στη Λευκωσία στην παρουσία του Συντονιστή του Δικτύου Εκπαίδευσης Εκπαιδευτών / Cedefop και εκπροσώπων άλλων Εθνικών Δικτύων. Το Δίκτυο Εκπαίδευσης Εκπαιδευτών απαρτίζεται από εθνικά δίκτυα που δίνουν τη δυνατότητα σε φορείς στον τομέα της κατάρτισης των Εκπαιδευτών και Καθηγητών να ανταλλάξουν πρακτικές, γνώσεις και εμπειρίες σε σημαντικά θέματα στην κατάρτιση και στην επαγγελματική ανάπτυξη των καθηγητών και εκπαιδευτών επαγγελματικής εκπαίδευσης. Το Δίκτυο Εκπαίδευσης Εκπαιδευτών λειτουργεί σε τρία επίπεδα: στο εθνικό, το διακρατικό και το κοινοτικό. Οι τέσσερις τομείς προτεραιότητας που έχουν τεθεί από το Εθνικό Δίκτυο είναι:

- Αναγνώριση, αξιολόγηση και πιστοποίηση της άτυπης και ανεπίσημης μάθησης των καθηγητών και εκπαιδευτών της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης.
- Συμμετοχή του Εθνικού Συντονιστή σε Ευρωπαϊκά προγράμματα συνεργασίας για την ανάπτυξη ενός Ευρωπαϊκού Πλαισίου Προσόντων για τους καθηγητές και εκπαιδευτές της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης.
- Ανάπτυξη πρότυπων προγραμμάτων για την κατάρτιση των καθηγητών και εκπαιδευτών της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης.

- Εισαγωγή κατάλληλου συστήματος αξιολόγησης και πιστοποίησης των συντελεστών παροχής κατάρτισης.

Οι κοινωνικοί εταίροι και άλλοι φορείς Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης συμμετέχουν στον εντοπισμό αναγκών εκπαίδευσης και κατάρτισης και στον καθορισμό προτεραιοτήτων για κάλυψη αυτών των αναγκών. Οι προτεραιότητες αυτές αποστέλλονται σε όλα τα ιδρύματα και παροχείς κατάρτισης, οι οποίοι στη βάση αυτών των θεματικών προτεραιοτήτων υποβάλλουν πολυεπιχειρησιακά προγράμματα συνεχιζόμενης κατάρτισης στην ΑνΑΔ κάθε έξι μήνες. Η αρμοδιότητα της ΑνΑΔ είναι η εξέταση, η έγκριση ή η απόρριψη και η επιχορήγηση των προγραμμάτων συνεχιζόμενης κατάρτισης που εφαρμόζονται.

Εθνικό Πλαίσιο Πολιτικής για τη Διακυβέρνηση και Χρηματοδότηση Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης

Η διαμόρφωση Εθνικής Στρατηγικής δια Βίου Μάθησης στην Κύπρο αποτελεί μια από τις κύριες εξελίξεις προς την εφαρμογή αλλαγών στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση. Μια σημαντική πρόκληση που περιλαμβάνεται στην Εθνική Στρατηγική δια Βίου Μάθησης είναι η βελτίωση της αποτελεσματικότητας της διακυβέρνησης στα συστήματα δια βίου μάθησης, με την ενεργό συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων. Για προώθηση της συμμετοχής των πολιτών της Κύπρου στο Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα δια Βίου Μάθησης έχει πρόσφατα συσταθεί το Ίδρυμα Διαχείρισης Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων Δια Βίου Μάθησης. Το Ίδρυμα έχει εγγραφεί ως μη κερδοσκοπικός οργανισμός και αποτελεί το φορέα, μέσω του οποίου θα υλοποιούνται στην Κύπρο τα συγχρηματοδοτούμενα από την Ε.Ε. προγράμματα διά βίου εκπαίδευσης και κατάρτισης και θα παραχωρούνται οι χορηγίες της Ε.Ε. προς τους δικαιούχους (εκπαιδευτικά ιδρύματα και οργανισμούς εκπαίδευσης και κατάρτισης, εκπαιδευτικούς, μαθητές, σπουδαστές, υπεύθυνους κατάρτισης και καταρτιζόμενους).

Όσον αφορά τη χρηματοδότηση, η κυριότερη αλλαγή στις διευθετήσεις χρηματοδότησης για την Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση αφορά τη χρηματοδότηση από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ). Η χρηματοδότηση αυτή συμπληρώνει τη χρηματοδότηση της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης από δημόσιους πόρους, τους πόρους από την ΑνΑΔ και την απευθείας χρηματοδότηση από τις επιχειρήσεις. Οι δημόσιες δαπάνες στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση έχουν αυξηθεί και έχουν γίνει προσπάθειες για περαιτέρω αύξηση των ιδιωτικών δαπανών στην εκπαίδευση από επιχειρήσεις, νοικοκυριά και άτομα.

Τα οφέλη που απορρέουν μέσα από τη χρηματοδότηση που παρέχεται από το ΕΚΤ είναι η αύξηση του επιπέδου των διαθέσιμων πόρων και η ταυτόχρονη βελτίωση της αποτελεσματικότητας της χρηματοδότησης μέσα από την απαιτούμενη εισαγωγή κατάλληλων μηχανισμών και εργαλείων που υπαγορεύονται από την ΕΕ. Παρατηρείται, συνεπώς, αύξηση των δημοσίων δαπανών όσον αφορά στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση και εντατικοποίηση των προσπαθειών για αύξηση των ιδιωτικών δαπανών στην εκπαίδευση.

Η Κύπρος θέτει υψηλή προτεραιότητα στη βελτίωση του κύρους και των δεξιοτήτων των καθηγητών και εκπαιδευτών, ιδιαίτερα της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Η συνεχής αναβάθμιση των εκπαιδευτών θεωρείται επιτακτική στην υλοποίηση της Εκπαιδευτικής Μεταρρύθμισης και ειδικότερα στη βελτίωση της ελκυστικότητας της εκπαίδευσης και τη στήριξη της κοινωνίας της γνώσης με την εισαγωγή ΤΠΕ. Το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο (ΠΙ) εφαρμόζει μια οργανωμένη πολιτική για την κατάρτιση καθηγητών στην Κύπρο, περιλαμβανομένων των καθηγητών και εκπαιδευτών επαγγελματικής εκπαίδευσης, *όχι όμως για τους εκπαιδευτικούς ενηλίκων.*

Στρατηγικός Σχεδιασμός για την Παιδεία

Από όλες οι εκθέσεις και τα κείμενα εργασίας που κατατέθηκαν στα πλαίσια της Εκπαιδευτικής Μεταρρύθμισης προκύπτει η αναγκαιότητα σχεδιασμού και οργάνωσης ενός συστηματικού προγράμματος ενδοϋπηρεσιακής επιμόρφωσης όλων των εκπαιδευτικών.

Η ενδοϋπηρεσιακή επιμόρφωση των εκπαιδευτικών αποτελεί βασική προϋπόθεση για τη βελτίωση της παρεχόμενης εκπαίδευσης και αυτό είναι παραδεχτό σε διεθνές επίπεδο. Έκαστος μάχιμος εκπαιδευτικός επιβάλλεται κατά τη διάρκεια της θητείας του να τελεί υπό συνεχή επαγγελματική ανάπτυξη. Απαιτείται σε κάθε στάδιο της επαγγελματικής του σταδιοδρομίας να του παρέχεται διαρκής επαγγελματική στήριξη, ανάπτυξη και ενημέρωση.

Εξαιτίας του ότι δεν υπήρξε ποτέ, τουλάχιστον μέχρι σήμερα, σαφής πολιτική ή στρατηγικό σχέδιο επιμόρφωσης ΟΛΩΝ των εκπαιδευτικών, ένα μεγάλο ποσοστό εκπαιδευτικών έχουν αφυπηρετήσει χωρίς να έχουν τύχει συστηματικής επιμόρφωσης. Στα προγράμματα προαιρετικής επιμόρφωσης που προσφέρονται σε απογευματινό χρόνο από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, συμμετέχει ετησίως μόνο ένα ποσοστό εκπαιδευτικών γύρω στο 10%. Επιβάλλεται, ως εκ τούτου, να αναζητηθούν οι λόγοι αυτής της χαμηλής ανταπόκρισης, αλλά και τα κίνητρα

που ενδεχομένως μπορεί να προσφέρει το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού από την πλευρά του προκειμένου να αυξηθεί η συμμετοχή σε επιμορφωτικά προγράμματα.

Η υλοποίηση κάθε καινοτομίας και μεταρρύθμισης που προωθείται από το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού προϋποθέτει την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών πάνω σε συστηματική βάση. Σύμφωνα με το στρατηγικό σχεδιασμό οι εκπαιδευτικοί θα κληθούν να έχουν ενεργή συμμετοχή συμμετέχουν στο σχεδιασμό της επιμόρφωσης.

Η «Εθνική Στρατηγική Δια Βίου Μάθησης» της Κύπρου για την επταετία 2007-2013, περιλαμβάνει ως άξονα προτεραιότητας την «Αποτελεσματική Διακυβέρνηση της Δια Βίου Μάθησης».

Μέχρι σήμερα οι φορείς Δια Βίου Μάθησης – Κρατικά Ινστιτούτα Επιμόρφωσης, Επιμορφωτικά Κέντρα, Εσπερινά Σχολεία – υπάγονται σε διαφορετικές Διευθύνσεις.

Με τη δημιουργία της Διεύθυνσης Δια Βίου Μάθησης όλοι οι φορείς Δια Βίου Εκπαίδευσης (Κρατικά Ινστιτούτα Επιμόρφωσης, Επιμορφωτικά Κέντρα, Εσπερινά Σχολεία, Μεταλυκειακές Επαγγελματικές Σχολές) θα ενταχθούν σε μια ενιαία Διεύθυνση. Με τον τρόπο αυτό θα βελτιωθεί ο συντονισμός των προσπαθειών για την ανάπτυξη της ΔΒΜ στην Κύπρο και η «Αποτελεσματική Διακυβέρνηση της Δια Βίου Μάθησης».

3.8 Κρατικά Ινστιτούτα Επιμόρφωσης Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού – Ιστορικό

Τα Κρατικά Ινστιτούτα Επιμόρφωσης, που άρχισαν να λειτουργούν το 1960 ως Ινστιτούτα Ξένων Γλωσσών, παρέχουν σειρά μαθημάτων σε μαθητές όλων των βαθμίδων καθώς και σε ενήλικες, τόσο σε αστικά κέντρα όσο και σε αγροτικές περιοχές. Έτσι δίνουν τη δυνατότητα για ίσες ευκαιρίες μάθησης και συμβάλλοντας στη διά βίου εκπαίδευση που είναι θεμελιώδες ζητούμενο της ευρωπαϊκής μας προοπτικής.

Τα Ινστιτούτα Ξένων Γλωσσών είχαν ιδρυθεί με απόφαση του Ελληνικού Εκπαιδευτικού Συμβουλίου στις 20 Μαΐου 1959 και σε αυτά διδάσκονταν ξένες γλώσσες σε μαθητές και σε ενήλικες. Τα Εκπαιδευτικά Συμβούλια και τα Γραφεία Παιδείας της μεταβατικής περιόδου 1959-1960 παρέδωσαν τις αρμοδιότητες και εξουσίες τους στις αντίστοιχες Κοινοτικές Συνελεύσεις το Σεπτέμβριο του 1960, αμέσως μετά την εγκαθίδρυση της Κυπριακής Δημοκρατίας στις 16 Αυγούστου 1960, και μετά διαλύθηκαν. Η Ελληνική Κοινοτική Συνέλευση χειρίστηκε όλα τα ζητήματα της ελληνικής εκπαίδευσης όλων των επιπέδων μεταξύ των οποίων και τα Ινστιτούτα Ξένων Γλωσσών μέχρι το 1965. Τότε την όλη ευθύνη ανέλαβε το Υπουργείο Παιδείας που ιδρύθηκε με το Νόμο 12 του 1965.

Η μετονομασία των Ινστιτούτων Ξένων Γλωσσών σε Κρατικά Ινστιτούτα Επιμόρφωσης έγινε με Απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου στις 14 Ιουλίου 1988.

Το Υπουργικό Συμβούλιο αποφάσισε στις 2 Αυγούστου 1990 την εισαγωγή Σχεδίου Παροχής Υποτροφιών στα ΚΙΕ σε ποσοστό μέχρι και 10% των εγγεγραμμένων μαθητών που φοιτούν στις ξένες γλώσσες. Επισημαίνεται ότι τυγχάνουν πλήρους ή μερικής απαλλαγής από την καταβολή διδάκτρων άτομα που φοιτούν στα ΚΙΕ και ανήκουν σε ειδικές κατηγορίες (παιδιά πολυτέκνων κλπ).

Στις αρχές της δεκαετίας του '90 άρχισε η διεξαγωγή μαθημάτων Ηλεκτρονικών Υπολογιστών Από τη σχολική χρονιά 2002-2003 λειτούργησαν τμήματα ενισχυτικών μαθημάτων για μαθητές Γυμνασίου και Λυκείου σε 26 ΚΙΕ αγροτικών ή/και ακριτικών περιοχών. Η διεξαγωγή ενισχυτικών μαθημάτων επεκτάθηκε σε όλα τα ΚΙΕ στα επόμενα χρόνια.

Στα Κρατικά Ινστιτούτα Επιμόρφωσης λειτουργούν επίσης, μετά από έγκριση του Υπουργικού Συμβουλίου, τμήματα προετοιμασίας για τις Παγκύπριες Εξετάσεις.

Κατά το σχολικό έτος 2010-2011 λειτουργούν 41 Κρατικά Ινστιτούτα Επιμόρφωσης σε ολόκληρη την Κύπρο και ο αριθμός των ατόμων που φοιτούν σ' αυτά ανέρχεται στις 17.000 περίπου. Η όλη δομή των Κρατικών Ινστιτούτων Επιμόρφωσης, η γεωγραφική τους κατανομή, οι απαλλαγές, οι υποτροφίες, καθώς και τα χαμηλά δίδακτρα παρέχουν τη δυνατότητα για ίσες ευκαιρίες μάθησης, ειδικά στις αγροτικές περιοχές, και συμβάλλουν στη δια βίου εκπαίδευση, όπως προνοούν και οι κατευθυντήριες γραμμές της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: **ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ**

Σε μια προσπάθεια να μοντελοποιήσει το φαινόμενο της δια βίου μάθησης η Cross (*Adults as learners. Increasing participation and facilitating learning*, 1981) ερμήνευσε την απόφαση για δια βίου μάθηση ως αθροιστική επίδραση παραγόντων, οι οποίοι ξεκινούν από το άτομο και τελειώνουν με εξωτερικούς παράγοντες. Ως εκ τούτου, η απόφαση για συνεχή εκπαίδευση και κατάρτιση α) σχετίζεται με τις στάσεις και αντιλήψεις τους ατόμου για την ιδέα της συνεχούς εκπαίδευσης και κατάρτισης, β) επιστρατεύει την αξιολόγηση των συνεπειών μιας τέτοιας προσπάθειας, γ) λαμβάνει υπόψη τη διαφοροποίηση των συνθηκών ζωής και εργασίας, αλλά και τις ευκαιρίες και τα εμπόδια της συμμετοχής.

Το 2003 ο Illeris στα πλαίσια της έρευνά του (*Adult Education as experienced by the learners*, 2003) προέβη στη μελέτη των επιδράσεων της συμμετοχής των ατόμων σε προγράμματα συνεχούς κατάρτισης, χρησιμοποιώντας ως ανεξάρτητη μεταβλητή την ηλικία. Χώρισε το δείγμα του σε τρεις κατηγορίες: νεαροί ενήλικες με ηλικία κάτω των 25 ετών, άτομα μέσης ηλικίας από 25-30 μέχρι 45-50 και άτομα μεγάλης ηλικίας πέραν των 45-50 ετών. Ο διαχωρισμός αυτός έγινε με βάση τον τρόπο σκέψης και τις στάσεις των ατόμων απέναντι στην εκπαίδευση. Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι τα άτομα μέσης ηλικίας υιοθετούσαν ευκολότερα την ιδέα της δια βίου μάθησης με τη λογική ότι επιβάλλεται να γίνεται ανανέωση προσόντων. Θεωρούσαν ότι το άτομο πρέπει να αναπροσαρμόζεται συνεχώς, αποκτώντας αναγκαία προσόντα. Από την άλλη, η κατηγορία των νεαρών ηλικίας κάτω των 25 ετών συμμετείχαν σε προγράμματα συνεχούς εκπαίδευσης και κατάρτισης, έχοντας ως κίνητρα την απόκτηση ταυτότητας και την απόκτηση προσόντων. Οι πλείστοι από αυτούς δήλωσαν ότι συμμετέχουν είτε διότι είναι υποχρεωμένοι άμεσα ή έμμεσα από τους εργοδότες, είτε γιατί είναι πεπεισμένοι λόγω αυτοαξιολόγησης για ενδεχόμενες επιπτώσεις κοινωνικής απομόνωσης.

Η κοινωνία θα πρέπει να εντάξει στις απαιτήσεις της δεξιότητες τις οποίες πρέπει να κατέχουν όλα τα μέλη της και οι οποίες πρέπει παράλληλα να λειτουργούν ως κίνητρο περαιτέρω μάθησης. Ταυτόχρονα, η εργασία πρέπει να προϋποθέτει βελτιωμένο μορφωτικό επίπεδο και να ωθεί το ανθρώπινο δυναμικό να σκέφτεται και να δρα. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί μέσα από προγράμματα συνεχούς επιμόρφωσης και κατάρτισης, τα γνωρίσματα των οποίων πρέπει να

αποτελούν κίνητρο για συμμετοχή σε αυτά από μέρους των εργαζομένων. Μερικά εξ αυτών θα μπορούσαν να είναι:

- Αντικείμενο οι διαπιστωμένες ανάγκες. Το περιεχόμενο της κατάρτισης πρέπει να συνάδει με τις ανάγκες και τις φιλοδοξίες ατόμων και ομάδων.
- Σύνδεση κατάρτισης και μισθοδοσίας.
- Πίστωση προηγούμενης μάθησης.
- Δημιουργία ανοικτού, ελκυστικού, και βατού μαθησιακού περιβάλλοντος, ιδιαίτερα για ομάδες που μειονεκτούν.
- Κατάρτιση που συμπληρώνει προηγούμενη ελλιπή εκπαίδευση και η οποία οδηγεί στην απόκτηση ακαδημαϊκού προσόντος.
- Σύστημα καθοδήγησης και ευέλικτοι τρόποι μελέτης και αξιολόγησης.
- Άρση των ανισοτήτων εισδοχής.
- Διαφορετικά προγράμματα τα οποία θα επιτρέπουν τυπική ή άτυπη κατάρτιση, πιστοποιημένη, ή μη πιστοποιημένη κατάρτιση, κατάρτιση στο χώρο της εργασίας.
- Πληρέστερη ενημέρωση για τις δυνατότητες κατάρτισης.

Από μια διεξοδική ανασκόπηση της βιβλιογραφία ανακύπτουν διάφορα μοντέλα και μεθοδολογικές προσεγγίσεις που χρησιμοποιούνται για να προωθήσουν και να στηρίξουν την *επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών*. Τα μοντέλα αυτά και οι προσεγγίσεις κατατάσσονται από τους διάφορους μελετητές σε διαφορετικές κατηγορίες: στο ορθολογιστικό, στο τεχνικό και στο αναστοχαστικό.

Ως προς το «ορθολογιστικό μοντέλο», η εκπαίδευση των εκπαιδευτικών στηρίζεται στην άποψη ότι οι εκπαιδευτικοί χρειάζονται γνώση της εκπαιδευτικής θεωρίας. Αυτή μπορεί να τους εφοδιάσει με καθολικά αποδεκτή και επιστημονικά επαληθευμένη γνώση, στη βάση της οποίας η καθημερινή πρακτική στην τάξη μπορεί να αξιολογηθεί ορθολογιστικά (Carroll, *Teacher Education in the 21st century. Proceedings of the 4th Pancyprian Educational Conference "Teachers' Education and Development, 2004.*).

Για την στήριξη του μοντέλου αυτού επιστρατεύεται η «σταθμισμένη προσέγγιση επαγγελματικής ανάπτυξης των εκπαιδευτικών» που πλαισιώνεται από εργαστηριακά μαθήματα, περιόδους επιμόρφωσης και, σε πολλές περιπτώσεις, την προσέγγιση «πολλαπλασιαστής⁵».

⁵ Με τον όρο «πολλαπλασιαστής» αποδίδουμε τον αγγλικό όρο "cascade".

Σκοπός αυτής της προσέγγισης είναι η μετάδοση συγκεκριμένων γνώσεων, νέων ιδεών και προσεγγίσεων και την καλλιέργεια δεξιοτήτων. Σύμφωνα με την προσέγγιση «πολλαπλασιαστής», ένας ή δύο εκπαιδευτικοί από ένα εκπαιδευτικό ίδρυμα επιμορφώνονται στη βάση ενός σταθμισμένου προγράμματος και μετά επιστρέφουν στο εκπαιδευτικό ίδρυμα για να μεταδώσουν τις γνώσεις τους στους συναδέλφους τους.

Το μειονέκτημα αυτής της προσέγγισης, όπως αυτό έχει διατυπωθεί από τους επικριτές της, είναι το γεγονός ότι στις πλείστες των περιπτώσεων, τα εργαστηριακά μαθήματα που οργανώνονται, διεξάγονται μόνο *μια φορά* σε συγκεκριμένο χώρο. Συνέχεια δεν υπάρχει και δεν προσφέρεται αρωγή για τους εκπαιδευτικούς ώστε να δύνανται να αποκτούν τις δεξιότητες και τις ικανότητες που απαιτούνται για να χρησιμοποιήσουν τις νέες τεχνικές όταν γυρίσουν στο εκπαιδευτικό τους ίδρυμα.

Η εφαρμογή του «τεχνικού μοντέλου» προϋποθέτει τον καθορισμό των εκπαιδευτικών αναγκών από έμπειρους εκπαιδευτικούς, οι οποίοι λειτουργούν ως μέντορες. Το είδος της εκπαίδευσης που παρέχεται στο μοντέλο αυτό απέχει από την ακαδημαϊκή θεωρία και αποτελείται από τεχνικές γνώσεις συγκεκριμένων ικανοτήτων και δεξιοτήτων. Κατά συνέπεια, η επαγγελματική επάρκεια του εκπαιδευτικού έγκειται στην ικανότητά του να εφαρμόζει αυτές τις ικανότητες και δεξιότητες στην πράξη (Carr, W., *Teacher Education in the 21st century. Proceedings of the 4th Pancyprian Educational Conference "Teachers' Education and Development, 2004*). Το μοντέλο αυτό προτείνει την «αυτοκαθοδηγούμενη επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών». Σύμφωνα με αυτή την προσέγγιση, οι εκπαιδευτικοί καλούνται να αποφασίσουν τους στόχους της επαγγελματικής τους ανάπτυξης και να επιλέξουν τις ανάλογες δραστηριότητες προς επίτευξη των στόχων αυτών. Τέτοιες δραστηριότητες είναι η παρακολούθηση βιβλίων ή συγκεκριμένου πεδίου, τήρηση ημερολογίου, διεξαγωγή μελέτης συγκεκριμένης περίπτωσης, παρακολούθηση μαθημάτων άλλων συναδέλφων κ.ο.κ. Αυτοκαθοδηγούμενες δραστηριότητες είναι αποτελεσματικές όταν οι εκπαιδευτικοί έχουν την παρώθηση για το θέμα και ήδη κατέχουν σε βάθος το γνωστικό τους αντικείμενο, καθώς και διδακτικές δεξιότητες. Επίσης απαιτείται συνεχής ανατροφοδότηση.

Μέσα στα πλαίσια του «τεχνικού μοντέλου» εμπίπτει επίσης και η προσέγγιση της «μεντορικής σχέσης». Αυτή προϋποθέτει την αλληλεπίδραση μεταξύ ενός μέντορα ο οποίος είναι πεπειραμένο μέλος του προσωπικού, και ενός νεότερου, λιγότερο πεπειραμένου εκπαιδευτικού. Ο μέντορας παρέχει υποστήριξη, καθοδήγηση, ανατροφοδότηση, βοήθεια στην επίλυση

προβλήματος, βοήθεια στο νεότερο μέλος με σκοπό να το βοηθήσει να αναπτυχθεί επαγγελματικά (Robbins, P., *Mentoring*, 1999). Η πραγματική μεντορική σχέση απαιτεί μια συνεχή σχέση, η οποία βασίζεται στην εμπιστοσύνη, τη γνώση και τον αμοιβαίο σεβασμό. Ο θεσμός του μέντορα εφαρμόζεται, σε ευρεία κλίμακα, σε πολλές χώρες για την εκπαίδευση των νέων εκπαιδευτικών και θεωρείται ως μια σημαντική τεχνική για την ανάπτυξη των διδακτικών δεξιοτήτων των εκπαιδευομένων. Από την επισκόπηση της βιβλιογραφίας, γίνεται φανερό ότι πολλοί μελετητές επικεντρώνονται στις θετικές επιδράσεις στους νέους εκπαιδευτικούς από την εφαρμογή του θεσμού του μέντορα. Πολλοί όμως (Ford, D. & Parsons, J., *Teachers as Mentors*, 2000• Weiss, E.M. & Weiss, S.G. *Beginning Teacher Induction*, 1999) αναγνωρίζουν ότι και οι ίδιοι οι μέντορες αποκομίζουν σημαντικά οφέλη από την εμπειρία τους, όπως:

- Ανανέωση του ενθουσιασμού και της αφοσίωσης στο επάγγελμα
- Νέες προοπτικές στην επαγγελματική τους ανάπτυξη
- Αυτοπεποίθηση και ωριμότητα
- Δεξιότητες συνεργασίας
- Ηγετικές δεξιότητες

Τέλος, το «αναστοχαστικό μοντέλο», το οποίο βασίζεται στις θεωρίες των J.J. Schwab (Carr, W., *Teacher Education in the 21st century. Proceedings of the 4th Pancyprian Educational Conference “Teachers’ Education and Development”*, 2004), Donald Schön (*The Reflective Practitioner. How Professionals think in action*, 1983) και Stenhouse (*An Introduction to Curriculum Research and Development*, 1975), κτίζει πάνω στις προσωπικές εμπειρίες του εκπαιδευτικού στην πράξη και ζητά από τον εκπαιδευτικό να ανταποκριθεί στα ενδιαφέροντα των μαθητών, αναστοχαζόμενος ποιες πτυχές της διαδικασίας της διδασκαλίας και της μάθησης είναι πιο αποτελεσματικές γι’ αυτούς. Ο εκπαιδευτικός έχει επίσης την υποχρέωση να αξιολογεί και να αναθεωρεί συνεχώς τις πρακτικές του, ώστε να βελτιώσει την ποιότητα της διδασκαλίας του (Villegas-Reimers, E., *Teacher Professional Development: An International review of the literature.*, 2003). Στη βάση του «αναστοχαστικού μοντέλου» υπάρχουν ποικίλες μεθοδολογικές προσεγγίσεις οι οποίες προβάλλουν μέσα από μια εκτενή βιβλιογραφία. Μία εξ αυτών είναι η «έρευνα δράσης», σύμφωνα με την οποία η επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών βασίζεται στη διερεύνηση, τον αναστοχασμό και την έρευνα. Ο Stenhouse (*An Introduction to Curriculum Research and Development*, 1975, σ.142) θεωρεί την εκπαιδευτική έρευνα ως «*συστηματική διερεύνηση που δημοσιοποιείται*» και έχει ως αντικείμενό της «*την ανάπτυξη*

αναστοχασμού, με σκοπό να ενισχύσει την επαγγελματική κρίση των εκπαιδευτικών». (Stenhouse, L., *Curriculum, Research and the Art of the Teacher*, 1983, σ. 192).

Ωστόσο, τα εμπόδια συμμετοχής σε προγράμματα δια βίου εκπαίδευσης και κατάρτισης δεν εκλείπουν. Ο Maxted (*Understanding barriers to learning*, 1999) διακρίνει αυτά τα εμπόδια σε τρεις κατηγορίες: προσωπικά, δομικά, πολιτισμικά. Ο Harrison (*Dissatisfaction and Diversity. Overcoming Barriers to Adult Learning*, 1993) ακολουθεί άλλη ταξινόμηση εμποδίων: α) εμπόδια που προκύπτουν από την υφιστάμενη κατάσταση (π.χ. έλλειψη οικονομικών πόρων, δυσκολία μετακίνησης, έλλειψη χρόνου εξαιτίας των απαιτήσεων της εργασίας και των οικογενειακών υποχρεώσεων), β) ιδρυματικά εμπόδια (π.χ. αποκλεισμός εξαιτίας όρων εισδοχής, δύσκολο ωράριο, έλλειψη κατάλληλων προγραμμάτων) και γ) εμπόδια που προκύπτουν από στάσεις και αντιλήψεις (π.χ σημασία που αποδίδεται στην εκπαίδευση και κατάρτιση, αίσθηση ότι έχει περάσει η ηλικία της μάθησης).

Οι Kirkwood και Christie (*The Role of Teacher Research in Continuing Professional Development*, 2006) εξετάζουν το ρόλο της εκπαιδευτικής έρευνας και διερεύνησης στην επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών, μέσα από τις δραστηριότητες που πηγάζουν από το Πρόγραμμα «Αδειοδότηση Εκπαιδευτικών» στη Σκωτία. Οι συγγραφείς κάνουν αναφορά στη σημασία της έρευνας για το εκπαιδευτικό επάγγελμα, όπως φαίνεται από τα επίπεδα που έχουν τεθεί προκειμένου να δοθεί άδεια εκπαιδευτικού στο Εκπαιδευτικό Σύστημα της Σκωτίας. Σύμφωνα με αυτά, ο αδειούχος εκπαιδευτικός πρέπει να έχει την ικανότητα:

- να διασφαλίζει ότι η διδασκαλία βασίζεται στη μελέτη και την έρευνα, όπως π.χ. με
  - την εμπλοκή του σε εκπαιδευτική διερεύνηση και έρευνα δράσης και εφαρμογή των αποτελεσμάτων.
  - τον αναστοχασμό με κριτική διάθεση αναφορικά με τα ερευνητικά στοιχεία, και ανάλογη διαφοροποίηση της πρακτικής στην τάξη.
- να αξιολογεί κατά πόσο συγκεκριμένος θεωρητικός παράγοντας όντως εφαρμόζεται στην πράξη.
- να εξηγεί τη θέση και το ρόλο που έχουν οι αλλαγές στην εκπαιδευτική πολιτική και πρακτική και να συμβάλλει στην υιοθέτηση τέτοιων αλλαγών και να ανταποκρίνεται σε αυτές.

Μια δεύτερη προσέγγιση του «αναστοχαστικού μοντέλου» είναι η «επαγγελματική ανάπτυξη και νέες τεχνολογίες». Η ραγδαία ανάπτυξη της τεχνολογίας, της πληροφορίας και της επικοινωνίας έχει στρέψει σε μεγάλο βαθμό την προσοχή στο ρόλο που αυτές μπορούν να διαδραματίσουν στην επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών. Μερικοί από τους τομείς που μπορούν να χρησιμοποιηθούν οι νέες τεχνολογίες είναι:

- Δημιουργία «εικονικών κοινοτήτων μάθησης», στις οποίες έμπειροι εκπαιδευτικοί στηρίζουν την ανταλλαγή ιδεών, μέσων και καλών πρακτικών με τους συναδέλφους τους. Αυτές οι κοινότητες μοιράζονται μεταξύ τους εμπειρίες επιμόρφωσης στην τεχνολογία, καθώς μερικοί εκπαιδευτικοί αναλαμβάνουν το ρόλο μέντορα σε θέματα τεχνολογίας και εφαρμογής της στο περιεχόμενο του αναλυτικού προγράμματος.
- Διαδραστικές σελίδες στο διαδίκτυο που περιέχουν σχέδια μαθημάτων, αναφορές σε πηγές και μέσα, χώρο για συζητήσεις μεταξύ εκπαιδευτικών, συνδέσεις με παρόμοιες και χρήσιμες ιστοσελίδες κ.τ.λ.
- Βάσεις δεδομένων και διδακτικές συμβουλές ειδικών, διαθέσιμες στο διαδίκτυο.

Η επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών στις νέες τεχνολογίες πρέπει να είναι συνεχής, εντατική και να αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της καθημερινής δουλειάς του εκπαιδευτικού. Πρέπει να ενσωματώνεται στις προσπάθειες για βελτίωση της διδασκαλίας και να αποτελεί μέρος της όλης διαδικασίας μεταρρύθμισης του σχολείου.

Γενικά, μέσα από την πλούσια βιβλιογραφία για το θέμα φαίνεται ξεκάθαρα η σχέση που υπάρχει μεταξύ της συνεχούς επαγγελματικής ανάπτυξης των εκπαιδευτικών και της χρήσης των νέων τεχνολογιών στην εκπαίδευση. Σύμφωνα με το έγγραφο της Κοινοπολιτείας της Αυστραλίας *“Teachers for the 21st Century: Making a Difference”* (2000), η επαγγελματική ανάπτυξη είναι αποτελεσματική στις περιπτώσεις κατά τις οποίες προσδιορίζεται και εφαρμόζεται στο περιβάλλον του εκπαιδευτικού ιδρύματος για να ανταποκριθεί στις ανάγκες των εκπαιδευτικών και των εκπαιδευομένων για τη συνεχή βελτίωση της επαγγελματικής πρακτικής». Βασική προϋπόθεση στην αποτελεσματικότητα αυτής της προσέγγισης είναι «η υποστήριξη που παρέχεται από τα εκπαιδευτικά συστήματα και τα εκπαιδευτικά ιδρύματα ώστε να ενσωματωθεί αποτελεσματικά η επαγγελματική ανάπτυξη στις καθημερινές συμβατικές πρακτικές» (Commonwealth of Australia, 2000, σ. 11).

Είναι πλέον αποδεκτό ότι η ποιότητα του εκπαιδευτικού επηρεάζει την ποιότητα της παρεχόμενης εκπαίδευσης. Η εκπαίδευση των εκπαιδευτικών υπήρξε διαχρονικά θεμελιακή ιδέα σε κάθε εκπαιδευτικό σύστημα. Η συνεχής επιμόρφωση των εκπαιδευτικών καθίσταται αναγκαίο χαρακτηριστικό της ποιότητας κάθε εκπαιδευτικού συστήματος, αφού οι γνώσεις συνεχώς πολλαπλασιάζονται και η τεχνολογική επανάσταση εισέβαλε στην εκπαίδευση. Σύμφωνα με τον Jacques Delor (Delor Jacques, *Learning: The Treasure Within*, 1996), κρίνεται αναγκαία η αναθεώρηση και η διεύρυνση της έννοιας της δια βίου εκπαίδευσης. Επιβάλλεται όχι μόνο η προσαρμογή της στις μεταβολές στη φύση της εργασίας αλλά και η θεώρησή της ως μια συνεχής διαδικασία διάπλασης ολοκληρωμένων ατόμων. Αυτό συνίσταται στη διαμόρφωση της γνώσης τους καθώς και της κριτικής τους λειτουργίας και της ικανότητάς τους να δρουν. Η δια βίου εκπαίδευση οφείλει να παρέχει τη δυνατότητα στα άτομα να αναπτύξουν τη συναίσθηση του εαυτού τους και του περιβάλλοντός τους.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στη Φέιρα, τον Ιούνιο του 2000, ζήτησε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τα κράτη-μέλη να καθορίσουν εναρμονισμένες στρατηγικές και πρακτικά μέτρα που θα ενισχύσουν τη δια βίου μάθηση για όλους. Σαν ανταπόκριση στην εντολή του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Λισσαβόνας και της Φέιρα, εκδόθηκε το Νοέμβριο του 2000 το Υπόμνημα για τη Δια Βίου Μάθηση (Memorandum on Lifelong Learning, 2000) με στόχο να προκαλέσει τη πανευρωπαϊκή συζήτηση για μια ενιαία στρατηγική για την υλοποίηση της δια βίου μάθησης. Η δια βίου μάθηση ορίζεται (σελ. 3) ως «*μια εκπαιδευτική δραστηριότητα με πολλούς στόχους, η οποία είναι διαρκής και αποσκοπεί στη βελτίωση των γνώσεων, των δεξιοτήτων και των ικανοτήτων*». Στο υπόμνημα επίσης υπογραμμίζεται η σημασία της δια βίου μάθησης και η συμβολή της στην προώθηση της ενεργού συμμετοχής στο κοινωνικό γίνεσθαι και την προώθηση της απασχολησιμότητας σε ένα περιβάλλον πολιτιστικής, εθνικής και γλωσσικής πολυμορφίας.

Υπό το πρίσμα των ως άνω υποδείξεων του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, ακολουθήθηκαν οι πιο κάτω πρακτικές σε σχέση με την ενίσχυση της δια βίου μάθησης:

Έμφαση στη ζήτηση μέσω οικονομικών κινήτρων: Κάποιες χώρες επικεντρώθηκαν στην εισαγωγή ατομικών μηχανισμών κινήτρων για να προσελκύσουν τους ενήλικες ώστε να αξιοποιήσουν τις μαθησιακές ευκαιρίες. Οι μηχανισμοί αυτοί περιλαμβάνουν: επιχορηγήσεις, δάνεια, ατομικούς λογαριασμούς μάθησης, και άλλα ατομικά και οικονομικά κίνητρα όπως η οικονομική στήριξη κατά τη διάρκεια των σπουδών ή τα φοιτητικά επιδόματα. Στον Καναδά, τα

δάνεια, οι επιχορηγήσεις και τα φορολογικά κίνητρα έχουν χρησιμοποιηθεί για να ενισχύσουν την ιδιωτική ζήτηση. Το Ηνωμένο Βασίλειο προσφέρει πολύ σημαντική οικονομική υποστήριξη, επιδιώκοντας να ωθήσει τα άτομα για μάθηση στη χώρα. Στη Φινλανδία, τη Νορβηγία και τη Σουηδία, προσφέρονται επιδόματα εισοδηματικής υποστήριξης συμπληρωματικά στη δωρεάν παροχή.

Έμφαση στη ζήτηση μέσω μη οικονομικών κινήτρων: Σε πολλές περιπτώσεις, αυτοί οι μηχανισμοί είναι συμπληρωματικοί των οικονομικών κινήτρων. Το δικαίωμα στην άδεια εκπαίδευσης ή άδεια κατάρτισης από την εργασία στη Φινλανδία, τη Νορβηγία και τη Πορτογαλία είναι σημαντικό κίνητρο για τους εργαζομένους για μάθηση. Επίσης, πολλές χώρες έχουν προωθήσει σχέδια ή δραστηριότητες με σκοπό την αξιολόγηση και την αναγνώριση της εξωσχολικής μάθησης, ως ένα κίνητρο που θα προσελκύσει τους ενήλικες στη μάθηση. Η Πορτογαλία έχει δημιουργήσει ένα εθνικό σύστημα κέντρων που αναγνωρίζουν, πιστοποιούν και νομιμοποιούν ικανότητες.

Έμφαση στην παροχή: Κάποιες χώρες δραστηριοποιήθηκαν στον τομέα ανάπτυξης του δημόσιου συστήματος μάθησης ενηλίκων, ώστε να αυξήσουν την παροχή σε διαφορετικά επίπεδα, να οργανώσουν ορθολογικά και να ενισχύσουν τη συνεργασία μεταξύ των ενεργών μελών που εμπλέκονται. Στις πλείστες των περιπτώσεων, αυτό υποδηλοί δωρεάν ή σχεδόν δωρεάν παροχή σχολικής εκπαίδευσης ενηλίκων ή άλλων εκπαιδευτικών ευκαιριών. Αυτό εντοπίζεται στις μεταρρυθμίσεις που εισήγαγε η Δανία, η Φινλανδία, η Νορβηγία και η Σουηδία και στις προσπάθειες που κατέβαλε η Ισπανία και η Πορτογαλία. Οι περισσότερες από αυτές τις χώρες επικεντρώθηκαν στην αύξηση της πρόσβασης και στη βελτίωση της δημόσιας παροχής.

Ενίσχυση της παροχής και της ζήτησης: Κάποιες άλλες χώρες έχουν δημιουργήσει μηχανισμούς που δύνανται να συμβάλουν στην ενίσχυση της αγοράς της μάθησης ενηλίκων, στοχεύοντας και στην παροχή και στη ζήτηση. Αρκετές χώρες έχουν επιχορηγήσει την υποδομή για τους εκπαιδευτικούς προμηθευτές, ή έχουν ενισχύσει την ιδιωτική αγορά μέσω διάφορων κινήτρων ή επιχορηγήσεων. Κάποιες άλλες έχουν παράσχει ή έχουν βοηθήσει στην παροχή των πληροφοριών, του προσανατολισμού και των οδηγιών σχετικά με τις μαθησιακές ευκαιρίες (όπως η ανοικτή υπηρεσία αναζήτησης Opintoluotsi για εκπαιδευτικές πληροφορίες στη Φινλανδία).

Το Νοέμβριο του 2001 η Κομισιόν εγκρίνοντας την Ανακοίνωση «*Κάνοντας Πραγματικότητα έναν Ευρωπαϊκό Χώρο Δια Βίου Μάθησης*» καθιστά την δια βίου μάθηση ως την κατευθυντήρια αρχή και το πλαίσιο για την ανάπτυξη της πολιτικής για την εκπαίδευση και κατάρτιση. Συνακόλουθα, ο ορισμός της δια βίου μάθησης αναθεωρείται ως εξής: «*Κάθε μαθησιακή δραστηριότητα που αναλαμβάνεται καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής με στόχο τη βελτίωση των γνώσεων, των δεξιοτήτων και των ικανοτήτων για προσωπική, πολιτική, κοινωνική και / ή επαγγελματική προοπτική*». (European Commission, *Making a European Area of Lifelong Learning a Reality*, 2001, σ.9, §1.4). Μέσα από αυτό τον ορισμό τονίζεται η σημασία τεσσάρων περιεκτικών στόχων: του ενεργού πολίτη, της προσωπικής αυτοπραγμάτωσης, της κοινωνικής συμμετοχής και της καταλληλότητας για απασχόληση. Επιπρόσθετα, ο ορισμός καλύπτει το πλήρες φάσμα της επίσημης, μη-επίσημης και άτυπης μαθησιακής δραστηριότητας. Η εγκεκριμένη από την Κομισιόν Ανακοίνωση πλαισιώνεται από επτά βασικά μηνύματα δράσης, τα οποία στοχεύουν στην εφαρμογή της δια βίου μάθησης: α) εκτίμηση της μάθησης, β) παροχή πληροφοριών, γ) καθοδήγηση και συμβουλές, δ) επένδυση χρόνου και χρημάτων στη μάθηση, ε) ενημέρωση μανθανόντων για διαθέσιμες μαθησιακές ευκαιρίες, στ) βασικές δεξιότητες, ζ) καινοτόμος παιδαγωγική.

Οι δείκτες ποιότητας της εκπαίδευσης που προτάθηκαν από το Συμβούλιο της Ευρώπης το 2000 αναφέρουν σαν έναν από τους δείκτες «*Μόρφωση και Επιμόρφωση: Αναγκαία η διαρκής επιμόρφωση των εκπαιδευτικών*». Και οι δείκτες που προτάθηκαν το 2002 για τη δια βίου εκπαίδευση εστιάζουν την προσοχή τους στη «*συνεχή επιμόρφωση των εκπαιδευτικών*».

Ο ρόλος του εκπαιδευτικού δεν είναι να εμφυτεύσει μέσα στο μανθάνοντα τη γνώση, αλλά να τον καθοδηγήσει να την αποκτήσει μέσα από ενεργό. Ο σύγχρονος κονστρακτιβισμός μιλά για οικοδόμηση της νέας ύλης πάνω στην ήδη υπάρχουσα. Ο εκπαιδευτικός σήμερα από μεταφορέας της γνώσης, γίνεται καταλύτης για απόκτηση της γνώσης. Η μετάδοση γνώσης από τον εκπαιδευτικό υποκαθίσταται από την πρόσκτηση γνώσης από το μανθάνοντα. Ο σύγχρονος εκπαιδευτικός επιλέγει πυρηνικές γνώσεις του γνωστικού του αντικειμένου και προσπαθεί, μέσα από ενεργητική μάθηση, να βοηθήσει το μανθάνοντα να εμβαθύνει στη γνώση και να τη μετουσιώσει σε δύναμη αέναης κατάκτησης της γνώσης.

Η επιμόρφωση έρχεται να ολοκληρώσει και να εκσυγχρονίσει την εκπαίδευση του εκπαιδευτικού (ένεκα των διαρκών αλλαγών που συμβαίνουν διεθνώς στις γνώσεις, στις μεθόδους, στην τεχνολογία). Όπως επισημαίνει ο Duke (*Lifelong Learning in the 21st Century*

University, 2002, σ. 11), «η συνεχώς επιταχυνόμενη τεχνολογική αλλαγή απαιτεί μια συνεχή διαδικασία μάθησης και προσαρμογής, έτσι ώστε οι άνθρωποι να κατέχουν γνώσεις, δεξιότητες και προσαρμοστικότητα για να αντεπεξέλθουν σε μια κοινωνία βασισμένη στη γνώση». Η επιμόρφωση με την έννοια της συνεχούς ανάπτυξης, θεωρεί τον εκπαιδευτικό ως δρον συνυποκείμενο στην προσπάθεια αυτοβελτίωσής του. Μπροστά σ' αυτά τα δεδομένα προβάλλει επιτακτικά η ανάγκη της συνεχούς επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών, ώστε να μπορούν να ανταποκρίνονται στις ανάγκες του παρόντος και πολύ περισσότερο του μέλλοντος. Ένας από τους στόχους της επιμόρφωσης στον ευρωπαϊκό κόσμο είναι να προσφέρει στους εκπαιδευτικούς το απαραίτητο εκπαιδευτικό συμπλήρωμα της βασικής τους εκπαίδευσης, δίνοντας έμφαση στις πυρηνικές γνώσεις που πρέπει να μεταδοθούν στους μαθητές (*Δελτίο Παιδαγωγικού Ινστιτούτου Κύπρου, Σεπτεμβρίου-Οκτωβρίου 2004, σ. 7*).

Η επιμόρφωση των σύγχρονων εκπαιδευτικών περιγράφεται με τα εξής χαρακτηριστικά :

- Συνεχής
- Υποχρεωτική
- Ευέλικτη
- Προωθεί την καινοτομία και
- Να διέπεται από έγκυρη και αξιόπιστη αξιολογική κρίση.

Η ανάπτυξη ερευνητικής δραστηριότητας μέσα στον εκπαιδευτικό χώρο μπορεί να αποτελέσει τη δυναμική για αλλαγή και για εφαρμογή εξειδικευμένων προγραμμάτων επιμόρφωσης μέσα από παρέμβαση. Τα προγράμματα θα στοχεύουν στην προσωπική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών και συνεπώς, στην αναβάθμιση της ποιότητας του εκπαιδευτικού συστήματος (Fullan, M., *Change forces: Probing the Depths of Educational Reform*, 1993). Ο ακρογωνιαίος λίθος, όπως διαφαίνεται, για την ποιοτική αναβάθμιση του εκπαιδευτικού συστήματος είναι και πάλιν ο εκπαιδευτικός και προς αυτή την πλευρά πρέπει να εστιαστούν όλες οι συναφείς προσπάθειες. Εξάλλου, ο Gustavsson (*What do we mean by lifelong learning and knowledge?*, 2002, σ. 14) ορίζει το «ανθρώπινο κεφάλαιο ως αντικείμενο επένδυσης». Η αναβάθμιση της εκπαίδευσης-επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών έχει άμεσο και θετικό αντίκτυπο στην ποιότητα της εκπαίδευσης (Θεοφιλίδης Χρ. 2003, *Εκπαίδευση εκπαιδευτικών και ποιότητα στην εκπαίδευση*). Εξάλλου, η εκπαίδευση και η κατάρτιση καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής αποτελεί το μεγαλύτερο εχέγγυο για αποτελεσματική προσαρμογή στην κοινωνία της γνώσης.

Η ολοκλήρωση της κατάρτισης του εκπαιδευτικού πρέπει να γίνεται με επιμόρφωση, ώστε αυτός να θεωρείται σύγχρονος και αποτελεσματικός. Μία εκ των παραμέτρων που συνθέτουν το εκπαιδευτικό συγκείμενο της σημερινής εποχής είναι η γνωσιολογική επανάσταση κι έτσι ο ρόλος του εκπαιδευτικού αλλάζει. Το έργο του εκπαιδευτικού είναι δυσκολότερο σήμερα που ο κόσμος συνεχώς μεταβάλλεται. Με το άνοιγμα της εκπαίδευσης και προς τα πάνω και προς τα κάτω, το εύρος των γνωστικών επιπέδων, ενδιαφερόντων και αξιών των μαθητών διευρύνεται. Ταυτόχρονα η διακίνηση των πληθυσμών αυξάνει τη διαφορετικότητα. Έτσι το έργο του εκπαιδευτικού καθίσταται πολυπλοκότερο. Αποτελεσματικός εκπαιδευτικός θεωρείται αυτός που κατόρθωσε να απομακρυνθεί από το μοντέλο μετάδοσης της γνώσης και να ενστερνιστεί το μοντέλο οικοδόμησής της. Ο ρόλος του εκπαιδευτικού δεν είναι να εναποθέσει υπέρογκες γνώσεις στο άδειο κεφάλι των εκπαιδευομένων του, αλλά να τους μεταλαμπαδεύσει πώς μια ολόκληρη ζωή θ' ανακαλύπτουν τη γνώση.

Όσον αφορά στην επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών σε σχέση με τα κυπριακά δεδομένα δύσκολα θα εντοπίσει ο ερευνητής αναφορές για επίσημα αναγνωρισμένη και συστηματική επιμόρφωση. Η επιμόρφωση σε συστηματική βάση ξεκινά στα μέσα της δεκαετίας του 1940 με την παραχώρηση υποτροφιών σε κύπριους εκπαιδευτικούς δημοτικής εκπαίδευσης. Ακολούθως, διαπιστώνεται ότι οι ανάγκες επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών αυξάνονται με ταχείς ρυθμούς και η δημιουργία, ως εκ τούτου, Κέντρου Επιμόρφωσης κρίνεται αναγκαία. Στην έκθεση του Wedell (1971), Συμβούλου της UNESCO, προτείνεται – και γίνεται αποδεκτή – η σύσταση του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, η λειτουργία του οποίου άρχισε το 1973. Το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο προσφέρει την επίσημη ενδοϋπηρεσιακή επιμόρφωση στην Κύπρο και συγκεκριμένα προσφέρει σεμινάρια σε εκπαιδευτικούς όλων των βαθμίδων πάνω σε προαιρετική βάση. Επιπλέον, διοργανώνονται σεμινάρια τα οποία απευθύνονται στο προσωπικό των σχολικών μονάδων, αλλά η συχνότητά τους είναι περιορισμένη. Σε υποχρεωτική βάση προσφέρονται από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο επιμορφωτικά προγράμματα σε εκπαιδευτικούς οι οποίοι βρίσκονται σε ανώτερες εκπαιδευτικές βαθμίδες (Βοηθοί Διευθυντές Μέσης και Διευθυντές Μέσης και Δημοτικής Εκπαίδευσης).

Από το 1992 παρέχεται στους εκπαιδευτικούς η δυνατότητα να παρακολουθήσουν μεταπτυχιακά προγράμματα και σειρές επιμορφωτικών σεμιναρίων στο Πανεπιστήμιο Κύπρου.

Μέσα από την έρευνα των Θεοφιλίδη & Διονυσίου (*Η Επιμόρφωση των Εκπαιδευτικών στην Κύπρο: Πρακτικότητα και Προοπτικές*, 1990) διαφάνηκε ότι ένα μικρό ποσοστό των

εκπαιδευτικών – γύρω στο 15% περίπου – όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης συμμετείχαν σε επιμορφωτικά σεμινάρια. Η έρευνα ανέδειξε επίσης ότι τα παρεχόμενα προς τους εκπαιδευτικούς κίνητρα, αλλά και η γενική στάση τους απέναντι στην επιμόρφωση είναι οι δύο παράγοντες που καθορίζουν το βαθμό συμμετοχής τους σε σεμινάρια. Αναφορικά με τις ανάγκες για επιμόρφωση, η έρευνα οδηγήθηκε στο συμπέρασμα ότι οι εκπαιδευτικοί, ανάλογα με τη βαθμίδα κάτω από την οποία τελούν, δίνουν διαφορετικές προτεραιότητες στις ανάγκες επιμόρφωσής τους. Συγκεκριμένα, οι εκπαιδευτικοί της Δημοτικής Εκπαίδευσης επιζητούσαν σεμινάρια σε σχέση με την οργάνωση και διοίκηση της τάξης, ενώ οι εκπαιδευτικοί της Μέσης Εκπαίδευσης επιζητούσαν περισσότερο σεμινάρια για τη διδακτική των μαθημάτων και τις δεξιότητες διδασκαλίας.

Το 2001 η διενέργεια έρευνας που έγινε από τους Χαραλάμπους & Μιχαηλίδου (*Η Επιμόρφωση των Εκπαιδευτικών*, 2001) κατέδειξε ότι οι εκπαιδευτικοί είναι σε μέτρια επίπεδα ικανοποιημένοι από την παρεχόμενη επιμόρφωση. Αξιοπρόσεκτο είναι το γεγονός ότι πλειάδα εκπαιδευτικών παρακολουθούν την οποιαδήποτε επιμόρφωση τους προσφέρεται. Ο χώρος και ο χρόνος διεξαγωγής των σεμιναρίων δεν τους ικανοποιούν και δείχνουν να προτιμούν την επιμόρφωση η οποία προσφέρεται σε σχολική βάση, ή σε συνθήκες διαφορετικές από τις υφιστάμενες και σίγουρα όχι στον ελεύθερό τους χρόνο. Σε σχέση με τις προσδοκίες των εκπαιδευτικών, φαίνεται ότι αυτές περιστρέφονται γύρω από τη χρησιμότητα του περιεχομένου της επιμόρφωσης στην πράξη καθώς και γύρω από την ικανότητα των εισηγητών. Τέλος, μέσα από την έρευνα έχει διαφανεί ότι τα θέματα πάνω στα οποία θα ήθελαν να επιμορφωθούν είναι η αντιμετώπιση προβληματικής συμπεριφοράς και μαθησιακών δυσκολιών, καθώς και θέματα ηλεκτρονικών υπολογιστών και τεχνολογίας.

Ανασκόπηση βιβλιογραφίας έχει γίνει και στις εκδόσεις της Στατιστικής Υπηρεσίας Κύπρου, η οποία είναι η αρμόδια αρχή υπεύθυνη για τη σύνθεση και έκδοση των περισσότερων επίσημων στατιστικών στοιχείων στην Κύπρο. Οι στατιστικές που σχετίζονται με την εκπαίδευση και κατάρτιση βρίσκονται σε τρεις εκδόσεις / έρευνες της Στατιστικής Υπηρεσίας Κύπρου: στην ετήσια έκδοση με τίτλο “Στατιστικές της Εκπαίδευσης”, στην Έρευνα Εργατικού Δυναμικού (ΕΕΔ) που διεξάγεται σε τριμηνιαία βάση και στην Έρευνα Συνεχιζόμενης Επαγγελματικής Κατάρτισης (CVTS), η οποία έχει διεξαχθεί μόνο μια φορά.

Το 2003, η Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου εκπόνησε την έρευνα “Δια Βίου Μάθηση στην Κύπρο 2003”, (Statistical Service of Cyprus, *Lifelong Learning in Cyprus. Education Statistics*, 2003).

Αυτή είναι η πρώτη έρευνα για τη δια βίου μάθηση στην Κύπρο. Τα αποτελέσματα της έρευνας αφορούν τη συμμετοχή του πληθυσμού της Κύπρου ηλικίας 15 χρόνων και άνω σε κανονική εκπαίδευση, μη-κανονική εκπαίδευση και δραστηριότητες άτυπης μάθησης.

Πιθανά κενά στις στατιστικές επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης στην Κύπρο αφορούν την εμφανή έλλειψη πληροφοριών που ξεχωρίζουν την αρχική από τη συνεχιζόμενη επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση. Πρόσθετα, η Έρευνα δια Βίου Μάθησης έγινε μόνο το 2003, έτσι δεν υπάρχουν διαθέσιμα πρόσφατα στοιχεία.

Επίσης, μέσα από την έρευνα των Καραγιώργη & Συμεού (*Η Ενδοϋπηρεσιακή Επιμόρφωση των Εκπαιδευτικών στα Πλαίσια της Δια Βίου Επαγγελματικής Ανάπτυξης*, 2005) φάνηκε ότι στην πλειοψηφία τους οι εκπαιδευτικοί επιζητούν επιμόρφωση σε εργάσιμο χρόνο, είτε πρωινό (78%), είτε απογευματινό (51%). Σε αυτό το σημείο αξίζει να σημειωθεί ότι σε αρκετές χώρες η επιμόρφωση προσφέρεται σε συγκεκριμένες μέρες του χρόνου οι οποίες λογίζονται ως εργάσιμος χρόνος. Οι Καραγιώργη & Συμεού προτείνουν, σε περίπτωση που η παροχή επιμόρφωσης σε εργάσιμο χρόνο δεν είναι εφικτή, να παρέχονται πιστώσεις σε εργάσιμο χρόνο ή άλλα κίνητρα για παρακολούθηση σε μη εργάσιμο, απογευματινό χρόνο. Το δείγμα της έρευνας, επίσης, φάνηκε να ευνοεί οργανωτικά μοντέλα επιμόρφωσης τα οποία αποκλίνουν από το μοντέλο κεντρικής παροχής, το οποίο προϋποθέτει επιμόρφωση εκτός σχολικής μονάδας. Η πλειοψηφία δήλωσε την προτίμησή της στη σχολική μονάδα ή σε κέντρα ενδοϋπηρεσιακής εκπαίδευσης. Η σχολική μονάδα τίθεται στην κορυφή των προτιμήσεων των εκπαιδευτικών για διεξαγωγή επιμορφωτικών δραστηριοτήτων και στη δεύτερη θέση κατατάσσονται τα κέντρα ενδοϋπηρεσιακής επιμόρφωσης. Η οργάνωση σχολικών μονάδων σε ομάδες (school clusters) οι οποίες να λειτουργούν με ενιαίο κέντρο επιμόρφωσης εκπαιδευτικών προσφέρεται και για ανταλλαγή υλικού. Σε επίπεδο είτε εξωτερικής είτε εσωτερικής αξιολόγησης οι εκπαιδευτικοί που πήραν μέρος στην έρευνα δήλωσαν την υποστήριξή τους στην καθιέρωση μηχανισμών πιστοποίησης. Οι εκπαιδευτικοί εξεδήλωσαν επίσης την προτίμησή τους σε θεματικά πεδία όπως οι νέες τεχνολογίες, οι εκπαιδευτικές καινοτομίες, οι νέες μορφές μάθησης και διδασκαλίας αλλά και η ποιότητα στην εκπαίδευση. Όσον αφορά στις μορφές επιμόρφωσης οι εκπαιδευτικοί τάχθηκαν υπέρ των σειρών μαθημάτων μικρής διάρκειας, της ανταλλαγής εμπειριών, τα εργαστήρια, τα συνέδρια και τις συμβουλευτικές υπηρεσίες και στήριξη στο διδακτικό έργο.

Σε σχέση με τα πιο πάνω ο «Στρατηγικός Σχεδιασμός για την Εκπαιδευτική Μεταρρύθμιση», ο οποίος εκπονήθηκε πρόσφατα (2007) από το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού εμπερικλείει

σχεδιασμούς για συνεχή επιμόρφωση και επαγγελματικής ανάπτυξη των εκπαιδευτικών μέσα από προγράμματα επιμόρφωσης: α) μεντόρων, β) νεοεισερχόμενων εκπαιδευτικών, γ) έμπειρων εκπαιδευτικών, γ) σεμιναρίων σε προαιρετική βάση και ε) υποτροφιών προς τους εκπαιδευτικούς. Πουθενά δε γίνεται αναφορά σε επιμόρφωση εκπαιδευτικών ενηλίκων για τα Κρατικά Ινστιτούτα Επιμόρφωσης, τα οποία αποτελούν φορέα του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού, μέσα από τον οποίο προωθείται η Δια Βίου Μάθηση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

5.1 Σκοποί και στόχοι της έρευνας

Η παρούσα έρευνα αποσκοπεί στο να διερευνήσει την περίπτωση της επαγγελματικής κατάρτισης (στον τομέα της εκπαίδευσης ενηλίκων και στον τομέα της διδακτικής μιας γλώσσας σε ξενόγλωσσους) των εκπαιδευτικών που διδάσκουν την ελληνική γλώσσα σε ξενόγλωσσους ενήλικες στα Κρατικά Ινστιτούτα Επιμόρφωσης του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού.

Γενική κατεύθυνση θέματος, θεματικό πεδίο και κυριότεροι άξονες διατριβής : Η διερεύνηση της παροχής εκ μέρους του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού δυνατοτήτων επαγγελματικής και προσωπικής ανάπτυξης του ανθρώπινου δυναμικού του (συγκεκριμένη κατηγορία), έτσι ώστε οι τελευταίοι να είναι σε θέση να υλοποιούν τους στρατηγικούς στόχους του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού αλλά και να ανταποκρίνονται στις δεσμεύσεις του απέναντι στην Ευρωπαϊκή Ένωση σε σχέση με τη Δια Βίου Μάθηση-Εκπαίδευση Ενηλίκων και την Γλωσσική Πολιτική.

Οι κυριότεροι άξονες της διατριβής οι οποίοι συνιστούν και τα βασικά ερευνητικά ερωτήματα είναι τα ακόλουθα:

- 5.1.1 **Κατάρτιση / επιμόρφωση των εκπαιδευτικών των Κ.Ι.Ε. σε θέματα εκπαίδευσης ενηλίκων.**
- 5.1.2 **Κατάρτιση / επιμόρφωση των εκπαιδευτικών των Κ.Ι.Ε. σε θέματα διδακτικής μιας γλώσσας σε ξενόγλωσσους.**
- 5.1.3 **Ικανότητες / δεξιότητες / στάσεις / συμπεριφορές των εκπαιδευτικών των Κ.Ι.Ε. σε θέματα εκπαίδευσης ενηλίκων ξενόγλωσσων.**
- 5.1.4 **Ο ρόλος του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού (εργοδότη) στην ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού του – εκπαιδευτικοί ενηλίκων στα Κρατικά Ινστιτούτα Επιμόρφωσης.**
- 5.1.5 **Η παροχή κινήτρων από το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού στους εκπαιδευτικούς των Κ.Ι.Ε. για συνεχή επιμόρφωση σε παιδαγωγικά θέματα και στην εκπαίδευση ενηλίκων.**

5.2 Μεθοδολογία της έρευνας

Συνδυασμός αξιοποίησης στοιχείων πρωτογενούς έρευνας [καταρτισμός και υποβολή Ερωτηματολογίων (*ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α'*) στους εκπαιδευτικούς οι οποίοι διδάσκουν την Ελληνική σε ξενόγλωσσους ενήλικες στα Κρατικά Ινστιτούτα Επιμόρφωσης] και δευτερογενούς έρευνας.

5.2.1 Δείγμα

Το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν οι εκπαιδευτικοί οι οποίοι διδάσκουν την ελληνική γλώσσα σε ξενόγλωσσους ενήλικες στα Κρατικά Ινστιτούτα Επιμόρφωσης και το σύνολο των οποίων παγκυπρώς κατά τη σχολική χρονιά 2010-2011 ανέρχεται στους είκοσι (20) ακριβώς. Στην έρευνα έλαβαν μέρος και οι 20 εκπαιδευτικοί, γεγονός που συνιστά το *απογραφικό* δείγμα της έρευνας, δηλαδή το 100% του δείγματος. Το 10% των εκπαιδευτικών αυτών είναι Διορισμένοι καθηγητές στη Δημόσια Μέση Εκπαίδευση, ενώ το 90% είναι Αδιόριστοι. Το 55% των εκπαιδευτικών εργάζεται στα Κρατικά Ινστιτούτα Επιμόρφωσης για 1 έως 5 χρόνια, το 35% για 4 έως 7 χρόνια, ενώ το 10% διδάσκει στα Κ.Ι.Ε. για πάνω από 7 χρόνια.

5.2.2 Εργαλεία έρευνας

Το μεθοδολογικό εργαλείο που είχε επιλεγεί ήταν το Ερωτηματολόγιο, το οποίο καταρτίστηκε στοχευμένα σε αντιστοιχία με τα ερευνητικά ερωτήματα, αφού πρωτίστως είχε μελετηθεί διεξοδικά η σχετική βιβλιογραφία. Το Ερωτηματολόγιο περιελάμβανε ως επί το πλείστον ερωτήσεις κλειστού τύπου και κάποιες ερωτήσεις ανοικτού τύπου. Προτού οριστικοποιηθεί το ερωτηματολόγιο, δόθηκε πιλοτικό ερωτηματολόγιο με σκοπό τον έλεγχο σαφήνειας των ερωτήσεων και τον εντοπισμό σφαλμάτων. Αμέσως μετά το feedback, το ερωτηματολόγιο πήρε την τελική του μορφή.

Για την επίδοση του Ερωτηματολογίου στα άτομα που αποτελούσαν το δείγμα της έρευνας, είχε υποβληθεί αίτημα προς το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου και προς το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού για παραχώρηση αδειάς, το οποίο και ενεκρίθη. (*ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β'*).

Συγκεκριμένος αριθμός Ερωτηματολογίων δόθηκαν δια χειρός στους Διευθυντές των Κρατικών Ινστιτούτων Επιμόρφωσης (Κ.Ι.Ε.) με την παράκληση να τα διανείμουν στους εκπαιδευτικούς οι οποίοι διδάσκουν την ελληνική γλώσσα σε ξενόγλωσσους ενήλικες στα Κ.Ι.Ε. και οι οποίοι αποτελούν και το δείγμα της παρούσας έρευνας. Το Ερωτηματολόγιο συνοδεύταν από

επιστολή (**ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ'**) απευθυνόμενη προς έκαστον εκπαιδευτικό, η οποία:

α) αναφερόταν στο σκοπό διενέργειας της έρευνας, β) στην παραχώρηση αδειας από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου και από το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού για το σκοπό αυτό, γ) στη συμβολή του κάθε εκπαιδευτικού με τη συμπλήρωση του Ερωτηματολογίου εκ μέρους του, δ) στη διασφάλιση της ανωνυμίας του εκπαιδευτικού συμφώνως προς το δεοντολογικό κώδικα.

Το Ερωτηματολόγιο διακρίνεται σε πέντε μέρη:

- A) Εκπαίδευση-Επιμόρφωση-Κατάρτιση στον Τομέα Εκπαίδευσης Ενηλίκων
- B) Διδακτική της Ελληνικής Γλώσσας σε Ξενόγλωσσους
- Γ) Διδακτικές Αρχές και Μεθοδολογία Εκπαίδευσης Ενηλίκων
- Δ) Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού – Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού
- E) Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού – Παρακίνηση Ανθρώπινου Δυναμικού

καθένα από τα οποία αποσκοπεί στο να δώσει απαντήσεις σε ένα συγκεκριμένο ερευνητικό ερώτημα. Το έκτο και τελευταίο μέρος του Ερωτηματολογίου αποτελείται από ενδεικτικά προσωπικά (ανώνυμα) στοιχεία του κάθε ατόμου που έχει συμπληρώσει το Ερωτηματολόγιο.

Για τον καταρτισμό του Ερωτηματολογίου χρησιμοποιήθηκαν:

- α) **Κλίμακες Διαβάθμισης** πάνω στις οποίες έχουν αποτυπωθεί εκτιμήσεις τόσο από τα υποκείμενα που συμπλήρωσαν το ερωτηματολόγιο, όσο και από την ερευνήτρια. Συγκεκριμένα, καταρτίσθηκαν ερωτήσεις των οποίων οι απαντήσεις συνιστούσαν το βαθμό στον οποίο το υποκείμενο εφαρμόζει μια μέθοδο, δηλ. *Καθόλου / Λίγο / Αρκετά / Πολύ / Πάρα Πολύ* και οι οποίες αντιστοιχούσαν σε τιμές από 1 έως 5. Επίσης, στο ίδιο μοτίβο, συμπεριελήφθησαν ερωτήσεις οι οποίες εξέταζαν τη συχνότητα διεξαγωγής, για παράδειγμα, προγραμμάτων επιμόρφωσης. Σε αυτές τις ερωτήσεις οι διαβαθμίσεις της κλίμακας συνίσταντο στις εξής:

<i>Ποτέ</i>	<i>Σπάνια</i>	<i>Ενίοτε</i>	<i>Συχνά</i>	<i>Πολύ Συχνά</i>
	<i>(Κάθε 2 χρόνια)</i>	<i>(1 φορά το χρόνο)</i>	<i>(2 φορές το χρόνο)</i>	<i>(4 φορές το χρόνο τουλάχιστον)</i>

- β) Η *κλίμακα των Osgood, Suci και Tannenbaum*, η οποία αποτελεί **κλίμακα διαθέσεων και στάσεων**. Η κλίμακα αυτή καλούσε το υποκείμενο να τοποθετηθεί απέναντι σε ένα αντικείμενο πάνω σε μια «διπολική γραμμή», της οποίας οι δύο πόλοι αντιπροσωπεύουν δύο αντίθετες τοποθετήσεις. Ερωτήσεις αυτού του τύπου που παρουσιάζονται μέσα στο ερωτηματολόγιο ζητούν από το υποκείμενο να τοποθετηθεί επί της επάρκειας, π.χ., του εξοπλισμού που προσφέρεται σε έναν εκπαιδευτικό χώρο, δηλ. *Ανεπαρκής / Μέτριος / Ικανοποιητικός / Πολύ Ικανοποιητικός*.

5.2.3 Στατιστική επεξεργασία δεδομένων

Η στατιστική επεξεργασία των δεδομένων που συλλέγησαν από τα συμπληρωμένα Ερωτηματολόγια διενεργήθηκε στο Λογισμικό EXCEL. Ο έλεγχος της ακρίβειας και της εγκυρότητας των δεδομένων πραγματοποιήθηκε με τη διπλή καταγραφή τους.

Η κωδικοποίηση και η επεξεργασία των απαντήσεων των συμμετεχόντων εκπαιδευτικών έγινε με την τεχνική της ανάλυσης περιεχομένου. Η ανάλυση περιεχομένου αποτελεί ένα όργανο για έρευνα σε ποιοτικό υλικό. Πρόκειται για εργασία μετασχηματισμού ποιοτικών δεδομένων σε ποσοτικά και συνεπώς μετρήσιμα.

Στην κωδικογράφηση χρησιμοποιήθηκαν οι εξής τύποι μεταβλητών:

- α) **κατηγορικές μεταβλητές** (*category variables*): Χρησιμοποιήθηκε για την κωδικογράφηση των 20 ερωτηματολογίων. Η μεταβλητή «ερωτηματολόγιο» πήρε τιμές από 1 – 20 που αντιστοιχούν σε κάθε απαντημένο ερωτηματολόγιο (Ερ.1 – Ερ.20).
- β) **ομαδικές μεταβλητές** (*group variables*): Χρησιμοποιήθηκαν για τις ερωτήσεις οι οποίες προϋπέθεταν περισσότερες από μία απαντήσεις. Κατ' επέκταση, οι πολλαπλές απαντήσεις κωδικογραφήθηκαν ως εξής:
- (i) για κάθε μια από τις πιθανές απαντήσεις, δημιουργήθηκε μια **διχοτομική μεταβλητή** η οποία πήρε δύο τιμές – ΝΑΙ (1) ή ΟΧΙ (2) – και που δηλώνει αν δόθηκε καταφατική απάντηση ή αρνητική (*δυαδική επιλογή*).

- (ii) έχουν ορισθεί τόσες μεταβλητές όσες και ο μέγιστος αριθμός απαντήσεων που ήταν πιθανόν να δοθούν σε ένα ερώτημα, έχει επιλεγεί μια τιμή για κάθε τύπο απαντήσεων και ακολούθως καταγράφηκε η τιμή της πρώτης απάντησης σε μια μεταβλητή, η τιμή της δεύτερης απάντησης σε μια άλλη μεταβλητή κ.ο.κ. Οι μεταβλητές αυτές αποτελούν τις **μεταβλητές πολλαπλών απαντήσεων** (*multiple response variables*).

Κάθε ερώτηση συνιστά και μία μεταβλητή, η οποία αν έπαιρνε αριθμητικές τιμές, τότε οι τιμές αυτές καταγράφονταν σε συγκεκριμένη στήλη ώσπου να συμπληρωθεί η καταγραφή όλων των δεδομένων. Αν οι τιμές της μεταβλητής δεν ήταν αριθμητικές (π.χ. τα προσόντα των εκπαιδευτικών), τότε η ερευνήτρια πριν την καταγραφή είχε κωδικοποιήσει τις τιμές αυτές για να καταστεί δυνατή η επεξεργασία των δεδομένων μιας τέτοιας μεταβλητής.

Οι κώδικες και όλα τα συναφή έχουν εγγραφεί στο ειδικό *Έντυπο Κωδικοποίησης Δεδομένων* (**ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Δ'**). Οι ανταποκρίσεις των ερωτώμενων έχουν καταγραφεί στους *Πίνακες Ανταποκρίσεων – Συχνότητες* (*Responses Pivot Tables – Frequencies*) (**ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ε'**) και στους *Πίνακες Ανταποκρίσεων – Ποσοστά* (*Responses Pivot Tables – Percentages*) (**ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΣΤ'**). Έχουν επίσης υπολογισθεί οι *Επικρατούσες Τιμές* (*Modes*) και οι *Μέσες Τιμές* (*Means*) (**ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ζ'**).

Για την παρούσα ανάλυση και στατιστική επεξεργασία των δεδομένων έχουν επιλεγεί:

- α) Η κατηγοριακή κλίμακα μέτρησης
- β) Η ισοδιαστημική-αναλογική κλίμακα μέτρησης

Τα στατιστικά κριτήρια που έχουν χρησιμοποιηθεί παρατίθενται ως ακολούθως:

- α) Για την κατηγοριακή κλίμακα μέτρησης η *επικρατούσα τιμή*, οι *συχνότητες* και *ποσοστά*.
- β) Για την ισοδιαστημική-αναλογική κλίμακα μέτρησης η *μέση τιμή*.

Κατανομή των συχνοτήτων (*frequencies*): Χρησιμοποιείται για την ταξινόμηση του αριθμού απαντήσεων. Παρουσιάζει τον αριθμό εμφανίσεων εκάστης απάντησης σε ένα σύνολο πιθανών απαντήσεων.

Επικρατούσα τιμή (*mode*): Πρόκειται για την τιμή εκείνη η οποία παρουσιάζει τη μέγιστη συχνότητα συγκριτικά με τις υπόλοιπες σε συγκεκριμένο σύνολο δεδομένων. Χρησιμοποιήθηκε σε ερωτήσεις οι οποίες επιδέχονται διχοτομικού τύπου απάντηση, δηλ. ΝΑΙ / ΟΧΙ.

Μέση τιμή (*mean*): Η τιμή που προκύπτει όταν προστεθούν όλες οι τιμές μιας αριθμητικής ομάδας και το αποτέλεσμα διαιρεθεί με τον αριθμό των τιμών στην ομάδα. Σε κάποιες περιπτώσεις η μέση τιμή δεν αντιστοιχούσε σε κάποια τιμή της μεταβλητής. Δηλαδή, επειδή σε όλες τις περιπτώσεις οι μεταβλητές ήταν διακριτές με ακέραιες τιμές, τότε η μέση τιμή δεν ήταν ακέραιος αριθμός.

Προκειμένου να καταστεί εφικτή η εξαγωγή συμπερασμάτων για το υπό μελέτη δείγμα έχει επιστρατευθεί η Περιγραφική Στατιστική, με τη χρήση της οποίας στην παρούσα διατριβή:

- α) Θα παρουσιαστούν ποσοτικά δεδομένα με πίνακες *συχνοτήτων* (*frequencies*) και *σχετικών συχνοτήτων* (δηλ. *ποσοστό επί τοις εκατόν*).
- β) Θα παρουσιαστούν τα δεδομένα με *γραφικές παραστάσεις* και *άλλα διαγράμματα*.
- γ) Θα παρουσιαστούν οι υπολογισμοί των *μέσων* και *επικρατουσών τιμών* (*means* και *modes*).
- δ) Θα ελεγχθεί η *συσχέτιση μεταβλητών* (*cross tabulation*).

5.2.4 Παρουσίαση Στατιστικών Αποτελεσμάτων

ΜΕΡΟΣ Α΄

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ-ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ-ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΕΝΗΛΙΚΩΝ

Μέσα στα πλαίσια της διερεύνησης της Εκπαίδευσης / Επιμόρφωσης / Κατάρτισης των εκπαιδευτικών των Κρατικών Ινστιτούτων Επιμόρφωσης σε θέματα εκπαίδευσης ενηλίκων ζητήθηκε από τους εκπαιδευτικούς να δηλώσουν κατά πόσο:

- α) έχουν παρακολουθήσει ειδικά σεμινάρια ή επιμορφωτικά προγράμματα με αντικείμενο την εκπαίδευση εκπαιδευτικών ενηλίκων,
- β) έχουν μελετήσει κάποια βιβλιογραφία για τη συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση,
- γ) έχουν μελετήσει κάποια βιβλιογραφία για την εκπαίδευση ενηλίκων.

Από τις απαντήσεις των εκπαιδευτικών, όπως φαίνεται στον **Πίνακα 5.1**, έχει διαπιστωθεί ότι η επικρατούσα τιμή (*modes*) για τα πιο πάνω ερωτήματα είναι το ΟΧΙ με ποσοστά 70%, 75% και 70% έναντι 30%, 20% και 25% αντίστοιχα.

Πίνακας 5.1

**Κατάρτιση / Επιμόρφωση των Εκπαιδευτικών των Κρατικών Ινστιτούτων Επιμόρφωσης –
Επικρατούσες Τιμές**

Ερώτηση	ΚΑΜΙΑ ΑΠΑΝΤΗΣΗ 0	ΝΑΙ 1	ΟΧΙ 2	ΕΠΙΚΡΑΤΟΥΣΑ ΤΙΜΗ
	%	%	%	
1	0	30	70	2
3	5	20	75	2
5	5	25	70	2

Παραμένοντας στον ίδιο ερευνητικό άξονα, σε ερώτηση αναφορικά με τη συχνότητα παρακολούθησης προγραμμάτων / σεμιναρίων ενδοϋπηρεσιακής εκπαίδευσης σε θέματα εκπαίδευσης ενηλίκων, το 100% των εκπαιδευτικών έχουν καταθέσει ότι *ποτέ* δεν έχουν παρακολουθήσει εκπαιδευτικά προγράμματα γύρω από αυτό το θεματικό πεδίο.

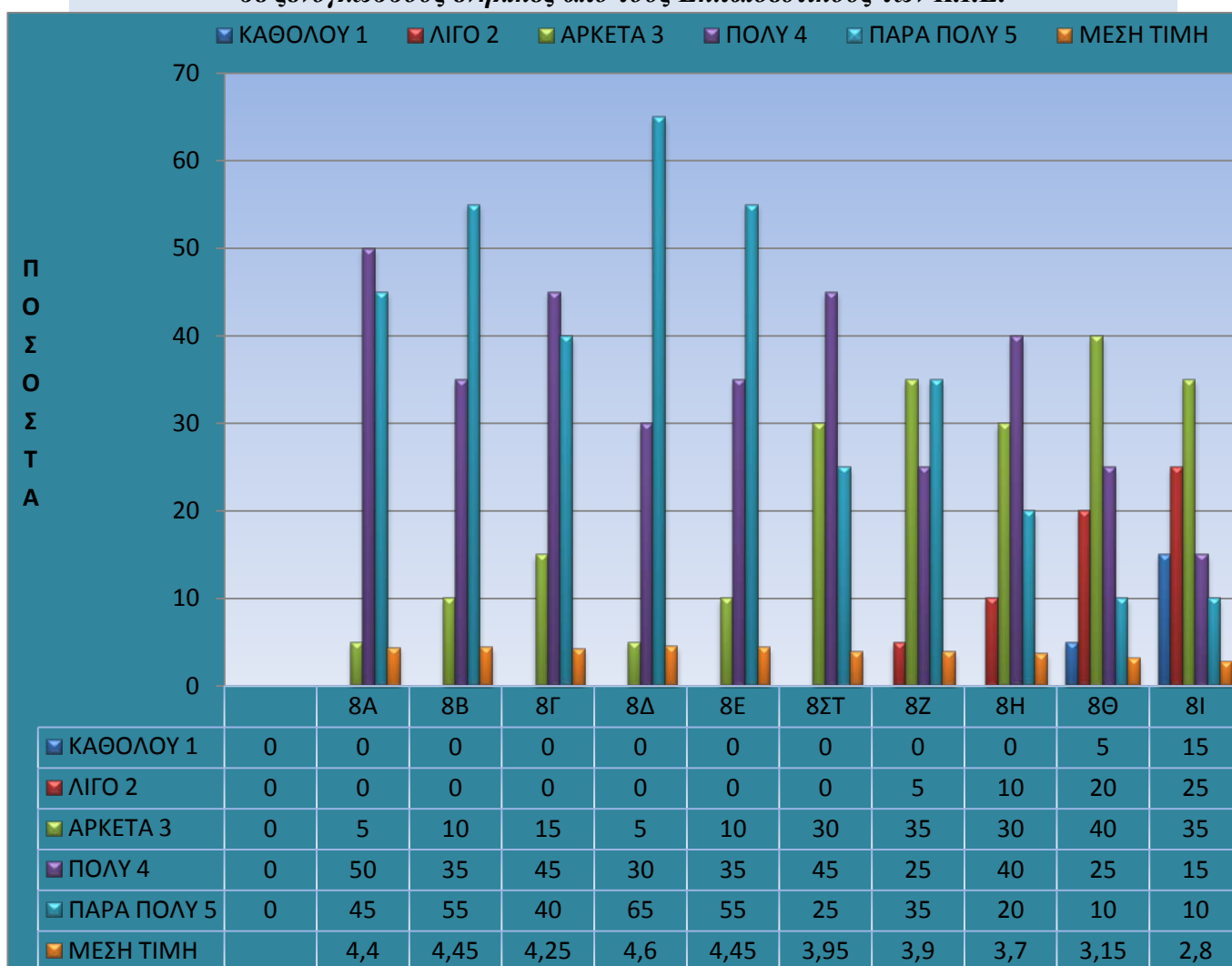
ΜΕΡΟΣ Β΄

ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ ΣΕ ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΟΥΣ

Διερευνώντας μέχρι ποιο βαθμό οι εκπαιδευτικοί εφαρμόζουν στην πράξη τις αρχές της διδακτικής της ελληνικής γλώσσας σε ξενόγλωσσους, αυτοί απάντησαν ότι τις εφαρμόζουν σε μεγάλο βαθμό (μέσες τιμές από 3.7 – 4.6). Εξαιρέση αποτελούν οι διδακτικές αρχές «αξιοποίηση κειμένων και από άλλες πηγές (σε έντυπη ή ψηφιακή μορφή)» και «χρήση CD/κασετών με διαλόγους» οι οποίες κατέλαβαν μέσους όρους 3.15 και 2.8 αντίστοιχα. Η διδακτική αρχή που κατέλαβε το μεγαλύτερο ποσοστό ως εκείνη που εφαρμόζεται σε πάρα πολύ μεγάλο βαθμό είναι η «ανάπτυξη δεξιοτήτων κατανόησης του γραπτού λόγου», ενώ η αρχή που εφαρμόζεται λιγότερο είναι η «χρήση CD/κασετών με διαλόγους». Τα αποτελέσματα του ερωτήματος 8 φαίνονται και διαγραμματικά στο **Γράφημα 5.1**.

Γράφημα 5.1:

Ποσοστά και Μέση Τιμή για το Βαθμό Εφαρμογής των Διδακτικών Αρχών της Ελληνικής σε ξενόγλωσσους ενήλικες από τους Εκπαιδευτικούς των Κ.Ι.Ε.

ΜΕΡΟΣ Γ΄

ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΕΝΗΛΙΚΩΝ

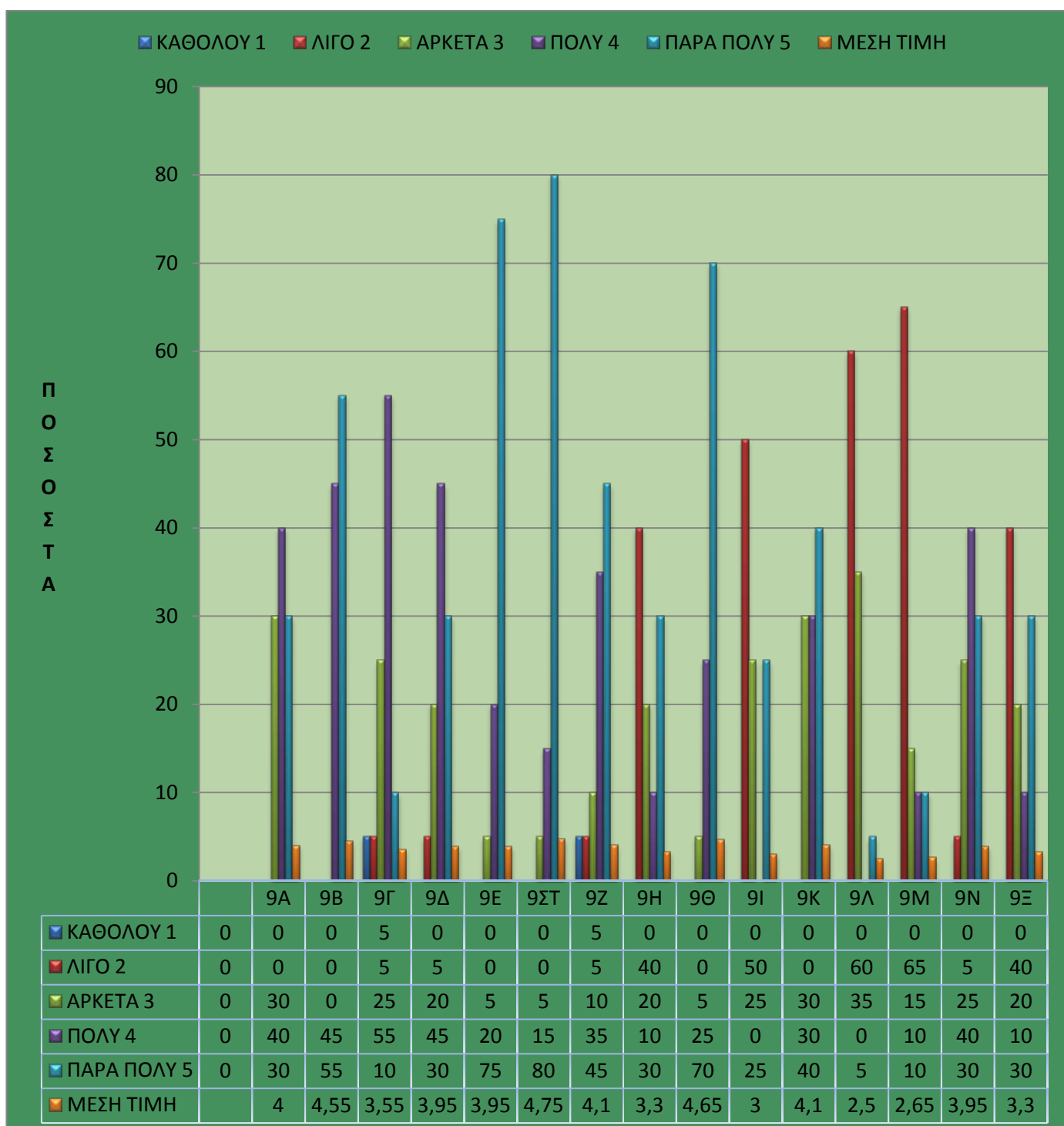
Οι εκπαιδευτικοί κλήθηκαν να δηλώσουν σε ποιο βαθμό εφαρμόζουν τις διδακτικές αρχές ενηλίκων κατά τη διδασκαλία τους σε τμήματα ενηλίκων. Όπως φαίνεται στο **Γράφημα 5.2**:

- Το 80% των εκπαιδευτικών «παρακινούν τους μαθητές να διερευνούν μόνοι τους τα μαθησιακά αντικείμενα και να αναζητούν πηγές» σε *πάρα πολύ μεγάλο βαθμό*.
- Το 75% εξ αυτών «διαμορφώνουν τέτοιο κλίμα ώστε να ενθαρρύνεται η συμμετοχή των ενηλίκων μαθητών» σε *πάρα πολύ μεγάλο βαθμό*.
- Το 70% «συνοψίζουν και ανακεφαλαιώνουν τα βασικά σημεία κάθε μαθήματος» σε *πάρα πολύ μεγάλο βαθμό*.
- Το 55% «προσαρμόζουν το ρυθμό διδασκαλίας στο ρυθμό μάθησης των εκπαιδευομένων» σε *πάρα πολύ μεγάλο βαθμό*.

Αντιθέτως, όπως διαπιστώνεται από τις δηλώσεις τους οι αρχές ενηλίκων που εφαρμόζεται πολύ λίγο από το 40% έως και το 65% των εκπαιδευτικών είναι οι ακόλουθες:

- «Παρακινώ τους μαθητές να διερευνούν μόνοι τους τα μαθησιακά αντικείμενα και να αναζητούν πηγές».
- «Αξιοποιώ τις διαφορετικές απόψεις και οπτικές».
- «Επικεντρώνομαι στις θεματικές περιοχές που έχουν ζωτική σημασία γι' αυτούς».
- «Συσχετίζω τις διδακτικές δραστηριότητες με τις εμπειρίες των ενηλίκων μαθητών.»

Γράφημα 5.2:
Ποσοστά και Μέση Τιμή για το Βαθμό Εφαρμογής των Διδακτικών Αρχών Ενηλίκων κατά τη Διδασκαλία των Εκπαιδευτικών σε Τμήματα Ενηλίκων.

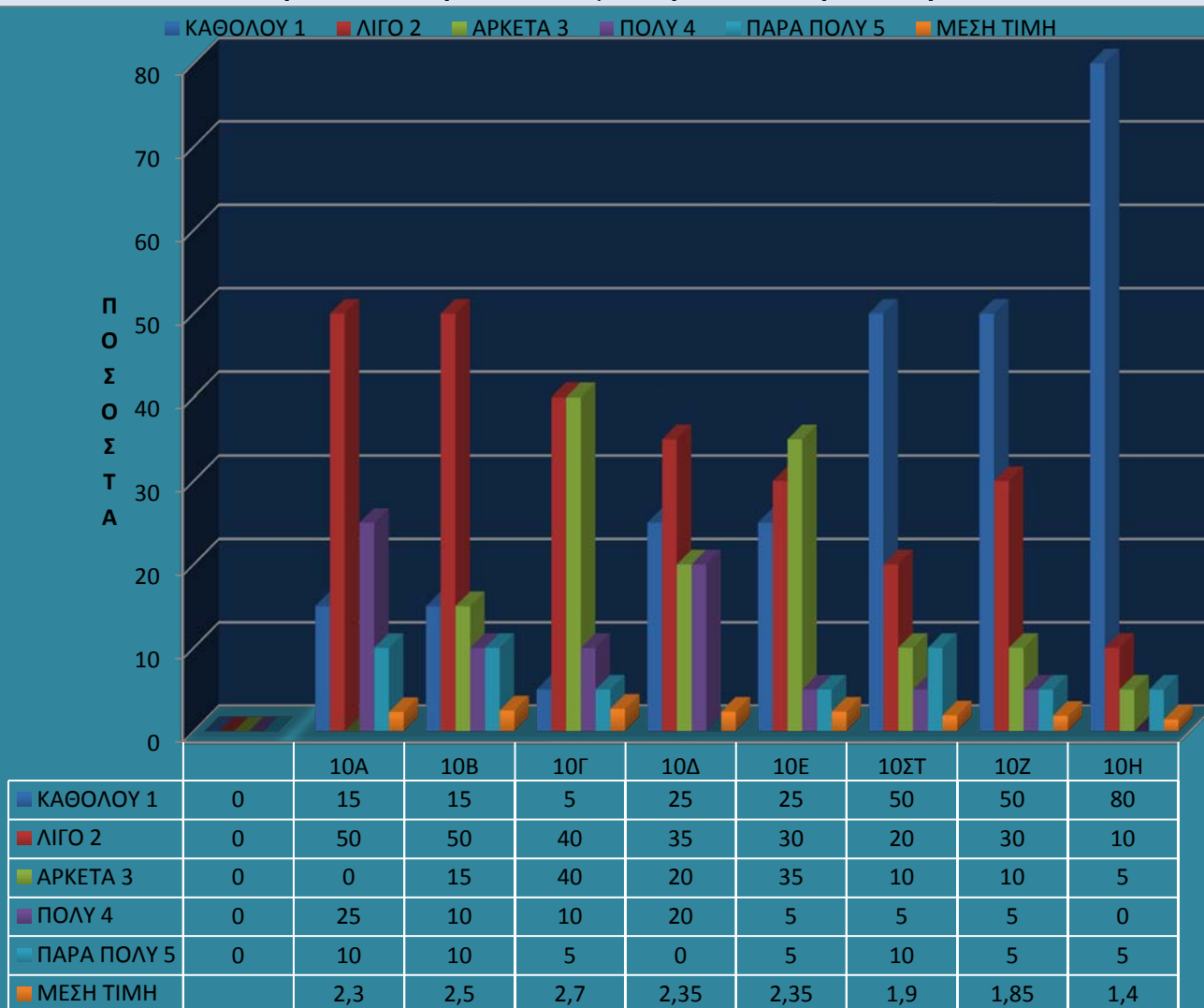

Ένα από τα σημαντικότερα ερωτήματα της παρούσας έρευνας ήταν κατά πόσο οι εκπαιδευτικοί κρίνουν ότι χρειάζονται επιμόρφωση σε συγκεκριμένες γνώσεις / ικανότητες / δεξιότητες στον τομέα της διδακτικής σε ενήλικες, προκειμένου να διαφανούν οι ελλείψεις τους και οι ανάγκες ενίσχυσής τους σε συγκεκριμένους τομείς. Όπως σκιαγραφείται και στο **Γράφημα 5.3** οι απαντήσεις των εκπαιδευτικών ως προς αυτό κυμάνθηκαν μεταξύ του βαθμού «καθόλου» και «λίγο». Το αποτέλεσμα αυτό προκύπτει και από τον υπολογισμό της μέσης τιμής (*means*) των απαντήσεων (1.4 – 2.7), όπως και πάλι φαίνεται από το **Γράφημα 5.3**. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι το 50% των εκπαιδευτικών δήλωσαν ότι χρειάζονται *λίγη* επιμόρφωση στην «πρακτική εμπειρία στην εκπαίδευση ενηλίκων», ενώ το 80% από αυτούς απάντησαν ότι δεν χρειάζονται *καθόλου* επιμόρφωση στην «ανάπτυξη εκπαιδευτικών στάσεων και συμπεριφορών» απέναντι στους ενήλικες.

Γράφημα 5.3:

Ποσοστά και Μέση Τιμή για την Αναγκαιότητα Επιμόρφωσης σε Συγκεκριμένες Γνώσεις / Ικανότητες / Δεξιότητες στον Τομέα της Διδακτικής σε Ενήλικες.

ΜΕΡΟΣ Δ΄

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ: ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ

Οι εκπαιδευτικοί κλήθηκαν να απαντήσουν αν:

- α) κατά την εργοδότησή τους το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού τους ενημερώνει για το ποιοι είναι οι εκπαιδευτικοί του στόχοι αναφορικά με τη διδασκαλία της ελληνικής σε ξενόγλωσσους
- β) κατά την εργοδότησή τους το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού τους ενημερώνει για το ποιοι είναι οι εκπαιδευτικοί του στόχοι αναφορικά με τη διδασκαλία σε ενήλικες και τη δια βίου μάθηση
- γ) πιστεύουν ότι οι χώροι οι οποίοι παρέχονται από το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού για τη διεξαγωγή των μαθημάτων διαμορφώνουν ένα άνετο μαθησιακό περιβάλλον.

Όπως φαίνεται στον **Πίνακα 5.2**, οι εκπαιδευτικοί στο σύνολό τους (100%) κατέδειξαν ότι για όλα τα τεθέντα αυτά ερωτήματα αναφορικά με την παροχή ενημέρωσης στους νεοπροσλαμβανόμενους από μέρους του εργοδότη τους (Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού) αλλά και ως προς την καταλληλότητα των παρεχόμενων από το Υπουργείο εκπαιδευτικών χώρων, όλες οι απαντήσεις υπήρξαν αρνητικές.

Πίνακας 5.2

Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού – Ενημέρωση Νεοπροσλαμβανόμενων Εκπαιδευτικών και Καταλληλότητα Εκπαιδευτικών Χώρων (Επικρατούσες τιμές)

Ερώτηση	ΝΑΙ 1	ΟΧΙ 2	ΕΠΙΚΡΑΤΟΥΣΑ ΤΙΜΗ
	%	%	
11	0	100	2
12	0	100	2
14	0	100	2

Στον **Πίνακα 5.3** φαίνονται οι απαντήσεις των εκπαιδευτικών (σε ποσοστά) ως προς την επάρκεια του εκπαιδευτικού εξοπλισμού και των εποπτικών μέσων που παρέχει το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού για τη διεξαγωγή των μαθημάτων στα Κρατικά Ινστιτούτα Επιμόρφωσης.

Πίνακας 5.3
Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού – Επάρκεια Εκπαιδευτικού Εξοπλισμού και Εποπτικών Μέσων (Ποσοστά απαντήσεων).

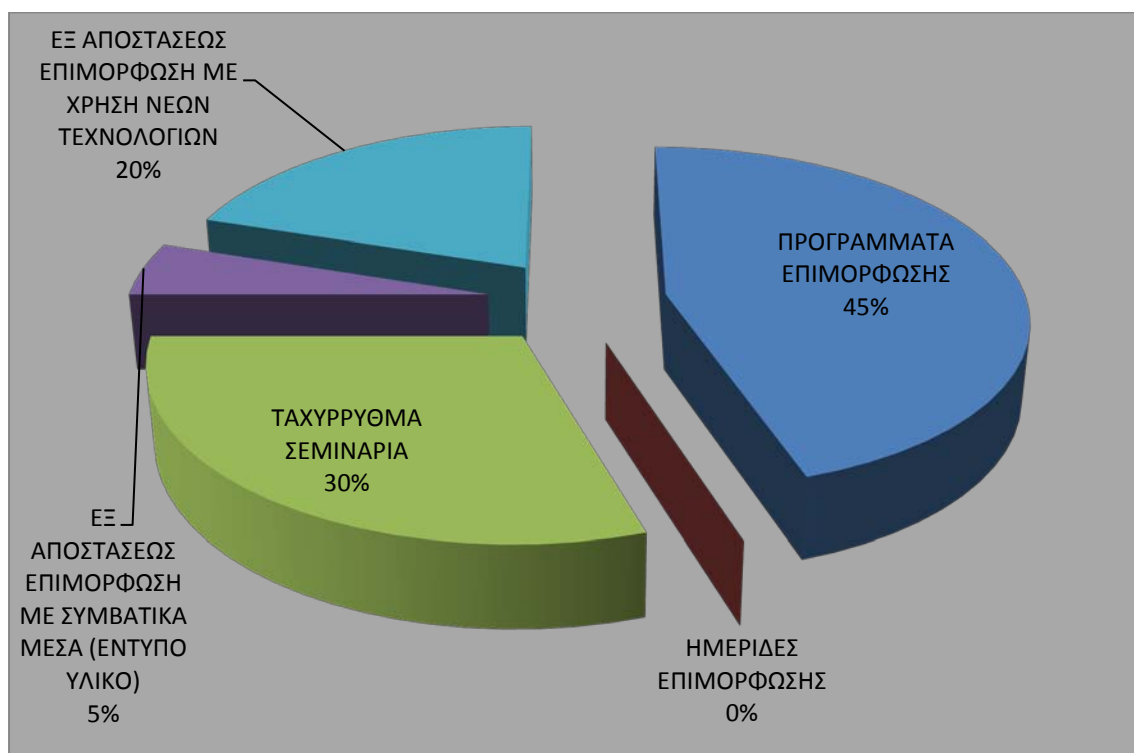
Υπολογισμός Ερωτήματος 15	
Πώς κρίνετε τον εκπαιδευτικό εξοπλισμό και τα εποπτικά μέσα (αίθουσες, πίνακες, video projectors, ηλεκτρονικοί υπολογιστές, λογισμικά εκπαιδευτικά προγράμματα κ.ά.) που σας παρέχονται από το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού για τη διεξαγωγή των μαθημάτων σας;	Σύνολο
ΑΝΕΠΑΡΚΗ (1)	40,00%
ΜΕΤΡΙΑ (2)	55,00%
ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΤΙΚΑ (3)	5,00%
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	100,00%

Στο κυριότερο ερώτημα της όλης έρευνας, δηλ. «Πόσο συχνά το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού σας παρέχει προγράμματα ενδοϋπηρεσιακής επιμόρφωσης / κατάρτισης σε θέματα εκπαίδευσης ενηλίκων, το 100% των εκπαιδευτικών που διδάσκουν στα Κρατικά Ινστιτούτα Επιμόρφωσης απάντησαν ότι ο εργοδότης τους (Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού) δεν τους έχει παράσχει ποτέ ενδοϋπηρεσιακή επιμόρφωση.

Μέσα στα πλαίσια του ερευνητικού ερωτήματος «Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού – Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού» ζητήθηκε από τους εκπαιδευτικούς να υποδείξουν τη μορφή ενδοϋπηρεσιακής επιμόρφωσης εκπαιδευτικών ενηλίκων την οποία κρίνουν ως την αποδοτικότερη. Όπως παρουσιάζεται στο **Γράφημα 5.4**, τα Προγράμματα Επιμόρφωσης είναι αυτά που έχουν αναδειχθεί από τους εκπαιδευτικούς εξασφαλίζοντας το 45% των προτιμήσεών τους και ακολουθούν τα Ταχύρρυθμα Σεμινάρια με ποσοστό 30%.

Γράφημα 5.4:

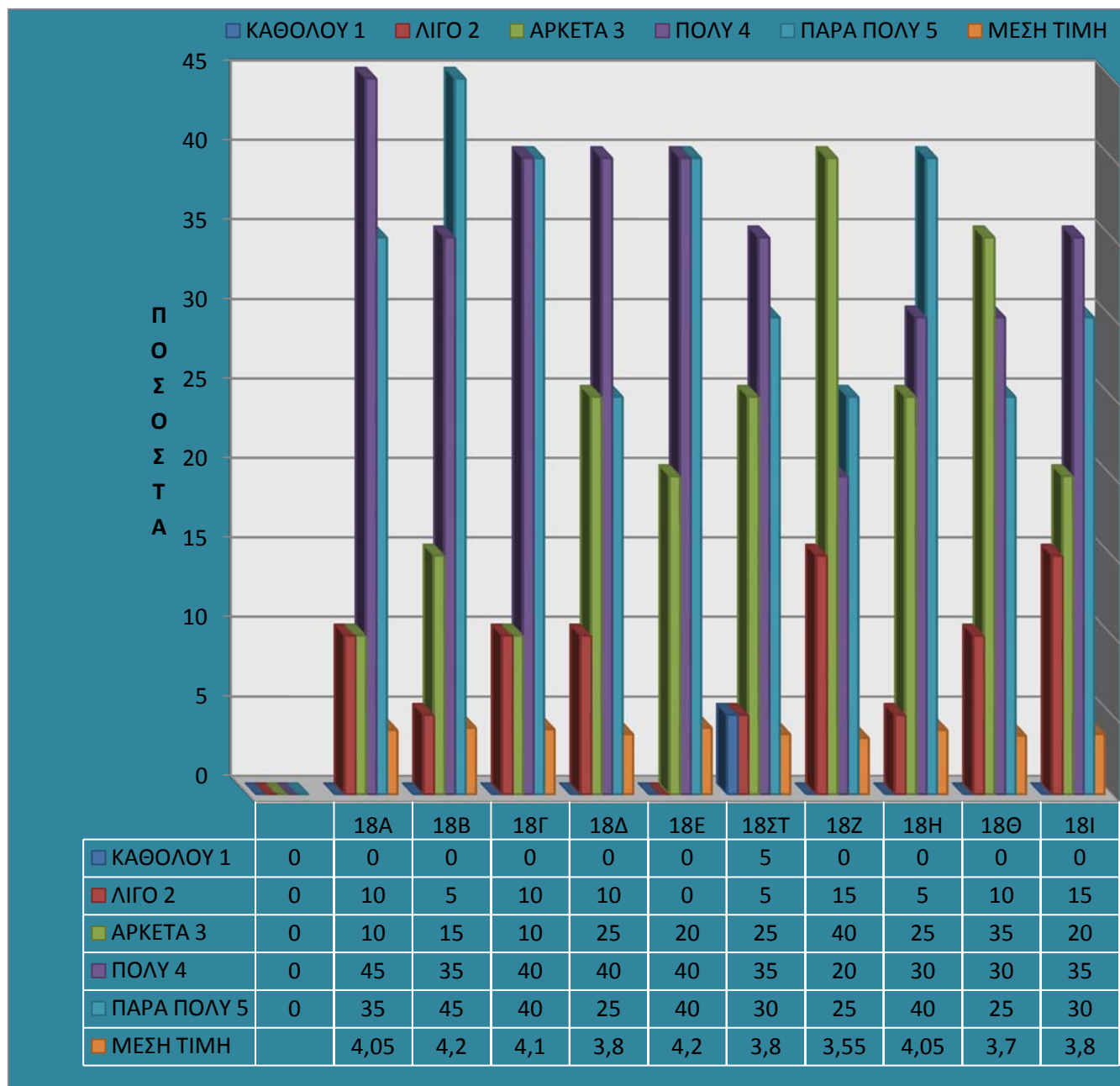
Η Αποδοτικότερη Μορφή Ενδοϋπηρεσιακής Επιμόρφωσης Εκπαιδευτικών Ενηλίκων σύμφωνα με τους Εκπαιδευτικούς των Κρατικών Ινστιτούτων Επιμόρφωσης.

Κάτω από τον άξονα «Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού – Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού» τέθηκε το ερώτημα στους εκπαιδευτικούς «μέχρι ποιο βαθμό θεωρούν ότι συγκεκριμένες θεματικές ενότητες είναι σημαντικές σε ένα πρόγραμμα επιμόρφωσης εκπαιδευτικών οι οποίοι διδάσκουν την Ελληνική σε ξενόγλωσσους ενήλικες». Ως επί το πλείστον, οι εκπαιδευτικοί θεώρησαν τα πεδία αυτά *αρκετά* σημαντικά και *πολύ* σημαντικά (3.55 – 4.2) έτσι ώστε να περιλαμβάνονται σε ένα τέτοιο πρόγραμμα (**Γράφημα 5.5**). Η «διδασκτική μεθοδολογία της Ελληνικής ως δεύτερη γλώσσα» και η «διδασκτική μεθοδολογία ενηλίκων» ήταν οι δύο τομείς τους οποίους οι εκπαιδευτικοί ανέδειξαν ως *πάρα πολύ* σημαντικές και *πολύ* σημαντικές αντίστοιχα για συμπερίληψή τους σε επιμορφωτικά προγράμματα.

Γράφημα 5.5:

Ποσοστά και Μέση Τιμή για τη Σημαντικότητα Θεματικών Ενοτήτων σε ένα Πρόγραμμα Επιμόρφωσης Εκπαιδευτικών οι οποίοι διδάσκουν την Ελληνική σε Ξενόγλωσσους Ενήλικες.

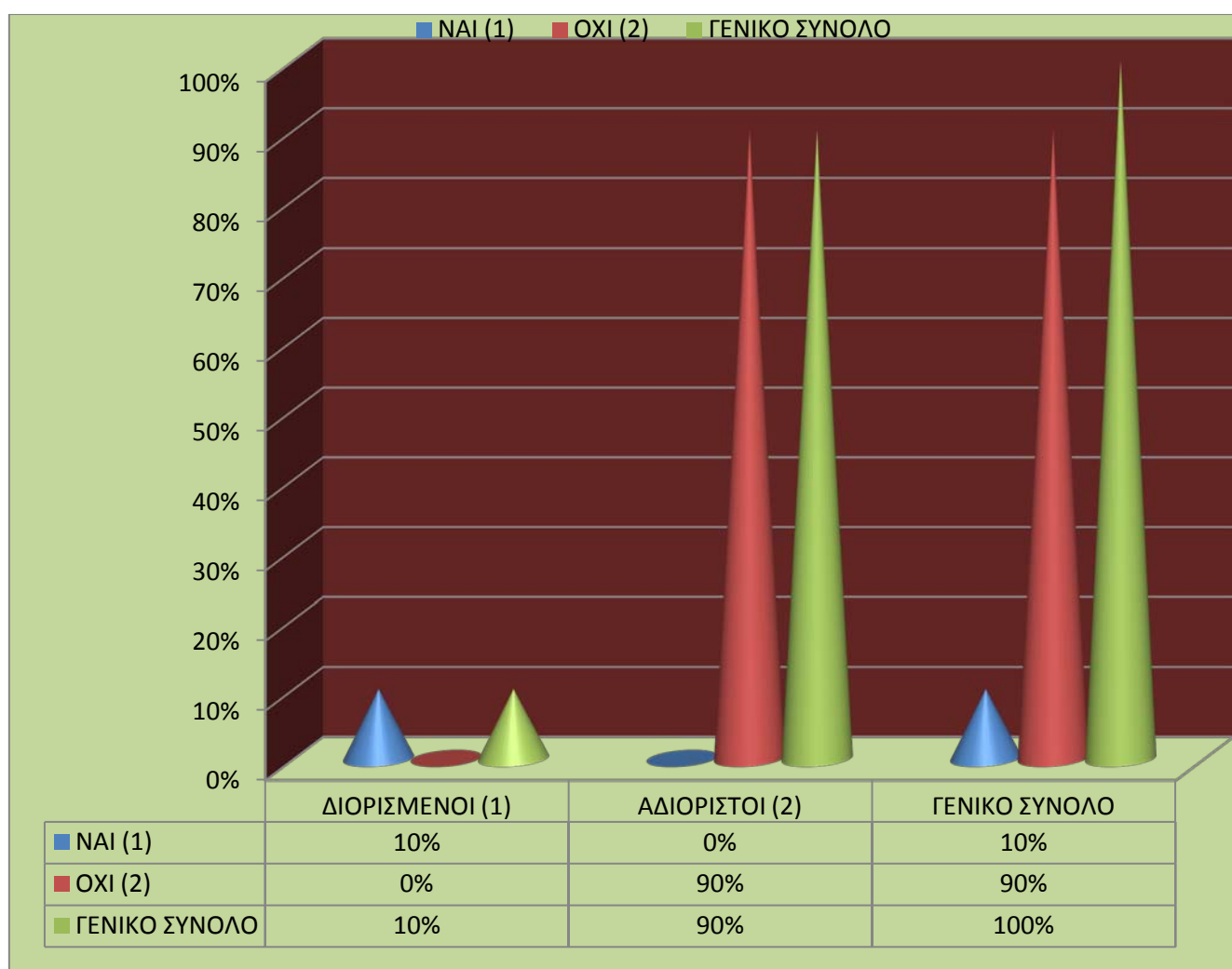

ΜΕΡΟΣ Ε΄
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ:
ΠΑΡΑΚΙΝΗΣΗ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ

Για την εγκυρότητα των απαντήσεων της ερώτησης 19 σχετικά με το αν αξιολογούνται ή όχι οι εκπαιδευτικοί των Κ.Ι.Ε. διενεργήθηκε συσχετισμός (*Cross Tabulation*) (**Γράφημα 5.6**) των απαντήσεων αυτών με τις απαντήσεις που δόθηκαν για την ερώτηση 23 ως προς το εργασιακό καθεστώς των εκπαιδευτικών (διορισμένοι ή αδιόριστοι). Όπως έχει προκύψει, το 10% του συνόλου των εκπαιδευτικών που εργοδοτούνται στα Κ.Ι.Ε. έχουν δηλώσει ότι είναι διορισμένοι καθηγητές (δηλαδή στη Δημόσια Μέση Εκπαίδευση), ενώ το υπόλοιπο 90% αποτελείται από αδιόριστους καθηγητές. Σε συσχετισμό με την ερώτηση 23, όλοι οι διορισμένοι καθηγητές (10%) δήλωσαν ότι αξιολογούνται από το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού, ενώ όλοι οι αδιόριστοι (90%) κατέθεσαν ότι δεν αξιολογούνται από τον ίδιο εργοδότη.

Γράφημα 5.6:

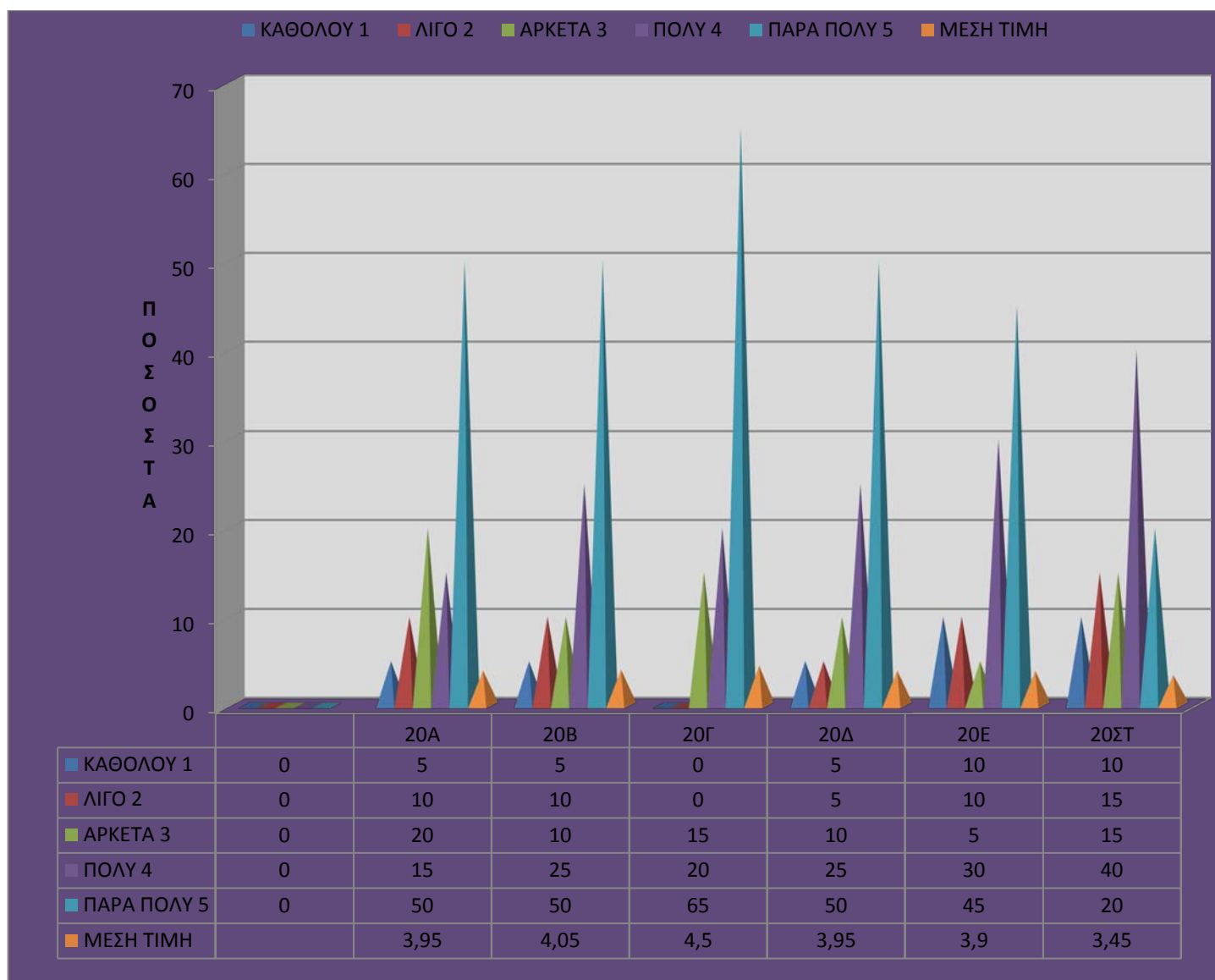
Cross Tabulation – Συσχετισμός Εργασιακού Καθεστώτος των Εκπαιδευτικών και Αξιολόγησής τους.

Τα αποτελέσματα που προέκυψαν από ερώτηση σχετικά με τα κίνητρα που είναι σημαντικά γι' αυτούς ώστε να συμμετάσχουν σε πρόγραμμα ενδοϋπηρεσιακής επιμόρφωσης ερμηνεύονται μέσω του υπολογισμού της μέσης τιμής. Οι μέσες τιμές κυμάνθηκαν από 3.45 έως 4.5 (**Γράφημα 5.7**) πράγμα που υποδηλοί ότι τα κίνητρα που τέθηκαν υπόψη των εκπαιδευτικών θεωρούνται από αυτούς κατά μέσον όρο *αρκετά* σημαντικά έως και *πολύ* σημαντικά. Το κίνητρο που έχει εξασφαλίσει το μεγαλύτερο ποσοστό εκπαιδευτικών (65%) για τους οποίους είναι πάρα πολύ σημαντικό ώστε να τους ωθήσει να συμμετάσχουν σε ένα πρόγραμμα ενδοϋπηρεσιακής επιμόρφωσης είναι η «*σύνδεση της θεωρίας με τη διδακτική πράξη*».

Γράφημα 5.7:

Ποσοστά και Μέση Τιμή για τα Κίνητρα που είναι σημαντικά για τη Συμμετοχή των Εκπαιδευτικών σε ένα Πρόγραμμα Ενδοϋπηρεσιακής Επιμόρφωσης.

ΜΕΡΟΣ Στ΄**ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ**

Τέλος, θεωρήθηκε σημαντικό να διερευνηθεί κατά πόσο οι εκπαιδευτικοί που διδάσκουν την ελληνική γλώσσα σε ξενόγλωσσους ενήλικες στα Κ.Ι.Ε. κατέχουν πτυχίο, μεταπτυχιακό ή διδακτορικό τίτλο όσον αφορά στην εκπαίδευση ενηλίκων. Το 100% των εκπαιδευτικών κατέθεσαν ότι δεν διαθέτουν κανένα από τα προαναφερθέντα προσόντα στον τομέα «εκπαίδευση ενηλίκων».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6:

ΕΜΠΕΙΡΙΚΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ – ΕΥΡΗΜΑΤΑ – ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΣ

Η ανάλυση των αποτελεσμάτων της έρευνας έγινε με γνώμονα τα ερευνητικά ερωτήματα και το γενικότερο στόχο της έρευνας. Τα ευρήματα που προέκυψαν χαρακτηρίζονται από εγκυρότητα καθώς στην έρευνα έχουν λάβει μέρος *όλοι* οι εκπαιδευτικοί που διδάσκουν την Ελληνική σε ξενόγλωσσους ενήλικες στα Κρατικά Ινστιτούτα Επιμόρφωσης, γεγονός που συνιστά το 100% του δείγματος.

Κατάρτιση / επιμόρφωση των εκπαιδευτικών των Κ.Ι.Ε. σε θέματα εκπαίδευσης ενηλίκων.

Τα ερωτήματα που κλήθηκαν οι εκπαιδευτικοί να απαντήσουν στο Πρώτο Μέρος του Ερωτηματολογίου διερευνούσαν το ενδιαφέρον και την επιδίωξη των εκπαιδευτικών για αυτομόρφωση σε θέματα εκπαίδευσης ενηλίκων. Το 60% του δείγματος απάντησε ότι δεν έχει παρακολουθήσει ειδικά σεμινάρια ή επιμορφωτικά προγράμματα με αντικείμενο την εκπαίδευση εκπαιδευτικών ενηλίκων, ενώ το 70% δήλωσαν ότι δεν έχουν μελετήσει σχετική με το θέμα αυτό βιβλιογραφία. Όσον αφορά στη συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση, το 50% απάντησε ότι δεν έχουν ασχοληθεί με αυτό το θεματικό πεδίο. Θα πρέπει να υπογραμμιστεί ότι η μη εκδήλωση ενδιαφέροντος των εκπαιδευτικών για τη συνεχιζόμενη επαγγελματική τους κατάρτιση, και ειδικότερα σε θέματα εκπαίδευσης ενηλίκων, δεν συμβαδίζει με το πλαίσιο Διασφάλισης Ποιότητας του Εκπαιδευτικού και του Εκπαιδευτικού Έργου που έχει προτείνει η Ευρωπαϊκή Ένωση (European Commission, *Common European Framework for Competences and Qualifications*, 2002). Συγκεκριμένα η Ευρωπαϊκή Ένωση, ανάμεσα σ' άλλα, έχει καλέσει τους εκπαιδευτικούς να μεριμνούν για τη δια βίου επαγγελματική τους ανάπτυξη ώστε να ανταποκρίνονται στις μεταβαλλόμενες εκπαιδευτικές απαιτήσεις και στις προσδοκίες των εκπαιδευομένων.

Ύψιστης σημασίας είναι το γεγονός ότι το 100% των εκπαιδευτικών κατέθεσαν ότι ποτέ δεν έχουν παρακολουθήσει προγράμματα / σεμινάρια ενδοϋπηρεσιακής εκπαίδευσης σε θέματα εκπαίδευσης ενηλίκων και αυτό απορρέει, όπως έχει διαφανεί από επόμενες απαντήσεις τους, από το γεγονός ότι το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού δεν προσφέρει στο ανθρώπινο δυναμικό που στελεχώνει τα Κρατικά Ινστιτούτα Επιμόρφωσης προγράμματα ενδοϋπηρεσιακής επιμόρφωσης.

Κατάρτιση / επιμόρφωση των εκπαιδευτικών των Κ.Ι.Ε. σε θέματα διδακτικής μιας γλώσσας σε ξενόγλωσσους.

Σε σχέση με το συγκεκριμένο ερευνητικό ερώτημα, μεγάλο ποσοστό των εκπαιδευτικών (άλλοτε της τάξεως του 50% – 55% άλλοτε της τάξεως του 65%) απήντησαν ότι εφαρμόζουν πλειάδα αρχών της διδακτικής της ελληνικής γλώσσας σε ξενόγλωσσους, όπως π.χ. *ανάπτυξη της διαπολιτισμικής συνείδησης των ενηλίκων (αναγνώριση και κατανόηση της γλωσσικής και πολιτισμικής διαφορετικότητας ή ανάπτυξη δεξιοτήτων κατανόησης προφορικού λόγου)*. Παρά ταύτα, όμως, αξίζει να επισημανθεί ότι διενέργεια δευτερογενούς έρευνας, υπό την ερευνήτρια, στο curriculum δείγματος Φιλοσοφικών Σχολών τριών Ελληνικών Πανεπιστημίων⁶ (Πανεπιστήμιο Πατρών, Πανεπιστήμιο Κρήτης και Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης) και του Πανεπιστημίου Κύπρου κατέδειξε ότι οι φοιτητές της Ελληνικής Φιλολογίας δεν διδάσκονται «διδακτική της ελληνικής γλώσσας για ξενόγλωσσους», γεγονός που οδηγεί στο συμπέρασμα ότι και τα υπόλοιπα Κρατικά Πανεπιστήμια της Ελλάδος δεν περιλαμβάνουν το συγκεκριμένο μάθημα στις σπουδές τους. Ως εκ τούτου, οι απαντήσεις των εκπαιδευτικών εν τωιαύτη περιπτώσει καθίστανται αμφίβολες.

Αξιοσημείωτο, επίσης είναι το γεγονός ότι οι εκπαιδευτικοί δεν φαίνεται να κάνουν χρήση της τεχνολογίας ή αλλιώς των εποπτικών μέσων που είναι απαραίτητα για τη διεξαγωγή ενός σωστού μαθήματος διδακτικής μιας ξένης γλώσσας. Μόνο ένα 10% από αυτούς δήλωσαν ότι επιστρατεύουν σε μεγάλο βαθμό, κατά τη διδακτική διαδικασία, χρήση ψηφιακών δίσκων (CD), οι οποίοι χρησιμεύουν για ανάπτυξη δεξιοτήτων κατανόησης προφορικού λόγου. Εδώ υπεισέρχεται ένας σοβαρός προβληματισμός, διότι, ενώ σε προηγούμενη ερώτηση ένα ποσοστό της τάξεως του 55% των εκπαιδευτικών δήλωσε ότι αναπτύσσει δεξιότητες κατανόησης προφορικού λόγου, μόνο 10% εξ αυτών χρησιμοποιεί τεχνολογικά μέσα προς επίτευξη του σκοπού αυτού. Αυτό το εύρημα καταδεικνύει τη σοβαρή αποστασιοποίηση που έχουν οι εκπαιδευτικοί αυτοί σε θέματα τεχνολογίας, την έλλειψη εξοικείωσής τους με αυτή και ότι το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού, λόγω του ότι δεν τους παρέχει ενδοϋπηρεσιακή επιμόρφωση και κατάρτιση (όπως προκύπτει από τις απαντήσεις τους), δεν τους έχει μεταλαμπαδεύσει τη σοβαρότητα και τη σημαντικότητα της τεχνολογίας στην εκπαιδευτική και μαθησιακή διεργασία.

⁶ Σημειώνεται ότι η επιλογή Ελληνικών Πανεπιστημίων και του Πανεπιστημίου Κύπρου απορρέει από το γεγονός ότι μόνο αυτά τα πανεπιστήμια προσφέρουν σπουδές στην Ελληνική Φιλολογία και, ως εκ τούτου, οι εκπαιδευτικοί που διδάσκουν την ελληνική γλώσσα σε ξενόγλωσσους στα Κ.Ι.Ε. είναι απόφοιτοι των προαναφερθέντων πανεπιστημίων.

Ικανότητες / δεξιότητες / στάσεις / συμπεριφορές των εκπαιδευτικών των Κ.Ι.Ε. σε θέματα εκπαίδευσης ενηλίκων ξενόγλωσσων.

Σε ερώτηση σε ποιο βαθμό εφαρμόζουν τις αρχές εκπαίδευσης ενηλίκων, οι απαντήσεις των εκπαιδευτικών κυμάνθηκαν από *ποτέ* μέχρι *πάρα πολύ* και ίσως αυτό να οδηγεί στο συμπέρασμα ότι ενεργούν κατά βούληση κατά την εκπαιδευτική διεργασία. Σε συνδυασμό με το γεγονός ότι κανείς από τους εκπαιδευτικούς δεν διαθέτει προσόντα (πτυχίο / μεταπτυχιακό / διδακτορικό) στην εκπαίδευση ενηλίκων (αποτέλεσμα ερώτησης 22 του Ερωτηματολογίου), το προαναφερθέν συμπέρασμα ενισχύεται. Αξιοπρόσεκτα, επίσης, είναι τα κάτωθι ευρήματα, τα οποία αποδεικνύουν πόσο μακράν ευρίσκονται οι συγκεκριμένοι εκπαιδευτικοί από την ορθολογιστική εκπαίδευση ενηλίκων:

- μόνο το 30% των εκπαιδευτικών συσχετίζει σε μεγάλο βαθμό τις διδακτικές δραστηριότητες με τις εμπειρίες των ενηλίκων μαθητών.
- μόνο το 25% εξ αυτών επικεντρώνεται σε μεγάλο βαθμό στις θεματικές περιοχές που έχουν ζωτική σημασία για τους ενήλικες.
- μόνο το 5% αξιοποιεί σε μεγάλο βαθμό τις διαφορετικές απόψεις και οπτικές των ενηλίκων.
- μόνο το 10% παρακινεί τους ενήλικες μαθητές σε μεγάλο βαθμό να διερευνούν μόνοι τους τα μαθησιακά αντικείμενα και να αναζητούν πηγές και
- μόνο το 30% των εκπαιδευτικών δίνει στους ενήλικες μαθητές σε μεγάλο βαθμό συνεχή ανατροφοδότηση σχετικά με την πρόοδό τους.

Σε δεύτερη ερώτηση κάτω από τον ίδιο άξονα σχετικά με το «σε ποιο βαθμό κρίνουν ότι χρειάζονται επιμόρφωση στον τομέα της διδακτικής σε ενήλικες», ποσοστό της τάξεως του 50% των εκπαιδευτικών δήλωσε ότι:

- *λίγη* επιμόρφωση χρειάζεται σε σχέση με τη *θεωρία εκπαίδευσης ενηλίκων*.
- *λίγη* επιμόρφωση χρειάζεται σε σχέση με την *πρακτική εμπειρία στην εκπαίδευση ενηλίκων*.
- *καμία* επιμόρφωση δεν χρειάζεται σε σχέση με *επικοινωνιακές δεξιότητες*.
- *καμία* επιμόρφωση δεν χρειάζεται σε σχέση με *ανάπτυξη εκπαιδευτικών δεξιοτήτων (π.χ. καλός ακροατής)*.

Επίσης, ένα ποσοστό 80% δήλωσε ότι *καμία* επιμόρφωση δεν χρειάζεται αναφορικά με *ανάπτυξη εκπαιδευτικών στάσεων και συμπεριφορών (π.χ. αμοιβαίος σεβασμός μεταξύ καθηγητή και των ενηλίκων μαθητών)*.

Τα ευρήματα του 2ου αυτού ερωτήματος αντιτίθενται εντόνως στα ευρήματα του 1^{ου} ερωτήματος του συγκεκριμένου ερευνητικού άξονα καθώς αρχές τις οποίες οι εκπαιδευτικοί δήλωσαν ότι δεν εφαρμόζουν, εν συνεχεία δήλωσαν επιπροσθέτως ότι δεν χρειάζονται διόλου επιμόρφωση επ' αυτών, γεγονός που πρέπει να προβληματίσει ιδιαίτερα. Αξιοπρόσεκτο είναι επιπλέον το γεγονός ότι οι αρνητικές απαντήσεις των εκπαιδευτικών αναφορικά με την αναγκαιότητα της επιμόρφωσής τους ίσως απορρέει από το γεγονός ότι ποτέ δεν υπήρξε measurement της δουλειάς τους από τους μαθητές, γι' αυτό δεν γνωρίζουν οι εκπαιδευτικοί where they stand και αν πραγματικά χρειάζονται επιμόρφωση. Βαρυσήμαντο επίσης παραμένει το γεγονός ότι οι εκπαιδευτικοί, σύμφωνα με τις δηλώσεις τους στην έρευνα, δεν τυγχάνουν αξιολόγησης από το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού με αποτέλεσμα να μην ανατροφοδοτείται η διδακτική πράξη και να μην αναβαθμίζεται η ποιότητα της εκπαίδευσης. Ως εκ τούτου, η εκτίμηση των ιδίων για το έργο τους δεν παραμένει έγκυρο κριτήριο για την αναγκαιότητα επιμόρφωσής τους σε θέματα εκπαίδευσης ενηλίκων. Εξάλλου, όπως φαίνεται από τις απαντήσεις τους στο ερωτηματολόγιο ουδείς εξ αυτών διαθέτει οιονδήποτε προσόν στην εκπαίδευση ενηλίκων, γεγονός που αυτόματα καθιστά ανυπερθέτως αναγκαία την επιμόρφωσή τους στο εν λόγω θεματικό πεδίο που είναι και το αντικείμενό τους.

Ο ρόλος του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού (εργοδότη) στην ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού του – εκπαιδευτικοί ενηλίκων στα Κρατικά Ινστιτούτα Επιμόρφωσης.

Μέσα από μια σειρά ερωτήσεων σε σχέση με την ανάπτυξη που παρέχει το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού στο ανθρώπινο δυναμικό που στελεχώνει τα Κ.Ι.Ε. έχουν διαπιστωθεί από τις απαντήσεις των συμμετεχόντων τα εξής:

- Το 100% των εκπαιδευτικών δήλωσαν ότι κατά την εργοδότησή τους δεν ενημερώνονται από το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού για τους εκπαιδευτικούς στόχους του τελευταίου αναφορικά με τη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας σε ξενόγλωσσους ενήλικες. Το ίδιο ισχύει και για το θεματικό πεδίο της εκπαίδευσης ενηλίκων και της δια βίου μάθησης.
- Όσον αφορά στον εκπαιδευτικό εξοπλισμό και τα εποπτικά μέσα (αίθουσες, πίνακες, video projectors, ηλεκτρονικοί υπολογιστές, λογισμικά, εκπαιδευτικά προγράμματα) αυτά κρίνονται ανεπαρκή από το 40% των εκπαιδευτικών και μέτρια από το 55%. Το εύρημα

αυτό καταδεικνύει ότι η διεξαγωγή του μαθήματος της ελληνικής γλώσσας σε ξενόγλωσσους ενήλικες δεν πληροί τις προδιαγραφές που απαιτούνται από την Ευρωπαϊκή Ένωση έτσι ώστε ένα γλωσσικό μάθημα να ανταποκρίνεται πλήρως στις απαιτήσεις των ξενογλωσσών. Συγκεκριμένα, δύο εκ των τριών κατηγοριών δράσεων που ενέκρινε η Κομισιόν το 2003 (Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, *Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στην Ευρωπαϊκή και Κοινωνική Επιτροπή και στην Επιτροπή Περιφερειών: Η προώθηση της εκμάθησης γλωσσών και της γλωσσικής πολυμορφίας: Σχέδιο Δράσης 2004-2006*, 2003) μέσα από το σχέδιο δράσης με τίτλο «Η προώθηση της εκμάθησης γλωσσών και της γλωσσικής πολυμορφίας (2004-2006)» ήταν α) η ποιότητα της διδασκαλίας γλωσσών και β) η δημιουργία ενός περιβάλλοντος φιλικού προς τις γλώσσες. Από τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας φαίνεται ότι οι εν λόγω δράσεις δεν έχουν αναληφθεί από το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού όσον αφορά στα Κρατικά Ινστιτούτα Επιμόρφωσης. Υπογραμμίζεται, επίσης, ότι προκειμένου να αξιολογείται η πρόοδος των κρατών-μελών για την επίτευξη των προαναφερθέντων στόχων, η Ευρωπαϊκή Ένωση μέσα από το πρόγραμμα «Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2010» (διάδοχος του οποίου είναι το αντίστοιχο 2020) έχει καθορίσει κριτήρια αναφοράς προς την κατεύθυνση αυτή. Δύο εξ αυτών των κριτηρίων είναι οι μέθοδοι και τρόποι οργάνωσης της διδασκαλίας ξένων γλωσσών και οι τρόποι προαγωγής της εκμάθησης και εξάσκησης ξένων γλωσσών. Η ανεπάρκεια ή/και η μέτρια ποιότητα του εκπαιδευτικού εξοπλισμού και των εποπτικών μέσων – σύμφωνα με τις δηλώσεις των εκπαιδευτικών – που παρέχεται στα Κ.Ι.Ε. δεικνύει αφενός ότι τα κριτήρια της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν τηρούνται και αφετέρου επισημαίνει την τάχιστα αναγκαιότητα προς αναβάθμιση των εκπαιδευτικών χώρων των Κ.Ι.Ε.

- Σε ερώτηση «πόσο συχνά το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού σας παρέχει προγράμματα ενδοϋπηρεσιακής επιμόρφωσης / κατάρτισης σε θέματα εκπαίδευσης ενηλίκων» το 100% των εκπαιδευτικών κατέθεσε ότι ο εργοδότης τους δεν τους έχει παράσχει ποτέ προγράμματα ενδοϋπηρεσιακής επιμόρφωσης / κατάρτισης σε θέματα εκπαίδευσης ενηλίκων. Καταδεικνύεται, συνεπώς ότι η εκπαίδευση-επιμόρφωση των εκπαιδευτικών παραμένει στάσιμη και δεν αναβαθμίζεται, γεγονός που, σύμφωνα με το Θεοφιλίδη Χρ., (*Εκπαίδευση Εκπαιδευτικών και Ποιότητα στην Εκπαίδευση*, 2003) έχει άμεσο και θετικό αντίκτυπο στην ποιότητα της εκπαίδευσης. Εξάλλου, η εκπαίδευση και η κατάρτιση καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής απο ελεί το μεγαλύτερο εχέγγυο για αποτελεσματική προσαρμογή στην κοινωνία της γνώσης. Επιπλέον, τα ευρήματα αυτά

έρχονται σε αντιπαράθεση με τα τεθέντα *ευρωπαϊκά μέτρα ποιότητας* τα οποία έχει θέσει η διαδικασία της Μπολόνια (European Council of Ministers, *Detailed programme on the follow-up of the objectives of education and training systems in Europe*, 2002). Τα μέτρα αυτά συνιστούν την εναρμόνιση των προσόντων των εκπαιδευτικών και την κινητικότητα τους τόσο σε συστήματα επιμόρφωσης άλλων χωρών όσο και για διδασκαλία σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες.

- Σημαντικό είναι το εύρημα σχετικά με την γνώμη των εκπαιδευτικών ως προς την αποδοτικότερη μορφή ενδοϋπηρεσιακής επιμόρφωσης εκπαιδευτικών ενηλίκων. Το 45% δήλωσαν την προτίμησή τους στα «προγράμματα επιμόρφωσης» και ακολούθως ανέδειξαν τα θεματικά εκείνα πεδία τα οποία θεωρούν σημαντικά για να περιληφθούν σε προγράμματα επιμόρφωσης για εκπαιδευτικούς που διδάσκουν την ελληνική σε ξενόγλωσσους ενήλικες. Τα αποτελέσματα κρίνονται πολύ σημαντικά για μελλοντικούς σχεδιασμούς από μέρους του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού σε σχέση με αναδιάρθρωση του συστήματος διοίκησης και ανάπτυξης του ανθρώπινου δυναμικού που στελεχώνει τα Κρατικά Ινστιτούτα Επιμόρφωσης. Ιδιαίτερα χρήσιμα θεωρούνται κατά τον σχεδιασμό-καταρτισμό επιμορφωτικών προγραμμάτων του ανθρώπινου δυναμικού καθώς πρωτίστως επιβάλλεται να διερευνώνται οι ανάγκες του πληθυσμού-στόχου – όπως έχει διερευνηθεί από την ερευνήτρια στην ερώτηση 18 – και ακολούθως να καταρτίζεται στοχευμένα το ενδοϋπηρεσιακό επιμορφωτικό πρόγραμμα.

Η παροχή κινήτρων από το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού στους εκπαιδευτικούς των Κ.Ι.Ε. για συνεχή επιμόρφωση σε παιδαγωγικά θέματα και στην εκπαίδευση ενηλίκων.

Διερευνώντας κατά πόσο το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού αξιολογεί τους εκπαιδευτικούς του δείγματος που εργοδοτούνται στα Κρατικά Ινστιτούτα Επιμόρφωσης, έχει διαπιστωθεί ότι το 90% απάντησαν αρνητικά, ενώ το 10% δήλωσε ότι αξιολογείται. Για να καταστεί δυνατή η ερμηνεία αυτού του ευρήματος θα πρέπει αυτό να συνδυαστεί με το γεγονός ότι το 10% των εκπαιδευτικών που διδάσκουν την Ελληνική σε ξενόγλωσσους ενήλικες στα Κ.Ι.Ε. είναι διορισμένοι καθηγητές της Δημόσιας Μέσης Εκπαίδευσης (αποτέλεσμα ερωτήσεως 23, Μέρος ΣΤ' του Ερωτηματολογίου). Εκ του ευρήματος τούτου συνάγεται το ακόλουθο συμπέρασμα: το 10% των εκπαιδευτικών που απήντησαν ότι αξιολογούνται είναι οι διορισμένοι καθηγητές οι οποίοι όντως αξιολογούνται από το Υπουργείο Παιδείας, *αλλά* για το εκπαιδευτικό τους έργο στα σχολεία Δημόσιας Μέσης

Εκπαίδευσης και όχι για το έργο τους στα Κρατικά Ινστιτούτα Επιμόρφωσης. Εξάλλου, το συμπέρασμα αυτό επιβεβαιώνεται / τεκμηριώνεται και από τα ίδια τα ερωτηματολόγια που συμπλήρωσαν οι καθηγητές οι οποίοι δήλωσαν ότι είναι διορισμένοι. Δηλαδή, όσοι είχαν δηλώσει ότι κατέχουν αυτό το εργασιακό καθεστώς είναι και αυτοί οι οποίοι κατέθεσαν ότι αξιολογούνται από το Υπουργείο.

Όπως προκύπτει, λοιπόν, εν τελική αναλύσει, από τα προαναφερθέντα, το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού δεν φαίνεται να αξιολογεί το διδακτικό προσωπικό που στελεχώνει τα Κρατικά Ινστιτούτα Επιμόρφωσης. Το γεγονός αυτό, ίσως να ευθύνεται και για το ότι οι εκπαιδευτικοί αυτοί – σύμφωνα με τις απαντήσεις τους στο Πρώτο Μέρος του Ερωτηματολογίου – δεν επιδιώκουν τον εμπλουτισμό των γνώσεών τους σε σχέση με την εκπαίδευση του πληθυσμού-στόχου, δηλ. τους ενήλικες, αλλά ούτε και ενθαρρύνονται για οιονδήποτε ενδιαφέρον για τη συνεχιζόμενη κατάρτιση, σύμφωνα πάντοτε με τις δικές τους απαντήσεις.

Τα ευρήματα αυτά καταδεικνύουν ότι η μη αξιολόγηση των εκπαιδευτικών των Κ.Ι.Ε. από το Υπουργείο Παιδείας έχει ως αποτέλεσμα η διδακτική πράξη να μην ανατροφοδοτείται, να μην επισημαίνονται οι αδυναμίες των εκπαιδευτικών ως προς το διδακτικό τους έργο και έτσι να μην υπάρχει προσπάθεια εξάλειψης αυτών. Επίσης, δεν καθίσταται δυνατή η ενίσχυση της αυτογνωσίας των εκπαιδευτικών ως προς την επιστημονική τους συγκρότηση, την παιδαγωγική τους κατάρτιση και τη διδακτική τους ευστοχία. Η ικανοποίηση των εκπαιδευτικών από την αναγνώριση του έργου τους ελλείπει. Εξαιρετικά σημαντικό είναι και το γεγονός ότι, κάτω από αυτές τις συνθήκες, δεν είναι δυνατή η διαπίστωση των αναγκών επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών ούτε από μέρους του εργοδότη, αλλά ούτε και από μέρους των ιδίων, γεγονός που αποδεικνύεται από τις αρνητικές τους απαντήσεις ως προς την αναγκαιότητα επιμόρφωσής τους επί του αντικειμένου τους.

Σε ένα άλλο πεδίο, σε ό,τι αφορά τα θέματα που αποτελούν τα πιο επιθυμητά για τους εκπαιδευτικούς κίνητρα ώστε να συμμετάσχουν σε ένα πρόγραμμα ενδοϋπηρεσιακής επιμόρφωσης, αυτά, όπως έχει διαφανεί από τις απαντήσεις τους, συνίστανται στα ακόλουθα:

- Μοριοδότηση της επιμόρφωσης (δηλ. πίστωση μονάδων για σκοπούς προτεραιότητας στην ανάληψη τμημάτων και για σκοπούς αξιολόγησης του εκπαιδευτικού).
- Πιστοποίηση των επιμόρφωσης (δηλ. έκδοση επίσημου πιστοποιητικού συμμετοχής.)

- Σύνδεση της θεωρίας με τη διδακτική πράξη.
- Ενεργός συμμετοχή τους στη διαμόρφωση του προγράμματος.
- Μισθολογική αύξηση.
- Επιμόρφωση σε εργάσιμο χρόνο.

Το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού, υιοθετώντας τα ως άνω κίνητρα για συμμετοχή των εκπαιδευτικών των Κ.Ι.Ε. σε προγράμματα επιμόρφωσης, θα μπορεί να ανταποκριθεί ταυτόχρονα και στην προσπάθεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης να στηρίζει τους καθηγητές ξένων γλωσσών να υπερπηδήσουν τα όποια εμπόδια πιθανόν αντιμετωπίζουν – προσωπικά, οικονομικά ή θεσμικά – προκειμένου να συμμετέχουν σε προγράμματα κινητικότητας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7:

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ– ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΕΡΑΙΤΕΡΩ ΕΡΕΥΝΑ.

7.1 Συμπεράσματα

Η παρούσα έρευνα ενέπιπτε στο θεματικό πεδίο της «Ανάπτυξης Ανθρώπινου Δυναμικού» και αποσκοπούσε στη διερεύνηση της περίπτωσης (case study) της επαγγελματικής κατάρτισης (στον τομέα της εκπαίδευσης ενηλίκων ΚΑΙ στον τομέα της διδακτικής μιας γλώσσας σε ξενόγλωσσους) των εκπαιδευτικών που διδάσκουν την ελληνική γλώσσα σε ξενόγλωσσους ενήλικες στα Κρατικά Ινστιτούτα Επιμόρφωσης του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού.

Γενική κατεύθυνση θέματος, θεματικό πεδίο και κυριότεροι άξονες διατριβής : Η διερεύνηση της παροχής εκ μέρους του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού δυνατοτήτων επαγγελματικής και προσωπικής ανάπτυξης του ανθρώπινου δυναμικού του (συγκεκριμένη κατηγορία), έτσι ώστε οι τελευταίοι να είναι σε θέση να υλοποιούν τους στρατηγικούς στόχους του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού αλλά και να ανταποκρίνονται στις δεσμεύσεις του απέναντι στην Ευρωπαϊκή Ένωση σε σχέση με τη Δια Βίου Μάθηση-Εκπαίδευση Ενηλίκων και την Γλωσσική Πολιτική.

Αναλύοντας τα δεδομένα που προέκυψαν από την έρευνα, τα συμπεράσματα που εξήχθησαν δεικνύουν ότι:

- Οι βασικές αρχές διδακτικής μεθοδολογίας της Ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας, αλλά και οι βασικές αρχές εκπαίδευσης ενηλίκων εφαρμόζονται από τους εκπαιδευτικούς που διδάσκουν την Ελληνική σε ξενόγλωσσους ενήλικες στα Κρατικά Ινστιτούτα Επιμόρφωσης του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού • αυτό όμως, όπως προκύπτει από την έρευνα, δεν οφείλεται ούτε στην αυτομόρφωση των εκπαιδευτικών – λόγω έλλειψης κινήτρων – αλλά ούτε και στην παροχή από μέρους του εργοδότη (Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού) ενδοϋπηρεσιακών προγραμμάτων επιμόρφωσης οιασδήποτε μορφής. Φαίνεται ότι οι εκπαιδευτικοί εφαρμόζουν τις προαναφερθείσες αρχές εμπειρικά και μόνο.
- Το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού, όπως διαφαίνεται από τις απαντήσεις του δείγματος, υστερεί κατά πολύ στην Ανάπτυξη του Ανθρώπινου Δυναμικού που εργοδοτείται στα Κρατικά Ινστιτούτα Επιμόρφωσης και παρουσιάζει οργανωτικές,

διοικητικές και λειτουργικές αδυναμίες στο πεδίο αυτό. Οι διαπιστώσεις αυτές αποδεικνύονται από:

- Την παράλειψη ενημέρωσης των εκπαιδευτικών κατά την εργοδότησή τους για τους εκπαιδευτικούς στόχους σχετικά με τη διδασκαλία της Ελληνικής σε ξενόγλωσσους ενήλικες, αλλά και για τους εκπαιδευτικούς στόχους αναφορικά με τη Δια Βίου Μάθηση. Το γεγονός αυτό οδηγεί στο συμπέρασμα ότι οι όποιοι εκπαιδευτικοί στόχοι εκ μέρους του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού – αν αυτοί υπάρχουν – δεν γνωστοποιούνται στους εκπαιδευτικούς με αποτέλεσμα οι τελευταίοι να στερούνται μιας ενιαίας κατευθυντήριας γραμμής και εν κατακλείδι οι «επιχειρησιακοί» στόχοι να μην υλοποιούνται.
- Τη μη παροχή ενδοϋπηρεσιακής επιμόρφωσης από μέρος του εργοδότη (Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού), αφού το 100% του απογραφικού δείγματος δήλωσε την έλλειψη αυτή. Η αδυναμία αυτή του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού θεωρείται κραυγαλέα αντιπαραβαλλόμενη με τους δείκτες ποιότητας της εκπαίδευσης που προτάθηκαν από το Συμβούλιο της Ευρώπης το 2000. Οι δείκτες του Συμβουλίου αναφέρουν σαν έναν από τους δείκτες τη «*Μόρφωση και Επιμόρφωση: Αναγκαία η διαρκής επιμόρφωση των εκπαιδευτικών*». Και οι δείκτες που προτάθηκαν το 2002 για τη δια βίου εκπαίδευση εστιάζουν την προσοχή τους στη «*συνεχή επιμόρφωση των εκπαιδευτικών*». Επισημαίνεται, επιπλέον, ότι το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού, όπως έχουν καταδείξει τα αποτελέσματα της έρευνας, δεν φαίνεται να έχει υλοποιήσει τους στόχους που έχουν θέσει οι Ευρωπαίοι Υπουργοί Παιδείας στο έγγραφο «*Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2010*» προς υποστήριξη της Στρατηγικής της Λισσαβόνας, τουλάχιστον όσον αφορά στο ανθρώπινο δυναμικό που στελεχώνει τα Κρατικά Ινστιτούτα Επιμόρφωσης. Συγκεκριμένα, μέσα από τις απαντήσεις των εκπαιδευτικών, καταδεικνύεται ότι από μέρος του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού δεν φαίνεται να λαμβάνονται ενέργειες οι οποίες να αποσκοπούν:
  1. στο σχεδιασμό, υλοποίηση και διεξαγωγή προγραμμάτων επιμόρφωσης του ανθρώπινου δυναμικού που στελεχώνει τα Κρατικά Ινστιτούτα Επιμόρφωσης.
  2. στη βελτίωση της εκπαίδευσης και της κατάρτισης εκπαιδευτικών ενηλίκων.
  3. στη βελτίωση της εκπαίδευσης και της κατάρτισης εκπαιδευτικών οι οποίοι διδάσκουν την Ελληνική σε ξενόγλωσσους ενήλικες.

4. στην ανάπτυξη δεξιοτήτων για την κοινωνία της γνώσης.
  5. στην ανάπτυξη και επικαιροποίηση των διδακτικών μεθοδολογιών για ενήλικες.
  6. στην ανάπτυξη και επικαιροποίηση των διδακτικών μεθοδολογιών για ξενόγλωσσους ενήλικες που μαθαίνουν την Ελληνική.
  7. στην παροχή κινήτρων στους εκπαιδευτικούς για συμμετοχή σε προγράμματα επιμόρφωσης.
  8. στην παροχή κινήτρων στους εκπαιδευτικούς για αυτομόρφωση.
  9. στη βέλτιστη αξιοποίηση των πόρων που παρέχονται από την Ευρωπαϊκή Ένωση και ειδικότερα μέσα από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ).
- Την έλλειψη κινήτρων για συμμετοχή σε προγράμματα ενδοϋπηρεσιακής επιμόρφωσης. Μέσα από τις δηλώσεις των εκπαιδευτικών που έλαβαν μέρος στην έρευνα αλλά και μετά από αξιοποίηση στοιχείων δευτερογενούς έρευνας έχει διαφανεί ότι κίνητρα όπως:
    - μοριοδότηση της επιμόρφωσης (δηλ. πίστωση μονάδων για σκοπούς προτεραιότητας στην ανάληψη τμημάτων και για σκοπούς αξιολόγησης του εκπαιδευτικού),
    - πιστοποίηση της επιμόρφωσης (δηλ. έκδοση επίσημου πιστοποιητικού συμμετοχής),
    - σύνδεση της θεωρίας με τη διδακτική πράξη,
    - ενεργός συμμετοχή των εκπαιδευτικών στην διαμόρφωση του προγράμματος,
    - μισθολογική αύξηση,
    - επιμόρφωση σε εργάσιμο χρόνο
 εκλείπουν καταφανώς από το σύστημα του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού για τους εκπαιδευτικούς των Κρατικών Ινστιτούτων Επιμόρφωσης.
  - Την απουσία συστήματος αξιολόγησης των διορισμένων⁷ και αδιόριστων εκπαιδευτικών που εργοδοτούνται στα Κ.Ι.Ε. και του εκπαιδευτικού έργου που επιτελούν, με αποτέλεσμα αφενός να μην παρέχεται ανατροφοδότηση (*feedback*) στους ίδιους για την ορθότητα της δουλειάς τους και αφετέρου να μην

⁷ Οι διορισμένοι αξιολογούνται για το διδασκαλικό τους έργο στα πρωινά Δημόσια Σχολεία.

κινητοποιούνται / παρακινούνται οι εκπαιδευτικοί για βελτίωση / ανακατεύθυνση των εκπαιδευτικών / διδακτικών τους μεθοδολογιών.

7.2 Προτάσεις για Περαιτέρω Έρευνα

Τα προαναφερθέντα ευρήματα και συμπεράσματα της παρούσας έρευνας καταδεικνύουν την αναγκαιότητα για αναδιάρθρωση του Συστήματος Διοίκησης και Ανάπτυξης του Ανθρώπινου Δυναμικού των Κρατικών Ινστιτούτων Επιμόρφωσης από μέρους του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού. Επιβεβαιώνουν, επιπροσθέτως, τις αναλύσεις και τις μελέτες σε διεθνές επίπεδο, οι οποίες επισημαίνουν τις ανάγκες μιας ουσιαστικής και πολύπλευρης ανάπτυξης, υποστήριξης και συνεχούς επιμόρφωσης και κατάρτισης των εκπαιδευτικών ενηλίκων και κατ' επέκταση των ξενόγλωσσων ενηλίκων.

Εξάλλου, η επίδραση της παγκοσμιότητας στα εκπαιδευτικά συστήματα και στα συστήματα Ανάπτυξης Ανθρώπινου Δυναμικού καταλαμβάνει σημαίνουσα θέση ειδικότερα στην κυπριακή κοινωνία η οποία προσανατολίζεται σε ευρωπαϊκά επίπεδα και άρα καλείται να συμβαδίζει με αυτά. Από την άλλη, η γνωσιολογική και τεχνολογική επανάσταση της εποχής μας επιβάλλει την ενίσχυση του ανθρώπινου κεφαλαίου ενός οργανισμού τόσο προς όφελος του τελευταίου όσο και προς ώθηση της κινητικότητας των εργαζομένων στην αγορά εργασίας τόσο σε τοπικό όσο και σε διεθνές επίπεδο. Παράλληλα και οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί ενηλίκων καλούνται να αντιλαμβάνονται και να σταθμίζουν τους μακρο-παράγοντες οι οποίοι αναδύονται τοπικά και διεθνώς και έχουν προεκτάσεις στο έργο τους. Το εκπαιδευτικό σκηνικό που παρουσιάζεται εξαιτίας της προόδου των επιστημών και της τεχνολογίας θα πρέπει να αποτελέσει πρόκληση για τους εκπαιδευτικούς και να τους θέσει σε εγρήγορση προκειμένου να υιοθετήσουν τις διαστάσεις του και να συμβαδίσουν με αυτές.

Για όλους τους πιο πάνω λόγους και με βάση τα ευρήματα της παρούσης έρευνας προτείνεται όπως το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού, στα πλαίσια των μεταρρυθμιστικών ενεργειών του αλλά και των δεσμεύσεών του απέναντι στην Ευρωπαϊκή Ένωση, όπως ανασυγκροτήσει και εντάξει το σύστημά του προγράμματα ενδοϋπηρεσιακής επιμόρφωσης και κατάρτισης για τους εκπαιδευτικούς που διδάσκουν σε ενήλικες ξενόγλωσσους την Ελληνική. Τα προγράμματα αυτά θα αποσκοπούν:

- στην οικοδόμηση της επαγγελματικής επάρκειας των εκπαιδευτικών ως προς τη διδακτική μεθοδολογία ενηλίκων και τη διδακτική μεθοδολογία της Ελληνικής σε ξενόγλωσσους ενήλικες υπό το πρίσμα των ευρωπαϊκών προδιαγραφών,

- στην επικαιροποίηση των γνώσεων, στάσεων και δεξιοτήτων που επιβάλλεται να διαθέτουν οι εκπαιδευτικοί,
- στην επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών στις νέες τεχνολογίες, ανάπτυξη η οποία πρέπει να είναι συστηματική, εντατική και να αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της καθημερινής δουλειάς των εκπαιδευτικών,
- στην εδραίωση και αξιολόγηση ενός δικτύου επικοινωνίας με τους εκπαιδευτικούς το οποίο θα αποτελέσει μια σαφώς προσαρμοσμένη υποστήριξη και ώθηση στις προσπάθειες των εκπαιδευτικών να αντεπεξέλθουν στις απαιτήσεις της διδασκαλίας σε ενήλικες, αλλά ταυτόχρονα και της διδασκαλίας της Ελληνικής σε ξενόγλωσσους ενήλικες.

Αναλυτικότερα: Το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού καλείται να εισάξει / καταρτίσει προγράμματα ενδοϋπηρεσιακής επιμόρφωσης για τους εκπαιδευτικούς ενηλίκων που εργοδοτούνται στα Κρατικά Ινστιτούτα Επιμόρφωσης, τα οποία να συνδυάζουν τη θεωρία με την πρακτική και να βελτιώνουν την αποτελεσματικότητα των εκπαιδευτικών ενηλίκων. Συγχρόνως, τα προγράμματα αυτά θα πρέπει να συνεπάγονται καλύτερη οργάνωση της εκπαιδευτικής διαδικασίας μέσω της αποσαφήνισης του ρόλου του εκπαιδευτή – άρα και των στόχων της εκπαίδευσής του –, της εξέτασης των ατομικών αναγκών των φοιτούντων και της δυνατότητας που παρέχεται στους τελευταίους για μεγαλύτερο έλεγχο της μαθησιακής πορείας.

Το περιεχόμενο των προγραμμάτων θα πρέπει να επικεντρώνεται στα ακόλουθα πεδία:

- Να εισάγουν τους εκπαιδευτικούς στις αρχές μάθησης ενηλίκων και στις ανδραγωγικές προσεγγίσεις.
- Να υποβοηθούν τους εκπαιδευτικούς στην επιλογή των κατάλληλων σε κάθε περίπτωση διδακτικών μεθόδων.
- Να καταστήσουν τους ενήλικες φοιτούντες ικανούς να αξιολογούν αποτελεσματικά και να χρησιμοποιούν με επιτυχία τις διάφορες πηγές μάθησης.
- Να υποβοηθήσουν τους εκπαιδευτικούς να σχεδιάζουν μαθήματα τα οποία να χαρακτηρίζει η ενεργητική συμμετοχή των μαθητευομένων.
- Να προάγουν την ικανότητα των εκπαιδευτικών για αποτελεσματική επικοινωνία με τους ενήλικες.
- Να αναδείξουν και να καταστήσουν αντιληπτές στους εκπαιδευτικούς τη σημασία και τη λειτουργία της αυτοαξιολόγησης του έργου τους.
- Να βοηθήσουν τους διδάσκοντες να συνειδητοποιήσουν ότι καθώς οι ενήλικες είναι άτομα με διαμορφωμένες προσωπικότητες, διαφορετικές εμπειρίες, στάσεις και αξίες,

προκειμένου να στηρίξουν τη μάθησή τους, πρέπει διαρκώς να ανταποκρίνονται αποτελεσματικά στις δυναμικές (όχι στατικές) καταστάσεις που προκύπτουν κατά τη διδασκαλία.

- Να καταστήσουν ικανούς τους εκπαιδευτικούς να εφαρμόζουν σύγχρονες και καινοτόμες μεθόδους διδασκαλίας.
- Να διασαφηνίσει στους εκπαιδευτικούς ενηλίκων ότι ο ρόλος τους δεν είναι αυτό καθαυτό μεταφορέας γνώσεων, αλλά περισσότερο ένας συντονιστής της εκπαιδευτικής διεργασίας, ένας σύμβουλος των εκπαιδευομένων, εκείνος που δίνει εναύσματα ώστε να διερευνούν μόνοι τους τα μαθησιακά αντικείμενα, να αναζητούν πηγές, να επεξεργάζονται γνώσεις και εμπειρίες που διαθέτουν, να μαθαίνουν πράττοντας και, σε τελική ανάλυση, να αναπτύσσουν την κριτική τους ικανότητα.

Παράλληλα, θα μπορούσαν να εισαχθούν ειδικά προγράμματα κατάρτισης / επιμόρφωσης για τους διδάσκοντες την ελληνική σε ξενόγλωσσους, η σημαντικότητα των οποίων θα έγκειται στο εξής: να ενισχύουν τις γνώσεις των διδασκόντων την ελληνική σε σχέση με το πώς λειτουργεί μια πολυπολιτισμική κοινωνία μέσα από την επαφή με άλλες κουλτούρες και πολιτισμούς, γεγονός που θα συμβάλει στην εκτίμηση και το σεβασμό της διαφορετικότητας και στην κατανόηση των προσδοκιών των ξενόγλωσσων ενηλίκων που επιθυμούν να μάθουν την ελληνική γλώσσα. Τα προγράμματα αυτά θα πρέπει να κατευθύνουν την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών:

- στη δυναμική της ελληνικής γλώσσας, η οποία στη διαχρονία της διατηρεί πυρήνες γλωσσολογικού και πολιτισμικού ενδιαφέροντος,
- στις τάσεις της παγκοσμιοποίησης σε ρυθμούς επιτάχυνσης και
- στην ανάγκη σεβασμού στις κατά τόπους γλωσσικές / πολιτισμικές διαφορές.

Οι εκπαιδευτικοί που διδάσκουν την ελληνική ως δεύτερη γλώσσα σε ξενόγλωσσους ενήλικες θα πρέπει να επιμορφώνονται σε επικοινωνιακά syllabuses με έμφαση τον πολιτισμό, τα οποία, χωρίς να επιβάλλουν στερεότυπα και προκαταλήψεις, θα δίνουν τη δυνατότητα δυναμικών διαλόγων μεταξύ των γλωσσών και των πολιτισμών. Τα προγράμματα αυτά θα πρέπει ταυτόχρονα να πληρούν τις προδιαγραφές που έχει θέσει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την εκπαίδευση των καθηγητών ξένων γλωσσών. Οι ευρωπαϊκές προδιαγραφές για την εκπαίδευση των καθηγητών ξένων γλωσσών υποδεικνύουν ένα πλαίσιο αναφοράς το οποίο αναφέρεται στα ακόλουθα πεδία:

1. Τη δομή των μαθημάτων
2. Τη γνώση και την κατανόηση ως απαραίτητα στοιχεία της διδασκαλίας γλωσσών
3. Την πολυμορφία των στρατηγικών και δεξιοτήτων εκμάθησης και διδασκαλίας, και
4. Τα είδη αξιών που θα πρέπει να ενθαρρύνει και να προωθεί η διδασκαλία γλωσσών

Στο πλαίσιο των ενδοϋπηρεσιακών προγραμμάτων επιμόρφωσης βαρύνουσα σημασία θα πρέπει να δοθεί στη χρήση από τους εκπαιδευτικούς νέων τεχνολογιών οι οποίες θα συμβάλουν στην επαγγελματική ανάπτυξή τους. Ως εκ τούτου, υποβάλλονται οι κάτωθι εισηγήσεις:

- Δημιουργία διαδραστικών σελίδων στο διαδίκτυο με αναφορές σε πηγές και μέσα, χώρο για συζητήσεις μεταξύ εκπαιδευτικών, συνδέσεις με παρόμοιες και χρήσιμες ιστοσελίδες.
- «Εικονικές κοινότητες μάθησης» στις οποίες εκπαιδευτικοί ανταλλάζουν ιδέες και καλές πρακτικές με τους συναδέλφους τους. Επίσης, κάποιοι εκπαιδευτικοί λόγω της εμπειρίας τους σε θέματα τεχνολογίας αναλαμβάνουν το ρόλο του μέντορα προκειμένου να επιμορφώσουν και τους άλλους.
- Δημιουργία βάσεων δεδομένων και διδακτικές προτάσεις / συμβουλές ειδικών.

Το μοντέλο που προτείνεται είναι το CIPP του Daniel Stafflebeam, το οποίο πλαισιώνεται από τις λέξεις Context (πλαίσιο), Input (είσοδος), Process (διαδικασία) και Product (αποτέλεσμα). Το μοντέλο αυτό εμπεριέχει τέσσερα στάδια:

- την *αξιολόγηση του πλαισίου*, που περιλαμβάνει τις συνθήκες μέσα στις οποίες λαμβάνει χώρα ένα πρόγραμμα επιμόρφωσης, καθώς και τα γνωρίσματα και τις εκπαιδευτικές ανάγκες του πληθυσμού-στόχου.
- την *αξιολόγηση εισόδου*, που αφορά στον καθορισμό των στόχων και της στρατηγικής του προγράμματος, αλλά και στην αποτίμηση των ικανοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού.
- την *αξιολόγηση διαδικασίας*, που περιλαμβάνει την αξιολόγηση της πορείας υλοποίησης του προγράμματος και τον εντοπισμό ενδεχόμενων νέων προβλημάτων.
- την *αξιολόγηση αποτελέσματος*, που θέτει ως στόχο την εκτίμηση και ερμηνεία της αξίας των αποτελεσμάτων του προγράμματος και τη διατύπωση προτάσεων για το μέλλον.

Τα προγράμματα αυτά ενδοϋπηρεσιακής επιμόρφωσης θα μπορούσαν να αναληφθούν από:

- α) το Ίδρυμα Διαχείρισης Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων Δια Βίου Μάθησης του οποίου γενικός στόχος είναι η βελτίωση των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης στην Κοινότητα ώστε να καταστούν παγκόσμιο σημείο ποιοτικής αναφοράς ή
- β) την Αρχή Ανάπτυξης Ανθρώπινου Δυναμικού η οποία συγχρηματοδοτείται από Κοινοτικά Ταμεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης ειδικά για το σκοπό αυτό.

Γίνεται επίσης εισήγηση όπως αναπτυχθεί συνεργασία του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού με το Ίδρυμα Διαχείρισης Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων Δια Βίου Μάθησης για αξιοποίηση του Προγράμματος Grundtvig. Το Πρόγραμμα Grundtvig επιχορηγεί δράσεις για την προώθηση της ευρωπαϊκής συνεργασίας, της ποιότητας, της καινοτομίας και της ευρωπαϊκής διάστασης σε όλους τους τομείς εκπαίδευσης ενηλίκων. Στα πλαίσια αυτά το Grundtvig προσφέρει υποτροφίες ενδοϋπηρεσιακής κατάρτισης εκπαιδευτών ενηλίκων, γεγονός το οποίο το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού θα μπορούσε να αξιοποιήσει στον τομέα παροχής κινήτρων για συμμετοχή σε προγράμματα επιμόρφωσης.

Για όλα τα πιο πάνω θα πρέπει να προηγηθεί Έρευνα και Ανάπτυξη για στήριξη της Δια Βίου Μάθησης επί συνόλου. Ενέργειες που πρέπει να αναληφθούν στα πλαίσια αυτά είναι η δυνατότητα προβλέψεων των αναγκών για τη Δια Βίου Μάθηση, η ανάπτυξη των Συστημάτων Εκπαίδευσης και Κατάρτισης και η αξιολόγηση των επιδράσεων της Δια Βίου Μάθησης στην αύξηση της παραγωγικότητας / αποδοτικότητας του ανθρώπινου δυναμικού. Ο σχεδιασμός τέτοιων επιμορφωτικών προγραμμάτων πρέπει να επιδιώκει τη μεγαλύτερη δυνατή αντιστοιχία ανάμεσα στους επιδιωκόμενους στόχους, στο περιεχόμενο και στις εκπαιδευτικές μεθόδους. Και φυσικά θα πρέπει να τροχιοδρομηθεί έγκαιρη δημιουργία των κατάλληλων δομών για απορρόφηση κοινοτικών (συγχρηματοδοτήσεις και χρηματοδοτήσεις) και εθνικών πόρων, οι οποίοι όπως έχει διαφανεί από τη μελέτη στοιχείων δευτερογενούς έρευνας, παραμένουν αδιάθετοι και αναξιοποίητοι από το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού.

Κομβικά θέματα που προτείνονται για επίλυση είναι τα ακόλουθα:

- α) Η επαγγελματική αναγνώριση και κατοχύρωση των εκπαιδευτικών ενηλίκων (*Professionalisation*).
- β) Πιστοποίηση εμπειρικής γνώσης και ικανοτήτων.
- γ) Ποιοτικός έλεγχος – διεθνείς προδιαγραφές (*stardardisation*).

δ) Καινοτομία στη διδασκαλία και τη μάθηση.

Σε σχέση με την επαγγελματική αναγνώριση και κατοχύρωση των εκπαιδευτικών ενηλίκων προτείνεται η εξέταση υιοθέτησης ενός κανονιστικού πλαισίου το οποίο να υιοθετηθεί σε εθνικό επίπεδο. Οι προσπάθειες και τάσεις να επαγγελματοποιηθεί η συνεχιζόμενη κατάρτιση των εκπαιδευτικών ενηλίκων στο πλαίσιο Ευρωπαϊκών πολιτικών θα πρέπει να περιλαμβάνουν: κοινά ακαδημαϊκά προσόντα, κοινή κατάρτιση, πιστοποίηση προδιαγραφών και διαδικασιών σύμφωνα με τις επιταγές του διεθνούς ανταγωνιστικού περιβάλλοντος για ποιότητα, αποτελεσματικότητα και δραστηριότητα. Ως προς την πιστοποίηση εμπειρικής γνώσης και ικανοτήτων, αυτή θα πρέπει να θεωρείται ως βασικό στοιχείο της καταγραφής των επαγγελματικών προσόντων του εκπαιδευτή ενηλίκων. Η υιοθέτηση διεθνών προδιαγραφών συνδέεται με τρεις καθοριστικούς παράγοντες: τις διαδικασίες, τα μοντέλα και τα αποτελέσματα. Γίνεται εισήγηση όπως βαθμιαία να τοποθετούνται Total Quality Management προσεγγίσεις στην εκπαίδευση ενηλίκων ως μέρος μιας ευρύτερης μακροοικονομικής τάσης για παροχή υπηρεσιών υψηλών προδιαγραφών. Η συνεχιζόμενη εκπαίδευση και κατάρτιση των εκπαιδευτικών ενηλίκων πρέπει να έχει διεθνή διάσταση και δια βίου στόχευση και να αποτελεί απόλυτη προτεραιότητα των εθνικών πολιτικών Δια Βίου Μάθησης.

Η Ανάπτυξη του Ανθρώπινου Δυναμικού αποτελεί ένα πεδίο το οποίο ξεφεύγει από τα όρια των στατικών διαδικασιών και επιβάλλει συνεχώς αναπροσαρμογές και επικαιροποιήσεις, ειδικά στο χώρο της εκπαίδευσης που χαρακτηρίζεται από καταιγισμό νέων γνώσεων και επαναστατικών μεθοδολογιών. Η περίπτωση των εκπαιδευτικών ενηλίκων που διδάσκουν την ελληνική γλώσσα σε ξενόγλωσσους στα Κρατικά Ινστιτούτα Επιμόρφωσης του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού θα πρέπει να δώσει το έναυσμα στον ερευνητικό κόσμο για μελέτη σύστασης ενός Εθνικού Φορέα ο οποίος να παρέχει συγκεκριμένα και ολοκληρωμένα μοντέλα δια βίου επαγγελματικής ανάπτυξης των εκπαιδευτικών ενηλίκων που να ανταποκρίνονται στις ανάγκες αυτών των εκπαιδευτικών. Έτσι, θα διασφαλίζεται η ανάπτυξη του ανθρώπινου κεφαλαίου προκειμένου αυτό να καθίσταται επαγγελματικά επαρκές – με ό,τι αυτό συνεπάγεται – και, ως εκ τούτου, να διασφαλίζεται η αποτελεσματικότητα και ποιότητα της παρεχόμενης εκπαίδευσης. Κατ' επέκταση, και ως απόρροια του προαναφερθέντος, θα μπορούσε να μελετηθεί και το ενδεχόμενο εισαγωγής / καθιέρωσης του θεσμού / προσόντος της επαγγελματικής πιστοποίησης των εκπαιδευτικών στη διδακτική των ενηλίκων με απώτερο στόχο την αναγνώριση της εκπαίδευσης ενηλίκων ως διακριτού επιστημονικού και επαγγελματικού πεδίου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνόγλωσση

Βεργίδης, Δ., (2001), Δια βίου Εκπαίδευση και Εκπαιδευτική Πολιτική, Στο **Κ. Π. Χάρης, Ν. Β. Πετρουλάκης, Σ. Νικόδημος**, (2001), Συνεχιζόμενη Εκπαίδευση και Δια βίου Μάθηση: Διεθνής Εμπειρία και Ελληνική Προοπτική (Πρακτικά του Θ' διεθνούς συνεδρίου της Παιδαγωγικής Εταιρείας Ελλάδος), σ. 127-144, Ατραπός, Αθήνα.

Γώγος Σ., Μουζάκης Δ., Διαμάντη Σ., Κουτσόνικος Γ., Κατσιγιάννη Μ., Συμεωνίδης Κ., Ντεμουντέρ Π., Βεργίδης Δ., Γεωργακάκος Σ., Ζώνιου-Σιδέρη Α., Γκιάστας Γ., Βαϊκούση Δ., Κόκκος Α., Μπαγάκης Γ. και Θ. Κάραλης, (2003), Εκπαίδευση Ενηλίκων: Συμβολή στην Εξειδίκευση Στελεχών και Εκπαιδευτών, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα.

Δημητρόπουλος Ε. Γ., (2004), Εισαγωγή στη Μεθοδολογία της Επιστημονικής Έρευνας: Ένα Συστημικό Δυναμικό Μοντέλο, Εκδόσεις Έλλην, 3^η Έκδ., Περιστέρι.

Ζαρίφης Γ. Κ., (2009), Ο Κριτικός Στοχασμός στη Μάθηση και Εκπαίδευση Ενηλίκων, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα.

Θεοφιλίδης, Χρ. και Ο. Διονυσίου, (1990), *Η Επιμόρφωση των Εκπαιδευτικών στην Κύπρο: Πρακτικότητα και Προοπτικές*, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Λευκωσία.

Θεοφιλίδης Χρ., (2003), Εκπαίδευση εκπαιδευτικών και ποιότητα στην εκπαίδευση, Λευκωσία.

Καραγιώργη, Γ. και Α. Συμεού, (2005), Η Ενδοϋπηρεσιακή Επιμόρφωση των Εκπαιδευτικών στα Πλαίσια της Δια Βίου Επαγγελματικής Ανάπτυξης, Ενημερωτικό Δελτίο Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, 6, 12-17.

Καψάλης Α. και Α. Παπασταμάτης, (2000), Εκπαίδευση Ενηλίκων: Διδακτική Ενηλίκων, Εκδόσεις Πανεπιστημίου Μακεδονίας, Θεσσαλονίκη.

Κελπανίδης Μ.Χ. και Κ.Π. Βρυνιώτη, (2004), Δια Βίου Μάθηση: Κοινωνικές Προϋποθέσεις και Λειτουργίες – Δεδομένα και Διαπιστώσεις, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα.

Κόκκος Α., (2002), Μελέτη για τον προσδιορισμό των γνώσεων και των δεξιοτήτων των εκπαιδευομένων εκπαιδευτών, κατατέθηκε στο Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων.

Κόκκος Α., (2005), Εκπαίδευση Ενηλίκων: Ανιχνεύοντας το Πεδίο, Εκδόσεις Μεταίχμιο, Αθήνα.

Κόκκος Α., (2008), Εκπαιδεύοντας τους Εκπαιδευτές Ενηλίκων, Εκδόσεις Μεταίχμιο, Αθήνα.

Μπουραντάς Δ., (2005), Ηγεσία: Ο Δρόμος της Διαρκούς Επιτυχίας, Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα.

Παντελάκη Α., (2007), Εθνική Στρατηγική Δια Βίου Μάθησης 2007-2013, Γραφείο Προγραμματισμού.

Παπαναστασίου Κ. και Ε. Κ. Παπαναστασίου, (2005), Μεθοδολογία της Εκπαιδευτικής Έρευνας, Λευκωσία.

Παπαστεφανάκη Σ., (2002), Ανάπτυξη και Αξιολόγηση των Ικανοτήτων των Εκπαιδευτών Ενηλίκων, Εκδοτικός Οίκος Αδελφών Κυριακίδη α.ε., Θεσσαλονίκη.

Πετράκη Κ., (2003), Επιμόρφωση Ομογενών Εκπαιδευτικών σε Ελληνικά Πανεπιστήμια: Το Κοινωνικοπολιτισμικό και Επαγγελματικό τους Προφίλ, Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ., Ρέθυμνο.

Χαραλάμπους, Η. και Α. Μιχαηλίδου, (2001), Η Επιμόρφωση των Εκπαιδευτικών, Λευκωσία.

Χασάπης Δ., (2000), Σχεδιασμός, Οργάνωση, Εφαρμογή και Αξιολόγηση Προγραμμάτων Επαγγελματικής Κατάρτισης, Εκδόσεις Μεταίχμιο, Αθήνα.

Bell J., (2005), Πώς να συντάξετε μια Επιστημονική Εργασία, Εκδόσεις Μεταίχμιο, Αθήνα.

Cohen L., Manion L. and K. Morrison, (2007), Μεθοδολογία Εκπαιδευτικής Έρευνας, Νέα συμπληρωμένη και αναθεωρημένη έκδοση, Εκδόσεις Μεταίχμιο, Αθήνα.

Courau S., (2000), Τα Βασικά «Εργαλεία» του Εκπαιδευτή Ενηλίκων, Εκδόσεις Μεταίχμιο, Αθήνα.

Jarvis P., (2004), Συνεχιζόμενη Εκπαίδευση και Κατάρτιση, Εκδόσεις Μεταίχμιο, Αθήνα.

Prior J., (2008), Εκπαίδευση και Ανάπτυξη, Εκδόσεις Έλλην, 2^η Έκδ., Περιστέρι.

Rogers A., (1999), Η Εκπαίδευση Ενηλίκων, Εκδόσεις Μεταίχμιο, Αθήνα.

Rogers A., (2002), Η Εκπαίδευση Ενηλίκων, Εκδόσεις Μεταίχμιο, Αθήνα

Schuhmann G., Fischer W. and E. Bruggemann, (2006), Δια Βίου Εκπαίδευση και Επαγγελματική Κατάρτιση, Εκδοτικός Όμιλος Ίων, Αθήνα.

Verma G. K. and K. Mallick, (2004), Εκπαιδευτική Έρευνα: Θεωρητικές Προσεγγίσεις και Τεχνικές, Τυπωθήτω Γιώργος Δαρδανός, Αθήνα.

Ξενογλώσση

Brockett R. G., (1991), Professional Development for Educators of Adults, Jossey-Bass Inc. Publishers, San Francisco.

Carr, W. (2004), Teacher Education in the 21st century. Proceedings of the 4th Pancyprian Educational Conference “Teachers’ Education and Development. Nicosia-Cyprus: Education Association of Cyprus, pp.1-32.

Commonwealth of Australia, (2000), Teachers for the 21st Century: Making a Difference. Canberra: Commonwealth of Australia. <http://www.dest.gov.au> (NR/rdonlyres/F2A37D02-88BF-4177-B8F7-CBAAB4DF5F06/4505/t21.pdf)

Coombs P. A. & Ahmed M., (1974), How non-formal education can help, John Hopkins University Press, Baltimore.

Cross, K.P., (1981), Adults as learners. Increasing participation and facilitating learning. San Francisco: Josey Bass.

Delor, J. (1996), Έκθεση Delor: Learning: The Treasure Within, UNESCO.

Duke, C. (2002), Lifelong Learning in the 21st Century University, Melbourne – RMIT University – www.ala.asn.au/research

Ford, D. & Parsons, J. (2000). Teachers as Mentors. ED 447 073.

Fullan, M. (1993), Change forces: Probing the Depths of Educational Reform, London: Falmer Press.

Gustavsson, B. (2002), What do we mean by lifelong learning and knowledge?, International Journal of Lifelong Education, 21(1), 13-23.

Harrison, R.,(1993), Dissatisfaction and Diversity. Overcoming Barriers to Adult Learning, London: Falmer.

Illeris, K., (2003), Adult Education as experienced by the learners, International Journal of Lifelong Education, 22(1), 13-23.

Kirkwood, M. & Christie, D. (2006). The Role of Teacher Research in continuing professional development. British Journal of Educational Studies. 54(4), 429-448.

Kumar R., (2005), Research Methodology: A Step-by-Step Guide for Beginners, Sage Editions, 2nd ed., London.

Maxted, P., (1999), Understanding Barriers to Learning, Magazine National Institute of Adult Continuing Education (NIAS). NIACE Briefing Sheet 46, Leicester: U.K.

Robbins, P., (1999) Mentoring. Journal of Staff Development. 20 (3), 40-42.

Schön, D., (1983), *The Reflective Practitioner. How Professionals think in action*, London, Temple Smith.

Statistical Service of Cyprus, (2003), *Lifelong Learning in Cyprus. Education Statistics, Series II, Report No. 1.*, Nicosia, Republic of Cyprus.

Stenhouse, L. (1975). *An Introduction to Curriculum Research and Development*, Heinemann Education, London.

Stenhouse, L. (1983). *Curriculum, Research and the Art of the Teacher.*, Heinemann Education, London.

Villegas-Reimers, E. (2003). *Teacher Professional Development: An International review of the literature.* Paris: UNESCO, International Institute for Educational Planning.
<http://unesdoc.unesco.org/images/0013/001330/133010e.pdf>

Wang V., (2003), Full time adult credential students' instructional preferences at California State University, Long Beach: pedagogy or andragogy?, *Journal of Zhejiang University SCIENCE*,
<http://www.springerlink.com/content/ml7746q20715n030/fulltext.pdf>

Weiss, E.M. & Weiss, S.G. (1999). *Beginning Teacher Induction.* ERIC Digest. ED436487.

Π Η Γ Ε Σ

Ανακοινωθέν του Μάαστριχτ (2004), Μελλοντικές Προτεραιότητες της Ενισχυμένης Ευρωπαϊκής Συνεργασίας όσον αφορά την Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση (EEK).

Ανακοινωθέν του Ελσίνκι (2006), Αυξημένη Ευρωπαϊκή Συνεργασία στην Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση (EEK).

Γραφείο Προγραμματισμού, (2007), *Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς για την Πολιτική Συνοχής (ΕΣΠΑ), 2007-2013.*

Γραφείο Προγραμματισμού, (2007), Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Απασχόληση, Ανθρώπινο Κεφάλαιο και Κοινωνική Συνοχή» 2007-2013.

Δελτίο Παιδαγωγικού Ινστιτούτου Κύπρου, (Σεπτέμβριος-Οκτώβριος 2004).

Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, (2003), Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στην Ευρωπαϊκή και Κοινωνική Επιτροπή και στην Επιτροπή Περιφερειών: Η προώθηση της εκμάθησης γλωσσών και της γλωσσικής πολυμορφίας: Σχέδιο Δράσης 2004-2006, Βρυξέλλες 24/7/2003, COM(2003) 449 τελικό.

Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, (2005), Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στο Συμβούλιο – Ευρωπαϊκός Δείκτης Γλωσσικών Γνώσεων, Βρυξέλλες 1/8/2005, COM(2005) 356 τελικό.

Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, (2007), Συμπεράσματα του Συμβουλίου της 15^{ης} Νοεμβρίου 2007 σχετικά με τη Βελτίωση της Ποιότητας της Εκπαίδευσης των Εκπαιδευτικών.

Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, (2009), Συμπεράσματα του Συμβουλίου της 12^{ης} Μαΐου 2009 σχετικά με ένα Στρατηγικό Πλαίσιο για την Ευρωπαϊκή Συνεργασία στον Τομέα της Εκπαίδευσης και της Κατάρτισης 2020, 28/5/2009, C119/2.

Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, (2010), Πολυγλωσσία: πλεονέκτημα για την Ευρώπη και κοινή δέσμευση, 6/5/2010, C117 E/59.

Συμβούλιο για την Πολιτιστική Συνεργασία – Επιτροπή Παιδείας – Τμήμα Σύγχρονων Γλωσσών, Κοινό Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Αναφοράς για τη Γλώσσα: Εκμάθηση, Διδασκαλία, Αξιολόγηση, Στρασβούργο.

Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού (2004), “Εκπαιδευτική Μεταρρύθμιση”.

Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού (2007), “Στρατηγικός Σχεδιασμός για την Παιδεία”.

Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού, (2008), Παιδεία και Πολιτισμός – Ενημερωτικό Δελτίο – Έτος Εκπαιδευτικής Μεταρρύθμισης, Τεύχος 36, Νοέμβριος 2008.

CEDEFOP, (1996), Vocational Training Glossarium, CEDEFOP, Thessaloniki.

European Commission Staff Working Paper, (2000), Memorandum on Lifelong Learning, Brussels, (SEC2000) 1832

European Commission, (2001), Making a European Area of Lifelong Learning a Reality, COM (2001), 678 Final.

European Council of Ministers, (2002), Detailed programme on the follow-up of the objectives of education and training systems in Europe, Council Document 5828/02, <http://register.consilium.eu.int/pdf/en/02/st05/05828en2.pdf>

European Commission, (2002), Communication from the European Commission. European Benchmarks in education and training follow-up to the Lisbon European Council, COM. 2002, 629.

European Commission, (2002), Common European Framework for Competences and Qualifications – Synthesis Report, WG1, 1/02/002.

European Commission, (2004), Education and Training 2010: The Success of the Lisbon Strategy hinges for Urgent Reforms. Joint Interim Report of the Council and the Commission, 28 February 2004.

UNESCO, (1976), Recommendation on the Development of Adult Education, Nairobi Conference, Paris.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α΄

ΕΡΓΑΛΕΙΟ ΕΡΕΥΝΑΣ: ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

(ακολουθεί στην επόμενη σελίδα)

ΜΕΡΟΣ Α'

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ-ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ-ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ
ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΕΝΗΛΙΚΩΝ

1. Έχετε παρακολουθήσει ειδικά σεμινάρια ή επιμορφωτικά προγράμματα με αντικείμενο την εκπαίδευση εκπαιδευτικών ενηλίκων; (Σημειώστε ✓ στο κατάλληλο κουτί).

Ναι Όχι

2. Αν η απάντησή σας στο ερώτημα 1 είναι «Ναι», αναφέρατε τα σημαντικότερα.

Τίτλος σεμιναρίου / προγράμματος	Διάρκεια σε ώρες (περίπου)
α)	
β)	
γ)	

3. Έχετε μελετήσει κάποια βιβλιογραφία για τη συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση; (Σημειώστε ✓ στο κατάλληλο κουτί).

Ναι Όχι

4. Αν η απάντησή σας στο ερώτημα 3 είναι «Ναι», αναφέρατε 3 τίτλους της βιβλιογραφίας που έχετε καλύψει και τους οποίους θυμάστε.

Τίτλος βιβλίου	Συγγραφέας
α)	
β)	
γ)	

5. Έχετε μελετήσει κάποια βιβλιογραφία για την εκπαίδευση ενηλίκων; (Σημειώστε ✓ στο κατάλληλο κουτί).
 Ναι Όχι

6. Αν η απάντησή σας στο ερώτημα 5 είναι «Ναι», αναφέρατε 3 τίτλους της βιβλιογραφίας που έχετε καλύψει και τους οποίους θυμάστε.

Τίτλος βιβλίου	Συγγραφέας
α)	
β)	
γ)	

7. Πόσο συχνά παρακολουθείτε προγράμματα / σεμινάρια ενδοϋπηρεσιακής εκπαίδευσης σε θέματα εκπαίδευσης ενηλίκων; (Κυκλώστε την απάντησή σας).

Ποτέ	Σπάνια (Κάθε 2 χρόνια)	Ενίοτε (1 φορά το χρόνο)	Συχνά (2 φορές το χρόνο)	Πολύ Συχνά (4 φορές το χρόνο τουλάχιστον)
1	2	3	4	5

ΜΕΡΟΣ Β΄

ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ ΣΕ ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΟΥΣ

8. Σε ποιο βαθμό εφαρμόζετε στην πράξη τις ακόλουθες αρχές της διδακτικής της ελληνικής γλώσσας σε ξενόγλωσσους; (Κυκλώστε την απάντησή σας.)

	Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα Πολύ
Α. Ανάπτυξη της ικανότητας των μαθητών για κατανόηση βασικών καθημερινών επικοινωνιακών καταστάσεων.	1	2	3	4	5
Β. Ανάπτυξη δεξιοτήτων κατανόησης του προφορικού λόγου.	1	2	3	4	5
Γ. Ανάπτυξη δεξιοτήτων παραγωγής του προφορικού λόγου.	1	2	3	4	5
Δ. Ανάπτυξη δεξιοτήτων κατανόησης του γραπτού λόγου.	1	2	3	4	5
Ε. Ανάπτυξη δεξιοτήτων παραγωγής του γραπτού λόγου.	1	2	3	4	5
ΣΤ. Διαφοροποίηση της εργασίας βάσει του βαθμού γνώσης της ελληνικής.	1	2	3	4	5
Ζ. Ανάπτυξη κινήτρων για την εκμάθηση της Ελληνικής.	1	2	3	4	5
Η. Ανάπτυξη της διαπολιτισμικής συνείδησης των ενηλίκων (αναγνώριση και κατανόηση της γλωσσικής και πολιτισμικής διαφορετικότητας).	1	2	3	4	5
Θ. Αξιοποίηση κειμένων και από άλλες πηγές (σε έντυπη ή ψηφιακή μορφή).	1	2	3	4	5
Ι. Χρήση CD/κασεττών με διαλόγους.	1	2	3	4	5

ΜΕΡΟΣ Γ΄

ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΕΝΗΛΙΚΩΝ

9. Σε ποιο βαθμό εφαρμόζετε τα ακόλουθα κατά τη διδασκαλία σας σε τμήματα ενηλίκων; (Κυκλώστε την απάντησή σας.)

	Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα Πολύ
A. Λαμβάνω υπόψη μου τα κίνητρα των ενηλίκων μαθητών μου για εκμάθηση της ελληνικής.	1	2	3	4	5
B. Προσαρμόζω το ρυθμό διδασκαλίας στο ρυθμό μάθησης των εκπαιδευομένων.	1	2	3	4	5
Γ. Προσαρμόζω τη διδασκαλία στα ατομικά χαρακτηριστικά.	1	2	3	4	5
Δ. Προσαρμόζω τη διδασκαλία στα ομαδικά χαρακτηριστικά.	1	2	3	4	5
Ε. Διαμορφώνω τέτοιο κλίμα ώστε να ενθαρρύνεται η συμμετοχή των ενηλίκων μαθητών.	1	2	3	4	5
ΣΤ. Ευνοώ την ισότιμη συμμετοχή όλων των ενηλίκων μαθητών.	1	2	3	4	5
Z. Τροποποιώ το πρόγραμμα ώστε να ανταποκρίνεται στις διαφοροποιούμενες / μεταβαλλόμενες ανάγκες των ενηλίκων.	1	2	3	4	5
Η. Συσχετίζω τις διδακτικές δραστηριότητες με τις εμπειρίες των ενηλίκων μαθητών.	1	2	3	4	5
Θ. Συνοψίζω και ανακεφαλαιώνω τα βασικά σημεία κάθε μαθήματος.	1	2	3	4	5
Ι. Επικεντρώνονται στις θεματικές περιοχές που έχουν ζωτική σημασία γι' αυτούς.	1	2	3	4	5
Κ. Υποκινώ τους ενηλικες μαθητές να μελετούν μόνοι τους αυτοδύναμα.	1	2	3	4	5

	Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα Πολύ
Λ. Αξιοποιώ τις διαφορετικές απόψεις και οπτικές.	1	2	3	4	5
Μ. Παρακινώ τους μαθητές να διερευνούν μόνοι τους τα μαθησιακά αντικείμενα και να αναζητούν πηγές.	1	2	3	4	5
Ν. Δίνω τη δυνατότητα έκφρασης των συναισθημάτων.	1	2	3	4	5
Ξ. Δίνω στους ενήλικες μαθητές συνεχή ανατροφοδότηση σχετικά με την πρόδοό τους.	1	2	3	4	5

10. Σε ποιο βαθμό κρίνετε ότι χρειάζεστε επιμόρφωση στις ακόλουθες γνώσεις / ικανότητες / δεξιότητες στον τομέα της διδακτικής σε ενήλικες; (Κυκλώστε την απάντησή σας.)

	Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα Πολύ
Α. Θεωρία εκπαίδευσης ενηλίκων.	1	2	3	4	5
Β. Πρακτική εμπειρία στην εκπαίδευση ενηλίκων.	1	2	3	4	5
Γ. Καθοδήγηση στον εντοπισμό αναγκαίου εκπαιδευτικού υλικού.	1	2	3	4	5
Δ. Αξιοποίηση / χρήση του εκπαιδευτικού υλικού.	1	2	3	4	5
Ε. Αξιοποίηση των γνώσεων και του διδακτικού υλικού που διαμόρφωσαν άλλοι εκπαιδευτικοί.	1	2	3	4	5
ΣΤ. Επικοινωνιακές δεξιότητες.	1	2	3	4	5
Ζ. Ανάπτυξη εκπαιδευτικών δεξιοτήτων (π.χ. καλός ακροατής.)	1	2	3	4	5
Η. Ανάπτυξη εκπαιδευτικών στάσεων και συμπεριφορών (π.χ. αμοιβαίος σεβασμός μεταξύ καθηγητή και των ενήλικων μαθητών.)	1	2	3	4	5

ΜΕΡΟΣ Δ΄

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ : ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ.

11. Κατά την εργοδότησή σας το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού σας ενημερώνει για το ποιοι είναι οι εκπαιδευτικοί του στόχοι αναφορικά με τη διδασκαλία της ελληνικής σε ξενόγλωσσους; (Σημειώστε ✓ στο κατάλληλο κουτί).

Ναι Όχι

12. Κατά την εργοδότησή σας το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού σας ενημερώνει για το ποιοι είναι οι εκπαιδευτικοί του στόχοι αναφορικά με τη διδασκαλία σε ενήλικες και τη δια βίου μάθηση; (Σημειώστε ✓ στο κατάλληλο κουτί).

Ναι Όχι

13. Γνωρίζετε τι είναι η Εθνική Στρατηγική για τη Δια Βίου Μάθηση; (Σημειώστε ✓ στο κατάλληλο κουτί).

Ναι Όχι

14. Οι χώροι οι οποίοι παρέχονται από το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού για τη διεξαγωγή των μαθημάτων πιστεύετε ότι διαμορφώνουν ένα άνετο μαθησιακό περιβάλλον; (Σημειώστε ✓ στο κατάλληλο κουτί).

Ναι Όχι

15. Πώς κρίνετε τον εκπαιδευτικό εξοπλισμό και τα εποπτικά μέσα (αίθουσες, πίνακες, video projectors, ηλεκτρονικοί υπολογιστές, λογισμικά εκπαιδευτικά προγράμματα κ.ά.) που σας παρέχονται από το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού για τη διεξαγωγή των μαθημάτων σας; (Κυκλώστε την απάντησή σας.)

Ανεπαρκή	Μέτρια	Ικανοποιητικά	Πολύ Ικανοποιητικά
1	2	3	4

16. Πόσο συχνά το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού σας παρέχει προγράμματα ενδοϋπηρεσιακής επιμόρφωσης / κατάρτισης σε θέματα εκπαίδευσης ενηλίκων; (Κυκλώστε την απάντησή σας.)

Ποτέ	Σπάνια (Κάθε 2 χρόνια)	Ενίοτε (1 φορά το χρόνο)	Συχνά (2 φορές το χρόνο)	Πολύ Συχνά (4 φορές το χρόνο τουλάχιστον)
1	2	3	4	5

17. Ποια, κατά τη γνώμη σας, είναι η αποδοτικότερη μορφή ενδοϋπηρεσιακής επιμόρφωσης εκπαιδευτικών ενηλίκων; (Σημειώστε $\surd$ σε ΜΙΑ μόνο επιλογή.)

α) Προγράμματα επιμόρφωσης	☐	δ) Εξ αποστάσεως επιμόρφωση	☐
β) Ημερίδες επιμόρφωσης	☐	με συμβατικά μέσα (έντυπο υλικό)	☐
γ) Ταχύρρυθμα σεμινάρια	☐	ε) Εξ αποστάσεως επιμόρφωση	☐
		με χρήση νέων τεχνολογιών	☐

18. Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι οι παρακάτω θεματικές ενότητες είναι σημαντικές σε ένα πρόγραμμα επιμόρφωσης εκπαιδευτικών οι οποίοι διδάσκουν την Ελληνική σε ξενόγλωσσους ενήλικες; (Κυκλώστε την απάντησή σας.)

	Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα Πολύ
A. Διδακτική μεθοδολογία ενηλίκων.	1	2	3	4	5
B. Διδακτική μεθοδολογία της Ελληνικής ως δεύτερη γλώσσα.	1	2	3	4	5
Γ. Ανάπτυξη ικανοτήτων, δεξιοτήτων, στάσεων και συμπεριφορών σε σχέση με τη διδακτική σε ενήλικες ξενόγλωσσους.	1	2	3	4	5
Δ. Εκπαιδευτικές τεχνικές.	1	2	3	4	5
Ε. Εφαρμογή σύγχρονων και καινοτόμων μεθόδων διδασκαλίας.	1	2	3	4	5
ΣΤ. Μεθοδολογία σχεδιασμού και αξιολόγησης των διδακτικών εννοιών.	1	2	3	4	5
Z. Παρακολούθηση μικροδιδασκαλιών.	1	2	3	4	5
H. Διαπολιτισμική εκπαίδευση.	1	2	3	4	5
Θ. Σύστημα αυτοαξιολόγησης του διδακτικού μου έργου.	1	2	3	4	5
I. Εξοικείωση με τις νέες τεχνολογίες και άλλες παρεμφερείς τεχνολογίες (π.χ. ηλεκτρονική και εξ αποστάσεως μάθηση, διαδραστικοί πίνακες)	1	2	3	4	5

ΜΕΡΟΣ Ε΄

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ : ΠΑΡΑΚΙΝΗΣΗ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ.

19. Αξιολογείτε από το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού για το εκπαιδευτικό σας έργο; (Σημειώστε ✓ στο κατάλληλο κουτί).

Ναι Όχι

20. Μέχρι ποιο βαθμό τα παρακάτω αποτελούν για εσάς κίνητρα για να συμμετάσχετε σε ένα πρόγραμμα ενδοϋπηρεσιακής επιμόρφωσης ; (Κυκλώστε την απάντησή σας).

	Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα Πολύ
A. Μοριοδότηση της επιμόρφωσης (δηλ. πίστωση μονάδων για σκοπούς προτεραιότητας στην ανάληψη τμημάτων και για σκοπούς αξιολόγησης του εκπαιδευτικού).	1	2	3	4	5
B. Πιστοποίηση της επιμόρφωσης. (δηλ. έκδοση επίσημου πιστοποιητικού συμμετοχής).	1	2	3	4	5
Γ. Σύνδεση της θεωρίας με τη διδακτική πράξη.	1	2	3	4	5
Δ. Ενεργός συμμετοχή μου στη διαμόρφωση του προγράμματος.	1	2	3	4	5
Ε. Μισθολογική αύξηση.	1	2	3	4	5
ΣΤ. Επιμόρφωση σε εργάσιμο χρόνο.	1	2	3	4	5

ΜΕΡΟΣ Στ'

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ.

21. Τι προσόντα έχετε στο θέμα που διδάσκετε;
(Σημειώστε ✓ στο κατάλληλο κουτί).

πτυχίο μεταπτυχιακό διδακτορικό κανένα

22. Τι προσόντα έχετε στην εκπαίδευση ενηλίκων;
(Σημειώστε ✓ στο κατάλληλο κουτί).

πτυχίο μεταπτυχιακό διδακτορικό κανένα

23. Σημειώστε ✓ στο κατάλληλο κουτί:

Διορισμένος εκπαιδευτικός αδιόριστος εκπαιδευτικός

24. Σημειώστε ✓ στο κατάλληλο κουτί:

A) Έτη υπηρεσίας στη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας σε ξενόγλωσσους ενήλικες στα Κρατικά Ινστιτούτα Επιμόρφωσης:

1-3 4-7 πάνω από 7

B) Διδάσκω σε ομάδες: Αρχαρίων Προχωρημένων

25. Συμπληρώστε:

A) Μέγιστος αριθμός ενηλίκων μαθητών σε ομάδα που διδάσκω:

B) Ελάχιστος αριθμός ενηλίκων μαθητών σε ομάδα που διδάσκω:

Ευχαριστούμε για τη συνεργασία σας.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β΄

**ΑΔΕΙΑ ΕΠΙΔΟΣΗΣ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ
ΑΠΟ ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ
ΑΠΟ ΤΟ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΚΥΠΡΟΥ**

ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ
ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ
ΜΕΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Αρ. Φακ.: 7.15.09.9.3
Αρ. Τηλ.: 22800630/631
Αρ. Φαξ: 22428268
E-mail: circularsec@schools.ac.cy

26 Νοεμβρίου 2010

Κυρία
Ελένη Νικολάου Χαραλάμπους
Μνασιάδου 8^Α
2332 Λακατάμια
Λευκωσία

Θέμα: Παραχώρηση άδειας για διεξαγωγή έρευνας

Αναφορικά με τη σχετική με το πιο πάνω θέμα αίτησή σας στο Κέντρο Εκπαιδευτικής Έρευνας και Αξιολόγησης, ημερομηνίας 8 Νοεμβρίου 2010, πληροφορείστε ότι το αίτημά σας για διεξαγωγή έρευνας, με θέμα «*Επαγγελματική κατάρτιση των εκπαιδευτικών που διδάσκουν την Ελληνική γλώσσα σε ξενόγλωσσους ενήλικες στα Κρατικά Ινστιτούτα Επιμόρφωσης (ΚΙΕ) του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού*», στα πλαίσια έρευνας για την απόκτηση μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών στο Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου, εγκρίνεται. Νοείται ότι θα τηρήσετε τις ακόλουθες προϋποθέσεις:

1. θα εξασφαλίσετε τη συγκατάθεση των Διευθυντών των ΚΙΕ τα οποία θα συμμετάσχουν στην έρευνα,
2. η συμμετοχή των εκπαιδευτικών θα είναι προαιρετική,
3. θα εξασφαλίσετε τη συγκατάθεση των εκπαιδευτικών οι οποίοι θα συμμετάσχουν στην έρευνα,
4. δε θα επηρεασθεί ο διδακτικός χρόνος και η ομαλή λειτουργία των ΚΙΕ για τη διεξαγωγή της έρευνας,
5. θα χειριστείτε τα στοιχεία των εκπαιδευτικών με τέτοιο τρόπο, ώστε να διασφαλιστεί πλήρως η ανωνυμία τους, και τέλος,
6. τα αποτελέσματα της έρευνας θα κοινοποιηθούν στο Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού.

Ευχόμαστε καλή επιτυχία στους ερευνητικούς σας σκοπούς.

 Δρ Ζήνα Πουλλή
 Διευθύντρια Μέσης Εκπαίδευσης

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ΄

ΣΥΝΟΔΕΥΤΙΚΗ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ

(ακολουθεί στην επόμενη σελίδα)

Αγαπητέ εκπαιδευτικέ,

Το ερωτηματολόγιο που έχεις στα χέρια σου διενεργείται στα πλαίσια μεταπτυχιακής διατριβής και σκοπό έχει να διερευνήσει σε ποια επίπεδα κυμαίνεται η ανάπτυξη και επαγγελματική κατάρτιση που προσφέρει το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού στους Φιλολόγους (**ανθρώπινο δυναμικό**) που διδάσκουν στα Κρατικά Ινστιτούτα Επιμόρφωσης την Ελληνική ως ξένη γλώσσα σε ξενόγλωσσους ενήλικες σε θέματα «εκπαίδευσης ενηλίκων» και «διδασκτικής μεθοδολογίας της Ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας». Επισημαίνεται ότι για τη διενέργεια της εν λόγω έρευνας έχει παραχωρηθεί στο άτομό μου η σχετική άδεια από τον αρμόδιο φορέα, δηλ. από το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού.

Ως εκ τούτου, παρακαλείστε θερμά όπως συμπληρώσετε το συνημμένο ερωτηματολόγιο δίνοντας τη δέουσα σημασία, καθώς μέσα από τις ειλικρινείς απαντήσεις σας θα υποβληθούν οι ανάλογες εισηγήσεις στο Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού για τα θεματικά εκείνα πεδία στα οποία θα διαφανούν τυχόν ελλείψεις, παραλείψεις και αδυναμίες όσον αφορά στην αναγκαία επιμόρφωσή σας και για την αναγνώριση του έργου που επιτελείτε στα Κρατικά Ινστιτούτα Επιμόρφωσης.

Σημειώνεται, τέλος, ότι τα ερωτηματολόγια υποβάλλονται **ανώνυμα**, συμφώνως πάντοτε με το δεοντολογικό κώδικα.

Με εκτίμηση

Ελένη Νικολάου-Χαραλάμπους
Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια-Ερευνήτρια
ΜΒΑ ΑΠΚΥ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Δ΄

ΕΝΤΥΠΟ ΚΩΔΙΚΟΠΟΙΗΣΗΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

(ακολουθεί στην επόμενη σελίδα)

Αριθμός Ερωτηματολογίου	Ερωτήματα Ερωτηματολογίου																
	Ερ.1	Ερ.2	Ερ.3	Ερ.4	Ερ.5	Ερ.6	Ερ.7	Ερ.8Α	Ερ.8Β	Ερ.8Γ	Ερ.8Δ	Ερ.8Ε	Ερ.8Στ	Ερ.8Ζ	Ερ.8Η	Ερ.8Θ	Ερ.8Ι
1	2	0	2	0	1	0	1	4	5	5	5	5	3	5	4	2	1
2	2	0	2	0	1	0	1	5	5	5	4	4	4	5	4	4	3
3	2	0	2	0	1	0	1	5	5	4	5	4	3	4	4	5	3
4	1	2	2	0	2	0	1	5	5	5	5	5	4	4	4	2	3
5	2	0	2	0	2	0	1	5	5	4	4	3	4	3	3	3	2
6	1	3	2	1	1	1	1	5	5	5	5	5	4	5	4	3	3
7	2	0	2	0	2	0	1	5	4	4	5	5	5	3	3	1	2
8	2	0	2	0	2	0	1	5	5	5	5	5	4	5	4	4	4
9	2	0	2	0	2	0	1	4	4	4	5	4	4	4	4	3	2
10	2	0	2	0	2	0	1	4	4	4	4	5	5	5	5	3	1
11	2	0	2	0	2	0	1	4	4	4	5	3	4	2	2	2	2
12	1	1	0	0	0	0	1	4	3	3	4	4	3	3	3	3	2
13	2	0	2	0	2	0	1	3	4	3	3	4	3	3	2	4	5
14	1	2	2	0	2	0	1	4	5	4	5	5	4	4	3	3	3
15	1	1	1	2	2	0	1	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
16	2	0	2	0	2	0	1	4	3	3	5	5	3	5	5	2	1
17	2	0	1	3	2	0	1	4	4	4	4	4	3	4	4	4	4
18	2	0	2	0	2	0	1	5	5	5	5	5	5	3	3	4	4
19	1	1	1	1	2	0	1	4	4	5	4	4	4	3	3	3	3
20	2	0	1	3	1	3	1	4	5	4	5	5	5	3	5	3	3

Αριθμός Ερωτηματολογίου	Ερωτήματα Ερωτηματολογίου														
	Ερ.9Α	Ερ.9Β	Ερ.9Γ	Ερ.9Δ	Ερ.9Ε	Ερ.9Στ	Ερ.9Ζ	Ερ.9Η	Ερ.9Θ	Ερ.9Ι	Ερ.9Κ	Ερ.9Λ	Ερ.9Μ	Ερ.9Ν	Ερ.9Ξ
1	3	4	4	3	5	5	2	3	4	2	3	3	3	3	2
2	4	5	0	4	5	4	4	3	5	2	3	3	2	4	2
3	4	5	4	4	5	5	5	2	4	3	4	3	2	4	3
4	3	4	3	3	5	5	4	2	5	5	5	2	2	3	3
5	3	5	3	5	4	5	3	2	5	2	3	3	2	3	2
6	5	5	2	4	5	5	5	4	5	3	5	2	2	4	5
7	3	4	4	1	3	3	5	5	5	5	5	3	3	2	3
8	4	5	4	3	5	5	5	3	5	3	4	2	4	5	5
9	3	5	3	4	4	5	3	4	4	3	3	2	2	4	2
10	4	5	4	4	5	5	4	2	5	2	4	2	2	5	5
11	4	5	5	5	5	5	4	2	5	2	3	2	2	3	2
12	4	4	4	4	5	5	5	5	5	5	5	2	3	5	2
13	5	4	3	4	5	4	4	5	4	2	4	2	2	4	5
14	4	4	4	3	5	5	5	5	5	5	5	2	2	3	4
15	5	4	4	5	5	5	5	5	5	3	4	2	4	5	5
16	5	5	4	5	5	5	5	2	5	2	3	3	2	5	4
17	5	4	4	4	4	4	4	2	4	2	4	2	2	4	2
18	3	5	4	5	5	5	5	5	5	5	5	2	5	5	5
19	4	4	3	4	4	5	4	2	3	2	5	3	2	4	2
20	5	5	5	5	5	5	1	3	5	2	5	5	5	4	3

Αριθμός Ερωτηματολογίου	Ερωτήματα Ερωτηματολογίου														
	Ερ.10Α	Ερ.10Β	Ερ.10Γ	Ερ.10Δ	Ερ.10Ε	Ερ.10Στ	Ερ.10Ζ	Ερ.10Η	Ερ.11	Ερ.12	Ερ.13	Ερ.14	Ερ.15	Ερ.16	Ερ.17
1	2	3	3	2	1	1	1	1	2	2	1	2	3	1	1
2	2	1	1	1	2	1	1	1	2	2	1	2	2	1	5
3	2	3	3	2	3	1	1	1	2	2	1	2	1	1	3
4	4	4	5	4	4	4	3	1	2	2	1	2	1	1	3
5	3	5	3	4	5	5	5	5	2	2	1	2	1	1	1
6	1	1	2	1	3	1	1	1	2	2	2	2	2	1	1
7	2	2	2	1	1	3	4	3	2	2	2	2	1	1	1
8	1	2	4	4	3	1	2	1	2	2	1	2	2	1	5
9	3	2	3	3	3	0	1	1	2	2	1	2	1	1	3
10	2	3	2	1	1	5	2	1	2	2	2	2	1	1	3
11	2	1	2	1	2	1	1	1	2	2	2	2	1	1	5
12	2	2	2	2	3	2	2	1	2	2	2	2	2	1	1
13	2	2	3	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2	1	4
14	3	2	4	4	3	1	1	1	2	2	2	2	2	1	1
15	3	2	2	2	2	2	2	1	2	2	1	2	2	1	1
16	2	2	2	3	2	3	2	1	2	2	1	2	2	1	3
17	3	4	3	2	1	1	1	1	2	2	1	2	2	1	1
18	2	2	2	2	3	1	1	1	2	2	2	2	2	1	5
19	4	2	3	3	2	2	3	2	2	2	1	2	2	1	3
20	1	5	3	3	1	1	1	1	2	2	1	2	1	1	1

Αριθμός Ερωτηματολογίου	Ερωτήματα Ερωτηματολογίου										
	Ερ.18Α	Ερ.18Β	Ερ.18Γ	Ερ.18Δ	Ερ.18Ε	Ερ.18Στ	Ερ.18Ζ	Ερ.18Η	Ερ.18Θ	Ερ.18Ι	Ερ.19
1	4	5	5	4	5	1	2	4	4	3	2
2	4	5	4	4	4	5	3	3	4	4	2
3	5	5	5	5	5	5	5	5	5	4	2
4	4	4	4	4	4	4	4	5	5	5	2
5	5	5	5	5	4	4	5	4	4	4	2
6	3	4	3	3	4	3	3	4	3	3	2
7	2	4	2	2	4	4	3	3	4	2	2
8	4	4	4	3	4	4	3	4	3	4	2
9	4	4	4	3	3	3	3	3	3	4	2
10	5	5	5	4	5	4	4	5	4	5	2
11	2	2	2	2	3	3	3	2	2	4	2
12	4	4	4	3	3	3	3	4	3	3	2
13	4	3	4	4	4	3	4	3	3	2	2
14	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	2
15	5	5	5	4	5	4	4	5	5	5	1
16	4	3	4	4	3	2	3	5	3	2	2
17	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	2
18	4	4	4	4	4	4	2	4	4	4	2
19	3	3	3	3	5	5	2	3	2	3	1
20	5	5	5	5	5	5	5	5	3	5	2

Αριθμός Ερωτηματολογίου	Ερωτήματα Ερωτηματολογίου												
	Ερ.20Α	Ερ.20Β	Ερ.20Γ	Ερ.20Δ	Ερ.20Ε	Ερ.20Στ	Ερ.21	Ερ.22	Ερ.23	Ερ.24Α	Ερ.24Β	Ερ.25Α	Ερ.25Β
1	5	5	5	5	4	3	2	4	2	1	1	9	8
2	3	4	3	3	3	4	1	4	2	3	3	23	16
3	5	5	5	5	1	1	1	4	2	2	2	10	9
4	5	5	5	5	5	5	1	4	2	3	2	8	8
5	5	5	5	4	5	3	1	4	2	1	0	12	8
6	5	5	5	5	4	2	1	4	2	2	2	10	8
7	3	2	4	3	4	2	1	4	2	1	3	19	6
8	3	4	4	4	5	4	1	4	2	1	0	13	9
9	2	3	5	4	4	4	1	4	2	2	2	13	8
10	3	2	5	5	5	5	2	4	2	1	2	20	10
11	4	3	3	2	4	4	2	4	2	1	2	13	0
12	2	4	5	0	2	2	1	4	2	1	1	14	14
13	5	5	4	4	5	4	2	4	2	1	1	18	16
14	5	5	5	5	5	1	1	4	2	2	3	17	12
15	4	4	5	5	2	4	2	4	1	2	1	22	14
16	5	5	3	5	1	4	1	4	2	1	1	18	12
17	1	1	5	4	4	4	2	4	2	1	1	17	12
18	5	5	5	5	5	5	2	4	2	1	1	17	8
19	4	4	4	5	5	3	1	4	1	2	3	11	0
20	5	5	5	1	5	5	1	4	2	2	3	12	10

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ε΄
ΠΙΝΑΚΕΣ ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΣΕΩΝ – ΣΥΧΝΟΤΗΤΕΣ
(RESPONSES PIVOT TABLES – FREQUENCIES)

ΜΕΡΟΣ Α΄

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ-ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ-ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ
ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΕΝΗΛΙΚΩΝ

Υπολογισμός Ερωτήματος 1	
Έχετε παρακολουθήσει ειδικά σεμινάρια ή επιμορφωτικά προγράμματα με αντικείμενο την <u>εκπαίδευση εκπαιδευτικών ενηλίκων</u>;	Σύνολο
ΝΑΙ (1)	6
ΟΧΙ (2)	14
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	20

Υπολογισμός Ερωτήματος 2	
Αν η απάντησή σας στο ερώτημα 1 είναι «Ναι», αναφέρατε τα σημαντικότερα.	Σύνολο
0 ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ / ΕΠΙΜΟΡΦΩΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ	14
1 ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ / ΕΠΙΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	3
2 ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ / ΕΠΙΜΟΡΦΩΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ	2
3 ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ / ΕΠΙΜΟΡΦΩΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ	1
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	20

Υπολογισμός Ερωτήματος 3	
Έχετε μελετήσει κάποια βιβλιογραφία για τη <u>συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση</u>;	Σύνολο
ΚΑΜΙΑ ΑΠΑΝΤΗΣΗ (0)	1
ΝΑΙ (1)	4
ΟΧΙ (2)	15
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	20

Υπολογισμός Ερωτήματος 4	
Αν η απάντησή σας στο ερώτημα 3 είναι «Ναι», αναφέρατε 3 τίτλους της βιβλιογραφίας που έχετε καλύψει και τους οποίους θυμάστε.	Σύνολο
0 ΒΙΒΛΙΑ	15
1 ΒΙΒΛΙΟ	2
2 ΒΙΒΛΙΑ	1
3 ΒΙΒΛΙΑ	2
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	20

Υπολογισμός Ερωτήματος 5	
Έχετε μελετήσει κάποια βιβλιογραφία για την εκπαίδευση ενηλίκων;	Σύνολο
ΚΑΜΙΑ ΑΠΑΝΤΗΣΗ (0)	1
ΝΑΙ (1)	5
ΟΧΙ (2)	14
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	20

Υπολογισμός Ερωτήματος 6	
Αν η απάντησή σας στο ερώτημα 5 είναι «Ναι», αναφέρατε 3 τίτλους της βιβλιογραφίας που έχετε καλύψει και τους οποίους θυμάστε.	Σύνολο
0 ΒΙΒΛΙΑ	18
1 ΒΙΒΛΙΟ	1
3 ΒΙΒΛΙΑ	1
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	20

Υπολογισμός Ερωτήματος 7	
Πόσο συχνά παρακολουθείτε προγράμματα / σεμινάρια <u>ενδοϋπηρεσιακής εκπαίδευσης</u> σε θέματα <u>εκπαίδευσης ενηλίκων</u>;	Σύνολο
ΠΟΤΕ (1)	20
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	20

ΜΕΡΟΣ Β΄**ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ ΣΕ ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΟΥΣ**

8. Σε ποιο βαθμό εφαρμόζετε στην πράξη τις ακόλουθες αρχές της διδακτικής της ελληνικής γλώσσας σε ξενόγλωσσους;

Υπολογισμός Ερωτήματος 8Α	
Ανάπτυξη της ικανότητας των μαθητών για κατανόηση βασικών καθημερινών επικοινωνιακών καταστάσεων.	Σύνολο
ΑΡΚΕΤΑ (3)	1
ΠΟΛΥ (4)	10
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ (5)	9
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	20

Υπολογισμός Ερωτήματος 8Β	
Ανάπτυξη δεξιοτήτων κατανόησης του προφορικού λόγου.	Σύνολο
ΑΡΚΕΤΑ (3)	2
ΠΟΛΥ (4)	7
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ (5)	11
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	20

Υπολογισμός Ερωτήματος 8Γ	
Ανάπτυξη δεξιοτήτων παραγωγής του προφορικού λόγου.	Σύνολο
ΑΡΚΕΤΑ (3)	3
ΠΟΛΥ (4)	9
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ (5)	8
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	20

Υπολογισμός Ερωτήματος 8Δ	
Ανάπτυξη δεξιοτήτων κατανόησης του γραπτού λόγου.	Σύνολο
ΑΡΚΕΤΑ (3)	1
ΠΟΛΥ (4)	6
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ (5)	13
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	20

Υπολογισμός Ερωτήματος 8Ε	
Ανάπτυξη δεξιοτήτων παραγωγής του γραπτού λόγου.	Σύνολο
ΑΡΚΕΤΑ (3)	2
ΠΟΛΥ (4)	7
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ (5)	11
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	20

Υπολογισμός Ερωτήματος 8Στ	
Διαφοροποίηση της εργασίας βάσει του βαθμού γνώσης της ελληνικής.	Σύνολο
ΑΡΚΕΤΑ (3)	6
ΠΟΛΥ (4)	9
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ (5)	5
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	20

Υπολογισμός Ερωτήματος 8Ζ	
Ανάπτυξη κινήτρων για την εκμάθηση της Ελληνικής.	Σύνολο
ΛΙΓΟ (2)	1
ΑΡΚΕΤΑ (3)	7
ΠΟΛΥ (4)	5
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ (5)	7
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	20

Υπολογισμός Ερωτήματος 8Η	
Ανάπτυξη της διαπολιτισμικής συνείδησης των ενηλίκων (αναγνώριση και κατανόηση της γλωσσικής και πολιτισμικής διαφορετικότητας).	Σύνολο
ΛΙΓΟ (2)	2
ΑΡΚΕΤΑ (3)	6
ΠΟΛΥ (4)	8
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ (5)	4
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	20

Υπολογισμός Ερωτήματος 8Θ	
Αξιοποίηση κειμένων και από άλλες πηγές (σε έντυπη ή ψηφιακή μορφή).	Σύνολο
ΚΑΘΟΛΟΥ (1)	1
ΛΙΓΟ (2)	4
ΑΡΚΕΤΑ (3)	8
ΠΟΛΥ (4)	5
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ (5)	2
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	20

Υπολογισμός Ερωτήματος 8Ι	
Χρήση CD/κασεττών με διαλόγους.	Σύνολο
ΚΑΘΟΛΟΥ (1)	3
ΛΙΓΟ (2)	5
ΑΡΚΕΤΑ (3)	7
ΠΟΛΥ (4)	3
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ (5)	2
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	20

ΜΕΡΟΣ Γ΄**ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΕΝΗΛΙΚΩΝ**

9. Σε ποιο βαθμό εφαρμόζετε τα ακόλουθα κατά τη διδασκαλία σας σε τμήματα ενηλίκων;

Υπολογισμός Ερωτήματος 9Α	
Λαμβάνω υπόψη μου τα κίνητρα των ενήλικων μαθητών μου για εκμάθηση της ελληνικής.	Σύνολο
ΑΡΚΕΤΑ (3)	6
ΠΟΛΥ (4)	8
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ (5)	6
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	20

Υπολογισμός Ερωτήματος 9Β	
Προσαρμόζω το ρυθμό διδασκαλίας στο ρυθμό μάθησης των εκπαιδευομένων.	Σύνολο
ΠΟΛΥ (4)	9
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ (5)	11
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	20

Υπολογισμός Ερωτήματος 9Γ	
Προσαρμόζω τη διδασκαλία στα ατομικά χαρακτηριστικά.	Σύνολο
ΚΑΘΟΛΟΥ (1)	1
ΛΙΓΟ (2)	1
ΑΡΚΕΤΑ (3)	5
ΠΟΛΥ (4)	11
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ (5)	2
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	20

Υπολογισμός Ερωτήματος 9Δ	
Προσαρμόζω τη διδασκαλία στα ομαδικά χαρακτηριστικά.	Σύνολο
ΛΙΓΟ (2)	1
ΑΡΚΕΤΑ (3)	4
ΠΟΛΥ (4)	9
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ (5)	6
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	20

Υπολογισμός Ερωτήματος 9Ε	
Διαμορφώνω τέτοιο κλίμα ώστε να ενθαρρύνεται η συμμετοχή των ενήλικων μαθητών.	Σύνολο
ΑΡΚΕΤΑ (3)	1
ΠΟΛΥ (4)	4
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ (5)	15
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	20

Υπολογισμός Ερωτήματος 9Στ	
Ευνοώ την ισότιμη συμμετοχή όλων των ενήλικων μαθητών.	Σύνολο
ΑΡΚΕΤΑ (3)	1
ΠΟΛΥ (4)	3
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ (5)	16
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	20

Υπολογισμός Ερωτήματος 9Ζ	
Τροποποιώ το πρόγραμμα ώστε να ανταποκρίνεται στις διαφοροποιούμενες / μεταβαλλόμενες ανάγκες των ενηλίκων.	Σύνολο
ΚΑΘΟΛΟΥ (1)	1
ΛΙΓΟ (2)	1
ΑΡΚΕΤΑ (3)	2
ΠΟΛΥ (4)	7
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ (5)	9
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	20

Υπολογισμός Ερωτήματος 9Η	
Συσχετίζω τις διδακτικές δραστηριότητες με τις εμπειρίες των ενήλικων μαθητών.	Σύνολο
ΛΙΓΟ (2)	8
ΑΡΚΕΤΑ (3)	4
ΠΟΛΥ (4)	2
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ (5)	6
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	20

Υπολογισμός Ερωτήματος 9Θ	
Συνοψίζω και ανακεφαλαιώνω τα βασικά σημεία κάθε μαθήματος.	Σύνολο
ΑΡΚΕΤΑ (3)	1
ΠΟΛΥ (4)	5
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ (5)	14
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	20

Υπολογισμός Ερωτήματος 9I	
Επικεντρώνονται στις θεματικές περιοχές που έχουν ζωτική σημασία γι' αυτούς.	Σύνολο
ΛΙΓΟ (2)	10
ΑΡΚΕΤΑ (3)	5
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ (5)	5
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	20

Υπολογισμός Ερωτήματος 9K	
Υποκινώ τους ενήλικες μαθητές να μελετούν μόνοι τους αυτοδύναμα.	Σύνολο
ΑΡΚΕΤΑ (3)	6
ΠΟΛΥ (4)	6
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ (5)	8
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	20

Υπολογισμός Ερωτήματος 9Λ	
Αξιοποιώ τις διαφορετικές απόψεις και οπτικές.	Σύνολο
ΛΙΓΟ (2)	12
ΑΡΚΕΤΑ (3)	7
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ (5)	1
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	20

Υπολογισμός Ερωτήματος 9Μ	
Παρακινώ τους μαθητές να διερευνούν μόνοι τους τα μαθησιακά αντικείμενα και να αναζητούν πηγές.	Σύνολο
ΛΙΓΟ (2)	13
ΑΡΚΕΤΑ (3)	3
ΠΟΛΥ (4)	2
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ (5)	2
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	20

Υπολογισμός Ερωτήματος 9Ν	
Δίνω τη δυνατότητα έκφρασης των συναισθημάτων.	Σύνολο
ΛΙΓΟ (2)	1
ΑΡΚΕΤΑ (3)	5
ΠΟΛΥ (4)	8
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ (5)	6
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	20

Υπολογισμός Ερωτήματος 9Ξ	
Δίνω στους ενήλικες μαθητές συνεχή ανατροφοδότηση σχετικά με την πρόοδό τους.	Σύνολο
ΛΙΓΟ (2)	8
ΑΡΚΕΤΑ (3)	4
ΠΟΛΥ (4)	2
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ (5)	6
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	20

10. Σε ποιο βαθμό κρίνετε ότι χρειάζεστε επιμόρφωση στις ακόλουθες γνώσεις / ικανότητες / δεξιότητες στον τομέα της διδακτικής σε ενήλικες;

Υπολογισμός Ερωτήματος 10Α	
Θεωρία εκπαίδευσης ενηλίκων.	Σύνολο
ΚΑΘΟΛΟΥ (1)	3
ΛΙΓΟ (2)	10
ΠΟΛΥ (4)	5
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ (5)	2
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	20

Υπολογισμός Ερωτήματος 10Β	
Πρακτική εμπειρία στην εκπαίδευση ενηλίκων.	Σύνολο
ΚΑΘΟΛΟΥ (1)	3
ΛΙΓΟ (2)	10
ΑΡΚΕΤΑ (3)	3
ΠΟΛΥ (4)	2
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ (5)	2
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	20

Υπολογισμός Ερωτήματος 10Γ	
Καθοδήγηση στον εντοπισμό αναγκαίου εκπαιδευτικού υλικού.	Σύνολο
ΚΑΘΟΛΟΥ (1)	1
ΛΙΓΟ (2)	8
ΑΡΚΕΤΑ (3)	8
ΠΟΛΥ (4)	2
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ (5)	1
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	20

Υπολογισμός Ερωτήματος 10Δ	
Αξιοποίηση / χρήση του εκπαιδευτικού υλικού.	Σύνολο
ΚΑΘΟΛΟΥ (1)	5
ΛΙΓΟ (2)	7
ΑΡΚΕΤΑ (3)	4
ΠΟΛΥ (4)	4
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	20

Υπολογισμός Ερωτήματος 10Ε	
Αξιοποίηση των γνώσεων και του διδακτικού υλικού που διαμόρφωσαν άλλοι εκπαιδευτικοί.	Σύνολο
ΚΑΘΟΛΟΥ (1)	5
ΛΙΓΟ (2)	6
ΑΡΚΕΤΑ (3)	7
ΠΟΛΥ (4)	1
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ (5)	1
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	20

Υπολογισμός Ερωτήματος 10Στ	
Επικοινωνιακές δεξιότητες.	Σύνολο
ΚΑΜΙΑ ΑΠΑΝΤΗΣΗ (0)	1
ΚΑΘΟΛΟΥ (1)	10
ΛΙΓΟ (2)	4
ΑΡΚΕΤΑ (3)	2
ΠΟΛΥ (4)	1
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ (5)	2
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	20

Υπολογισμός Ερωτήματος 10Ζ	
Ανάπτυξη εκπαιδευτικών δεξιοτήτων (π.χ. καλός ακροατής.)	Σύνολο
ΚΑΘΟΛΟΥ (1)	10
ΛΙΓΟ (2)	6
ΑΡΚΕΤΑ (3)	2
ΠΟΛΥ (4)	1
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ (5)	1
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	20

Υπολογισμός Ερωτήματος 10Η	
Ανάπτυξη εκπαιδευτικών στάσεων και συμπεριφορών (π.χ. αμοιβαίος σεβασμός μεταξύ καθηγητή και των ενήλικων μαθητών.	Σύνολο
ΚΑΘΟΛΟΥ (1)	16
ΛΙΓΟ (2)	2
ΑΡΚΕΤΑ (3)	1
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ (5)	1
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	20

ΜΕΡΟΣ Δ΄**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ:
ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ**

Υπολογισμός Ερωτήματος 11	
Κατά την εργοδότησή σας το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού σας ενημερώνει για το ποιοι είναι οι εκπαιδευτικοί του στόχοι αναφορικά με τη διδασκαλία της ελληνικής σε ξενόγλωσσους;	Σύνολο
OXI (2)	20
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	20

Υπολογισμός Ερωτήματος 12	
Κατά την εργοδότησή σας το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού σας ενημερώνει για το ποιοι είναι οι εκπαιδευτικοί του στόχοι αναφορικά με τη διδασκαλία σε ενήλικες και τη δια βίου μάθηση;	Σύνολο
OXI (2)	20
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	20

Υπολογισμός Ερωτήματος 13	
Γνωρίζετε τι είναι η Εθνική Στρατηγική για τη Δια Βίου Μάθηση;	Σύνολο
NAI (1)	13
OXI (2)	7
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	20

Υπολογισμός Ερωτήματος 14	
Οι χώροι οι οποίοι παρέχονται από το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού για τη διεξαγωγή των μαθημάτων πιστεύετε ότι διαμορφώνουν ένα άνετο μαθησιακό περιβάλλον;	Σύνολο
OXI (2)	20
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	20

Υπολογισμός Ερωτήματος 15	
Πώς κρίνετε τον εκπαιδευτικό εξοπλισμό και τα εποπτικά μέσα (αίθουσες, πίνακες, video projectors, ηλεκτρονικοί υπολογιστές, λογισμικά εκπαιδευτικά προγράμματα κ.ά.) που σας παρέχονται από το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού για τη διεξαγωγή των μαθημάτων σας;	Σύνολο
ΑΝΕΠΑΡΚΗ (1)	8
ΜΕΤΡΙΑ (2)	11
ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΤΙΚΑ (3)	1
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	20

Υπολογισμός Ερωτήματος 16	
Πόσο συχνά το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού σας παρέχει <u>προγράμματα ενδοϋπηρεσιακής επιμόρφωσης / κατάρτισης σε θέματα εκπαίδευσης ενηλίκων;</u>	Σύνολο
ΠΟΤΕ (1)	20
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	20

Υπολογισμός Ερωτήματος 17	
Ποια, κατά τη γνώμη σας, είναι η <u>αποδοτικότερη</u> μορφή ενδοϋπηρεσιακής επιμόρφωσης εκπαιδευτικών ενηλίκων;	Σύνολο
Προγράμματα επιμόρφωσης (1)	9
Ταχύρρυθμα σεμινάρια (3)	6
Εξ αποστάσεως επιμόρφωση με συμβατικά μέσα (έντυπο υλικό) (4)	1
Εξ αποστάσεως επιμόρφωση με χρήση νέων τεχνολογιών (5)	4
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	20

Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι οι παρακάτω θεματικές ενότητες είναι σημαντικές σε ένα πρόγραμμα επιμόρφωσης εκπαιδευτικών οι οποίοι διδάσκουν την Ελληνική σε ξενόγλωσσους ενήλικες;

Υπολογισμός Ερωτήματος 18Α	
Διδακτική μεθοδολογία ενηλίκων.	Σύνολο
ΛΙΓΟ (2)	2
ΑΡΚΕΤΑ (3)	2
ΠΟΛΥ (4)	9
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ (5)	7
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	20

Υπολογισμός Ερωτήματος 18Β	
Διδακτική μεθοδολογία της Ελληνικής ως δεύτερη γλώσσα.	Σύνολο
ΛΙΓΟ (2)	1
ΑΡΚΕΤΑ (3)	3
ΠΟΛΥ (4)	7
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ (5)	9
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	20

Υπολογισμός Ερωτήματος 18Γ	
Ανάπτυξη ικανοτήτων, δεξιοτήτων, στάσεων και συμπεριφορών σε σχέση με τη διδακτική σε ενήλικες ξενόγλωσσους.	Σύνολο
ΛΙΓΟ (2)	2
ΑΡΚΕΤΑ (3)	2
ΠΟΛΥ (4)	8
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ (5)	8
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	20

Υπολογισμός Ερωτήματος 18Δ	
Εκπαιδευτικές τεχνικές.	Σύνολο
ΛΙΓΟ (2)	2
ΑΡΚΕΤΑ (3)	5
ΠΟΛΥ (4)	8
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ (5)	5
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	20

Υπολογισμός Ερωτήματος 18Ε	
Εφαρμογή σύγχρονων και καινοτόμων μεθόδων διδασκαλίας.	Σύνολο
ΑΡΚΕΤΑ (3)	4
ΠΟΛΥ (4)	8
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ (5)	8
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	20

Υπολογισμός Ερωτήματος 18Στ	
Μεθοδολογία σχεδιασμού και αξιολόγησης των διδακτικών ενοτήτων.	Σύνολο
ΚΑΘΟΛΟΥ (1)	1
ΛΙΓΟ (2)	1
ΑΡΚΕΤΑ (3)	5
ΠΟΛΥ (4)	7
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ (5)	6
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	20

Υπολογισμός Ερωτήματος 18Ζ	
Παρακολούθηση μικροδιδασκαλιών.	Σύνολο
ΛΙΓΟ (2)	3
ΑΡΚΕΤΑ (3)	8
ΠΟΛΥ (4)	4
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ (5)	5
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	20

Υπολογισμός Ερωτήματος 18Η	
Διαπολιτισμική εκπαίδευση.	Σύνολο
ΛΙΓΟ (2)	1
ΑΡΚΕΤΑ (3)	5
ΠΟΛΥ (4)	6
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ (5)	8
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	20

Υπολογισμός Ερωτήματος 18Θ	
Σύστημα αυτοαξιολόγησης του διδακτικού μου έργου.	Σύνολο
ΛΙΓΟ (2)	2
ΑΡΚΕΤΑ (3)	7
ΠΟΛΥ (4)	6
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ (5)	5
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	20

Υπολογισμός Ερωτήματος 18Ι	
Εξοικείωση με τις νέες τεχνολογίες και άλλες παρεμφερείς τεχνολογίες (π.χ. ηλεκτρονική και εξ' αποστάσεως μάθηση, διαδραστικοί πίνακες).	Σύνολο
ΛΙΓΟ (2)	3
ΑΡΚΕΤΑ (3)	4
ΠΟΛΥ (4)	7
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ (5)	6
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	20

ΜΕΡΟΣ Ε΄**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ:
ΠΑΡΑΚΙΝΗΣΗ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ**

Υπολογισμός Ερωτήματος 19	
Αξιολογείστε από το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού για το εκπαιδευτικό σας έργο;	Σύνολο
ΝΑΙ (1)	2
ΟΧΙ (2)	18
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	20

Μέχρι ποιο βαθμό τα παρακάτω αποτελούν για εσάς κίνητρα για να συμμετάσχετε σε ένα πρόγραμμα ενδοϋπηρεσιακής επιμόρφωσης ;

Υπολογισμός Ερωτήματος 20Α	
Μοριοδότηση της επιμόρφωσης (δηλ. πίστωση μονάδων για σκοπούς προτεραιότητας στην ανάληψη τμημάτων και για σκοπούς αξιολόγησης του εκπαιδευτικού).	Σύνολο
ΚΑΘΟΛΟΥ (1)	1
ΛΙΓΟ (2)	2
ΑΡΚΕΤΑ (3)	4
ΠΟΛΥ (4)	3
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ (5)	10
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	20

Υπολογισμός Ερωτήματος 20Β	
Πιστοποίηση της επιμόρφωσης. (δηλ. έκδοση επίσημου πιστοποιητικού συμμετοχής).	Σύνολο
ΚΑΘΟΛΟΥ (1)	1
ΛΙΓΟ (2)	2
ΑΡΚΕΤΑ (3)	2
ΠΟΛΥ (4)	5
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ (5)	10
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	20

Υπολογισμός Ερωτήματος 20Γ	
Σύνδεση της θεωρίας με τη διδακτική πράξη.	Σύνολο
ΑΡΚΕΤΑ (3)	3
ΠΟΛΥ (4)	4
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ (5)	13
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	20

Υπολογισμός Ερωτήματος 20Δ	
Ενεργός συμμετοχή μου στη διαμόρφωση του προγράμματος.	Σύνολο
ΚΑΜΙΑ ΑΠΑΝΤΗΣΗ (0)	1
ΚΑΘΟΛΟΥ (1)	1
ΛΙΓΟ (2)	1
ΑΡΚΕΤΑ (3)	2
ΠΟΛΥ (4)	5
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ (5)	10
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	20

Υπολογισμός Ερωτήματος 20Ε	
Μισθολογική αύξηση.	Σύνολο
ΚΑΘΟΛΟΥ (1)	2
ΛΙΓΟ (2)	2
ΑΡΚΕΤΑ (3)	1
ΠΟΛΥ (4)	6
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ (5)	9
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	20

Υπολογισμός Ερωτήματος 20Στ	
Επιμόρφωση σε εργάσιμο χρόνο.	Σύνολο
ΚΑΘΟΛΟΥ (1)	2
ΛΙΓΟ (2)	3
ΑΡΚΕΤΑ (3)	3
ΠΟΛΥ (4)	8
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ (5)	4
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	20

ΜΕΡΟΣ Στ΄**ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ**

Υπολογισμός Ερωτήματος 21	
Τι προσόντα έχετε στο θέμα που διδάσκετε;	Σύνολο
ΠΤΥΧΙΟ (1)	13
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ (2)	7
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	20

Υπολογισμός Ερωτήματος 22	
Τι προσόντα έχετε στην εκπαίδευση ενηλίκων;	Σύνολο
ΚΑΝΕΝΑ (4)	20
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	20

Υπολογισμός Ερωτήματος 23	
Σημειώστε $\checkmark$ στο κατάλληλο κουτί	Σύνολο
ΔΙΟΡΙΣΜΕΝΟΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ (1)	2
ΑΔΙΟΡΙΣΤΟΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ (2)	18
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	20

Υπολογισμός Ερωτήματος 24Α	
Έτη υπηρεσίας στη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας σε ξενόγλωσσους ενήλικες στα Κρατικά Ινστιτούτα Επιμόρφωσης:	Σύνολο
1-3 (1)	11
4-7 (2)	7
ΠΑΝΩ ΑΠΟ 7 (3)	2
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	20

Υπολογισμός Ερωτήματος 24Β	
Διδάσκω σε ομάδες:	Σύνολο
ΚΑΜΙΑ ΑΠΑΝΤΗΣΗ (0)	2
ΑΡΧΑΡΙΩΝ (1)	7
ΠΡΟΧΩΡΗΜΕΝΩΝ (2)	6
ΚΑΙ ΤΑ ΔΥΟ (3)	5
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	20

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΣΤ΄
ΠΙΝΑΚΕΣ ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΣΕΩΝ – ΠΟΣΟΣΤΑ
(RESPONSES PIVOT TABLES – PERCENTAGES)

ΜΕΡΟΣ Α΄

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ-ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ-ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ
ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΕΝΗΛΙΚΩΝ

Υπολογισμός Ερωτήματος 1	
Έχετε παρακολουθήσει ειδικά σεμινάρια ή επιμορφωτικά προγράμματα με αντικείμενο την <u>εκπαίδευση εκπαιδευτικών ενηλίκων</u> ;	Σύνολο
ΝΑΙ (1)	30,00%
ΟΧΙ (2)	70,00%
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	100,00%

Υπολογισμός Ερωτήματος 2	
Αν η απάντησή σας στο ερώτημα 1 είναι «Ναι», αναφέρατε τα σημαντικότερα.	Σύνολο
0 ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ / ΕΠΙΜΟΡΦΩΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ	70,00%
1 ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ / ΕΠΙΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	15,00%
2 ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ / ΕΠΙΜΟΡΦΩΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ	10,00%
3 ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ / ΕΠΙΜΟΡΦΩΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ	5,00%
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	100,00%

Υπολογισμός Ερωτήματος 3	
Έχετε μελετήσει κάποια βιβλιογραφία για τη <u>συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση</u> ;	Σύνολο
ΚΑΜΙΑ ΑΠΑΝΤΗΣΗ (0)	5,00%
ΝΑΙ (1)	20,00%
ΟΧΙ (2)	75,00%
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	100,00%

Υπολογισμός Ερωτήματος 4	
Αν η απάντησή σας στο ερώτημα 3 είναι «Ναι», αναφέρατε 3 τίτλους της βιβλιογραφίας που έχετε καλύψει και τους οποίους θυμάστε.	Σύνολο
0 ΒΙΒΛΙΑ	75,00%
1 ΒΙΒΛΙΟ	10,00%
2 ΒΙΒΛΙΑ	5,00%
3 ΒΙΒΛΙΑ	10,00%
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	100,00%

Υπολογισμός Ερωτήματος 5	
Έχετε μελετήσει κάποια βιβλιογραφία για την <u>εκπαίδευση ενηλίκων</u>;	Σύνολο
ΚΑΜΙΑ ΑΠΑΝΤΗΣΗ (0)	5,00%
ΝΑΙ (1)	25,00%
ΟΧΙ (2)	70,00%
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	100,00%

Υπολογισμός Ερωτήματος 6	
Αν η απάντησή σας στο ερώτημα 5 είναι «Ναι», αναφέρατε 3 τίτλους της βιβλιογραφίας που έχετε καλύψει και τους οποίους θυμάστε.	Σύνολο
0 ΒΙΒΛΙΑ	90,00%
1 ΒΙΒΛΙΟ	5,00%
3 ΒΙΒΛΙΑ	5,00%
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	100,00%

Υπολογισμός Ερωτήματος 7	
Πόσο συχνά παρακολουθείτε προγράμματα / σεμινάρια <u>ενδοϋπηρεσιακής εκπαίδευσης</u> σε θέματα <u>εκπαίδευσης ενηλίκων</u>;	Σύνολο
ΠΟΤΕ (1)	100,00%
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	100,00%

ΜΕΡΟΣ Β΄**ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ ΣΕ ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΟΥΣ**

8. Σε ποιο βαθμό εφαρμόζετε στην πράξη τις ακόλουθες αρχές της διδακτικής της ελληνικής γλώσσας σε ξενόγλωσσους;

Υπολογισμός Ερωτήματος 8Α	
Ανάπτυξη της ικανότητας των μαθητών για κατανόηση βασικών καθημερινών επικοινωνιακών καταστάσεων.	Σύνολο
ΑΡΚΕΤΑ (3)	5,00%
ΠΟΛΥ (4)	50,00%
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ (5)	45,00%
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	100,00%

Υπολογισμός Ερωτήματος 8Β	
Ανάπτυξη δεξιοτήτων κατανόησης του προφορικού λόγου.	Σύνολο
ΑΡΚΕΤΑ (3)	10,00%
ΠΟΛΥ (4)	35,00%
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ (5)	55,00%
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	100,00%

Υπολογισμός Ερωτήματος 8Γ	
Ανάπτυξη δεξιοτήτων παραγωγής του προφορικού λόγου.	Σύνολο
ΑΡΚΕΤΑ (3)	15,00%
ΠΟΛΥ (4)	45,00%
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ (5)	40,00%
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	100,00%

Υπολογισμός Ερωτήματος 8Δ	
Ανάπτυξη δεξιοτήτων κατανόησης του γραπτού λόγου.	Σύνολο
ΑΡΚΕΤΑ (3)	5,00%
ΠΟΛΥ (4)	30,00%
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ (5)	65,00%
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	100,00%

Υπολογισμός Ερωτήματος 8Ε	
Ανάπτυξη δεξιοτήτων παραγωγής του γραπτού λόγου.	Σύνολο
ΑΡΚΕΤΑ (3)	10,00%
ΠΟΛΥ (4)	35,00%
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ (5)	55,00%
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	100,00%

Υπολογισμός Ερωτήματος 8Στ	
Διαφοροποίηση της εργασίας βάσει του βαθμού γνώσης της ελληνικής.	Σύνολο
ΑΡΚΕΤΑ (3)	30,00%
ΠΟΛΥ (4)	45,00%
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ (5)	25,00%
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	100,00%

Υπολογισμός Ερωτήματος 8Ζ	
Ανάπτυξη κινήτρων για την εκμάθηση της Ελληνικής.	Σύνολο
ΛΙΓΟ (2)	5,00%
ΑΡΚΕΤΑ (3)	35,00%
ΠΟΛΥ (4)	25,00%
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ (5)	35,00%
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	100,00%

Υπολογισμός Ερωτήματος 8Η	
Ανάπτυξη της διαπολιτισμικής συνείδησης των ενηλίκων (αναγνώριση και κατανόηση της γλωσσικής και πολιτισμικής διαφορετικότητας).	Σύνολο
ΛΙΓΟ (2)	10,00%
ΑΡΚΕΤΑ (3)	30,00%
ΠΟΛΥ (4)	40,00%
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ (5)	20,00%
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	100,00%

Υπολογισμός Ερωτήματος 8Θ	
Αξιοποίηση κειμένων και από άλλες πηγές (σε έντυπη ή ψηφιακή μορφή).	Σύνολο
ΚΑΘΟΛΟΥ (1)	5,00%
ΛΙΓΟ (2)	20,00%
ΑΡΚΕΤΑ (3)	40,00%
ΠΟΛΥ (4)	25,00%
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ (5)	10,00%
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	100,00%

Υπολογισμός Ερωτήματος 8I	
Χρήση CD/κασετών με διαλόγους.	Σύνολο
ΚΑΘΟΛΟΥ (1)	15,00%
ΛΙΓΟ (2)	25,00%
ΑΡΚΕΤΑ (3)	35,00%
ΠΟΛΥ (4)	15,00%
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ (5)	10,00%
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	100,00%

ΜΕΡΟΣ Γ΄**ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΕΝΗΛΙΚΩΝ**

9. Σε ποιο βαθμό εφαρμόζετε τα ακόλουθα κατά τη διδασκαλία σας σε τμήματα ενηλίκων;

Υπολογισμός Ερωτήματος 9Α	
Λαμβάνω υπόψη μου τα κίνητρα των ενήλικων μαθητών μου για εκμάθηση της ελληνικής.	Σύνολο
ΑΡΚΕΤΑ (3)	30,00%
ΠΟΛΥ (4)	40,00%
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ (5)	30,00%
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	100,00%

Υπολογισμός Ερωτήματος 9Β	
Προσαρμόζω το ρυθμό διδασκαλίας στο ρυθμό μάθησης των εκπαιδευομένων.	Σύνολο
ΠΟΛΥ (4)	45,00%
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ (5)	55,00%
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	100,00%

Υπολογισμός Ερωτήματος 9Γ	
Προσαρμόζω τη διδασκαλία στα ατομικά χαρακτηριστικά.	Σύνολο
ΚΑΘΟΛΟΥ (1)	5,00%
ΛΙΓΟ (2)	5,00%
ΑΡΚΕΤΑ (3)	25,00%
ΠΟΛΥ (4)	55,00%
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ (5)	10,00%
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	100,00%

Υπολογισμός Ερωτήματος 9Δ	
Προσαρμόζω τη διδασκαλία στα ομαδικά χαρακτηριστικά.	Σύνολο
ΛΙΓΟ (2)	5,00%
ΑΡΚΕΤΑ (3)	20,00%
ΠΟΛΥ (4)	45,00%
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ (5)	30,00%
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	100,00%

Υπολογισμός Ερωτήματος 9Ε	
Διαμορφώνω τέτοιο κλίμα ώστε να ενθαρρύνεται η συμμετοχή των ενήλικων μαθητών.	Σύνολο
ΑΡΚΕΤΑ (3)	5,00%
ΠΟΛΥ (4)	20,00%
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ (5)	75,00%
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	100,00%

Υπολογισμός Ερωτήματος 9Στ	
Ευνοώ την ισότιμη συμμετοχή όλων των ενήλικων μαθητών.	Σύνολο
ΑΡΚΕΤΑ (3)	5,00%
ΠΟΛΥ (4)	15,00%
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ (5)	80,00%
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	100,00%

Υπολογισμός Ερωτήματος 9Ζ	
Τροποποιώ το πρόγραμμα ώστε να ανταποκρίνεται στις διαφοροποιούμενες / μεταβαλλόμενες ανάγκες των ενηλίκων.	Σύνολο
ΚΑΘΟΛΟΥ (1)	5,00%
ΛΙΓΟ (2)	5,00%
ΑΡΚΕΤΑ (3)	10,00%
ΠΟΛΥ (4)	35,00%
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ (5)	45,00%
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	100,00%

Υπολογισμός Ερωτήματος 9Η	
Συσχετίζω τις διδακτικές δραστηριότητες με τις εμπειρίες των ενήλικων μαθητών.	Σύνολο
ΛΙΓΟ (2)	40,00%
ΑΡΚΕΤΑ (3)	20,00%
ΠΟΛΥ (4)	10,00%
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ (5)	30,00%
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	100,00%

Υπολογισμός Ερωτήματος 9Θ	
Συνοψίζω και ανακεφαλαιώνω τα βασικά σημεία κάθε μαθήματος.	Σύνολο
ΑΡΚΕΤΑ (3)	5,00%
ΠΟΛΥ (4)	25,00%
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ (5)	70,00%
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	100,00%

Υπολογισμός Ερωτήματος 9I	
Επικεντρώνομαι στις θεματικές περιοχές που έχουν ζωτική σημασία γι' αυτούς.	Σύνολο
ΛΙΓΟ (2)	50,00%
ΑΡΚΕΤΑ (3)	25,00%
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ (5)	25,00%
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	100,00%

Υπολογισμός Ερωτήματος 9K	
Υποκινώ τους ενήλικες μαθητές να μελετούν μόνοι τους αυτοδύναμα.	Σύνολο
ΑΡΚΕΤΑ (3)	30,00%
ΠΟΛΥ (4)	30,00%
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ (5)	40,00%
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	100,00%

Υπολογισμός Ερωτήματος 9Λ	
Αξιοποιώ τις διαφορετικές απόψεις και οπτικές.	Σύνολο
ΛΙΓΟ (2)	60,00%
ΑΡΚΕΤΑ (3)	35,00%
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ (5)	5,00%
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	100,00%

Υπολογισμός Ερωτήματος 9Μ	
Παρακινώ τους μαθητές να διερευνούν μόνοι τους τα μαθησιακά αντικείμενα και να αναζητούν πηγές.	Σύνολο
ΛΙΓΟ (2)	65,00%
ΑΡΚΕΤΑ (3)	15,00%
ΠΟΛΥ (4)	10,00%
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ (5)	10,00%
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	100,00%

Υπολογισμός Ερωτήματος 9Ν	
Δίνω τη δυνατότητα έκφρασης των συναισθημάτων.	Σύνολο
ΛΙΓΟ (2)	5,00%
ΑΡΚΕΤΑ (3)	25,00%
ΠΟΛΥ (4)	40,00%
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ (5)	30,00%
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	100,00%

Υπολογισμός Ερωτήματος 9Ξ	
Δίνω στους ενήλικες μαθητές συνεχή ανατροφοδότηση σχετικά με την πρόοδό τους.	Σύνολο
ΛΙΓΟ (2)	40,00%
ΑΡΚΕΤΑ (3)	20,00%
ΠΟΛΥ (4)	10,00%
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ (5)	30,00%
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	100,00%

10. Σε ποιο βαθμό κρίνετε ότι χρειάζεστε επιμόρφωση στις ακόλουθες γνώσεις / ικανότητες / δεξιότητες στον τομέα της διδακτικής σε ενήλικες;

Υπολογισμός Ερωτήματος 10Α	
Θεωρία εκπαίδευσης ενηλίκων.	Σύνολο
ΚΑΘΟΛΟΥ (1)	15,00%
ΛΙΓΟ (2)	50,00%
ΠΟΛΥ (4)	25,00%
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ (5)	10,00%
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	100,00%

Υπολογισμός Ερωτήματος 10Β	
Πρακτική εμπειρία στην εκπαίδευση ενηλίκων.	Σύνολο
ΚΑΘΟΛΟΥ (1)	15,00%
ΛΙΓΟ (2)	50,00%
ΑΡΚΕΤΑ (3)	15,00%
ΠΟΛΥ (4)	10,00%
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ (5)	10,00%
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	100,00%

Υπολογισμός Ερωτήματος 10Γ	
Καθοδήγηση στον εντοπισμό αναγκαίου εκπαιδευτικού υλικού.	Σύνολο
ΚΑΘΟΛΟΥ (1)	5,00%
ΛΙΓΟ (2)	40,00%
ΑΡΚΕΤΑ (3)	40,00%
ΠΟΛΥ (4)	10,00%
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ (5)	5,00%
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	100,00%

Υπολογισμός Ερωτήματος 10Δ	
Αξιοποίηση / χρήση του εκπαιδευτικού υλικού.	Σύνολο
ΚΑΘΟΛΟΥ (1)	25,00%
ΛΙΓΟ (2)	35,00%
ΑΡΚΕΤΑ (3)	20,00%
ΠΟΛΥ (4)	20,00%
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	100,00%

Υπολογισμός Ερωτήματος 10Ε	
Αξιοποίηση των γνώσεων και του διδακτικού υλικού που διαμόρφωσαν άλλοι εκπαιδευτικοί.	Σύνολο
ΚΑΘΟΛΟΥ (1)	25,00%
ΛΙΓΟ (2)	30,00%
ΑΡΚΕΤΑ (3)	35,00%
ΠΟΛΥ (4)	5,00%
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ (5)	5,00%
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	100,00%

Υπολογισμός Ερωτήματος 10Στ	
Επικοινωνιακές δεξιότητες.	Σύνολο
ΚΑΜΙΑ ΑΠΑΝΤΗΣΗ (0)	5,00%
ΚΑΘΟΛΟΥ (1)	50,00%
ΛΙΓΟ (2)	20,00%
ΑΡΚΕΤΑ (3)	10,00%
ΠΟΛΥ (4)	5,00%
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ (5)	10,00%
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	100,00%

Υπολογισμός Ερωτήματος 10Ζ	
Ανάπτυξη εκπαιδευτικών δεξιοτήτων (π.χ. καλός ακροατής.)	Σύνολο
ΚΑΘΟΛΟΥ (1)	50,00%
ΛΙΓΟ (2)	30,00%
ΑΡΚΕΤΑ (3)	10,00%
ΠΟΛΥ (4)	5,00%
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ (5)	5,00%
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	100,00%

Υπολογισμός Ερωτήματος 10Η	
Ανάπτυξη εκπαιδευτικών στάσεων και συμπεριφορών (π.χ. αμοιβαίος σεβασμός μεταξύ καθηγητή και των ενήλικων μαθητών.	Σύνολο
ΚΑΘΟΛΟΥ (1)	80,00%
ΛΙΓΟ (2)	10,00%
ΑΡΚΕΤΑ (3)	5,00%
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ (5)	5,00%
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	100,00%

ΜΕΡΟΣ Δ΄**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ:
ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ**

Υπολογισμός Ερωτήματος 11	
Κατά την εργοδότησή σας το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού σας ενημερώνει για το ποιοι είναι οι εκπαιδευτικοί του στόχου αναφορικά με τη διδασκαλία της ελληνικής σε ξενόγλωσσους;	Σύνολο
OXI (2)	100,00%
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	100,00%

Υπολογισμός Ερωτήματος 12	
Κατά την εργοδότησή σας το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού σας ενημερώνει για το ποιοι είναι οι εκπαιδευτικοί του στόχου αναφορικά με τη διδασκαλία σε ενήλικες και τη δια βίου μάθηση;	Σύνολο
OXI (2)	100,00%
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	100,00%

Υπολογισμός Ερωτήματος 13	
Γνωρίζετε τι είναι η Εθνική Στρατηγική για τη Δια Βίου Μάθηση;	Σύνολο
NAI (1)	65,00%
OXI (2)	35,00%
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	100,00%

Υπολογισμός Ερωτήματος 14	
Οι χώροι οι οποίοι παρέχονται από το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού για τη διεξαγωγή των μαθημάτων πιστεύετε ότι διαμορφώνουν ένα άνετο μαθησιακό περιβάλλον;	Σύνολο
OXI (2)	100,00%
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	100,00%

Υπολογισμός Ερωτήματος 15	
Πώς κρίνετε τον εκπαιδευτικό εξοπλισμό και τα εποπτικά μέσα (αίθουσες, πίνακες, video projectors, ηλεκτρονικοί υπολογιστές, λογισμικά εκπαιδευτικά προγράμματα κ.ά.) που σας παρέχονται από το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού για τη διεξαγωγή των μαθημάτων σας;	Σύνολο
ΑΝΕΠΑΡΚΗ (1)	40,00%
ΜΕΤΡΙΑ (2)	55,00%
ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΤΙΚΑ (3)	5,00%
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	100,00%

Υπολογισμός Ερωτήματος 16	
Πόσο συχνά το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού σας παρέχει <u>προγράμματα ενδοϋπηρεσιακής επιμόρφωσης / κατάρτισης σε θέματα εκπαίδευσης ενηλίκων;</u>	Σύνολο
ΠΟΤΕ (1)	100,00%
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	100,00%

Υπολογισμός Ερωτήματος 17	
Ποια, κατά τη γνώμη σας, είναι η <u>αποδοτικότερη</u> μορφή ενδοϋπηρεσιακής επιμόρφωσης εκπαιδευτικών ενηλίκων;	Σύνολο
Προγράμματα επιμόρφωσης (1)	45,00%
Ταχύρρυθμα σεμινάρια (3)	30,00%
Εξ αποστάσεως επιμόρφωση με συμβατικά μέσα (έντυπο υλικό) (4)	5,00%
Εξ αποστάσεως επιμόρφωση με χρήση νέων τεχνολογιών (5)	20,00%
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	100,00%

18. Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι οι παρακάτω θεματικές ενότητες είναι σημαντικές σε ένα πρόγραμμα επιμόρφωσης εκπαιδευτικών οι οποίοι διδάσκουν την Ελληνική σε ξενόγλωσσους ενήλικες;

Υπολογισμός Ερωτήματος 18Α	
Διδακτική μεθοδολογία ενηλίκων.	Σύνολο
ΛΙΓΟ (2)	10,00%
ΑΡΚΕΤΑ (3)	10,00%
ΠΟΛΥ (4)	45,00%
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ (5)	35,00%
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	100,00%

Υπολογισμός Ερωτήματος 18Β	
Διδακτική μεθοδολογία της Ελληνικής ως δεύτερη γλώσσα.	Σύνολο
ΛΙΓΟ (2)	5,00%
ΑΡΚΕΤΑ (3)	15,00%
ΠΟΛΥ (4)	35,00%
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ (5)	45,00%
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	100,00%

Υπολογισμός Ερωτήματος 18Γ	
Ανάπτυξη ικανοτήτων, δεξιοτήτων, στάσεων και συμπεριφορών σε σχέση με τη διδακτική σε ενήλικες ξενόγλωσσους.	Σύνολο
ΛΙΓΟ (2)	10,00%
ΑΡΚΕΤΑ (3)	10,00%
ΠΟΛΥ (4)	40,00%
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ (5)	40,00%
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	100,00%

Υπολογισμός Ερωτήματος 18Δ	
Εκπαιδευτικές τεχνικές.	Σύνολο
ΛΙΓΟ (2)	10,00%
ΑΡΚΕΤΑ (3)	25,00%
ΠΟΛΥ (4)	40,00%
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ (5)	25,00%
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	100,00%

Υπολογισμός Ερωτήματος 18Ε	
Εφαρμογή σύγχρονων και καινοτόμων μεθόδων διδασκαλίας.	Σύνολο
ΑΡΚΕΤΑ (3)	20,00%
ΠΟΛΥ (4)	40,00%
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ (5)	40,00%
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	100,00%

Υπολογισμός Ερωτήματος 18Στ	
Μεθοδολογία σχεδιασμού και αξιολόγησης των διδακτικών ενοτήτων.	Σύνολο
ΚΑΘΟΛΟΥ (1)	5,00%
ΛΙΓΟ (2)	5,00%
ΑΡΚΕΤΑ (3)	25,00%
ΠΟΛΥ (4)	35,00%
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ (5)	30,00%
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	100,00%

Υπολογισμός Ερωτήματος 18Ζ	
Παρακολούθηση μικροδιδασκαλιών.	Σύνολο
ΛΙΓΟ (2)	15,00%
ΑΡΚΕΤΑ (3)	40,00%
ΠΟΛΥ (4)	20,00%
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ (5)	25,00%
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	100,00%

Υπολογισμός Ερωτήματος 18Η	
Διαπολιτισμική εκπαίδευση.	Σύνολο
ΛΙΓΟ (2)	5,00%
ΑΡΚΕΤΑ (3)	25,00%
ΠΟΛΥ (4)	30,00%
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ (5)	40,00%
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	100,00%

Υπολογισμός Ερωτήματος 18Θ	
Σύστημα αυτοαξιολόγησης του διδακτικού μου έργου.	Σύνολο
ΛΙΓΟ (2)	10,00%
ΑΡΚΕΤΑ (3)	35,00%
ΠΟΛΥ (4)	30,00%
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ (5)	25,00%
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	100,00%

Υπολογισμός Ερωτήματος 18Ι	
Εξοικείωση με τις νέες τεχνολογίες και άλλες παρεμφερείς τεχνολογίες (π.χ. ηλεκτρονική και εξ αποστάσεως μάθηση, διαδραστικοί πίνακες).	Σύνολο
ΛΙΓΟ (2)	15,00%
ΑΡΚΕΤΑ (3)	20,00%
ΠΟΛΥ (4)	35,00%
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ (5)	30,00%
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	100,00%

ΜΕΡΟΣ Ε΄**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ:
ΠΑΡΑΚΙΝΗΣΗ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ**

Υπολογισμός Ερωτήματος 19	
Αξιολογείστε από το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού για το εκπαιδευτικό σας έργο;	Σύνολο
ΝΑΙ (1)	10,00%
ΟΧΙ (2)	90,00%
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	100,00%

20. Μέχρι ποιο βαθμό τα παρακάτω αποτελούν για εσάς κίνητρα για να συμμετάσχετε σε ένα πρόγραμμα ενδοϋπηρεσιακής επιμόρφωσης ;

Υπολογισμός Ερωτήματος 20Α	
Μοριοδότηση της επιμόρφωσης (δηλ. πίστωση μονάδων για σκοπούς προτεραιότητας στην ανάληψη τμημάτων και για σκοπούς αξιολόγησης του εκπαιδευτικού).	Σύνολο
ΚΑΘΟΛΟΥ (1)	5,00%
ΛΙΓΟ (2)	10,00%
ΑΡΚΕΤΑ (3)	20,00%
ΠΟΛΥ (4)	15,00%
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ (5)	50,00%
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	100,00%

Υπολογισμός Ερωτήματος 20Β	
Πιστοποίηση της επιμόρφωσης. (δηλ. έκδοση επίσημου πιστοποιητικού συμμετοχής).	Σύνολο
ΚΑΘΟΛΟΥ (1)	5,00%
ΛΙΓΟ (2)	10,00%
ΑΡΚΕΤΑ (3)	10,00%
ΠΟΛΥ (4)	25,00%
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ (5)	50,00%
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	100,00%

Υπολογισμός Ερωτήματος 20Γ	
Σύνδεση της θεωρίας με τη διδακτική πράξη.	Σύνολο
ΑΡΚΕΤΑ (3)	15,00%
ΠΟΛΥ (4)	20,00%
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ (5)	65,00%
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	100,00%

Υπολογισμός Ερωτήματος 20Δ	
Ενεργός συμμετοχή μου στη διαμόρφωση του προγράμματος.	Σύνολο
ΚΑΜΙΑ ΑΠΑΝΤΗΣΗ (0)	5,00%
ΚΑΘΟΛΟΥ (1)	5,00%
ΛΙΓΟ (2)	5,00%
ΑΡΚΕΤΑ (3)	10,00%
ΠΟΛΥ (4)	25,00%
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ (5)	50,00%
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	100,00%

Υπολογισμός Ερωτήματος 20Ε	
Μισθολογική αύξηση.	Σύνολο
ΚΑΘΟΛΟΥ (1)	10,00%
ΛΙΓΟ (2)	10,00%
ΑΡΚΕΤΑ (3)	5,00%
ΠΟΛΥ (4)	30,00%
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ (5)	45,00%
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	100,00%

Υπολογισμός Ερωτήματος 20Στ	
Επιμόρφωση σε εργάσιμο χρόνο.	Σύνολο
ΚΑΘΟΛΟΥ (1)	10,00%
ΛΙΓΟ (2)	15,00%
ΑΡΚΕΤΑ (3)	15,00%
ΠΟΛΥ (4)	40,00%
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ (5)	20,00%
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	100,00%

ΜΕΡΟΣ Στ'**ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ**

Υπολογισμός Ερωτήματος 21	
Τι προσόντα έχετε στο θέμα που διδάσκετε;	Σύνολο
ΠΤΥΧΙΟ (1)	65,00%
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ (2)	35,00%
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	100,00%

Υπολογισμός Ερωτήματος 22	
Τι προσόντα έχετε στην εκπαίδευση ενηλίκων;	Σύνολο
ΚΑΝΕΝΑ (4)	100,00%
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	100,00%

Υπολογισμός Ερωτήματος 23	
Σημειώστε √ στο κατάλληλο κουτί	Σύνολο
ΔΙΟΡΙΣΜΕΝΟΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ (1)	10,00%
ΑΔΙΟΡΙΣΤΟΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ (2)	90,00%
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	100,00%

Υπολογισμός Ερωτήματος 24Α	
Έτη υπηρεσίας στη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας σε ξενόγλωσσους ενήλικες στα Κρατικά Ινστιτούτα Επιμόρφωσης:	Σύνολο
1-3 (1)	55,00%
4-7 (2)	35,00%
ΠΑΝΩ ΑΠΟ 7 (3)	10,00%
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	100,00%

Υπολογισμός Ερωτήματος 24Β	
Διδάσκω σε ομάδες:	Σύνολο
ΚΑΜΙΑ ΑΠΑΝΤΗΣΗ (0)	10,00%
ΑΡΧΑΡΙΩΝ (1)	35,00%
ΠΡΟΧΩΡΗΜΕΝΩΝ (2)	30,00%
ΚΑΙ ΤΑ ΔΥΟ (3)	25,00%
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	100,00%

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ζ΄

**ΠΙΝΑΚΕΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ ΕΠΙΚΡΑΤΟΥΣΩΝ ΚΑΙ ΜΕΣΩΝ ΤΙΜΩΝ
(MODES AND MEANS TABLES)**

Ερώτηση	ΚΑΜΙΑ ΑΠΑΝΤΗΣΗ 0	ΝΑΙ 1	ΟΧΙ 2	ΕΠΙΚΡΑΤΟΥΣΑ ΤΙΜΗ
	%	%	%	
1	0	30	70	2
3	5	20	75	2
5	5	25	70	2

Ερώτηση	0 ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ / ΒΙΒΛΙΑ	1 ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ / ΒΙΒΛΙΟ	2 ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ / ΒΙΒΛΙΑ	3 ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ / ΒΙΒΛΙΑ	ΕΠΙΚΡΑΤΟΥΣΑ ΤΙΜΗ
	%	%	%	%	
2	70	15	10	5	0
4	75	10	5	10	0
6	90	5	0	5	0

Ερώτηση	ΠΟΤΕ 1	ΣΠΑΝΙΑ 2	ΕΝΙΟΤΕ 3	ΣΥΧΝΑ 4	ΠΟΛΥ ΣΥΧΝΑ 5	ΜΕΣΗ ΤΙΜΗ
	%	%	%	%		
7	100	0	0	0	0	1

Ερώτηση	ΚΑΘΟΛΟΥ 1	ΛΙΓΟ 2	ΑΡΚΕΤΑ 3	ΠΟΛΥ 4	ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ 5	ΜΕΣΗ ΤΙΜΗ
	%	%	%	%	%	
8Α	0	0	5	50	45	4,4
8Β	0	0	10	35	55	4,45
8Γ	0	0	15	45	40	4,25
8Δ	0	0	5	30	65	4,6
8Ε	0	0	10	35	55	4,45
8ΣΤ	0	0	30	45	25	3,95
8Ζ	0	5	35	25	35	3,9
8Η	0	10	30	40	20	3,7
8Θ	5	20	40	25	10	3,15
8Ι	15	25	35	15	10	2,8

Ερώτηση	ΚΑΘΟΛΟΥ 1	ΛΙΓΟ 2	ΑΡΚΕΤΑ 3	ΠΟΛΥ 4	ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ 5	ΜΕΣΗ ΤΙΜΗ
	%	%	%	%	%	
9Α	0	0	30	40	30	4
9Β	0	0	0	45	55	4,55
9Γ	5	5	25	55	10	3,55
9Δ	0	5	20	45	30	3,95
9Ε	0	0	5	20	75	3,95
9ΣΤ	0	0	5	15	80	4,75
9Ζ	5	5	10	35	45	4,1
9Η	0	40	20	10	30	3,3
9Θ	0	0	5	25	70	4,65
9Ι	0	50	25	0	25	3
9Κ	0	0	30	30	40	4,1
9Λ	0	60	35	0	5	2,5
9Μ	0	65	15	10	10	2,65
9Ν	0	5	25	40	30	3,95
9Ξ	0	40	20	10	30	3,3

Ερώτηση	ΚΑΘΟΛΟΥ 1	ΛΙΓΟ 2	ΑΡΚΕΤΑ 3	ΠΟΛΥ 4	ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ 5	ΜΕΣΗ ΤΙΜΗ
	%	%	%	%	%	
10Α	15	50	0	25	10	2,3
10Β	15	50	15	10	10	2,5
10Γ	5	40	40	10	5	2,7
10Δ	25	35	20	20	0	2,35
10Ε	25	30	35	5	5	2,35
10ΣΤ	50	20	10	5	10	1,9
10Ζ	50	30	10	5	5	1,85
10Η	80	10	5	0	5	1,4

Ερώτηση	ΝΑΙ 1	ΟΧΙ 2	ΕΠΙΚΡΑΤΟΥΣΑ ΤΙΜΗ
	%	%	
11	0	100	2
12	0	100	2
13	65	35	1
14	0	100	2

Ερώτηση	ΑΝΕΠΑΡΚΗ 1	ΜΕΤΡΙΑ 2	ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΤΙΚΑ 3	ΠΟΛΥ ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΤΙΚΑ 4	ΜΕΣΗ ΤΙΜΗ
	%	%	%	%	
15	40	55	5	0	1,65

Ερώτηση	ΠΟΤΕ 1	ΣΠΑΝΙΑ 2	ΕΝΙΟΤΕ 3	ΣΥΧΝΑ 4	ΠΟΛΥ ΣΥΧΝΑ	ΜΕΣΗ ΤΙΜΗ
	%	%	%	%		
16	100	0	0	0	0	1

Ερώτηση	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ Α	ΗΜΕΡΙΔΕΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ Β	ΤΑΧΥΡΡΥΘΜΑ ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ Γ	ΕΞ ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ ΜΕ ΣΥΜΒΑΤΙΚΑ ΜΕΣΑ (ΕΝΤΥΠΟ ΥΛΙΚΟ) Δ	ΕΞ ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ ΜΕ ΧΡΗΣΗ ΝΕΩΝ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ Ε	ΜΕΣΗ ΤΙΜΗ
	%	%	%	%		
17	45	0	30	5	20	2,55

Ερώτηση	ΚΑΘΟΛΟΥ 1	ΛΙΓΟ 2	ΑΡΚΕΤΑ 3	ΠΟΛΥ 4	ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ 5	ΜΕΣΗ ΤΙΜΗ
	%	%	%	%	%	
18Α	0	10	10	45	35	4,05
18Β	0	5	15	35	45	4,2
18Γ	0	10	10	40	40	4,1
18Δ	0	10	25	40	25	3,8
18Ε	0	0	20	40	40	4,2
18ΣΤ	5	5	25	35	30	3,8
18Ζ	0	15	40	20	25	3,55
18Η	0	5	25	30	40	4,05
18Θ	0	10	35	30	25	3,7
18Ι	0	15	20	35	30	3,8

Ερώτηση	ΝΑΙ 1	ΟΧΙ 2	ΕΠΙΚΡΑΤΟΥΣΑ ΤΙΜΗ
	%	%	
19	10	90	2

Ερώτηση	ΚΑΘΟΛΟΥ 1	ΛΙΓΟ 2	ΑΡΚΕΤΑ 3	ΠΟΛΥ 4	ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ 5	ΜΕΣΗ ΤΙΜΗ
	%	%	%	%	%	
20Α	5	10	20	15	50	3,95
20Β	5	10	10	25	50	4,05
20Γ	0	0	15	20	65	4,5
20Δ	5	5	10	25	50	3,95
20Ε	10	10	5	30	45	3,9
20ΣΤ	10	15	15	40	20	3,45